CONSTITUTIONES SYNODORUM

Metropolitanæ Ecclesiæ Gnesnensis

PROVINCIALIUM

Authoritate

Synodi Provincialis GEMBICIANÆ

Per Deputatos recognitæ

Jussu verò & operâ

Illustrissimi & Reverendissimi Domini

D. JOANNIS WĘZYK

DEI & Apostolicæ Sedis Gratiâ

ARCHIEPISCOPI Gnesnensis L. N. R. P. P.

editæ.

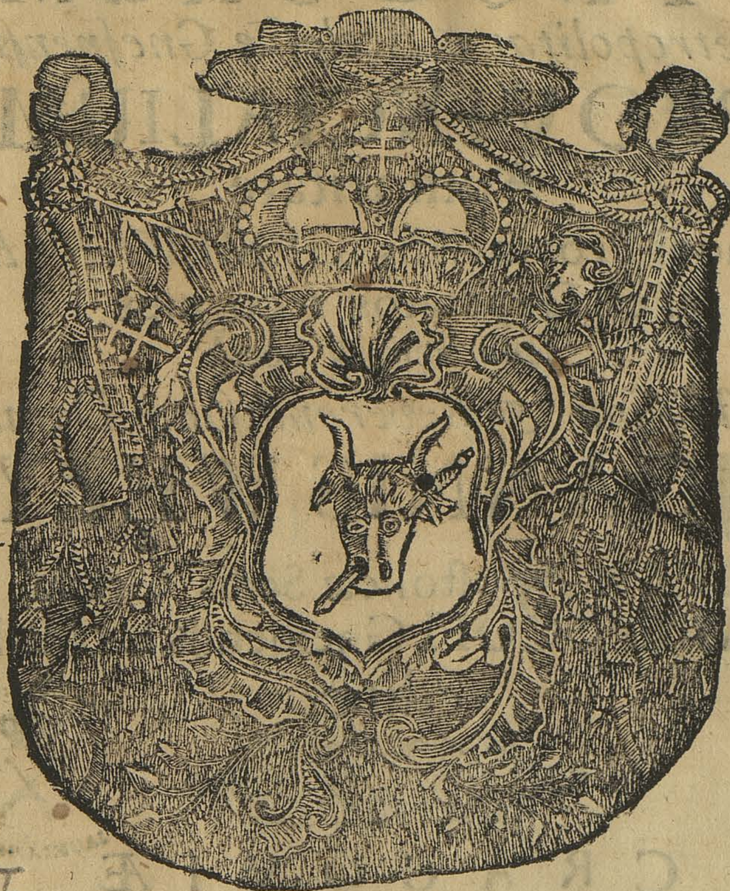

CRACOVIÆ

In Typographia Collegii Majoris Univer: Cracovien:

REIMPRESSÆ.

Annô Domini 1761.

In Gentilitium Insigne
Celsissimæ ŁUBIENIANÆ Domûs.

Hoc Superi servate Caput Gladiumq; perennè,
 Astræa ex terris ac petat Astra celer.
Justitiam terris rigor & prudentia firmant,
 Suppeditat Caput hanc, manat ab ense rigor.

Celsissimo, Illustrissimo & Reverendissimo Domino,

D. VLADISLAO ALEXANDRO

Iomian à Łubna

ŁUBIENSKI,

DEI & Apostolicæ Sedis Gratiâ ARCHIEPISCOPO Gnesnensi,

Legato Nato, Regni Poloniæ & M.D. Lithvaniæ

PRIMATI,

Primoq; PRINCIPI, ABBATI Tinecensi, EQUITI AQUILÆ ALBÆ,

Domino D. Protectori Amplissimo.

Onstitutionum Provincialium ante triginta & aliquot annorum lustra Orbi Polono evulgata exemplaria partim, lividi edacitate temporis jam prorsus absumpta, partim diuturno detrita usu (quod eidem cæteris quos rebus evenire assolet), dum iterum reimpressa lucem petunt publicam, ut faustius in apricum prodeant, Tuo Celsissimo Nomine *gestiant commendari. Stante enim præsenti rerum vicissitudine & tempestate, in qua contemnuntur jura, Sanctissimæ profanantur leges, à laudabilibus Majorum longe receditur institutis, præstantiorem non aliunde quam à* Te Archipræsule Primoq; Principe *habere possunt commendationem, utpotè Qui pro observantia Patriarum Legum, pro integritate Jurium Ecclesiæ fortissimum Pugilem agis & decertas zelozissime. Deferri in* Tuas *gratiosissimas manus eò audentiùs ambiunt, quod sint præstantissimus quidam partus* Tuorum in Archipræsulea *primaq; post Regiam libero hoc in Regno Dignitate Prædecessorum. Prodire iterum in publicum sub* Tuo Celsissimo Nomine *eò confidentiùs expetunt, quò luculentius perspectum habent, quod à* Te *Optimo datoq;*

nobis à Diis Principe *nulla unquam legum religio & justitia repulsam tulerit. Cæterorum Causa Juris æquitate, ipsa Juris æquitas,* Tuo *se Judiciô tueri solet, nunquam ibi depressa, ubi præsens ades, nunquam periclitans ubi auxilium, nunquam fluctuans ubi consilium porrigis; semper* Te *Arbitro victoriæ,* Te *Præside fraudis doliq;* Te *Defensore omnis securima periculi. Fulget in omnibus* Tuis *laudatissimis actionibus, viva æquitas, iisdem* Tecum *in penetralibus residet sancta justitia, assidet in Tribunali, discutit leges, moderatur jura, causas & negotia æquissimè dijudicat. Videre licet in tam præcelso Honoris, ad quod* Te *virtus* Tua *& ingentia tam de Patria quàm Ecclesia* DEI *provexerunt merita, Culmine, singularem animi modestiam, admodum svavem in alloquendo oris affabilitatem; facillimum propter singulos accessum; ipsillam quæ* Te *Diis æquat clementiam; liberalitatem in Sacras Ædes & pauperum Nosocomia profusam, dona hæc sicut non cuilibet communia ita peculiare sunt gloriæ* Tuæ *argumentum At verò sollicita pro conservandis Patriæ & Ecclesiæ, juribus cura, intensus æquitatis amor, incredibilis pro Religione Zelus immortalem* Tui *Nominis famam seræ posteritati nunquam satis celebrandam relinqvunt. Elucescit in* Te Principe *ea Sanctitatis Imago, quam in Prædecessore ac* Atavo Tuo MATHIA *præsens veneratur nec ulla unquam desinet venerari ætas; spectatur ille præcipuum in Literas Literatosq; amor, quem in* Patruo Tuo CASIMIRO, *suo sibiq; admodum faventissimo Cancellario & Protectore Scholæ Regni Studiorum Universitas nostra est experta. Habuit omni ævo Sacrosancta Legum Religio in Celsissima* Tua *Domo singulare præsidium & tutamen, idem & pro præsenti rerum Statu à* Te Principe Celsissimo, *Qui es viva gloriosissimè agendorum Lex, Canon & Regula omnigenæ perfectionis habere gaudet. Hinc & Acta Provincialium Synodorum repetitis recens reimpressa vicibus sub* Tui Celsissimi Nominis *auspiciis in publicam lætanter proferuntur lucem. Gratiosissimis illa* Tuis *suscepta Manibus loquentur debitam* Tibi Primo Principi & Protectori Singularissimo *gratitudinem nostram: nos verò* Te Archipræsulem *& Regni* Primatem *ad Patriæ tutamen, ad defensionem Fidei, ad nostrum Præsidium, tam diu incolumem vivere, quamdiu Orbis legibus vivet, exoptamus.*

CELSITUDINI VESTRÆ

Devinctissimum & Obligatissimum
Studii Universitatis Cracoviensis
Collegium Majus.

INDEX TITULORUM
Secundùm ordinem, quo ponuntur in ipsis Constitutionibus.

LIBER I.

LIBER II.

LIBER III.

De Decimis,

Index Titulorum.

LIBER IV.

LIBER V.

litate

De ap-

CELESTINUS PAPA.

NUlli Sacerdotum liceat Canones ignorare, nec quidquam facere, quod Patrum possit Regulis obviare. Quæ enim à nobis res dignè servabitur, si decretalium norma constitutorum, pro aliquorum libitu, licentiâ permissâ populis frangatur? *c. nulli. Dis: 38.*

CONSTI-

CONSTITUTIONUM SYNODALIUM PROVINCIÆ GNESNEN: LIBER PRIMUS.

De SUMMA TRINITATE, & FIDE CATHOLICA.

IN PRIMIS statuim⁹, quòd in fide Sãctæ Trinitatis, & Incarnationis Domini nostri JESU Christi, Sacerdotes populum, tam majorem quàm minorem, debeant instruere diligenter.

De Trinitate autem ad minus docere tenentur expressè, quòd Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, tres personæ, & unus DEus; & una persona, non est alia.

Et cùm Fides non subjaceat rationi, non est quærendum, nec per laicos disputandũ, de his quæ ad fidem pertinent, quomodo, vel quare: sed simpliciter credendum in articulis fidei, Sanctiss: Trinitatis mysteria, Divinitatem & humanitatem Domini nostri JEsu Christi concernentibus, quod credit, tenet, & docet Sancta Romana Ecclesia mater nostra. Et quòd omnes

Presbyteri, & ſignanter Curati, articulos fidei principales ſciant, & doceant explicitè & diſtinctè, prout in Symbolo Apoſtolorum continentur.

De PROFESSIONE FIDEI.

Ex Synodo Petricovienſi, 1578. ſub Rńdiſs: olim Jacobo Vchánſki Archiepiſcopo.

AD teſtificandam unitatem & conſtantiam Sacroſanctæ Catholicæ Eccleſiæ, quæ à JESU Chriſto Dńo DEO & Salvatore noſtro, ſuper Beatum Petrum Apoſtolorum Principem ab initio ædificata, & ad finem uſq; ſæculi perpetua Summorum Pontificum Romanorum ſucceſſione duratura eſt, omnes & ſinguli, qui ad Synodum convenerunt, fidem ſuam, quæ una eademq; eſt omnium verè in Chriſto credentium, ex formula per PIUM Quartum fæl: record: Pontificem Maximum edita, adhibito jurejurando, libenter cupidèq; profeſſi ſunt, in hanc videlicet formã:

Ego N. firma fide credo & profiteor omnia & ſingula quæ continentur in Symbolo fidei, quô Sancta Romana Eccleſia utitur: videlicet; Credo in unum Deum Patrem omnipotentem, factorem cæli & terræ, viſibilium omnium & inviſibilium. Et in unum Dominum Ieſum Chriſtum, Filium Dei unigenitum. Et ex Patre natum ante omnia ſæcula. Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero. Genitum, non factum, conſubſtántialem Patri: per quem omnia facta ſunt. Qui propter nos homines, & propter noſtram ſalutem, deſcendit

de cælis. Et incarnatus est de Spiritu Sancto ex Maria Virgine, & homo factus est. Crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato paßus & sepultus est. Et resurrexit tertia die, secundùm Scripturas. Et ascendit in cælum, sedet ad dexteram Patris. Et iterum venturus est cum gloria judicare vivos & mortuos: cujus regni non erit finis. Et in Spiritum Sanctum Dominum, & vivificantem, qui ex Patre Filioq; procedit. Qui cum Patre & Filio simul adoratur, & conglorificatur: qui locutus est per Prophetas. Et unam Sanctam Catholicam & Apostolicam Ecclesiam. Confiteor unum Baptisma in remißionem peccatorum. Et expecto resurrectionem mortuorum: & vitam venturi sæculi, Amen. Apostolicas & Ecclesiasticas traditiones, aliasq; ejusdem Ecclesiæ observationes & constitutiones firmißimè admitto, & amplector. Item, Sacram Scripturam, juxta eum sensum, quem tenuit & tenet Sancta Mater Ecclesia, cujus est judicare de vero sensu & interpretatione Sacrarum Scripturarum, admitto: nec eam unquam, nisi juxta unanimem consensum Patrum, accipiam & interpretabor. Profiteor quoq; septem esse verè & propriè Sacramenta novæ legis à IESV Christo Domino nostro instituta, atq; ad salutem humani generis, licet non omnia singulis neceßaria, scilicet: Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam unctionem, Ordinem, & Matrimonium: illaq; gratiam conferre. Et ex his Baptismum, Confirmationem, & Ordinem sine sacrilegio reiterari non posse. Receptos quoq; & approbatos Ecclesiæ Catholicæ ritus in supradictorum omnium Sacramentorum solenni administratione recipio, & admitto. Omnia & singula, quæ de pec-

cato Originali, & de justificatione, in Sacrosancta Tridentina Synodo definita & declarata fuerunt, amplector & recipio. Profiteor pariter in Missa offerri Deo verũ, proprium, & propitiatorium sacrificium pro vivis & defunctis: atq; in Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento esse verè, realiter, & substantialiter corpus & sangvinem, unà cum anima & divinitate Domini nostri IESV Christi; fieriq; conversionem totius substantiæ panis in corpus, & totius substantiæ vini in sangvinem: quam conversionem Catholica Ecclesia transubstantiationẽ appellat. Fateor etiam sub altera tantùm specie totum atq; integrum Christum, verumq; Sacramentum sumi. Constanter teneo Purgatorium esse, animasq; ibi detentas fidelium suffragiis juvari. Similiter & Sanctos unà cum Christo regnantes, venerandos atq; invocandos esse; eosq; Orationes Deo pro nobis offerre, atq; eorum Reliquias esse venerandas. Firmissimè assero, imagines Christi, ac Deiparæ semper Virginis, necnon aliorum Sanctorum, habendas & retinendas esse, atq; eis debitum honorem ac reverentiam impertiendam. Indulgentiarum etiam potestatem à Christo in Ecclesiâ relictam fuisse, illarumq; usum Christiano populo maximè salutarem esse affirmo. Sanctam Catholicam & Apostolicam Romanam Ecclesiam, omnium Ecclesiarum matrem & magistram agnosco: Romanoq; Pontifici, Beati Petri Apostolorum Principis successori, ac IESV Christi Vicario, veram obedientiam spondeo ac juro. Cætera item omnia à Sacris Canonibus & Oecumenicis Conciliis, ac præcipuè à Sacrosancta Tridentina Synodo tradita, definita, & declarata, indubitanter recipio atq; profiteor: Simulq; contraria omnia, atq; hæ-

reses

reses quascunq; ab Ecclesia damnatas & rejectas, & anathematizatas, ego pariter damno, rejicio, & anathematizo. Hanc veram Catholicam fidem, extra quam nemo salvus esse potest, quam in præsenti sponte profiteor, & veraciter teneo, eandem integram & inviolatam usq; ad extremum vitæ spiritum, constantissime, Deo adjuvante, retinere & confiteri, atque à meis subditis, vel illis, quorum cura ad me in munere meo spectabit, teneri, doceri, & prædicari, quantum in me erit, curaturum ego idem N. spondeo, voveo, ac juro: Sic me Deus adjuvet. & hæc Sancta Dei Evangelia.

Decretum antiquum Dierzgovii Archiepiscopi, Petricoviæ, 1551.

SAcra Synodus, invocatâ, ut moris est, gratiâ Spiritus sancti propter exterminandas hæreses, quæ in Provincia Gnesnensi radices jam non mediocres egerunt, multosq; in Ecclesiastico Ordine infecerunt, decrevit, nemine contradicente, ut Reverendiss: Dñi Archiepiscopi, Episcopi præsentes, & absentium Nuncii, necnon Abbates & Capitulorum nuncii, confessionem fidei suæ in exordio præsẽtis Synodi facerent, prout ibidem fecerunt in effectu: Catholicam scilicet confitendo fidem, quam sancta confitetur Romana Ecclesia; cujus Confessionis ibidem confectus extat libellus Paraphrasticè conscriptus. Quam quidem Confessionẽ, etiam singuli Dñi Episcopi absentes, & Prælati, & Canonici Ecclesiarum Cathedralium & Collegiatarum in Capitulis suis, necnon Abbates cum suis Mona-

chis

chis in eorum Conventibus, omnes & ſinguli, atq; etiam coram Archidiaconis in viſitatione Eccleſiarũ Parochialium, Plebani, atq; alii Presbyteri & Clerici, facere deinceps teneantur. Operæ precium eſſe quoq; cenſuit Synodus ipſa, ut etiam deinceps illi, qui nominati fuerint aliquarum Eccleſiarum in Provincia & Primatia Gneſnenſi, in Archiepiſcopos & Epiſcopos, poſt eorum electionem, denunciationem, aut poſtulationem, in manibus Nunciorum per Capitula ad eos deputandorum, eandem Confeſſionem faciant, quam Confeſſionẽ reiterare ſunt obligati, in primo quoq; ſuo ad Sponſas ſuas ingreſſu. Idq; circa juramentum receptionis ſuæ ad Eccleſiam, in medio Capituli præſtari ſolitum. Similiter Abbates circa benedictiones ſuas, Prælati & Canonici ad Eccleſias Cathedrales & Collegiatas circa eorum receptionem. Plebani verò & alii Clerici ad Parochiales & alia quæcunq; Eccleſiaſtica beneficia, cum cura & ſine cura, circa eorum inſtitutionem. Et Clerici etiã ad Ordines Sacros promovendi non ſuſcipiantur, nec admittantur, niſi quatenus id fecerint. Supplicandum quoq; decrevit eadem Sancta Synodus Sedi Apoſtolicæ, ut Conſtitutionem hanc bono & pio reſpectu factam, aſſenſu ſuo ratam faciat. Quicunq; autẽ poſt Confeſſionem hujuſmodi factam, perjuri, & hæreticæ pravitatis aſſertores, aut libros hæreticos tenentes vel legentes, vel etiam cum Hæreticis commercia & familiaritatem habentes, aut eos in ſuis domibus ſive familiis tolerantes, comperti fuerint; tales niſi monitionẽ præmiſſa ab hoc deſtiterint, ſi fuerint Epi-

Vide Cõc: Trid: Seſſ. 24. c. 12 de Refor:

ſcopi,

ſcopi, Sanctæ Sedi Apoſtolicæ, per ejus Capitulum vel Metropolitanum: ſi verò fuerint Eccleſiarum Cathedralium Prælati & Canonici, ſive Abbates, eorumq; Monachi, per Capitula Epiſcopis: ſi Collegiatarum & Parochialium Rectores, aliiq; beneficiati, per Clericos Locorum Ordinariis deferantur, legitimè puniendi. Cooperari etiam debent Reverendiſſ: Dñi Archiepiſcopus & Epiſcopi, per Nuncios Synodales, ut Regiæ Majeſtatis authoritate, Dñi Senatores ſeculares Ducatûs Lithvaniæ, eandem Confeſſionem ſuſcipiant. Similiter & Senatus cum tota Nobilitate Regni Poloniæ.

De ejuſdem Fidei unitate tenenda, & de diſputationibus circa eam.

Ex Synodo Petricovienſi, 1578.

QUia huic profeſſioni fidei, nihil magis adverſatur, quã fœd⁹ illud tempore Interregni, ante electionem Sereniſſ: Regis HENRICI in Convocatione Varſavienſi conceptum; propterea ad exonerandas conſcientias, & puritatem fidei Chriſtianæ conſervandam, apertè Sacra Synodus profitetur, fœdus illud, reclamantibus ordine Eccleſiaſtico & Catholicis, & contra piam ipſius Regis voluntatem, ut poſtea publicè & privatim ſæpe declaravit, factũ (quo permiſſa fuit in hoc Regno licentia credẽdi quid quiſq; velit, ſine ulla cujuſq; officii coërcitione) eſſe illicitũ cum morte & inferno, ut dicit Iſaias, percuſſum, contra Divi-

Divinas leges, contra Canones ſacros, contra communes leges ſanctiſſimè inſtitutas; contra anterius totius Regni fœdus, & Regni Regumq; Poloniæ ſanctiſſimas & pijſſimas Conſtitutiones (quæ dum obſervatæ fuerunt, fides ſyncera & inviolata permanſit; at earum obſervantiâ remiſsâ Hæreſes pullulârunt) contra rationem ipſius juramenti, & in confuſionē Eccleſiæ Chriſtianæ, in peſſimū & pernicioſum exemplum, in perniciem Eccleſiæ & fidelium, in finem fovendorum atq; augendorum diſſidiorum blaſphemiarumq;: & ad ſcindendam pacem & unitatem veræ fidei Catholicæ, & inconſutilis tunicæ, hoc eſt Eccleſiæ JESU Chriſti, quæ una ſola eſt, quam niſi quis inviolabiliter ſervaverit, ſalvus eſſe non poterit; contra ipſam poſtremò rationem, cùm nec ipſa rerum natura ferat duas de eadem re contrarias doctrinas veras eſſe. Ne tali permiſſione juratâ & uſurpatione, veritas fidei Catholicæ quoquô modô in dubium vocari videatur, & eorū doctrinæ inter ſe alioqui pugnantes, quàm noſtra ſibi perpetuò conſtans, veriores exiſtimentur. His & aliis cauſis, uti antea, nunquam ordo Eccleſiaſticus & Catholici conſenſerunt, quinimò omni loco & tempore, tam in Gallia, quàm poſtea in Coronatione Regis HENRICI: itemq; poſt Sereniſſimi Regis STEPHANI laudatæ memoriæ Electionem, & in Andrejovienſi Conventu, & in Coronatione repetendo & commemorando, contradicebant, & ſolenniter proteſtabantur: Ita & nunc eadem Sancta Synodus, approbando omnes ejuſmodi ſuperiores proteſtationes, declarat

hujuſ-

hujuſmodi fœdus & pactum eſſe contra Deum, pacique & unitati Fidei Chriſtianæ contrarium & perniciosum: de quo coram Deo & Angelis ejus ſolenniter proteſtatur, contradicit, illudq; anathematizat. Si quis autem cujuſcunq;tandem ſtatus aut conditionis, prædictum fœdus approbare, tueri, defendere, aut illi conſentire velit: hic, authoritate hujus Sanctæ Synodi, ſpiritualis quidem anathema declaratur, ac ab officio ſuſpenſus, beneficio quoq; privatus eſſe decernitur: Secularis verò, excommunicationis ſententiam ipſo facto incurrat.

Diſputationes de negotio Religionis vitandæ.

Nicolai Dierzgovii, Lanciciæ 1542.

PErpendens etiam Sacra Synodus, veneranda myſteria & arcana fidei profanari, ac per hoc Religioni Catholicæ jam dudum per univerſalia Concilia optimè ordinatæ injuriam fieri, multoſq; ſcandalizari, quòd pleriq; Clerici vel Seculares cujuſcunq; ſtatus vel conditionis, de fide Chriſtiana, atq; Religionis negotiis, quæſtiones & concertationes, etiam inter epulas & pocula, movere conſveverunt, ac ea quæ laudabiliter ſancita, expoſita, & ordinata ſunt, in dubium revocare: Innixa ergo Canonum & legum ſanctionibus decrevit, ne quiſpiam Clericorum vel Secularium, hujuſmodi diſputationes facere audeat. Alioquì cōtra tales, Ordinarii pœnas Canonum & legum deſuper conditarum extendant.

c: quicūque. § Inhibemus. de hæret. in 6.

DE CONSTITUTIONIBUS & earum executione.

Ex Antiquis Nicolai Archiepiscopi.

STatuimus, ut præsens libellus nostrarum Constitutionum Provincialium, in singulis Ecclesiis Cathedralibus sub sigillo nostro: ac deinde in aliis Ecclesiis Collegiatis, infra tempus sex mensium à publicatione præsentium computando, sub sigillo Ordinariorum, sine excusatione qualibet, habeatur conscriptus, & in choro vel alio loco competenti, in catenula affigatur; sic, ut patere possit cuilibet legere, seu videre volenti. Quicunq; autem Constitutiones nostras præsentes de locis prædictis auferre vel asportare, seu aliquid in eis delere, addere, radere, vel mutare præsumpserint propriâ temeritate, & de hoc constare poterit, ultra divinam indignationem, quam incurrent, tanquam falsarii per locorum Diœcesanos puniantur.

c. ad falsariorum de cri: fal. & infra eodem.

Ex Novis. Ioannis de Lasko.

Vide Bullam Martini V. in antiq.

INprimis statuimus, ut Statuta Provincialia dudum per nostros Prædecessores, vigore certarum literarum Apostolicarum edita, & consvetudines bonæ & rationabiles, ab omnibus teneantur & observentur, vivendo secundum ea. Hoc adijcientes, ut Bullam Cœnæ Domini sæpè, præcipuè verò feriâ quintâ magnâ: & Jura Statutaq; quæ mandantur nuncianda populo in suis Ecclesiis, quorum interest, sæpius publicent, & quid in eis continetur, declarent.

Vide c. licet infra, de immunit. Eccl.

Statuta

Statuta Provincialia executioni mandanda.

Matthiæ Drevicii Petricoviæ 1530.

QUoniam non modo frustra, sed etiam inutile, ac plane ridiculum esset, leges condere salutares, si eædem nullam accipiant exequutionem: proinde auctoritate præsentis Provincialis Concilii, omnibus Dominis Lociordinariis, eorumq; Vicariis, ac Officialibus, injungimus, eosque in Domino obsecramus; ut eadem præsentia, necnon anteriora omnia & singula Statuta Provinciæ nostræ, diligentiùs, vigilantiùsq;, quàm unquam antea, observent, observariq; faciant, ab eisq; ne lato quidem digito, ut dicitur, discedant: efficiant quoque, ut quod ab omni Clero auctoritate Synodali sancitum est, id ad omnium & disciplinam & utilitatem perveniat.

Statutorum librum quilibet habeat.

Ejusdem Lanciciæ, Anno 1537.

ITem, quia ex bonis moribus Clericorum, Seculares multùm confirmantur & ædificantur; statuit hæc Synodus Sacrosancta, ut Dñi Archiepiscopi & Episcopi, ad morum reformationem in Clero solenniter procedant, quam juxta Sacrorum Canonum Provincialium, veterum & novorum, Constitutiones faciant in capite & in membris: ad pœnas Juris & Statutorum, omni timore postposito, & sine

personarum acceptione, contra rebelles & inobedientes procedentes. Et ne quis ex Clero Provinciali ignorantiam Statutorum novorum & veterum, noviter impressorum, & publicatorum, morum & vitæ reformationem in se continentium, prætendere possit: decrevit Synodus, ut quilibet Reverendiss: Dñorum Archiepiscoporum & Episcoporum, eadem Statuta in Diœcesi sua toti Clero faciat publicari. Mandamus autem omnibus Prælatis & Canonicis, ac Plebanis, eorumq; Vicariis, & aliis Presbyteris, tam Secularibus, quàm Regularibus, sub pœnâ Synodali, ut librum eorundem Statutorum quilibet habeat, & secundum illa vitam suam componat.

Nicolai Dierzgovii, ex Constitutionibus Petricovien: Anno 1557.

CUm Sancta Synodus diligenter secum expenderet, Statuta seu Constitutiones Synodales veteres & novas,(quibus Provincia Gnesnensis rectè ad omnem Ecclesiasticum ordinem retinendum, ac unumquemq; in suo jure conservandum, gubernari possit) laudabiliter & utiliter esse ordinatas: quæ etiam per Reverendiss: Patrem & Dñum, D. ALOYSIUM LIPPOMANUM, Episcopum Veronensem, & Sedis Apostolicæ ad Regnum Poloniæ tunc Nuncium, Anno superiori in Synodo Loviciensi, cum diligenti calculo, authoritate Apostolica, extant colaudatæ atq; approbatæ: Illas igitur tanquam legitimas & Canonicas, in omnibus & singulis illarum Capitulis & clau-

ſulis, præſens Synodus acceptandas duxit, præſentiq; Decreto Synodali acceptat & approbat, ac ad exequutionem illarum Reverendiſſ: Archiepiſcopos & Epiſcopos, arctatos eſſe vult & arctat, ſub pœna jam dudum in Synodis ſuperioribus deſcripta. Inf. c. Statuimus eodem.

Et ne quiſpiam Conſtitutionum hujuſmodi ignorantiam prætendat, ſeq; illas non poſſe habere dicat, propter earum defectum; Sacra Synodus rogat, ut Reverendiſſ: D. Archiepiſcopus Statuta ipſa, & Conſtitutiones hujusmodi veteres & novas, etiam noviſſimas, tempore ſuæ præſidentiæ, in Synodis Provincialibus editas, in unum volumen pulchrè per titulos ſingula dirigendo, per Venerabiles DD. Stanislaum Dabrowſki Gneſnen: Curiæ ſuæ Cancellarium, & Franciſcum Kraſinſki Caliſſien: Archidiaconos & Juris Doctores, ad hoc præſenti Synodali Decretô delegatos, colligi, atq; illa in unum volumen congeri, & in publicum edi procuret & faciat, & ab omnibus ea, tam in judicio, quàm extra, ſervari, & manu teneri, Conſtitutione præſenti mediante, decernat.

In Synodo Lanciciensi ſecunda. Joannis de Laſko.

STatuimus, ut Ordinarii, eorumq; Officiales, & cæteri Eccleſiaſtici Judices, in judiciis & cauſis Eccleſiaſticis, Statuta Diœceſana primùm, deinde Provincialia nova & vetera, poſtea Canones Sacroſanctos, ubi textus expreſſi

reperi-

reperiri possunt; & ultimò, glossarum & Doctorum Decisiones communes, in Iudiciis, & causarum Processibus, observare teneantur. Contra facientes pœnâ ad arbitrium superioris puniendi.

c: 1. & c: ne innitaris de Cõstit:

DE CONSVETUDINE.

Ex Antiquis Nicolai Archiepiscopi.

ECclesia Gnesnensis, ex antiqua & rationabili cõsvetudine, obtinuisse dignoscitur, quòd causas ad eã per appellationem devolutas, subditis Suffraganeorum suorum committere valeat, & compellere, jurisdictionẽ hujusmodi suscipere detrectantes; si enim consulitur, ut propter locorum distantiam, parcatur partium laboribus & expensis; quia si non reciperentur delegationes hujusmodi, cogerentur partes cum dispendio apud Sedem Metropolitanam litigare. Hujus sacri approbatione Concilii, statuimus, antiquam consvetudinẽ declarantes, ut Sedes Gnesnensis, causas hujusmodi subditis Suffraganeorum suorũ valeat delegare, & animadvertere in rebelles.

Fac: c: 1 de offic: leg:

Ejusdem.

COnsvetudines, quæ gravamen Ecclesiis inducere dignoscuntur, invalidas decernimus: Locorum Ordinariis, ut in omnem eventum eis resistant, firmiter injungentes.

Ejusdem.

ILlam consvetudinẽ, in qua ille, qui in foro publico, vel

alibi

alibi coram multis aliquod perpetraverit delictum, & tamen admittitur ad jurandum contra publicam veritatẽ, quia delictum illud non fecit, penitùs reprobamus. Sed testes idonei admittantur potiùs contra ipsum, per quos possit affirmata veritas legitimè comprobari.

Vide c. ad nostram. de proba. &c. super eo. de testi: cog.

In Synodo Lanciciensi prima. Joannis de Lasko.

VT consvetudo, aquis perfundendi homines promiscui sexus in celebritate Paschali, qua Diabol9 multas animas mortaliũ lucrifacere solet, propter submersiones, aliaq; scandala, vel ob id evenientia, penitùs aboleatur: decrevit Synodus, ut Domini Ordinarii Locorum, quisq; in Diœcesi sua mandet Concionatoribus, ut in concionibus hortentur plebem, ne ista faciat. A Regia verò Majestate petendũ erit, ut aliqua pœna cõstituatur cõtra tales.

DE ELECTIONE.

Ex Antiquis. Matthiæ Drzevicii.

CUm in Ecclesiis Prælatorum, seu Canonicorum, Electio, vel bonorum alienatio, seu obligatio, aut alia ardua negotia Ecclesiæ imminent facienda; ad talia absentes Canonici sunt vocandi. Alioquin, ipsis instantib9, per superiorem cassabitur, quod in eorũ absentia per præsentes fuerit attentatũ: nisi consvetudo habeat eos ad talia nõ vocari, vel absentes sint extra Provinciam constituti.

c. quod sicut & c. cùm inter de Elect: jun: glo: in V. remoti.

Excom-

Excommunicamus omnes, in quacunque dignitate, personatu, vel officio constitutos, necnon seculares & regulares Canonicos & Monachos, qui in Electionibus, aut aliis suarum Ecclesiarum, seu Monasteriorum negotiis persequendis, conspirationes, cōjurationes, seu alias colligationes illicitas quascunq; fecerint: eis districtiùs injungentes, ut ipsi utilitatem & profectum Ecclesiarū & Monasteriorum suorum, solum Deum habentes præ oculis, rectâ conscientiâ, & mente libera, satagant procurare.

Item statuimus, quòd practica & forma gentilis Electionis infrascripta, in omnibus & per omnia observetur; quam authoritate hujus Sacri Concilii innovamus.

Sciendum est, quòd volentibus Ecclesias vacantes ordinare, altero de tribus modis ipsis vacantib9 providetur. Aut enim ordinatur vacans Ecclesia per provisionem, aut per electionem, aut per postulationem solennē. Provisio pertinet ad superiorē, in qua non est necessaria forma Cōcilii. Electio autem & postulatio, ad inferiores; in quibus forma Concilii generalis, necessariò est servanda.

Forma autem Concilii triplex est, scilicet: Forma Scrutinii, Cōpromissi, & Inspirationis; vel quasi secundum alteram istarū. Quicunq; vult eligere, vel solenniter postulare, in Ecclesiis Cathedralibus, Regularib9 & Collegiatis, debet de necessitate procedere, secundùm unā ex formis prædictis. Per formam autē Scrutinii proceditur hoc modo. Ecclesiâ enim Pastoris regimine destitutâ, Capitulū, sive Canonici præsentes, statuent terminū ad Ele-

ctionem

ctionem celebrandam, de quo fiat publicum instrumentum, in quo narrabitur: Quod die tali, decedẽte vel translato, vel defuncto tali Prælato talis Ecclesiæ, ejusq; corpore Ecclesiasticæ tradito sepulturæ. Capitulum sive Canonici, qui tunc præsentes erant, convenientes, talem terminum, cum continuatione dierum sequentium, ad Electionẽ celebrandam unanimiter statuerunt: qui terminus erit competens, quòd infra illum absentes, qui vocandi sunt, citati commodè venire possint, consideratis locorum distantiis, & personarum & temporis qualitate, nõ tamen nimis longus: quia in Electione mora est periculosa. Et si vocandus scitur ubi personaliter resideat, personaliter est vocandus: si verò nesciatur, vocetur in loco, ubi morari consvevit, per edictũ publicum. Vocatio autẽ fiet sub hac forma.

B. Præpositus, & Capitulum Strigonień: Ecclesiæ, N. tali Canonico Strigonień: Coloniæ moranti, Salutem in Dńo, &c. Discretioni Vestræ significamus, quòd bonæ memoriæ C. quondã Archiepiscopus noster, die tali fuit viam universæ carnis ingressus, & corpus ejus cum reverentia debita Ecclesiasticæ traditum sepulturæ. Ne igitur Ecclesia nostra, propter diuturnam vacationem, gravem patiatur in spiritualibus & temporalibus læsionem, diem talem, cum continuatione dierum sequentium, ad tractandum de Electione futuri Pontificis, & ad Electionẽ celebrandam duximus statuendum. Quocirca Vos requirimus, & peremptoriè citamus, quatenus die ipsa nobiscum convenire curetis. Alioquin nos extunc ad eam procedere curabimus, vestri absentia non obstante. Quod si fortè justô impedimentô de-

tenti venire nequiveritis, & velitis alicui de Canonicis committere vices vestras, tunc ad nos vestras speciales literas, & idoneum nuncium transmittatis, qui juxta statutum Concilii generalis, de ipso impedimento faciet plenam fidem. Dat &c.

Hæ autem literæ erunt apertæ, & de præsentatione ipsarum fiat publicum instrumentum, ne possit malitiosè citatio negari, prout aliqui jam fecerunt.

Debent autem convenire in Ecclesia, vel in Capitulo, si possunt; vel in alio loco idoneo, si ibi commodè convenire non possunt. Sed ubi ex causa solitus locus mutatur, & locus & causa in citatione inferantur.

Omnibus autem in loco statuto simul convenientibus, diligenter deliberent, an per viam Scrutinii, aut per viam Compromissi procedere velint. Si ergo viam eligant Scrutinii, de electione hujusmodi fiat publicum instrumentum, in quo contineatur, qualiter diligenti deliberatione habita, placuit omnibus & singulis, & concorditer omnes consenserunt per viam Scrutinii procedere. Quô factô sic procedent.

Eligantur ex ipso Collegio, & non aliunde, tres fide digni, vel plures, vel pauciores: licet sit meliùs, quòd tres tantum juxta Concilium generale. (De qua etiam electione fiat publicum instrumentũ) quibus detur potestas per idem publicum instrumentum, vel scripturam authenticã, examinandi vota sua & aliorũ, nullô omissô, secretò & sigillatim in scriptis ea redigendi, & redacta mox in communi publicandi, ut sciatur, qui in quem consenserunt, &

c. quia propter- de Elect:

meriti

meriti ad meritum, & zeli ad zelum, & numeri ad numerum collationem faciendi, & collatione per eos habitâ diligenti, electionem faciendi, & eum eligendi, in quem invenerint, omnes, vel majorem, vel saniorem partem Capituli consensisse; ita quod unus Scrutatorum, de consensu & voluntate aliorum duorum vice sua, & Collegarum, & aliorum omnium, qui in ejus consenserint electionem, pronunciet in scriptis, & solenniter celebret, & alia faciat, prout compromittentibus placuerit. Huic autem instrumento, super potestate tradita, confecto, omnes se sic subscribant: *Ego talis prædictis interfui, & consensi, & prædictam potestatem eis contuli.* Et postea sigilla omniū, & etiā Capituli, apponantur. Hoc facto, isti tres trahent se ad partem, & primò scrutabuntur voces eorum, ita quòd duo scrutentur tertium: Post hoc seriatim & singulariter vocabunt quēlibet de Capitulo solum per se. Et primò illum, qui habet in Electione primam vocem de consuetudine. Et dicent ei secretô exemplô Danielis: *Frater, in Electione præsenti, habeas Deum præ oculis, cujus nunc causa tractatur. Non te decipiat odium, favor, vel amor, non pecunia, quæ humanos solent pervertere sensus. Non lucro tuo prospicias, sed utilitati communi. Ideò adjuramus te per Deum vivum, & in virtute Spiritûs Sancti, & sub periculo animæ tuæ, quòd consentias in eum, & eum nomines, quem ex voto credis utiliorem & meliorem Ecclesiæ, & per quē jura Ecclesiæ possunt meliùs defensari.* Et tunc ille dicat: *Ego credo P. meliorem & utiliorē, et in eum consentio; & eum nomino eligendum in Episcopum*

& Pastorem. Et tam interrogatio & adjuratio, quàm responsio, redigantur in scriptis; & hæc per tabellionẽ Clericum: vel si nõ possit haberi tabellio, duo ex eis hoc scribant.

Completô Scrutiniô, ipsi Scrutatores mox, id est nullo actu contrario intermedio, redibunt ad Capitulum, & ipsi, vel unus eorum, de aliorum mandato, vota singulorum in cõmuni publicabunt, & præsente Capitulo dicent: *Nos examinavimus vota vestra, & singulorum secretò & sigillatim, placet vobis, quòd ea publicemus?* Et illi dicent: *Placet.* Et sic publicabunt; id est publicè legent, ut quod secretò actũ est, ab omnibus sciatur. Publicatione autem facta, collatio numeri ad numerum, zeli ad zelum, & meriti ad meritũ, fiet per ipsos Scrutatores sic. Si vota Canonicorum divisa fuerint in plures, surgent in medio Capituli, & publicatîs votîs, incipient à capite, & legent sic: *B. & C. consenserunt in P.* Item ex alia parte legent: *D. E. & F. cõsenserunt in M.* & sic publicabunt dicentes: *Nos invenimus majorem numerum consensisse in P. Nam cum sint in universo quadraginta Canonici, viginti quinque consenserunt in ipsum P. & quindecim in M. Itẽ invenimus meliorem zelum ex parte eligentium P. quàm ex parte eligentium M. Nam illi elegerunt bonum & utilem virum: istis autem caro & sanguis revelavit suum consanguineum eligendum. Item invenimus P. majoris esse meriti, quia literatior, prudentior, honestior, sanctior, melior, & potentior ad jura Ecclesiastica conservanda, quàm M.* Ubi autem unus solus est in Scrutinio nominatus, non habet locum collatio numeri ad numerum,

merum, vel meriti ad meritum, vel zeli ad zelum. Fiat tamen tunc collatio talis, per eum qui major est, vel per Scrutatores, utrum scilicet nominatus sit de legitimo matrimonio natus, competentis scientiæ, sufficientis ætatis, & in Sacris Ordinibus constitutus. Et si ista cōcurrant, procedatur ad Electionem; & duo ex Scrutatorib⁹, quibus data est à Capitulo potestas eligendi, tribuant potestatem tertio, Electionem pronunciandi & publicandi nomine suo, & omnium consentientium, quia unus debet eligere. Et in continenti Electio & pronunciatio fiet primo in Capitulo, in hac forma:

In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, Amen. Anno, Mense, & die talibus. Ego talis, unus de Scrutatoribus, à tali nostro Capitulo nominatus & electus ad faciendum Scrutinium, & Electionem futuri Pontificis, secundum formam superiùs prætaxatam, ipsâ servatâ in omnibus de voluntate, consensu, & mandato Collegarum meorum, & ex potestate mihi & ipsis tradita: invocatâ Spiritûs S. gratiâ, ad honorem Dei, & gloriosissimæ Matris ejus, & talis Sancti nostri Patroni, & Omnium Sanctorum, P. in quem collatio facta est, reperimus, omnes, vel majorem & saniorem partem nostri Capituli in Scrutinio consensisse, in nostrum & Ecclesiæ nostræ Episcopum eligo & Pastorem, eandemq; Electionem in his scriptis pronuncio.

Post hoc pulsentur campanæ, & populus congregetur; & populo congregato, per alterum ex Electoribus ad hoc per Capitulum deputatum, publicetur Electio in cōmuni, id est, coram Clero & populo: & Cantetur, *Te Deum lau-*

um laudamus, solenniter, &c. Et Electus si præsens est, deportetur ante Altare, & intronisetur.

Forma autem publicationis hujusmodi erit: Recitetur totus Processus, sicut jam in Forma pronunciationis dictum est; & ultimo sic adijciet: *Quam Electionem vobis denuncio, & in præsentia omnium dico solenniter publicando.* Igitur celebrata & publicata Electione, Decretum Electionis fiat sic:

Sanctissimo ac Beatissimo Patri & Dño Nostro, Dño N. Divina providentia Sacrosanctæ Romanæ ac universalis Ecclesiæ Summo Pontifici, P. Præpositus & Capitulũ Ecclesiæ Strigonień: ejus humiles, fideles, & devoti filii, pedum oscula beatorum. Sacrîs Canonibûs novimus esse cautum, quòd ultra tres menses vacare non debeant Ecclesiæ Cathedrales, ne propter defectum Pastoris, Dominicum gregem lupus rapax invadat, ac viduata Ecclesia, in facultatibus grave dispendiũ patiatur. Eapropter bonæ memoriæ B. Archiepiscopo nostro, Anno, Mense, & die talibus, sicut Deo placuit, viam universæ carnis ingresso, ipsius corpore, ut moris est, cum reverentia Ecclesiasticæ tradito sepulturæ: nos tales, qui tunc præsentes eramus, convenientes in unum, ad Electionem futuri Pontificis nostri Canonicè celebrandam, talem terminum, cum continuatione dierum sequentium, duximus statuendum. Citatîs igitur ad terminum, & tunc præsentibûs omnibûs, qui Electioni celebrandæ debuerunt, voluerunt, & potuerunt commodè interesse, in Ecclesiam nos recepimus, de Electione futuri Pontificis tractaturi. Sanè post diversos tractatus inter nos habitos & nominatos,

natos, diversarum personarum & simplices discussiones & inquisitiones multiplices, tandem placuit nobis & universis & singulis, per viam Scrutinii, nostræ Ecclesiæ providere. Et eligentes tres, scilicet B. C. & D. de nostro Collegio, fide dignos, dedimus eis plenariam potestatem, ut secretè & sigillatim vota cunctorum, primò tamen sua, & postea nostra, diligenter inquirerent, & ea in scriptis redigerent, & in scriptis redacta, mox in communi eadem publicarent, & tam numeri ad numerum, & zeli ad zelum, quàm meriti ad meritum, per eos collatione habitâ diligenti, illum eligerent, in quem invenirent omnes, vel majorem & saniorem partem nostri Capituli, consensisse, ita quòd unus de consensu & voluntate aliorum duorum Scrutatorum, vice sua & Collegarum, & aliorum omnium Electionem eandem pronunciaret in scriptis, & solenniter celebraret. Qui secedentes in partem, primò vota sua, ità duo scrutabantur tertiũ: Secundò, tres simul vota omnium aliorum, sicut nobis postea retulerunt secretè & sigillatim, diligenter inquisiverunt, & in scriptis redacta, mox in communi publicaverunt, & in nostra per eosdem præsentia, secundùm formam eis datam, tam numeri ad numerum, & zeli ad zelum, quàm meriti ad meritum, collatione habita diligenti, talis unus ex Scrutatoribus antedictis, de voluntate & consensu, & mandato aliorum, talem in quem repertum fuit, omnes vel majorem partem & saniorem nostri Collegii, seu Capituli in Scrutinio consensisse, vice sua, & Collegarum omnium aliorum, in his consentientium, invocatâ Spiritus sancti gratiâ, in nostrum & Ecclesiæ nostræ elegit Episcopum & Pastorem, virum utique ple.

que plenæ & maturæ ætatis, utpotè, qui tricesimum annum suæ ætatis exegit, de legitimo matrimonio procreatum, & in Sacris Ordinibus constitutum, vitâ & moribûs, & literarum scientiâ commendatum, & in spiritualibus & temporalibus circumspectum, & Electionem pronunciavit in scriptis, & publicavit hoc modo:

In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, Amen. Anno, Mense, & die talibus. Ego talis unus de Scrutatoribus, à dicto nostro Capitulo nominatus & electus, ad faciendum Scrutinium de Electione futuri Pontificis, secundùm formam superiùs prætaxatam, ipsa servata in omnibus, de voluntate & consensu, & mandato Collegarum meorum, & omnium in his consentientium, ex potestate mihi & ipsis tradita, invocatâ Spiritus Sancti gratiâ, ad honorem Dei, & gloriosissimæ Virginis Matris ejus, & talis Sancti, in cujus honore Ecclesia nostra est consecrata, D. P. in quē collatione facta reperimus, omnes vel majorem & saniorem partem Capituli nostri, seu Collegii, quorum subscriptiones inferiùs continentur, in Scrutinio consensisse, in nostrū & Ecclesiæ nostræ Episcopum & Pastorem, eligo, eandemq; Electionem in scriptis pronuntio.

Dictam verò Electionem sic Canonicè & solenniter celebratam & publicatam, in communi omnes recepimus & approbavimus: Te Deum laudamus, *more solito, cum cordis jubilo decantando. Idem verò Electus, sibi tali die Electione hujusmodi præsentatâ, licet ex humilitate se insufficientem & indignum asserens, se multipliciter excusaret: nobis tamen vehementer instantibus, timens Divinis dispositionibus contraire, invocato Divinæ pietatis auxilio, tali die dictæ Electioni cōnsensit, nō tam timidè, quàm devotè Electionē ipsam, onusq; impositum, ut prodesse valeat, suscipiens & acceptans. Vestræ igitur Beatitudini duximus unanimiter supplicandum, ut Electionē*

prædictam, sic Canonicè & solenniter celebratam, dignemini confirmare, & Electo nostro consecrationis munus favorabiliter impertiri. Quatenus nobis, velut Pastor idoneus, & toti Provinciæ præesse valeat utiliter, & prodesse: nosq; & alii sibi commissi, sub ejus sacro regimine, possimus coram Deo salubriter militare. Ad hujusmodi autem confirmationem à Vestra Sanctitate petendam, talem & talem, nostros Canonicos, & Coëlectores, Instructores, & Procuratores, ordinavimus & constituimus, & propter hoc eos ad Vestræ Sanctitatis pedes duximus destinandos, dantes eis plenam & liberam potestatem petendi Confirmationem, & si necesse fuerit provisionem; & jurandi in animas nostras, si visum fuerit, expedire; promittentes nos ratum & gratum, & firmum perpetuò habituros, quidquid per eos in prædictis, vel in aliquo prædictorum extiterit procuratum. Vt autem omnium nostrum vota in prædictis omnibus & singulis, in hac Electione & petitione concordâsse noscatis, sanctitatis Vestræ hoc Canonicum Decretum mittimus, roboratum propriîs manibûs, & subscriptum. Ego N. Præpositus Strigonien: Ecclesiæ supradictis omnibus & singulis, consensi, & consentio, & manu propria signo & subscribo. Ego talis, vice talis, scribere nescientis, de mandato suo subscribo. Notarius autem in fine dicet: *Acta sunt hæc, Anno, Mense, Die, & loco, talibus.*

Per viam autem Compromissi, proceditur modô infrascriptô: Canonici vacantis Ecclesiæ, statuant termnū ad Electionem celebrandā; interim vocatîs omnibûs absentibûs, & in termino convenientibûs, qui debent, volūt

& possunt commodè interesse, major de Capitulo, vel alius cui Capitulum hoc committit, quærat à singulis, si placet eis per viam procedere Compromissi. Singulorum autem consensu requisito & habito, tractetur de persona, cui committatur. Deinde singulorum votîs super hoc requisitîs, & in unám personam, cui committatur, convenientibûs, unus dé mandato Capituli dicet: *Ego vice Capituli & mandato, committo seu do A.* si est unus, *vel A. B. C.* si in plures compromittant, *potestatem providendi nostræ Ecclesiæ de Pastore.* Illi in quos cōpromittetur, si plures sunt, quia possunt esse duo, tres, quinque, vel septem: trahant se ad partē, & simul deliberent, potestate recepta, & conferant de persona eligenda; & si concordaverint, recedant ad Capitulum, & formâ eis à Capitulo traditâ, in omnibꝰ observatâ, unus eorum Electionem pronunciet & publicet, in hac forma:

In nomine Patris, & Filii, & Spiritûs sancti, Amen.

Anno, Mense, & die, talibus, &c. Ego talis, de voluntate & consensu Collegarū meorum, in quos unanimiter compromissum fuit à Capitulo nostro, & in quos potestatem providendi Ecclesiæ de Pastore transtulerunt: vice mea, & ipsorum omnium aliorum in Electione jus habentium, & hîc præsentium, & ex potestate & authoritàte supradictis mihi, & aliis meis Collegis concessis, invocatâ Spiritûs sancti gratiâ, in quem nos A. B. C. compromisimus, supradicti simul convenimus, in nostrum & Ecclesiæ nostræ Episcopum eligo & Pastorem. Et de ipso provideo dictæ Ecclesiæ in Pastorem, & ipsam Electionem & Pro-

visionem

visionem in scriptis, & solenniter publico in communi.

Hæc forma servanda est, quando Compromissarii sunt de Collegio; prout dicit Concilium. Si verò erunt extra Collegium, tunc sufficit dicere: *Ego talis, unus de Compromißariis supradictis, de voluntate & consensu ipsorum, vice totius Capituli, B. in quem omnes convenimus, eligo, sive provideo in talis Ecclesiæ Episcopum & Pastorem.* Et hoc quando totum Capitulum concordat (nam uno contradicente, non potest per viam Compromissi procedi) postmodũ verò coram Clero & populo, publicet Electionẽ sive Provisionem: & postea fiat Decretum ipsius Electionis, sive provisionis, hoc modo:

Sanctissimo & Beatissimo Patri & Domino suo, Dño N. Divina providentia Sacrosanctæ Romanæ ac universalis Ecclesiæ, Summo Pontifici, P. Præpositus, & Capitulũ Strigonieñ: ejus humiles filii devoti, pedum oscula beatorum. Cùm propter vacationem diuturnam Ecclesiæ, Pastoris solatio destitutæ, in spiritualibus & temporalibus dispendia patiantur; Conditores Canonum deliberatione provida statuerunt, ut ultra tres menses vacare non debeant Ecclesiæ Cathedrales. Defuncto igitur bonæ memoriæ N. Archiepiscopo nostro, Anno, Mense, die, talibus, sicut Deo placuit, ipsiusq; corpore cum reverentia tradito Ecclesiasticæ sepulturæ: Nos tales Canonici Strigonieñ: Ecclesiæ, qui tunc præsentes eramus, convenientes in unum, pro Electione futuri Pontificis celebranda, talem terminum, cum continuatione dierum sequentium, duximus statuendum. Citatis igitur in terminum, & tunc præsentibus omnibus, qui Electioni cele-

ni celebrandæ debuerunt, voluerunt, & potuerunt commodè interesse, in Capitulum nos recepimus, de Electione futuri Pontificis tractaturi: & post diversos tractatus inter nos habitos, tandem placuit omnib9 & singulis, per viam compromißi, nostræ Ecclesiæ viduatæ providere; considerantes in unum difficulter multitudinem convenire, & sæpè in paucis spiritum sanioris consilii residere, dedimus plenam & liberam, omnes & singuli unanimiter, potestatem, A. B. C. de nostro Collegio; ut iidem, vel major pars ipsorum, vice sua, & nostra, per Electionem Canonicam, vel postulationem concordem, Ecclesiæ nostræ supradictæ vacanti, Deum, & bonum statum ipsius Ecclesiæ habentes præ oculis, de persona idonea providerent, omnem potestatem & vicem nostram, eis super hoc committentes, ita, quod unus ipsorum, de consensu aliorum Cõpromißariorum, vel majoris partis ipsorum, vice sua, & Collegarum, & nostra, illum, in quem omnes ipsi, vel major pars ipsorum conveniret, eligerent, & Electionem in præsentia nostra solenniter publicarent: Qui secedentes in partem, & Spiritûs S. gratiam invocantes devotè, post tractatus varios & diversos, de diversis personis inter se habitos, ut nobis postmodum retulerunt; tandem in Magistrum P. Strigonieñ: Præpositum, in Sacerdotali Ordine constitutum, ijdem unanimiter convenerunt, virum utiq; plenæ & maturæ ætatis, utpotè, qui tricesimum annum ætatis suæ exegit, & de legitimo matrimonio procreatum, vita & moribus, & literarum scientiâ, meritò commendandum, in Spiritualibus & temporalibus plurimùm circumspectum, quem talis secundùm formam in Compromißo appositam, in hunc modum elegit: *In no-*

In nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti, Amen. Anno, Mense, & die, talibus. Ego talis, unus de Compromissariis supradictis, de consensu & voluntate Collegarum meorum, juxta formam Compromissi, mihi & eis traditam, vice mea, & prædictorum meorum Collegarum, ac omnium de Capitulo ex potestate, mihi, & prædictis Collegis, ab universis & singulis, de ipso Capitulo traditâ, & invocatâ Spiritûs Sancti gratiâ, ad honorem Dei, & gloriosissimæ Virginis Matris ejus, & talis Sancti nostri Patroni, & Omnium Sanctorum, Magistrum P. Strigonień: Præpositum, in quem nos Compromissarii supradicti unanimiter convenimus, in nostrum & Ecclesiæ nostræ eligo Episcopum & Pastorem, & de ipso provideo dictæ Ecclesiæ in Pastorem; eandem Electionem seu Provisionem, in his scriptis pronuncio & publico in communi.

Dictam quoq; Electionem sic Canonicè, solenniter celebratam, & in communi publicatam, omnes unanimiter recepimus, & approbavimus, more solito pulsatis campanis, cum cordis jubilo, Te Deum laudamus, *solenniter decantando. Consequenter autem conveniente populo ad pulsationem Campanarum, R. de mandato nostro, dictam Electionem ipsi populo publicavit. Idem verò Electus, sibi die tali, Electione hujusmodi præsentata, licet se multipliciter excusaret, tamen nobis diligenter instantibus, invocatô Divinæ pietatis auxiliô, die tali, dictæ Electioni consensit.*

Sanctitati igitur Vestræ duximus unanimiter supplicandum, ut Electionem supradictam, sic Canonicè celebratam, dignemini confirmare, & Electo nostro prædicto, munus consecrationis misericorditer impartiri; quatenus authore Deo, nobis, & tali Provinciæ, velut Pastor idoneus, valeat præesse utiliter, & prodesse. Nosq; & alii sibi commissi, sub sacro regimine, possimus coram Deo salubriter militare. Ad hujusmodi autem confirmationem nomine nostro à Vestra Sanctitate petendam, D. & B. de nostro Capitulo, nostros Procuratores, & etiam Instructores, ordinavimus & constituimus, & propter hoc eos ad Vestræ Sanctitatis pedes duximus destinandos, dantes eis

tes eis plenam & liberam potestatem, petendi Confirmationem, Consecrationem, & si necessè fuerit, dispensationem & provisionem, & jurandi in animas nostras, si visum fuerit expedire. Promittentes nos ratũ, gratum, & firmum, perpetuò habituros, quidquid per eos in præmissis, aut aliquo præmissorũ fuerit procuratũ. Ut autẽ omnium nostrum vota in prædictis omnibus & singulis concordâsse noveritis, & in hanc Electionem & petitionẽ venisse, hoc Canonicum Decretum Sanctitati Vestræ mittimus, roboratum propriîs manibûs & subscriptum, & ad majorem cautelã sigillo nostri Capituli, & etiam propriîs sigillatum.

Ego talis Archidiaconus Strigoniensis, prædictis omnibus & singulis, consensi, consentio, & propria manu subscribo.

Per inspirationem fit Electio hoc modo: Si dum Canonici primùm intrant Capitulum pro Electione celebranda, nullo speciali tractatu præcedente, quasi Divinâ revelatione & inspiratione, omnes, nullo contradicente, consenserint in aliquẽ repentè, & simul eũ eligant, & veniant dicentes una voce: *eligo P. eligo P.* talis Electio dicitur facta per Inspirationem, ex qua omnes Canonici uno ore, & uno spiritu eligunt. Non est vis, sive dicant eligo, sive eligimus; quia una est censenda Electio, propter unanimes voluntates. Et tunc formabitur sic Decretum:

Sanctissimo Patri & Domino, Domino suo, Dño N. Divinâ providentiâ Sacrosanctæ Romanæ ac Universalis Ecclesiæ, Summo Pontifici, P. Præpositus, & Capitulum Strigonieñ: Ecclesiæ, ejus humiles filii & devoti, pedum osculá beatorum. Ne præ defectu Pastoris, gregem Dominicum lupus rapax invadat, aut in spiritualibus vel temporalibus, Ecclesia

viduata

viduata grave dispendium patiatur: conditores Canonum deliberatione provida statuerunt, ut ultra tres menses vacare non debeant Ecclesiæ Cathedrales. Eapropter bonæ memoriæ R. Archiepiscopo nostro, Anno, Mense, & die talibus, sicut Deo placuit, viam universæ carnis ingresso, ipsius corpore, ut moris est, cum reverentia Ecclesiastica tradito sepulturæ; nos Canonici Strigoniensis Ecclesiæ, qui tunc præsentes eramus, convenientes in unum, ad Electionem futuri Pontificis nostri Canonicè celebrandam, talem terminum cum continuatione dierum sequentium duximus statuendum. Citatîs igitur in terminum, & tunc præsentibûs omnibûs, qui debuerunt, voluerunt, & potuerunt commodè interesse, in Ecclesiam nos recepimus, de Electione futuri Pontificis tractaturi: & nobîs in unum locum & propositum congregatîs, unusquisq; Divina inspiratione repentè, nulla nominatione, nulloq; alio tractatu præcedente, in P. virum utiq; plenæ & perfectæ ætatis, utpote, qui tricesimum suæ ætatis annum exegit, de legitimo matrimonio natum, vitâ & moribûs, & literarum scientiâ, meritò commendandum, consensu unanimi, & una voce simul, ac unanimiter omnes & singuli, in Episcopum elegimus & Pastorem: & pulsatîs campanîs, Te Deum laudamus, *solenniter decantavimus. Consequenter autem conveniente populo, &c.* ut supra formâ proximâ est publicatum. *Datum, &c.*

Cùm per mutuum consensum eligentium & Electi, quasi fœdus Spiritualis Matrimonii contrahatur, decet, quòd in Electionibus Pontificalium & quarumlibet Ecclesiarum, secularium & regularium dignitatum, arbitriũ

liberum

liberum Electoribus conſervetur, ut ſecundùm Deum, & rectam conſcientiam, vacanti Eccleſiæ, valeant de Paſtore idoneo providere. Sed quia nonnullorum deteſtanda cupiditas, culmen dignitatum ambiens, Pontificalibus, aut aliis dignitatibus Eccleſiaſticis, per mortem, aut alio modo vacantibus, contra Electores hujuſmodi, ſecularem concitant poteſtatem; per quam plerumq; à dictis Electoribus, per impreſſionem laicalem, aut minas, vel alium abuſum à Sanctis Canonibus reprobatum, eligi, imò veriùs intrudi ſe procurant: Talium igitur temerariis auſibus viam præcludere cupientes, præſentis approbatione Concilii, Juri communi, & noſtrorum prædeceſſorum veſtigiis inhærentes; ſtatuimus, & ſancimus, quòd ſi deinceps aliqua Pontificali, aut alia Sede, vel dignitate Eccleſiaſtica vacante, quiſpiam directè, vel indirectè, publicè vel occultè, cõtra Electores hujuſmodi, ſecularem poteſtatem concitaverit, aut minas, vel impreſſiones ordinaverit, ſeu comminatorias epiſtolas de ſe eligendo, ad dictos Electores ſcribi procuraverit, aut aliquod impedimentum in bonis vacantis dignitatis præſtiterit, ſeu ipſa bona in toto, vel in parte occupaverit, vel occupari ſubordinaverit, tanquam ambitioſus, & publici Juris turbator, Excommunicationis ſententiam ipſo facto incurrat. Et nihilominùs, ſi in Electionem (per huiuſmodi impreſſionum minas, vel alium ſecularis poteſtatis abuſum) forſitan de ſe factam, cõtra Canonicam libertatem conſentire præſumpſerit, & Electionis commodo careat, & ineligibilis ſit, & beneficijs Eccleſiaſticis, ſi

sticis, si quæ obtinet, per superiorē sit privandus, nec absque dispensatione Sedis Apostolicæ, deinceps ad aliquam valeat eligi dignitatem. Qui verò Electionem hujusmodi, quam ipso jure irritam esse censemus, præsumpserint celebrare, nisi eos talis metus aut violenta impressio, quæ possunt cadere in constantes viros, excuset; ab officiis, & beneficiis quibuscunq;, penitus suspendantur per triennium, & eligendi tunc potestate sint privati: Adijcientes, quòd si quis electus, ante, aut post confirmationem Electionis de ipso factæ, priusquam literas suæ confirmationis obtinuerit, in administrationē bonorum Ecclesiæ, ad quam electꝰ fuerit, quovis quæsito colore se ingesserit; extunc omne jus, si quod sibi per Electionem & confirmationem competit, ipso facto amittat. Nisi talis electꝰ fuerit, cui de juris permissione, aut privilegio hoc competat, aut per superiorem ad hoc facultatem habentem, Ecclesia, ad quam electus fuerat, sibi sit commendata.

C. avaritiæ. de E. lec: lib: 6. jun: glo:

DE ELECTIONE ADMINISTRATORIS SEDE VACANTE.

ZBIGNEUS de Olesznica, Dei & Apostolicæ Sedis gratiâ, Sanctæ Ecclesiæ Gnesneñ: Archiepiscopus & Primas. Ad perpetuam rei memoriam. Quamvis debeat sufficere humanæ naturæ ad bene vivendum, si suis terminis sit contenta: crescente tamen malitia hominum, effrenata cupiditas, radix malorum omnium, semper nititur ad

vetita, tendit ad noxia, & declinat ad prohibita, palmites suæ propaginis vitiosæ, ad deteriora quælibet extendendo. Hæc est illa, quæ compellit Canones condere, Leges instituere, Statuta edere, ut humani generis còërceretur audacia, & appetitus noxii sub juris regula limitarentur. Hinc est, quòd nos attendentes plurima incommoda, parientia periculum animarum, contra Ecclesias & Ecclesiasticas personas nostrîs temporibûs insurgere, jugiq; meditatione in armario cordis nostri revolventes, qualiter ex officii nostri debito, hujusmodi incommodis, & animarum periculis, Deô propitiô occurrere valeamus; authoritate nostra Metropolitana, & Primatica, quâ fungimur, captato tempore, Synodum Provincialem in Piotrkow Oppido, nostræ Diœcesis, statuimus celebrandam: Ad quam Rñdiss: & Rñdos Patres Fratres nostros in Christo charissimos, videlicet Archiepiscopum Leopoliensem cum suis Còëpiscopis, Suffraganeos & Episcopos, Abbates, ac alios Prælatos Provinciæ nostræ Gnesneñ: invitavimus, & evocavimus. In qua Synodo sic statuta, Rñdis Patribus, Dñis, Petro Wladislaviẽsi, & Petro Plocensi, Episcopis, & Capitulis Ecclesiæ nostræ Gnesnensis, & ipsorum Nunciis & Procuratoribus Rñdmi Rñdorum Patrum, Archiepiscopi Leopolieñ: Cracovieñ: Vratislavieñ: Posnanieñ: Lubuceñ: Vilneñ: Mednicen̄: Culmeñ: Præmyslieñ: Chelmeñ: Luceorieñ: & Cameneceñ: Episcoporum; multisq; aliis Prælatis, Abbatibus, & Clero nostræ Provinciæ, in Spiritu Sancto congregatis: Invocatâ priùs Spiritus Sancti gratiâ,

dist: 1. c. Facta sũt.

gratiâ, ac Missâ solenniter de Spiritu Sãcto per nos celebratâ: Insuper cantatîs & lectîs Litaniîs, Antiphonîs, aliîsq; devotîs Orationibûs, cum Hymno, *Veni Creator Spiritus*: in talibus ordinatis, Deoq; suppliciter & devotè exhibitis, ac sermone ad Clerum per unum in Theologia Professorem, & alium in Decretis Doctorem, in præsentiâ ipsius Synodi facto, omnibûsq; Divinîs peractîs, ad tractatus Synodales cum ipsis DD. Episcopis, Nunciis, Procuratoribus, Abbatibus, Prælatis, & Clero processimus, quos triduo in Ecclesia Parochiali, dicti Oppidi, continuavimus, librátîsq; & examinatîs matura deliberatione, singulîs sententiîs, in ipsa Synodo per promotores ejusdem, super extirpatione hæresum, excessuum correctione, morum reformatione, propositîs & conclusîs: Tandem Sanctionib⁹ Sanctorum Patrum, & Sacrorum Canonum Decretis, ac Provincialibus nostræ Gnesnensis Provinciæ Statutis, tam per D. Nicolaum, authoritate Apostolica, quàm Joannem Sprowski, olim bonæ memoriæ Archiepiscopum, & Primates prædecessores nostros, Primaticâ & Metropoliticâ authoritatibus editis inhærendo, curæ Pastorali nobis creditæ, mentem nostram excitando, & memoriâ hominum nimiúm labili singulariter id exposcendo; dignum censuimus, & congruum, ut ea quæ per Sacrarum Synodorum Provincialium Sanctiones, ad Dei laudem, fidei orthodoxæ incrementum & exaltationem, Ecclesiarumq; & Cleri ac populi utilitatem, noscuntur instituta, debitæ scripturæ cõmendentur, ut per hanc eorum jugis etiam ad posteros

transſeat recordatio. Conſtitutionem dicti olim Rñdi Patris Dñi Joannis Sprowſki Archiepiſcopi & Primatis, prædeceſſoris noſtri, pro bonorum menſæ, tam noſtræ Metropolitanæ, quàm Cathedralium Eccleſiarum Provinciæ noſtræ, in caſu vacationis earum conſervatione pro futuro Pontifice, per ipſum in Synodo Provinciali Lancicienſi, in Eccleſia Conventuali FF. Prædicatorum, ſub Anno Dñi, Milleſimo, quadringenteſimo quinquageſimo nono, celebratam, editã, & promulgatã, ab omnib⁹ Còépiſcopis tunc evulgatam, duximus innovandam, & ratificandam, & Sacra Synodo approbandam, uti præſentis Statuti vigore innovamus, roboramus, & ratificamus: Decernentes, quòd in omnibus Eccleſiis Cathedralibus, Statutum hujuſmodi, ſub ſigillo noſtro, à tempore publicationis ejuſdem per nos factæ, infra unius anni ſpatium, ſine excuſatione qualibet, habeatur: ut quod generali Conſtitutione ad cõmodum & utilitatem Eccleſiarum Cathedralium, ordinatum eſt, ſemotîs impedimentîs, ad propriũ finem, authore Domino, dirigatur. Cujus quidem Conſtitutionis & Statuti, de quo ſupra fit mentio. tenor ſequitur, & eſt talis:

JOANNES de Sprowa, Dei gratiâ Sanctæ Eccleſiæ Gneſnenſis Archiepiſcopus & Primas. Ad perpetuam rei memoriam. Licet ſacrîs Canonum Conſtitutionibûs ſit ſalubriter proviſum, ne bona Cathedralium Eccleſiarum tempore vacationis obvenientia, quæ in utilitatem dictarum Eccleſiarum expendi, vel futuris deberent Succeſſoribus fideliter reſervari, Capitula, vel ſingulares earundem

Eccle-

Ecclesiarum personæ occupent, inter se dividant, surripiãt, dilapident, dissipent, & consumant, certis pœnis in contrafacientes adjectis: nonnulli tamen Prælati & Canonici, tam nostræ Metropolitanæ Gnesneñ: quàm aliarum Ecclesiarum Cathedraliũ Provinciæ nostræ, hujusmodi Statutis & Sanctionibus contravenientes, bona mensæ Pontificum, eis tempore vacationis in gubernationẽ commissa, pro usibus suis applicare, & ea ad placitum ipsorũ usurpare, ausu temerario, in detrimentum salutis ipsorum consueverunt. Ex quo hujusmodi bona, grave in suis proventibus suscipiunt dispendium & jacturam: Electique ad ipsas Ecclesias, in prosequutione electionis ipsorum, gravib⁹ coguntur debitis onerari, & involui; prout in pluribꝰ vacationibꝰ, quæ temporibus nostris contingebant, experientiâ rerum magistrâ vidimꝰ evenire. Unde volentes indemnitati & bonorum ad mensam nostram, & Coëpiscoporum nostræ Provinciæ spectantium, de remedio providere opportuno, statuimus & ordinamus, Sacra Synodo approbante, temporibus perpetuis irrefragabiliter observandum: Quòd vacãnte Ecclesiâ Metropolitanâ, sive Cathedrali Provinciæ nostræ Gnesneñ: corporeq; Prælati defuncti tradito Ecclesiasticæ sepulturæ, Prælati & Canonici tunc præsentes apud Ecclesiã, ingrediantur locũ Capitularẽ, pro tractatu faciendo, super negotio Electionis futuri Pastoris, & bonorum mensæ Archiepiscopalis sive Episcopalis gubernatione: & antequam ad alia procedatur, primò omnes Dñi de Capitulo tunc præsentes, singulariter singuli præstẽt

 juramen-

juramentum, in manibus Prælati superioris ibidē existentis, & Prælatus senior in manibus sequeñ: sub hac forma:

Ego N. juro, quòd in Electione Administratoris, & distributione Castrorum, tenutarum, & bonorum mensæ Archiepiscopalis & Episcopalis, hujusmodi nunc vacañ: dabo votum meum secundùm Deum, & puram conscientiam, nominaboq; illum in Administratorem, quem scivero & credidero meliorē & utiliorem pro hujusmodi officio Administrationis, & gubernationis, non habito respectu ad commodum proprium, consanguinitatem, amicitiam vel favorem; bonaq; quæ mihi fuerint commissa ad gubernandum, fideliter & utiliter dispensabo & tuebor, rationemq; debitam de eis & sufficientem faciam futuro Archiepiscopo, vel Episcopo. Sic me Deus adjuvet, & Sancta Dei Evangelia.

Electo itaq; Administratore, receptoq; ab eo juramento, quòd debitè, fideliter & justè, exequetur officium sibi commissum; procedatur ad distributionem bonorum mēsæ Archiepiscopalis, sive Episcopalis, istô modô.

Primò quidem non detur gubernatio dictorum bonorum petenti ipsam, aut per aliquam ordinationem sibi dari procuranti. Et quòd gubernatio castri cujuslibet, & uniuscujusq; tenutæ non detur, nisi uni personæ tantùm, & de gremio Capituli, & non duabus personis, sicut consuetum est fieri. Quæ persona debebit præstare juramentum super restitutione Castri, aut tenutæ, Capitulo, durante vacatione. Quo facto, inquirat Administrator vota singulorum primò, super aliquo castro sive tenuta, quis ex gremio Ca-

mio Capituli, sive tunc præsens, sive absens fuerit, magis idoneus & utilior pro regimine castri videatur; & in quem major pars Capituli convenerit, aut consenserit, illi detur gubernatio castri & tenutæ, cum sibi adjacentibus bonis. Et sic fiet de singulis aliis castris, aliorum bonorum mensæ præfatæ. Et quidem talis electus Prælatus, aut Canonicus, teneatur, & sit adstrictus, assumere hujusmodi gubernationem, sub pœna quatuor marcarum argenti, fabricæ Ecclesiæ applicanda; jurareque tenebitur, quòd fideliter administrabit bona sibi credita, & ejus gubernationi commissa. Distributìs itaq; bonìs mensæ Archiepiscopalis & Episcopalìs, sic ut præmittitur, ad gubernandum, statutoq; termino pro Electione futuri Pontificis, citationeq; decreta contra absentes, & sua interesse putañ: Administrator mittat proprium Notarium, aut Capellanum, cum quolibet Tenutario, ad tenutam sibi datam ad gubernandum, qui coram testibus faciat inventarium in singulis locis tenutæ, censuum, decimarum, maldratarum, debitorum, & aliorum bonorum derelictorum: cujus Inventarii scripturam tradat Administratori, cum tribus aliis de Capitulo, per ipsum Capitulum, seu majorem partem eligendis, & adjungendis ipsi Administratori, se in ea cum testibus subscribendo. Sicq; fiat de singulis aliis tenutis.

Item. Quòd quilibet Tenutarius, recepta sic per eum possessione tenutæ suæ, de authoritate Administratoris, nõ tangat census de Oppido, Villis, aut bonis aliis tenutæ suæ provenientes; sed tradat eos in manus Administratoris, ac

prædicto-

prædictorum trium de Capitulo, si tale tempus advenerit, in quo censûs sunt de jure exigendi. Tempore verò, in quo census exigendi non sunt soluti, puta ante Festum S. Martini, nullatenus exigantur, sub pœnis infrascriptis; quibus censibus expediendum erit factum Electionis, vel postulationis, in Curia Romana, quatenus necesse fuerit, vel de aliis fructibus mensæ Archiepiscopalis, vel Episcopalis: salvis tamen hîs, quæ in testamento Archiepiscopi, vel Episcopi defuncti, fuerint descripta: qui de reb9 suis, pecuniis, argento, clenodiis, libris, vestibus, equis, & aliis omnibus per eum undecunq; acquisitis, poterit testari, tanquam deservitis per eum, juxta Statutum Concilii Provincialis, & consuetudinem legitimè præscriptã. Quod si Archiepiscopum, vel Episcopum, mori contingat in Festo S. Martini, vel quocunq; die post Festum S. Martini, & inter diem Nativitatis Dñi: ipse Archiepiscop9, vel Episcopus mortuus habeat, & testetur de omnibus censibus, decimis, & aliis fructibus præteritis, stantibus, collectis, vel apud censitas vel debitores existentibus, & pro voluntate sua hæc omnia convertat. Si verò post Festum Nativitatis Dñi, & inter Festum S. Margaritæ aliquo die, & inter Festum S. Martini mori contingat; habeat tertiam partem omnium fructuum, censuum, & decimarum: de quibus testari poterit, duabus partibus residuis, pro successore relictis.

Item. Quòd decimæ, si essent aliquæ jam collectæ & derelictæ, vel adhuc colligendæ, stent etiam intactæ. Tenutarius autem vivat ex allodiis, & molendinis, piscinis, & aliis mi-

aliis minutis fructibus, & obventionibus; moderatamq́; familiam teneat in castris & aliis bonis, & concordē, quæ sufficiat pro servitiis faciendis in bonis sibi cōmissis. Quique Tenutarii incolas & subditos, ipsis ad gubernandum commissos, non exactionent, neq́; pœnas ab eis indebitas exigant, aut quoquô modô gravent, præsertim per inventionem novorum gravaminum, & exactionum, & tributorum. Quodq́; in sylvis, gaijs, & nemoribus, ligna ad vendendum nō excindant, neq́; ea distribuant, aut donent: debitaq́; post mortem Pontificum derelicta, non relaxent; piscinas non effundant ad vendendum pisces, sed sine offensione earum, piscibûs utantur pro sua necessitate. Si verò de allodiis, & aliis supradictis, aliquis Tenutariorum contentari fortassis non posset, recipere poterit decimā unam, vel plures, pro sustentatione sui & familiæ, cum scientia Administratoris & consensu. Ædificia etiam integra in Curiis Archiepiscopalibus, vel Episcopalibus, & supellectilia domorum Archiepiscopalium, vel Episcopalium, conservent, & non alienent, etiamsi talia fuerint. quæ nondum sunt redacta ad aliquam speciem ædificii. Item, si Administratori visum fuerit, aliquem perperam, & inutiliter aut damnosè administrare bona mensæ Archiepiscopalis, vel Episcopalis, habeat plenam potestatem auferendi dicta bona mensæ, & ea tradendi in gubernationem alteri, de gremio Capituli idoneo pro administratione bonorum prædictorum. Cùmq́; de futuro Pastore provisum fuerit Archiepiscopo, vel Episcopo proviso, postquam præstiterit

juramentum de ſervandis Statutis & conſuetudinibus Eccleſiæ approbatis, faciet ipſe Adminiſtrator primò rationē de cenſibus per eum receptis, & omnibus aliis bonis, ac etiam per eum expoſitis, cum prædictis tribus de Capitulo, quando Archiepiſcopo, vel Epiſcopo placuerit. Et poſtquam ſuper hoc per eum requiſitus fuerit, & in præſentia aliquorum aliorum de Capitulo, per Archiepiſcopum, vel Epiſcopum, eligendorum, poſt hoc & alii ſimiliter faciant rationem Archiepiſcopo, vel Epiſcopo, in præſentia Adminiſtratoris, & aliquorum de Capitulo, juxta inventaria facta. Si quis autem in ratione defecerit, ad eorum quæ perceperit, ultra expenſas neceſſarias, tenebitur reſtitutionem realem cum effectu, ſub pœna Excomunicationis, quam Archiepiſcopus, vel Epiſcopus, in eum ferre poterit, ceſſante qualibet Appellatione. Qui ſi eam interpoſuerit, Capitulum ejus appellationi deferre nō debebit: Quod ſi detulerit, ad ſatisfactionem tenebitur, ad quam appellans tenebatur, niſi tunc conſtaret de manifeſto & notorio gravamine, per Archiepiſcopum, vel Epiſcopum, rationem facienti illato. De quo gravamine Capitulum cognoſcere debebit, aliis pœnis Juris, & Statutorum Provincialium, contra uſurpantes bona Eccleſiarum vacantium, in ſuo robore duraturis. In quorum omnium & ſingulorum fidem & teſtimonium, præmiſſorum præſentes, & hoc præſens publicum inſtrumentum hujuſmodi, memorati olim Reverendi Patris, Dñi JOANNIS SPROWSKI, Archiepiſcopi & Primatis Gneſneñ: Prædeceſſoris noſtri, Statutum ipſiusq;

Vide noviſſ: Conſtit: in Synodo Wężykoviana. de Sede vac: c. quia ſæpè: de elect: & e. præſenti de officio ordi: lib: 6.

Vide tit: de rapto: inf: lib: 5.

ipsiusq; per nos, Sacra Synodo approbante, innovationem, approbationem, & ratificationem, ac Decretum in se continen: sive continens, exinde fieri, & per Notarios publicos dictæ Synodi per nos institutæ Actuum, & hujusmodi facti Scribas juratos infrascriptos subscribi, publicari, & in publicam formam redigi, mandavimus, nostriq; majoris sigilli jussimus, & fecimus appensione communiri.

Actum & Datum in Ecclesia Parochiali Piotrkow, sub Anno à Nativitate Dñi, Millesimo, Quadringentesimo, octuagesimo quinto, Indictione tertia, Pontificatûs SS. in Christo Patris & Dñi nostri, D. INNOCENTII, Divinâ providentiâ Papæ Octavi, Annô primô, die vigesima secunda Mensis Januarii. Præsentibûs Rñdîs Patribûs, DD. Petrô Vladislaviensî, Petrô Plocensî, Episcopîs: necnon Joanne Trzemeszna, Stanislaô in Mogilno, Jacobô de Witow, Martino in Suleiow, Joanne in Wagrowiec, Gnesneñ: & Joanne S. Crucis, in Calvo monte; Martino in Mogiła. Nicolao in Andrzeiow, Abbatibus. Et Joanne Præposito in Miechow, Cracoviensis Diœcesis, & N. Abbate in Czerwieńsko. Venerabilibusq; Joanne de Goslub Præposito, Vicarioq; & Officiali in Spiritualibus nostro generali; Joanne de Lasotki Scholastico, Martino de Niechanow, Decretorum Doctoribus: Andrea Dabrowski, Canonicis Gnesneñ: & Paulo de Głownia Decano, Joanne de Schibina Custode, Joanne de Latoszyn, Joanne de Baruchow, Decretorum Doctoribus, Canonicis Cracovieñ: Nicolao de Nyssa, Decretorum Doctore, Canonico & Officiali

 generali

generali Vratislavieñ: Paulo Sulislai, Decretorum Doctore, Archidiacono; Jacobo de Dominikowice, Luca de Toruñ: Decretorum Doctore, Archidiacono Srzenensi; Joanne Lukowski, Canonicis Posnanieñ: Nicolao de Wroblewice, Canonico Leopoliensi; Ecclesiarum, multisque aliis Prælatis, tam Religiosis, quàm Secularibus, in ipsa Synodo Petricoviensi in Spiritu S. legitimè congregatis.

Subscriptio prima per Notarium publicum facta est talis.

ET ego Petrus Petri de Lang, Clericus Vladislavieñ: Diœcesis, publicus authoritate Imperiali Notarius, & coram memorato Rñdmo in Christo Patre, Dño ZBIGNEO, Sanctæ Gnesnensis Ecclesiæ Archiepiscopo & Primate, in dicta Synodo Causarũ, & hujusmodi facti Scriba: Quia prædicti Statuti publicationi, innovationi, ratificationi, & Decreto, aliisq; omnibus & singulis præmissis, dum sic ut præmittitur, fierent, & agerentur, unà cum prænominatis testib9, & Connotario meo infrascripto, præsens interfui; eaq; omnia & singula præmissa sic fieri, vidi & audivi: ideoq; hoc præsens publicum instrumentum, per alium fidelẽ, me pluribus aliis arduis legitimè tunc occupato negotiis, fideliter scriptum, exinde confeci, subscripsi, publicavi, & in hanc formam publicam redegi, signoq;, & nomine meis solitis & consuetis, unà cum præfati Rñdssimi Patris, Dñi ZBIGNEI Archiepiscopi & Primatis, sigilli majoris appensione, de ipsius mandato speciali consignavi, in fidem & testimonium omnium præmissorum, rogatus, & requisitus.

Tenor verò subscriptionis alterius Notarii, est talis:

ET ego Laurentius Petri de Wawrzynczyce, Clericus Cracovieñ: Diœcesis, publicus Apostolica & Imperiali authoritatibus Notarius, & corã memorato Rñdmo Patre & Dño ZBIGNEO, Sanctæ Ecclesiæ Gnesneñ:

Archiepi-

Archiepiscopo & Primate, in dicta Synodo Causarum & hujusmodi facti Scriba: Quia prædicti Statuti publicationi, innovationi, ratificationi, & Decreto, aliisq; omnibus & singulis præmissis, dum sic ut præmittitur, fierent, & agerentur, unà cum prænominatis testibus, & Connotario meo suprascripto, præsens interfui; eaq; omnia & singula præmissa, sic fieri audivi & vidi. Ideo hoc præsens publicum instrumentum per alium fidelem, me pluribus aliis arduis legitimè impedito negotiis, fideliter scriptum confeci, subscripsi, publicavi, & in hanc publicam formam redegi, signoq; & nomine meis solitis & consuetis, unà cum prælibati Rndmi Patris, Dni ZBIGNEI *Archiepiscopi & Primatis, sigilli majoris appensione, de ipsius mandato speciali consignavi, in fidem & testimonium omnium & singulorum præmissorum, rogatus & requisitus.*

A tergo verò earundem literarum, sic fuit annotatum.

IN nomine Dni, Amen. Per hoc præsens publicum instrumentum, cunctis & singulis pateat evidenter, & sit notum. Qualiter de Anno videlicet Dni, Millesimo, Quadringentesimo, quinquagesimo nono, in Oppido Lanciciensi, in Ecclesia Conventuali FF. Prædicatorum, celabratâ Sacrosanctâ Synodô Provinciali, per olim Rndum Patrem, Dnum JOANNEM *de Sprowa, tunc sanctæ Gnesnensis Ecclesiæ Archiepiscopum & Primatē, inter cæteros actus & tractatus, legitimasq; conclusiones, de cōsensu omnium aliorū Episcoporū, Prælatorū, & Canonicorū, à singulis suis propriis Capitulis sufficientibus mandatis habitis & reproductis: Volentes indemnitati Ecclesiarum, videlicet & singularum Cathedralium Ecclesiarum, in Provincia prædicta Gnesnensi consistentiū; morte Prælatorū, in eisdem viduatarum consulere, Statuta retroscripta omnia & singula, in dictorum*

Prælatorum, & mei Notarii infrascripti, & aliorum multorum tunc similiter ad hoc vocatorum, præsentia, præfatus Dominus JOANNES *de Sprowa Archiepiscopus, edidit, fecit, & condidit: non discordañ: quin potius innitendo juri communi, & præsertim novis juribus; Sexti videlicet, & Clementinarum libris consignatis & conscriptis, præfataq; Statuta ad perpetuam rei memoriam, apud Ecclesiam suam propriam Metropolitanam, & demum aliarum Cathedralium Ecclesiarum Episcopis suis, Suffraganeis, publicari & observari fecit, perpetuis temporibus permansura. In cujus rei evidentius testimoniũ, hoc præsens publicum instrumentum, per me Notarium publicum infrascriptũ, ex Protocolo meo confeci, & in hanc publicam formam redegi, signo & nomine meîs solitîs & consuetîs, consignavi & communivi; rogatus per Venerabilem Dñum Albertum de Ksąż, Cracovień: & Vladislavień: Ecclesiarum Scholasticum, vice & nomine Rñdmi in Christo Patris & Dñi, D.* PETRI, *Dei gratiâ Episcopi Vladislaviensis. Acta sunt hæc in Lowicz in domo Venerabilis D. Iacobi de Kowalewice, Decani & Officialis Lovicień: & Canonici Vnieiovień: Ecclesiarum; Annô Dñi, Millesimô, Quadringentesimô, octuagesimô sextô, Indictione quarta, Pontificatus SS. in Christo Patris & Dñi nostri D.* INNOCENTII, *Divinâ providentiâ Papæ Octavi, Annô secundô, die verò Martis, nona Mensis Maji, horâ tertiarũ, vel quasi. Præsentibûs ibidem Honorabilibûs & Nobilibûs DD. Vrbano de Gora Vicedecanô Loviciensî; Ioanne de Książ, Plebanô in Sadzino; Ioanne de Mokra, & Sigismundo de Syrniki, Clericîs & Laicîs Gneznień: & Posnanień. Ecclesiarum Diœcesis, testibûs ad præmissa vocatîs specialiter & rogatîs.* Sub-

12. q. 2. c. hæc huius. c. cũ vos de off. ord: c. quia fæpè. de elect: lib: 6. Clemẽ: Statutum de elect:

Subscriptio Notarii est talis.

ET ego Jacobus Stanislai de Kowalewice, Clericus Gnesnensis Diœcesis, Imperiali authoritate Notarius: quia prædictorum Statutorum, ut suprà dicitur, à tergo instrumenti insertorum, deliberationi & practicæ, tempore prænominati felicis recordationis D. IOANNIS de Sprowa, tunc Archiepiscopi supradictæ Ecclesiæ, & per eundem de prædictis, nominatorum omnium Prælatorum manifesto consensu factis, conditis, & editis, ac eorum publicationi, de mandatoq; suo, totius Synodi præfatæ consensu, perpetuæ observationi, præsens interfui. Ideoq; hoc præsens publicum instrumentum, per alium fidelem, me aliis arduis negotiis occupatò, scriptum, per me tamen confectum, & demum auscultatum, subscripsi, signoq; & nomine meis solitis conscripsi & consignavi; ad perpetuam rei memoriam, rogatus, & requisitus.

DE ELECTIONE ET Officio Archidiaconi.

Joannis de Lasko.

QUia Archidiaconorum officium consistit in revelandis Episcopis, in his quæ ipsi per se facere deberent, maximaq; solertia, doctrina, vitæ & morum honestas, virtus deniq; & probitas in eis requiritur, ut non immeritò à Sacris Canonibus oculi Episcoporum appellentur: Decrevit hæc Sacra Synodus, ut à modo, juxta dispositionem Bullæ à Sede Apostolica concessæ, occurrentibus Archidiaconatuum vacationibus, tam in Metropolitanis, quàm Cathedralibus & Collegiatis Ecclesiis, Archiepiscopi & Episcopi, proponant duos viros doctos, & ad hoc idoneos, ac juxta Bullam prædictam qualificatos, ex quibus alterum digni-

C. ad hæc. de offic: Archidi: Cõc: Trid: Sess: 24. c. 12.

Vide in Synodo Gembiciana eod: digniorem, cum suis Capitulis ad eosdem Archidiaconatus eligant, ipsosq; ad eos instituant. Nisi tales Archidiaconatus essent, ad quos Laici ex aliquo Privilegio Jus praesentandi habeant; quod salvum esse debet. Tenor autẽ Bullae Apostolicae, de qua supra fit mentio, sequitur, & est talis.

Bulla Apostolica, super electione Archidiaconorum perpetua.

Continens & alias non minùs utiles, quàm necessarias Constitutiones: 1513.

LEO Episcopus, servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Etsi ex debito Pastoralis officii, tenemur circa indemnitatem & decorem cunctarum orbis Ecclesiarum providere ac illa statuere, per quae Ecclesiae ipsae viris doctrina praeditis illustrentur, animarumq; cura non negligatur, ac Divinus cultus augeatur, & quae ad benè vivendum providè facta noscuntur, confirmare & approbare: In Ecclesiis verò Regni Poloniae ad id eò fortius astringi videmur, quò Ecclesiae dicti Regni tanquam arces solidae, cum Schismaticis, Haereticis, ac perfidis Turcis, & aliis Catholicae fidei hostibus, continuè, pugnare noscuntur. Sanè cùm Venerabilis Frater JOANNES *de Lasko, Archiepiscopus Gnesnensis, vir praeclarus, & Primas dicti Regni, per Charissimum in Christo Filium nostrum,* SIGISMUNDUM *Poloniae Regem Illustrem, pro obedientiâ praestanda ad Nos & sanctam Synodum Lateranen: Orator destinatus, tam dicti Regni, quàm suo & aliorum Praelatorum dicti Regni nominibus*

minibus exposuerit, nonulla in Ecclesiis dicti Regni statuenda & ordinanda, quæ non solùm ad propagationem virorum doctrinâ præditorum, sed etiam ad Divini cultus augmentum, & animarum curam, & normam benè vivendi, cum magna ipsarum Ecclesiarum, tam in spiritualibus, quàm in temporalibus conservatione, tendere dignoscuntur. Quare præfatus JOANNES Archiepiscopus Gnesnensis, dictis nominibus nobis humiliter supplicavit; ut dicti Regni Ecclesiarum necessitatibus & decori, in præmissis de benignitate Apostolica providere dignaremur: Nos igitur, qui in præmissis non solùm partes officii nostri libenter impertimur, sed illas summis desideramus affectibus exequi, & adimplere exoptamus, prædictis necessitatibus satisfacere volentes, hujusmodi supplicationibus inclinati. Quod de cætero perpetuis futuris temporibus, in qualibet Collegiata Ecclesia Gnesnensis Diœcesis, duo Canonicatus, & duæ Præbendæ, quas ipse aut pro tempore existens Archiepiscopus Gnesnen: etiã exnunc duxerit ad id designandas, dum vacabunt, tam etiam hac primâ vice, quàm perpetuò, nisi duobus viris peritis conferri poßint, unus videlicet Canonicatus, & altera Præbenda, perito in Iure: alter verò Canonicatus, & altera Præbenda, perito in Theologia; & qui saltem in aliqua Universitate insigni per quinq; annos studuerint, de quo patentes literas dictæ Universitatis, vel diversarum, ubi in diversis studuerint, exhibere: quiq; etiam publicè legere, & alios instruere teneantur, juxta ordinationem per eundem Archiepiscopum faciendam. Quodq; Archidiaconi omnes quarumcunq; Gnesneń: Cracovień: Vladislavień: Posnanień: ac Plocień: Ecclesiarum & Diœce-

sum, quibus cura animarum, seu fortè Iurisdictionis imminet, nonnisi per Electionem ipsius Archiepiscopi & Episcoporum, ac suorum Capitulorum, respectivè unusquisq; ad suos Archidiaconatus prædictos, dum pro tempore vacabunt, assumi valeant, & ad eos, Doctores ac Licentiati in Iure, aut Theologia, tantùm eligi & assumi possint, qui similiter in aliqua Universitate, ac Doctoratus, sive Licentiæ gradus promoti fuerint. Ac quod in absentia obtinentium dictos Archidiaconatus & Canonicatus ad Præbendas, quando ultra medium annum eos abesse contigerit, seu sicut ipse Archiepiscopus in Synodo generali absentiæ eorum tempus & terminum designaverit, fructus illius anni & aliorum, ubi similiter non residerint, minimè percipere valeant; sed illi in utilitatem residentium convertantur. Necnon quòd unus Canonicatus, & una alia Præbenda Ecclesiæ Gnesneñ: quos idem Archiepiscopus ad id similiter designaverit, non nisi Vicario, aut Officiali Gnesneñ: conferri possint, & de illis provideri valeat, authoritate Apostolica perpetuò statuimus & ordinavimus. Et insuper ordinamus unam Præbendam Ecclesiæ Gnesneñ: prædictæ, etiam similiter de Suffraganeo per eundẽ Archiepiscopum eligendam: necnon Rectoriam Parochialis Ecclesiæ Plebaniæ nuncupatæ in Znina, ejusdem Gnesnensis Diœcesis, cùm primùm vacaverit, exnunc ejusdem authoritate & tenore supprimimus & extingvimus; liceatq; ex tunc Suffraganeo Gnesnensi illorum fructus, etiam quotidianas distributiones eidem Suffraganeo, ratione ejusdem residentiæ debendos, propria authoritate, prout alii Canonici & Prælati ejusdẽ Ecclesiæ residentes, seu præsentes, ex Statuto & consuetudine ejus-

dem

dem Ecclesiæ Gnesneñ: percipere consueverunt & levare ac juxta ordinationem per eundem Archiepiscopum fiendam, in Capitulo dictæ Ecclesiæ Gnesneñ: necnon in Ecclesia Gnesnensi, etiam in Ecclesia circa Divina, & in omnibus aliis locis & actibus, etiam Capitularibus, unà cum Capitulo dictæ Ecclesiæ Gnesneñ interesse, ac etiam vocem habere; ac dictæ Ecclesiæ Parochiali, per Vicarium ad nutum dicti Suffraganei amovibilem deservire. Quodq́ Archidiaconatus, Canoincatus, & Præbendæ prædictæ, vigore gratiarum expectativarum, necnon de illis alicui quavis authoritate provideri non possit: ac etiam quod de fructibus & Canonicatuum, Præbendarum, ac dignitatum, personatuum & officiorum Collegiatarum Ecclesiarum, totius Regni & Dominiorum prædictorum, eorum qui non resident in hujusmodi beneficiis, seu in Divinis non deservierint, aut in futurum non residebunt, seu non deservient, etiamsi ex indulto Apostolico, aut aliâs quovis modo ex consvetudine seu statuto de jure non tenerentur; possit liberè in Synodo Provinciali certam partem proventuum beneficiorum illorum designare, illamq́ in utilitatem servientium Ecclesiæ, aut residentium, prout ei meliùs videbitur, erogare. Et ut ad quædam beneficia, quæ non nisi Lectoribus, Doctoribus, Magistris seu Baccalaureis Scholæ Cracovieñ: per Universitatem Cracovieñ: concedi consueverunt, idoneiores assumantur quod de cætero concessiones seu quævis aliæ dispositiones, etiam authoritate Apostolica dictorum beneficiorum non valeant; nisi ad id saltem doctorum medietatis, & aliorum legentium dictæ Scholæ, expressus accedat assensus. Necnon ut importuni motus & ambitiosi, exqui-

rentium fictas lites reprimantur, quòd derogationes regularum de annali possessore, ac alterius, quòd nulla commissio causæ valeat, nisi literis expeditis, in quibus vis gratiis, seu commissionibus causarum beneficiorum prædictorum dicti Regni, & Dominiorum. Etiam in gratiis si neutri simul, si alteri, vel perinde valere; etiam motu & scientia ac potestate similibus, ac derogationes Iurispatronatus laicorum, quovis modo vacantium; etiam apud Sedem Apostolicam, præterquàm per obitum nullo modo valeant, nec de cætero alicui suffragentur, etiam statuimus & ordinamus. Et ut nonnulla Statuta & ordinationes dicti Regni, & Ecclesiarum etiam Cathedralium & Metropolitanæ ejus eò firmiùs persistant, quo fuerint nostro munimine confirmata, Statutum seu consuetudinem Ecclesiarum prædictarum, quibus cavetur, quòd illi, qui recipiuntur in Canonicos, seu ad aliquam dignitatem, vel ad aliud quodvis beneficium in aliqua prædictarum Ecclesiarum, solvere teneantur jucundum ingressum, commutantes in utilitatem & honorem dictarum Ecclesiarum, respectivè. Ac aliud Provinciale Statutum, quo cavetur, quòd Notarii investitutarum de beneficiis Ecclesiasticis non possint pro eorum mercede recipere ultra duos florenos auri Vngaricalis, quod incipit. Cùm ex eo etiam Provincialia, in quibus circa imperitiam Notariorum & diversorum, qui pro Notariis se gerunt & non sunt, de signis & Protocolis eorum, & deponendo eos in Metrica, & de eorum examine, antequam officia exerceant, & multis aliis licitis & honestis provideatur. Necnon de Pontificalibus & aliis Sacris exercendis, juxta ritum Romanæ Ecclesiæ. Necnon quæcunque alia Sta-

tuta

tuta Provincialia nuncupata, & facta in Provinciali ac Principali Synodo Gnesnensi, dummodò alias legitima & honesta sint. Necnon, quia idem Venerabilis Frater noster JOANNES, *Archiepiscopus Gnesnensis, considerans, quòd tam Sede vacante Ecclesiæ Gnesneñ: quàm non vacante, negligentiâ Prælatorum, qui sæpè bona & possessiones dictæ Ecclesiæ visitare non curant, multa sæpè occupantur & dissipantur, volens opportunè providere, quoddam officium Oeconomi, seu Visitatoris, possessionum & bonorum dictæ Ecclesiæ Gnesneñ: erexit, ac desuper quasdam ordinationes, Statuta & applicationes, utiles & proficuas, dictæ Ecclesiæ fecit & ordinavit, tam omnia & singula præmissa Statuta, Consuetudines & Ordinationes, quàm etiam erectionem dicti Oeconomi, cum suis ordinationibus & applicationibus, ut præmittitur factam, tenore præsentium confirmamus, & approbamus, illaq; perpetuò & inviolabiliter observari volumus, supplentes omnes & singulos defectus, tam Iuris, quàm facti, si qui intervenissent in eisdem, non obstantibus Constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac Statutis, Consuetudinibus, Privilegiis & Indultis Regni & Dominiorum dicti Regis, & Ecclesiarum prædictarum, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel alia quavis firmitate roboratis. Etiamsi de illis eorumq; totis tenoribus, seu aliâ quavis speciali forma, specialis mentio foret habenda: Decernentes Statutis, Ordinationibus, voluntati & confirmationi, nostris præmissis, & eorum singulis, derogari non posse, nec derogatum censeri. Ac quoties forsan in aliquo derogari, vel contra præmissa, seu aliquod præmissorum indulgeri per nos aut Sedem prædictam*

dictam contigerit, toties eo ipso præmissa omnia & singula, iterum Statuta & ordinata, ac decreta irrita censeantur. Necnon quidquid secus à quoquam quavis authoritate contra præmissa, seu aliquod præmissorum contigerit attentari, irritum fore & inane decernimus. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostri Statuti, ordinationis, suppressionis, extinctionis, confirmationis, voluntatis, suppletionis, approbationis & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum, ejus se noverit incursurum. Datum Santæseveræ Portuensis Diœcesis, Annô Incarnationis Dñicæ, 1513. XVIII. Calend: Decemb: Pontificatus nostri, Annô primo.

Joannis Przerębski, Varsaviæ, 1561.

ET quoniam Archidiaconorum officium adeò est in Ecclesia Dei necessarium, ut rectè à Patribus Archidiaconi oculi Episcoporum vocentur, veterem Constitutionem Synodalem super electione Archidiaconorum declarando: decrevit Sancta Synodus, ut eorum Electio, juxta Statuta Provincialia, & dispositionem Bullæ LEONIS Decimi, per omnia observetur, neq; ulla collusio in nominandis duobus Doctoribus per Rñdmos Dños Ordinarios, committatur, sed uterq; æquè, qualificatus & idoneus, ab eisdem juxta præscriptum Statutorum, liberè electioni Capitulorum proponatur.

[margin: ē. ad hæc. de offic: Archid:]

Ex No-

Ex Novis. Joannis de Lasko; videlicet Petricoviensi prima, & Lanciciensi secunda,

DEcernimus, quod Archidiaconi, & illi quibus onus visitandi imminet, de triennio in triennium visitent; & si contra Juris & Statutorum dispositionem, Rectores & alios Presbyteros aggravando, in suo officio excederent, ultra procurationem aliquid extorquerent, negligentesq; essent, per Dioecesanos etiam ex officio extorta restituere compellantur, & poena viginti ducatorum puniantur. In quo si Ordinarius inventus fuerit negligens, poena viginti marcarum pro fabrica Ecclesiæ Cathedralis, vel Metropolitanæ, ubi hæc negligentia evenerit, convertenda per Archiepiscopum, & Archiepiscopus per Synodum Provincialem erit puniendus.

Vide Cōcil: Trid: Seß: 24. c. 3. de refor:

Latalicii & Gamrati.

COgant etiam Rn̄dmi Dn̄i Archiepiscopi & Episcopi, authoritate hujus Synodi, & Juris communis, ut Archidiaconi per se (nisi legitima causa excusentur) in quo casu per Doctores, aut Magistros artium, in Sacris Ordinibus constitutos, probatæ virtutis, & de consensu Ordinariorum suorum, diligenter visitent Parochias suas, statutis à Jure temporibus: quorum visitationes soli Ordinarii per se, vel delegatos exequantur; quiq; Archidiaconi ad residentiam circa Ecclesias suas, juxta Bullæ LEONIS X. dispositionem, compellantur, alioquin poena in Bulla expressa

punian-

puniantur. Qui verò Archidiaconatus electivos ſine electione legitima occupârunt, illos ad ſex menſes reſignare; & Capitula Eccleſiarum illarum, alios eligibiles, ad ipſos lapſis ſex menſibus, eligere teneantur. Qui autem Archidiaconat⁹ legitimè aſſecutos, tamen non promoti in Doctores, contra dictæ Bullæ tenorem obtinent; hi ad unius anni cum dimidio decurſum, ſe promoveri in Doctores curent, ſub privatione eorundem Archidiaconatuum ſuorum. Ubi autem Ordinarii vel Capitula, in præmiſſis exequendis remiſſiores fuerint, aut negligentes; Rñdmus D. Archiepiſcopus, velut Primas, illorum negligentiam ſupplere, & præmiſſis legitimè providere, ac de hujuſmodi Archidiaconatibus diſponere debebit.

DE OFFICIO DECANI RURALIS.

Joannis Przerembii, Varſaviæ 1561.

CUm non abs re, imò laudabiliter, in ſingulis Diœceſibus hujus Provinciæ, fuerint olim Decanatus Rurales inſtituti: itaq; ſancta Synodus decrevit, ut Rñdmi Dñi Locorum Ordinarii, officia Decanatuum Ruralium vetera, in locum ſuum jure poſtliminii revocent & reſtituant, ac ubi opus fuerit, novos & frequentiores inſtituant, atq; ordinent; ad hoc, ut in quolibet Decanatu bis in anno omnes Parochi, in eum qui eis per Dñum Lociordinarium deſignatus fuerit in eodem Decanatu, locum conveniant, & Synodum ſuam celebrent Decanalem, in eaq; de ſcandalis

c. ad hæc. § ſubſequenter. de offic: Archi:

dalis amovendis, & occurrentibus negotiis Ecclesiasticis, mutuò cum præsidente Decano conferant; & si qui inter eos reperti fuerint scandalosi, ac reprehensione digni, à Decano fraternè admoneantur.

Qui quidem Decanus majora scandala & casus, quibus ipse consulere & obviare non poterit, & ubi taliter ut præmittitur, admonitus non se emendaverit; eum Dño suo Lociordinario, vel ejus Vicario in Spiritualibus deferre, recepta summaria informatione, teneatur, nihil eorum omnino, quod cæteros scandalisare posset, sub anathemate occultando.

Vide in epist: Past: Macieio-vii.

DE ABBATUM ELECTIONE, & quibusdam officiis.

Petri Gamrati, Petricoviæ, Annô 1542.

ADmoniti diligenter per Clerum Rñdmi Dñi, D. Archiepiscopus & Episcopi, promiserunt se deinceps in Comitiis publicis, in nova Statuta, libertatem Ecclesiasticam tollentia, absq; consensu Synodi Provincialis non consensuros, prout prædecessores eorum aliquando faciebant: maximè verò in Statutum novum, contra liberam Canonicamq; electionem Abbatum in Monasteriis (ut scilicet soli Nobiles Monachi Abbatiis præficerentur) factum. Quod quidem Statutum novum, ut potè regulas & modũ vivendi omnium Ordinum & Religionum enervans, est ipso jure nullum, & statum Monachalem obligans minimè, con-

mè, conditoresq; ejus, nec non illi consentientes, à Sacris Canonibus, & Statutis Provincialibus, sunt excommunicati ipso facto. Et licet hoc ipsum statutum abrogatione non indigeat, cùm sit ipso jure nullum ex defectu potestatis & jurisdictionis; nihilominùs Rñdmi Dñi, Archiepiscopus & Episcopi, in Regni Comitiis futuris, ut illud Statutum, in quantum aliquod sit, penitùs abrogetur, curabunt. Decrevit etiam Sacra Synodus, ne de cætero Seculares, & alii, in Abbates eligantur, præterquam Monachi probati & professi, secundùm singulorum Ordinum regulares sanctiones, & antiquam consuetudinem.

Vide c. quisquis. &. c. Massana; de elec: & c. cùm terra. eod: c. bene quidem. dis: 96. c. quæ in Ecclesiar: &. c. Ecclesia S. Mariæ, de Constit: c. sciãt. de elec: l. 6.

Ejusdem, 1544.

PRæterea, cùm Synodus supplicaret diligenter Rñdmis Dñis, Archiepiscopo & Episcopis, ne in confirmandis electis Abbatibus & Præpositis quorumcunq; Ordinum sese difficiles, prætextu ejusdẽ Constitutionis Regni, præbeant: Maximè cum experientiâ edoctum sit, rem ipsam fore admodum Monasteriis ipsis damnosam, & libertati Ecclesiasticæ contrariam, fueritq; per actus contrarios eidem Constitutioni contraventum: Promisit libenter Reverendiss: D. Archiepiscopus, & promittit quantum in se est, daturum se operam, ut in desuetudinem Constitutio illa veniat, & Præpositum Miechovieñ: Abbatemq; Wagroveceñ: confirmaturum se omninò recepit.

Nicolai Dzierzgovii, Petricoviæ 1551.

Ille quo-

ILle quoq; gravis & antea inauditus injuriæ ictus, Monasteriis videtur esse inflictus, ab eis qui deberent Jura ac Privilegia ipsorum manutenere, & illibata custodire, ea tamen sæpiùs ab illis irritantur & infringuntur, dum scilicet ab eisdem in Abbatias, titulo Comendarum, vel etiam Coadjutoriarum, seculares personæ, regulam nunquam professæ, de facto intruduntur; revera non Monasteriorum, neq; devotionis causa, sed duntaxat, ut cupiditati & ambitioni illorum satisfiat. Quare decrevit Sacra Synodus, ut Rndmi Dni Locorum Ordinarii, officii sui, quod tuendis juribus Monasticis debent, sint memores; & ipsi ab intrudendis quovis modo & titulo in illa secularibus personis abstineant, & per alios quoscunq; id fieri nō patiantur: Sed occurrente cujuscunq; Abbatiæ, aut Præpositurae, regularis vacatione, præcludendo viam improbo & ambitioso hujusmodi ingressui, statim ut intellexerint de vacatione Abbatiæ talis, aut Præpositurae, viros maturos de gremio sui Capituli, pro die constituta Electionis, ad Monasteria sic vacantia mittant, qui hujusmodi Electioni intersint: diligenterq; Conventus Monasteriorum admoneant, ut ad Abbatias, aut Præposituras sic vacantes, viri pii, graves, & exemplares, regulæq; periti, ac vitæ sanctimoniâ conspicui, & ad res gerendas idonei eligantur & promoveantur. Si verò tales Conventus merè, liberè, ac simpliciter, Secularem, in Sacris tamen constitutū, postulare mutuo consensu voluerint: talis non priùs benedicatur, nec ejus Electio seu postulatio approbetur, quo ad professionem omni-

um ſubſtantialium regulæ in manibus Ordinarii ſui, habitu priùs regulari & tonſurâ ſuſceptis, ſolenniter fecerit.

Cæterum attendens Sacra Synodus, Religioſos, qui ſpeciali votô alicui Regulæ atq; Ordini ſe obſtringunt, ab
16. q. 1. c. activa vita, & curis mundi hujus ſolutos, ſoliq; illi cœleſti
placuit. 2. vitæ eſſe mancipatos, orationi & contemplationi vacare debere: Proinde decrevit, ut omninò Monaſteriorum & Conventuum Abbates & Præpoſiti, cæteriq; Patres Regulares, de inſtituendis in Sacris literis ſuis Fratrib9 in Monaſteriis eorum curam habeant, & ut binos & binos, ſingulis bienniis in Univerſitate Cracovienſi, ut bonis imbuantur literis, ex præſcripto Statutorum Provincialium foveant, diligenterq; curent, ut ex ſtudio revocati, aliquem diligẽtiarum ſuarum fructum proferre, eumque in Monaſteriis ſuis aliis Fratribus declarare valeant, aliquos in Sacris literis authores probatos prælegendo. Ipſi quoq; Monachi & Religioſi, certis horis, quæ illis ab officiis Divinis ſuperſunt, lectioni & recitationi divinarũ ſcripturarũ intendant, & in illis ſe exerceant: ita ut urgente neceſſitate, inde ad regendas plebes, & ad prædicationem verbi Dei, adminiſtrationemq; Sacramentorum, de licentia ſuorum Superi-
c. qui verè. & c. in Parochia: 16. q. 1. & c. cura. de Jure pa. Cle: dudũ. § nos autem in fi. de ſepul:
orum, per Lociordinarios, juxta diſpoſitionem Juris communis aſſumi, & in partem ſolicitudinis curæ animarum vocari valeant.

Et quoniam in nonnullis Monaſteriis privilegia & tales dotationes reperiri dicuntur, per quæ illa Monaſteria ex Fundatorum ordinationib9, ad ſervandum certum puerorum

forum numerum Nobilium, arbitrio Ordinariorum deputandorum, obligantur: ob id decrevit Sacra Synodus, ut singuli Ordinarii in suis Diœcesibus omnium Monasteriorum Privilegia, certo ad id electo competenti tempore, per se aut aliquos, de medio Capituli sui ad id deputatos, revideant, & ita diligenter superintendant, & sedulò curent, ut ubi vel in spiritualib9, vel in temporalib9, ipsorum Privilegiorum, usus intermissus fuerit, cõmunicato consilio, & assensu illius Ordinis Commissariorum vel Superiorum, Privilegia ipsa in eorum dispositione conserventur. Si autem aliqui Abbates suorum Privilegiorum usum hujusmodi amisisse per negligentiam reperti fuerint, super hoc Ordinarii sufficiens examen & informationem recipiant; ac ut id, quod neglectum est, in usum & exequutionem deducatur, cum Capitulis suis provideant.

Ex Synodo Lovicień: Aloysii Lipomani Episcopi Veroneń: & Sedis Apostolicæ Nuncii: ac Nicolai Dzierzgovii Archiepiscopi Gnesneń: Annô Domini, 1556. xi. Decembris.

AD Abbatias & Præposituras Regulares, ad quas execrabilis quorundam secularium Clericorum ambitio irrumpere, timore Dei abjecto, non veretur: Decrevit Sacra Synodus, ut non nisi Regulares & Professi, juxta dispositionem Juris cõmunis, deinceps liberè, cessante quovis suorum Commissariorum, vel aliarum quarumcunq; personarum metu, aut coactione eligantur, & per Ordinarios

c. Presbyteros. 16. q. 1. c. nullus de elec: in 6.

narios taliter electi, & non alii benedicantur. Locorum autem Ordinarii in ipsos Abbates & Præpositos diligenter, prout de jure, superintendant; ut scilicet regulariter & sine scandalo vivant, & suis exemplariter Monasteriis præsint, habitumq; & tonsuram, præsertim Abbates, sui Ordinis deferre non erubescant, vestes sericeas non deferant. Fratres sui Ordinis studere volentes, in studiis generalibus servent, & in Monasteriis certum numerum Scholariũ, atq; Magistros, qui eos ac Novitios Ordinis doceant, juxta dispositionem Statutorum Provincialium, dudum super hoc editorum, teneant & habeant. Capellas etiam suorum Monasteriorum, maximè Parochiales Ecclesias seu Præpositturas, pensionibꝰ indebitis & sibi reservatis, non onerent, easq; vectigales sibi quoquo modo non faciant, nec illis onera aliqua in earum præsentatione, sub depositionis pœna, imponere præsumant, si notam labis Simoniacæ evitare cupiunt, quandoquidem sine aliqua diminutione illas conferre oporteat. De quo Rñdmi Dñi Locorum Ordinarii, diligenter in suis Diœcesibus pro officio suo inquirant.

18.q.2 c. 1. jun: glo: V. corrige: c..,

c. sicut. de sup: neg: Præl: & c unico. e od: lib: 6 Vide Cõcil: Tridẽt: Sess: 25. c. 9, de ref:

Petri Gamrati, 1542.

DEcrevit hæc Sacra Synodus, ut Abbates & Prælati Religiosi, juxta Statuta Provincialia, & Constitutiones Synodales, servent Fratres Ordinum suorum in studio generali Cracoviensi: Alii verò de Majori Polonia, in studio Posnaniensi; præter Trzemeszneñ: & Wagroveceũ: qui Cracoviæ suos Fratres tenere debent. Quod quidem facere te-

cere teneantur Abbates prædicti, hinc ad sex mensium decursum, sub poena decem marcarum, annis singulis per Lociordinarios repetenda, & studio Crac: applicanda.

DE RENUNCIATIONE.

NUllus Ecclesiam, vel beneficium Ecclesiasticum dimittere, vel permutare, vel recipere præsumat, sine Superioris sui authoritate; quod sub poena suspensionis firmiter inhibemus. Cùm autem beneficio suo aliquis in manibus sui Superioris renunciare voluerit, Superior ipse de renunciationis causa, an sit rationabilis vel justa, & per consequens admittenda, an verò Simoniaca, seu per vim & metum extorta, & sic non admittenda, inquisitionem faciet diligentem: & tunc à tali juramentum, quòd in hujusmodi renunciatione nulla fraus, dolus, seu pactio Simoniaca intervenit, exigatur.

c. admonet. de renunciat. & c. super hoc. & c. nisi eod.

DE SUPPLENDA NEGLIGENTIA PRÆLATORUM.

Ex Antiquis.

COntingit nonnunquam, sicut experientiâ rerum magistrâ didicimus, aliquos nostræ Metropolis Episcopos, se à suis Ecclesiis extra vel intra Provinciam, in locis remotis vel abstractis, ex causis quibuscunq; absentare; qui loco sui in Spiritualib9 constituunt Vicarios, qui quidē sæpè talia inpedimenta, propter quæ administrare non potuerunt, patiuntur. Aliquando etiam ipsi Vicarii, dimittentes com-

tes commissum sibi officium & regimen totius Dioecesis, divertunt ad alia, nemine loco sui constituto, vel aliquando in suorum Episcoporum absentia moriuntur: unde gravia animarum, & rerum Ecclesiæ emergunt pericula & errores: Nos igitur paterna provisione, hujus Sacri Concilii approbatione, his casibus succurrere cupientes, statuimus, ut si quem talium Vicariorum Episcopalium Canonico impedimento (propter quod administrare nõ posset) prohibitum, seu desertorem officii, aut mortuum (ut præmittitur) in sui Episcopi absentia fieri contigerit, extunc Capitulum ejus Ecclesiæ, vel major, vel sanior pars ejusdem, facta protestatione de hujusmodi defectibus, succedat in onere, & de alio idoneo & utili, de gremio ejusdẽ Capituli, Vicario in Spiritualibus seu Officiali, omnem potestatem sibi de jure competentem habente, prout ipsi expedire videbitur, providendi habeat facultatẽ. Qui hujus Sacræ Synodi authoritate, spiritualia simul & temporalia, hôc modô vel consimilì, desertatæ Ecclesiæ & Dioecesis, sciat, valeat, & possit, prudenter & fideliter, cum consilio & consensu sui Capituli gubernare pariter & tueri; tanto tempore, quousq; Episcop⁹ ipsorum ad locum unde exivit revertatur, vel alius ab eo surrogetur. Omnia tamẽ emolumenta, exinde tempore medio provenientia, Episcopo redeunti restituere tenebuntur, & de ipsis sibi facere rationem. Nihilominùs Capitulum hujusmodi, sive major pars ipsius de absentia Episcopi, & de impedimentis & defectib9, tam Episcopi, quàm sui Vicarii tenebuntur, quamprimùm

fac. c. si Episcopus. de sup: neg: Præ: lib: 6.

Vide c. 2. & 3. de offi: Vica: in 6

primùm

primùm commodè poterint per literas suas vel nuncios Metropolitanum, qui pro tempore fuerit; vel si maluerint Romanum Pontificem consulere, qui circa præmissa & alia, si quæ fuerint supplenda, in hujusmodi negligentia, vel absentia Episcopi, habebit consulere & facere, secundum quod personis & rebus videbitur expedire, & ex præmissis omnibus nolumus juri & jurisdictioni Episcopali, casibus cessantibus, in aliquo derogare.

DE TEMPORIBUS ORDINAtionum, & de ætate & qualitate ordinandorum, & ordine præficiendorum.

In Synodo Petricoviensi prima, & Lanciciensi prima & secunda.

CUm Clericorum ordinatio, vel beneficiorum provisio, imminebit facienda, Prælati ex officii sui debito, diligenter inquirant, an promovendus ad Sacros Ordines, vel ad curatum beneficium, sit gravis in moribus, ætatis legitimæ, & scientiæ competentis: & utrum sit de thoro legitimo natus, & quòd non sit aliqua hæresi infectus, & utrum habeat perpetuum beneficium Ecclesiasticum, vel sufficiens patrimonium, aut sufficientem provisionem, volens ad Sacros Ordines promoveri, & si est de alia Diœcesi, utrum habeat dimissorias literas Superioris. Quem autem criminosum & defectuosum invenerint in præmissis, aut ali-

c. cùm in cunctis de elect:

Côc: Trid. Sess. 21. c. 2. c. nô liceat. & c. Episco: de Præben: dis: 72. & 73. per tot.

c. ad aures. de tēpo: ord: c. ex tenore. & c. quæsitum eod: c. 1. de eo qui furt: ord: suſ:

aut aliquo præmiſſorum, hunc omninò repellant. Præcipimus inſuper, quòd Epiſcopi excommunicationis ſententiam proferant in illos, qui furtivè ad receptionem Ordinum acceſſerint, priuſquam ordinationem inchoent Clericorum.

Præterea ſtatuimus, quòd Ordinarii locorum, ad examen Clericorum ordinandorum, ponant viros doctos, idoneos, & peritos, in eo ipſorum examinatorum conſcientias onerantes, ut ſine acceptione perſonarum ex quacunq; cauſa indoctos, & alios indignos non admittant.

Statuimus, quòd nullus ad Sacros Ordines aliquatenus admittatur, niſi recenter confeſſus fuerit omnia delicta ſua idoneo Sacerdoti, per Loci Diœceſanum ad hoc deputato; cui etiam in Caſib9 reſervatis, vigore præſentis Statuti, concedimus facultatem abſolvendi & diſpenſandi, cùm pauci ſint, qui delicta ſua vel ſequelas intelligunt delictorum, quoq; per diſcretum Confeſſorem, valeat inſtrui ordinandus, an ſibi expediat ordinari, vel ob irregularitatatis alicujus vitium ei ſit potiùs abſtinendum.

Ex Statutis Drzevicii, Petricoviæ, 1532.

FAcilitate factum eſt, quòd multi Clerici, nec Literati, neq; bonis moribus imbuti, ordinari ſe à Suffraganeis Cathedralium Eccleſiarum procurant, indulto ſeu dimiſſoria ab Ordinariis quomodolibet & aliquando per importunas interceſſiones obtenta, in maximum ſcandalum ſtatus Eccleſiaſtici: Synodus itaq; ſancta, pro euitandis periculis

culis & scandalis majoribus, statuit, eam licentiam ordinandi restringendo; ut non nisi sacerdotio aptos, & diligenter examinatos, testimoniumque bonum suæ conversationis habentes, & qui circa Cathedrales Ecclesias vel Collegiatas, juxta dispositionem veterum Provinciæ Statutorũ, annum integrũ morantes in scholis expleverint, & à Magistris Scholarum suæ conversationis, nec non certum titulum, vel sufficiens patrimonium, seu provisionem sufficientem habuerint, ordinentur. Cæterùm quænam provisio sufficiens sit, aut existimari debeat, Synodus Diœcesana vel Provincialis decernere debet. Suffraganei autem, si labem Simoniacam evitare cupiunt, nihil præterquam Statutô Provinciali est permissum, pro Formatis & sigillô exigant.

Concil: Trid: Sess: 23. c. 5. de ref:

inf: de Suffrag: c. decrevit. & Conc: Trid: Sess: 21. c. 1. & c. 12. de refor.

De eodem. In Synodo Petricoviensi prima,

STatuimus præterea, quòd ad Ecclesias, quibus cura imminet animarum, juxta jurium dispositionem non instituantur, nisi ætate legitima constituti, & morum gravitate, literarumq; scientia imbuti, de quo per Ordinarios inquiratur, mediante examine, prout circa Ordinandos ad aliquos Ordines cautum est fieri. Circa quod examen, nulla penitus munera exigantur, aut etiam ab ultro portantibus recipiantur, prohibemus: nisi talia fuerint, quæ Jure communi non prohibentur. Accipientes autem, duplum danti restituent, & pœnam Synodalem Ordinario solvent. In quo conscientiæ eorum sint oneratæ.

c. cùm in cunctis. de elect. c. licet canô. c. nemo. & c. commissa. de elect: lib: 6. Cõc: Tri: Sess: 7. c. 3. de refor: c. & si quæstiones. de Simo:

De eodem. Ex Nicolai Dzierzgowski, Lancicienſibus Statutis, 1547.

NOn poteſt tolerari ſine magno ſtatûs Eccleſiaſtici dedecore, quòd paſſim docti & indocti, probi & reprobi, ad Ordines ſacros majores & minores, ac ſine diſcrimine promoventur, multiq; jam Sacris initiati, munia eorum ordini convenientia, obire præ ignorantia non valent, atq; per hoc Statui Clericali contemptum, & ſecularibus grave ſcandalum pariunt: idq; contingit examinatorum ad id deputatorum conniventia & negligentia, vel quavis potiùs ſupinâ indulgentiâ. Sacra itaq; Synodus, hanc periculoſam indulgentiam & negligentiam præcludere volens, ſtatuit & decrevit, ut deinceps Archidiaconis, ad quos de jure & conſuetudine ordinandorum examen pertinet, vel ab eis deputatis, adjungat quilibet Lociordinarius Sacerdotes doctos, timoratos & prudentes, qui tales ad Ordines aſpirantes, diligenter & fideliter de vita anteacta, moribus & ſcientia, ætate & natalibꝰ, examinare ſint adſtricti: in quo eorum conſcientiæ onerantur. Domini quoque Suffraganei, non alios quàm eô pactô examinatos, ordinare præſumant.

DE FILIIS PRESBYTERORUM.

Ex Antiquis.

CUm illegitimè natis, diſpenſant Epiſcopi in minoribus Ordinibus, & beneficio ſine cura, dummodò tale ſit,

in quo alias dispensare possint: in aliis dispensatio Papæ requiratur. Si verò dispensatum fuerit cum aliquo, quòd non obstante illo defectu, possit ad beneficium curatum promoveri, prætextu illius dispensationis, non poterit duo simul beneficia obtinere. c. Is qui. eod: lib: 6.

In Synodo Petricoviensi prima.

STatuimus præterea juri innitentes, ne Clerici alienarū Diœcesum, sine literis commendatitiis sui Episcopi ministrare permittantur, aut sui Vicarii generalis; transgressores pœnis condignis puniendi. Literas autem tales, gratis decernimus esse dandas. c. tua nos de Cleri: pereg: Concil: Trid: Sess. 23. c. 8. & c. 14. de ref:

In eadem secunda.

ITEM. Statuimus, ut Ordinarii mittant Processus per Diœceses, mandantes Plebanis, & aliis Clericis quibuscunque, ut non admittant ad celebrandas Missas, & Divina officia, Presbyteros Peregrinos, vagos & ignotos. Ac etiam Monachos mendicantes quorumcunq; Ordinum; Apostatas similiter vagos & ignotos. Contrafacientes, pœna Synodali irremissibiliter puniendi. Vide dis: 98. & c. peregrinus. de Cleri: pereg:

DE OFFICIO VICARII.

Ex Antiquis.

NE fortè contingat, stulto labore, sicut dictum fuit Moysi, vos consumi, si soli velitis omnia negotia ve- Exodi 18.

strarum Diœcesum supportare, vel ne videamini justitiæ neglectores, si per vos ipsos, vel per alium, nõ curatis subditis vestris justitiam exhibere: Mandamus, ut quilibet vestrum, Officialem suum in civitate sua juxta Cathedralem Ecclesiam constituat & relinquat, causis rationabilibus duntaxat exceptis, virum utiq; literatum, providum & discretum, cui vices suas committat plenariè in causis audiendis, & censura Ecclesiastica exercenda. vos autem in his quæ ad Dominum pertinent, specialiter intendatis. Et habeat quilibet Officialis sigillum Curiæ Domini sui pro Citationibus & aliis actis coram ipso habitis sigillandis. Et ad istum accedant pauperes & oppressi, & suis decimis spoliati; necnon alii totius Diœcesis, qui habent causas ad forum Ecclesiasticum pertinentes: Et ipse se exhibeat sapientibus & insipientibus, justitiæ debitorem. Quod si infra mensem Episcopus negligens fuerit, extunc Metropolitanus negligentiam approbatione hujus Concilii supplebit in hoc casu.

Rom: 1.

DE OFFICIO JUDICIS.

Petri Gamrati, 1542,

STatuit etiam Sancta Synodus, ut Officiales foranei, judicandis causis, & cognoscendis negotiis diligenter intendant, in locis suis personaliter resideant. Qui verò beneficia, quibus judicandi, & Officialatus officium hujusmodi annexum est, obtinent, si non resideant, vel minùs idonei

idonei ad exercendum officium fuerint, hujuſmodi beneficia omnino dimittant: aliás tales Rñdmus D. Archiepiſcopus & Epiſcopi amoveant, & in illorum locum idoneos, qui reſiderent, ſufficiant.

DE OFFICIO ORDINARII.

Joannes Przerembius, Varſaviæ 1561.

CUm ex negligentia Paſtorum, ac moribus diſſolutis Clericorum, magna hæreſibus & aliis multis malis præſtetur occaſio: Statuit Sancta Synodus, innovando veteres Conſtitutiones Synodales, ut Rñdmi DD. Archiepiſcopi & Epiſcopi diligenter officio ſuo intendant, ſtudeantque & vitæ integritate, & in Deum pietate aliis prælucere, neq; ipſi Sacramenta Eccleſiaſtica eorum adminiſtrationi credita per ſe erubeſcant adminiſtrare; verbum Dei, quibus gratia ſermonis data eſt, prædicent, & in præcipuis locis maximè, populis Diœceſum ſuarum idoneos Concionatores provideant, omniq; ex parte officium ſuum exequantur; & ipſi luxum & faſtum fugiant: frugalitatem in habitu & in victu, juxta veterum Statutorum præſcriptum ſervent. Liberalitatem verò in pauperes ſtudioſos, idoneosq; Eccleſiæ miniſtros exerceant, in quos rectiſſimè ea, quæ ultra ſumptus neceſſarios eis ſuperſunt, conferant. Circa Eccleſias ſuas frequentiùs commorentur, atq; cum Capitulis ſuis de rebus ad Eccleſiæ adminiſtrationem rectè gubernandam pertinentibus paternè provideant, admoneriq; ſe

c. inter cætera, de off: ordin: Cõc: Trid: Seſſ: 5. c. 2. & Seſſ. 24. c. 4. de reform: Cõc: Trid: Seſſ. 25. ca. 1. de refor:

Conciliũ Trid: Seſſ: 23. c. 1. de reform: Vide Cõcil. Tridẽ: Seſſ: 24. c. 12. de ref:

riq; se ab eis officii sui benignè permittant. Studeant deinde, ut tota eorum familia ex honestis & Catholicis hominibus constet. Juvenes, qui sunt in eorum obsequiis, in disciplina veteri contineant, ut ex eorum moribꝰ, ipsorum quoq; Dominorum mores æstimari possint. Curiæ enim Episcoporum, olim scholæ virtutum habitæ fuerunt. Præterea Cancellarios Jurisperitos, Concionatores Theologos habeant, & causidicos sagaces tam in Jure Ecclesiastico, quàm Terrestri servent, quorum consiliô & operâ tam oppresso Clero suo, quàm Ecclesiæ suæ succurrere possint.

Concil: Trid: Sess: 2. c. 8.

Visitationes etiam Diœcesum Episcopales, quæ non postremum inter munia Episcopalia obtinent locum, à multis annis per negligentiam intermissas facere, juxta dispositionem Canonum, & Statutorum Provincialium, Rñdmi DD. & Lociordinarii semel in anno in suis Diœcesibus non prætermittant, & præsertim in locis celebrioribꝰ & populosis, quæ hæresibus magis obnoxia, ipsi per se, si commodè poterint, vel viros doctos, & ad prædicandum verbum Dei idoneos, diligenter visitent; denuntiatâ priùs per vicinas Ecclesias visitatione hujusmodi. Catholicos homines in sancta religione Christiana confirmare, labentes erigere, eosq; qui se à Catholica Ecclesia separauerunt, prædicando, monendo, conferendo, reuocare studeant. Abusus, superstitione aliqua privata inductos, tollant; criminosos & publicis delictis notabiles, ad pœnitentiã paterna admonitione adducant, vel per censuram Ecclesiasticam compellant.

c. Episcopum, 10. q. 1. Vide Cõcil: Trid: Sess: 24. c. 3. de ref:

Concil: Trid: Sess: 24 c 3. de ref: V. visitationũ.

Item

Item decrevit & constituit Sancta Synodus, ut omnes fructus & proventus beneficiorum & templorum occupatorum, ut potè, ex sanctuariis, decimis, censibus reemptionum, & alios quoscunq; proventus, Rñdmi Dñi Locorum Ordinarii, quoad fieri poterit, suis sacerdotiis recuperent, atq; ex manibus Hæreticorum vindicent. Plebem verò templîs & pastoribûs spoliatam, vicinis Parochis Catholicis commendent, ut ita Sacramenta in eis administrentur, quibus partem redituum spoliatorum templorum attribuant. Proventus autem omnes spoliatarum & prophanatarum Ecclesiarum diligenter conscriptos, in suis Capitulis Cathedralibus asservari tantisper jubeant, quo ad per Divinam misericordiam ad Ecclesiæ Catholicæ unitatem, ipsæ Ecclesiæ occupatæ, pristinæ libertati queant aliquando restitui. Parochis etiam, & aliis Sacerdotib9 spoliatis, receptum apud se præbeant, ac victu & amictu honesto eis misericorditer provideant: ne egestate pressos, in desperationem incidere contingat.

Et cùm Rñdmi Dñi Episcopi, non suâ modò, sed etiam eorum quibus præsunt, vitâ inculpatâ cæteris prælucere teneantur, quum nimirum vita Cleri dissoluta, aliis præbere solet offendiculum: Decrevit Sancta Synodus, ut DD. Locorum Ordinarii reformationem Cleri in suis Dioecesibus, juxta præscripta Canonum & Statutorum Provincialium, in spiritu tamen lenitatis, & in charitate paterna, juxta doctrinam Apostolicam, faciant. Ita tamen, ut in gravioribus & publicis criminibus disciplinam Ecclesiasticam non

c. irrefragabili, de off: or:

Clemẽ: 1. de of: ord:

cam non remittant; quantôque depravatiora ſunt nunc tẽpora, tantò magis in eam movendo obſecrañ: argueñ: & corrigeñ: intendant, atq; ut in omni honeſtate & pietate, dignè coram Deo ambulent, ſedulô ſuô ſtudiô efficiant. Eos verò qui dignitates in Eccleſiis obtinent, quorum officia ex nominibus apparent, officium ſuum exequi cogant: & Parochos & beneficiatos omnes, qui ex fundationibus tenentur reſidere apud Eccleſias, per ſubtractionem fructuum, ſervatîs juris gradibûs, uſq; ad privationem beneficiorum, ad reſidentiã perſonalem compellant. Qui verò Sedis Apoſtolicæ diſpenſationes de non reſideñ: impetraverint, visîs literîs Sanctæ Sedis, eorum Eccleſiis & Sacerdotiis, per idoneos Vicarios, aſſignata eis parte proventuum, prout de jure, proſpiciant.

Vide Cõcil: Trid: Seſſ: 24. c. 12. & Seſſ: 23. c. 1. de ref: c. ex tũc, c. clericos de cle: nõ reſiden: c. ordinarii. de of: ord: lib: 6.

Item conſtituit Sancta Synodus, ut liber de adminiſtratione Sacramentorum, qui vulgo Agenda appellatur, per Rñdmum D. Archiepiſcopum edatur, qui exhortationes Polonicas circa adminiſtrationẽ cujuslibet Sacrameenti contineat, per quas Chriſti fideles intelligere poſſent, quid de virtute & efficacia uniuſcujuſq; Sacramenti ſentire & credere debeant. Similiter etiam rudioribus Concionatoribus certus aliquis Homiliarum liber in lingua Polonicâ proponatur, ex quo populo non ſolùm Evangelia per anni decurſum totius prædicare; ſed etiam quid illæ ceremoniæ in Baptiſmo, & in aliis Sacramentis ſignificent, ad Catechiſmi formam explicare, ſepiusque inculcare populo poſſint. Catechiſmus ſimiliter Polonicus edatur, priùs tamen Ro-

Agendorũ Eccleſiaſticorum liber.

men Romæ examinata versione vel in partibus, si à Sede Apostolica committatur.

Item Sancta Synodus innitendo Constitutioni Petricovien: tempore fel: record: NICOLAI Dźierzgovii Archiepiscopi factæ, decrevit; ut DD. Locorum Ordinarii, tres vel duas adminùs Præbendas & Canonicatus, in singulis Collegiatis Ecclesiis, infra spatium unius anni designent, quæ in eorum vacatione conferri debeant viris ad obeunda munia Ecclesiastica (ut puta, Conciones publicas & pœnitentiarias, &c.) idoneis, qui continuè circa illas Ecclesias cum suis Episcopis residerent, sub poena privationis. Qua in re Sedis Apostolicæ gratiam impetrare curabunt, ut hujusmodi Canonicatus & Præbendæ, à provisionibus Apostolicis deinde sint liberæ. Hac enim ratione solitudinibus Ecclesiarum Collegiatarum facilè obviari poterit. Cæterum Sacra hæc Synodus, attentîs magnîs locorum distantiîs, & pecuniarum dispendiîs DD. Lithvaniæ & Russiæ Episcoporum, indulsit, ut Rñdmi Dñi unà cum suis Capitulis, possint & valeant per unum nuncium, sua & Ecclesiarum suarum negotia, ex unaquaq; Ecclesia, in Synodo Provinciali expedire & absolvere.

Deinde, ut omnes Rñdmi DD. Episcopi, Ecclesias suas sæpiùs visitent, & in eis commorantes, Divina obsequia frequentiùs celebrent, ipsique qui possunt, concionentur: Ordines Sacros statutîs temporibûs conferant: Sacramentum Confirmationis in sollennioribus Festis populo suo, ne in Ecclesia Dei videantur stare otiosi, administrent: Matt: 20.

 exemplo

exemplo quoq; vitæ suæ, cæteros ædificent: in vitia subditorum non conniveant: causas Sacerdotum & subditorum suorum, diligentiùs ipsi audiant, aditumq; liberum omnibus justitiam petentibus ad se permittant. Capitaneos, factores, & alios bonorum suorum Officiales, in officio diligenter contineant; ne Clerũ suum in decimis impediant, imò ab oppressoribus omnibus eum & illius decimas, ac alios proventus vindicent: subditos Ecclesiæ per tyrannidem Factorum, exactionibus pœnarum injustarum & insuetarum, laboribus & aliis angariis opprimi, bonaque Ecclesiastica desolari, sylvas excindi, ac negligentî custodiâ limitum, occupari non permittant.

Item. Proventus suos Episcopales ita dispensent, ut illud quod eis ultra sumptus annuos pro tuenda dignitate Episcopali facieñ: superest, pro Ecclesiis, Scholarib9, pauperib9, & in alia pia opera convertant. Hinc enim est, quòd Episcopi patres appellantur pauperum: meminerint itaq; se esse eos, qui appellantur, & quod sunt dispensatores bonorum Ecclesiasticorum, non domini aut proprietarii. Imperatores enim & reges, & alii pii Sacerdotiorum fundatores, propterea tam amplîs prædiîs Episcopatus, Collegia, & Monasteria dotârunt, ut habeant hi qui illis præsunt, unde alimoniam præstent egentibus. Nec enim temerè Sacris Canonibus, & Patrum Constitutionibus, est laudabiliter provisum, ut scilicet adminùs quarta pars proventuum hujusmodi in pauperum usus cederet: ipsi itaque viderint si boni inveniantur dispensatores, & quòd inde sint districtam reddituri rationem. *Ex An-*

dis: 82. c. 1. c. quia-tua. 12. q. 1.
dis: 68. c. quorum vices. c. si privatum. 12. q. 1.
c. quatuor. c. de redditibus. 12. q. 1.
1. Cor: 4.

Ex Antiquis.

STatuimus, quòd deinceps futuris temporibus, quilibet Archiepiscopus Gnesnensis, qui pro tempore fuerit, de triennio in triennium Provincialem teneatur Synodum, per se vel alium convocare; ipse quoque, & quivis Episcopus præfatæ Gnesneñ: Provinciæ, in antea quolibet anno, semel in sua propria Dioecesi, Dioecesanam teneatur similiter per se, vel per alium, Synodum congregare, eô annô exceptô, quô Provincialis Synodus celebratur.

Vide dis: 18. c. quoniam. c. sicut de accus: Cōc: Trid: Sess: 24. c. 2. de ref:

Suas quoq; Dioeceses, præfati Archiepiscopus & Episcopi, visitare procurent, subditorum excessus corrigant, mores reforment, statuant, ordinent, & videant, quæ animarum saluti crediderint profutura.

Vide infra; lib: 5. c. celebratio.

Quodsi quoq; (quod absit) præfati Archiepiscopus & Episcopi, antedictas Synodos (ut præmittitur, absque causa rationabili, quam in Provinciali Synodo tunc proximè secutura teneantur exponere) contempserint, neglexerint, aut distulerint convocare: Archiepiscopus pro neglecta Provinciali centum, pro Dioecesana vero obmissa, ipse, & quivis Episcopus negligens, quinquaginta marcas grossorum Pragensium numeri Polonici & consueti, sine contradictione, seu difficultate qualibet, pro fabrica Metropolitanæ vel Cathedralis Ecclesiæ, persolvere teneatur. Quas poenas, si Archiepiscopus centum marcas elapsô trienniô, ipse verò, vel quicunq; alius Episcopus, quinquaginta marcas annô elapsô, solvere (ut præfertur) non curaverit infra

mensem, extunc Archiepiscopus Episcopum Comprovincialem negligentem, præmissa monitione, censurâ Ecclesiasticâ compellat ad solvendum. Metropolitanus verò per Synodum Provincialem, authoritate præsentis Concilii similiter compellatur.

c. non oportet: dis: 18. c. fin: de iis quæ fi: à Præl:

Item statuendo ordinamus, hoc Sacro Concilio approbante, ut per omnia tollantur dubia, quòd de cætero Episcopi, & Capitula Ecclesiarum Cathedralium, necnon Abbates Metropolitanæ Provinciæ ad Synodum Provincialem vocari, & eorum Nuncii admitti debent. Et si aliqui taliter impediti fuerint, quòd ad Synodum venire non possent, legitimam excusationem cum pleno mandato, ad acceptandum & recipiendum ea, quæ in Synodo sancita fuerint, mittant. In qua Synodo ineundo & redeundo honestè ambulent, & honesta acquirant hospitia, & in eis circumspectè se habeant, & modestè: ne mores & gestus in vita Clericorum, populo fiant in scandalum & contemptũ.

Statuimus etiam, & præcipimus observari, quòd in Synodis Provincialibus & Diœcesanis, Missa debet publicè decantari, & in eadem Episcopi & Abbates, & alii qui de jure vel privilegio infulis utuntur seu mitrîs, mitrati: Præpositi verò, Canonici, & inferiores Prælati, cum superpiliciis, dalmutiis, & parvis mitris, & Cappis seu pluvialibus: Rectores verò Ecclesiarum, & simplices Sacerdotes, cum superpilliceis & stolis tantùm, Synodum intrent, & in ea devotè & cum reverentia usq; ad finem, nisi casus necessitatis emerserit, perseverent. Religiosis nullam Prælaturã

c. si quis dis: 15.

vel ad-

vel administrationem habentibus, perpetuò permittimus, in habitu suo cum stolis in Synodis posse stare; etiamsi administrationem habeant, provisô quòd inferiores Prælati, quibus per Privilegium conceditur usus mitræ, si sunt exēpti, in Provincialibus & Episcopalib9 Conciliis uti possunt aurifrigiatîs, id est aureîs filîs consutîs, non habentibus laminas auri vel argenti, aut gemmas. Si verò non sunt exempti, albis & planis utantur. In aliis verò locis utentur, ut indulta permittunt. c. ut Apostolicæ de privil. lib. 6.

Omnibus insuper utriusq; sexus hominibus, qui Missæ prædictæ intererunt, quadraginta dies indulgentiarum, de injunctis eis pœnitentiis misericorditer relaxamus.

Item statuimus, ut omnes Coëpiscopi nostri, in omnibus Diœcesibus Provinciæ nostræ, ad quos eos devenire contingat, populum benedicant, Ecclesiarum Rectoribus & earum Prædicatoribus, ut Parochianos suos in sermonibus & exhortationibus suis informent, & ad benedictiones Episcoporum se humilient, genua flectant, vel saltem capita reverenter inclinent, firmiter injungentes.

Ad hæc statuimus, ut singuli Episcoporum suos carceres habeant circa Ecclesiam Cathedralem, in quibus falsarii, incorrigibiles, & apostatæ, vel alii qui hoc meruerunt, recludantur.

In Synodo Lanciciensi secunda. Ex Novis, Joannis de Lasko.

UT Dñi Archiepiscopi suas & Provinciales Diœceses, Episcopi verò Diœceses eorum, juxta dispositionem Sacrorum Canonum, visitent per se, vel per alium; & primò Curias suas emendantes & corrigentes, quæ videbuntur emendanda: Prædicatores verbi Divini, & Confessores idoneos, ac viros in Jure peritos, in eorum Curiis servent, & foveant, in partem sollicitudinis, & regimen curæ pastoralis.

c. Episcopum. & c. placuit. 10. q. 1.

Archiepiscopus Synodum Provincialem celebraturus, Episcopos & Capitula aviset.

In prima eadem, & secunda.

COnsideratis locorum & temporum incommoditatibûs, in quibus ab antiquo consueverunt Synodi institui: Decrevit & constituit Sacra Synodus, ut Rñdmus D. Archiepiscopus Gnesneñ: communicato consilio cum aliis Rñdmis DD. Coëpiscopis sibi vicinioribus, Synodos Provinciales non alibi quàm in Petricovia, Lancicia, vel Lowicz. instituat, per suasq; literas privatas, Ordinarios & Capitula, de loco Synodi avisatos faciat, & juxta vota majoris partis Episcoporum & Capitulorum; locum Synodi in altero ex tribus prædictis locis instituat: Nec in alio tempore anni, quam in principio autumni, vel in hyeme, hoc est in aliquo convenienti tempore, inter Festum Divi Bartholomæi, & Quinquagesimam, nisi aliud evidens & inevitabilis necessitas, àliquo alio loco & tempore constituendum

c. fi: de his quæ fi: à præ:

tuendum

tuendum suaderet. Quoties verò Sua Celsitudo Synodos instituet, toties causam præcipuam, propter quam eam instituit, in literis clausis ad Dños Episcopos & Capitula exprimere teneatur: ut super ea deliberare, & demum parati ad Synodos venire valeant. Non negamus tamen, quòd etiam ultra causam propositam, & alia in Synodo tractari possunt negotia majora & minora, & maximè ad morum reformationem pertinentia, prout necessitas & utilitas Ecclesiæ, Reipub: vel singularium personarum exposcere videbuntur.

dis: 18. §1. & c. propter. c. sicut de accus: Côc: Trid: Sess: 24. c. 2. de refor:

Archiepiscopus, fungatur officio Legationis.

In eadem Prima.

PLacuit etiam Synodo, ut Rmus Dñus Archiepiscopus Gnesneñ: Legatus natus ac Primas, utatur officiô Legationis in Provincia, secundùm Bullam ad hoc Celsitudini Suæ concessam, & in præfata Synodo publicatam. Causas tamen extra Dioeceses partium rearum non committat: nisi quando actor probaret perhorrescentiam, aut sibi imminere mortis periculum, tunc in proximiori Dioecesi partis reæ committere possit. Liberum tamen erit Dominationi suæ, trahere ad se partes reas, de quacunque Dioecesi Provinciæ suæ, quando voluerit aliquam causam audire per se. Et quia hæc Legatio data est ad instar Legationis Rñmi Dñi Episcopi Cantuarieñ: in Anglia, cujus

c. ut litigantes, de offi: ord: lib: 6.

c 1. de offic: leg:

facultas adhuc hîc ignoratur: placuit Synodo, ut hac sua secundum illam utatur, postquam de illius facultatibus certior efficietur. Placuit etiam ut hæc Legatio, in facultatibus amplioribus, ultra jus commune augeatur per Summum Pontificem, quatenus id impetrari possit, saltem ut percussores Clericorum, qualicunque percussione, etiam post declarationem, authoritate ipsius Legationis absolvi possint, Episcopis exceptis. Tenor verò Bullæ prædictæ sequitur, & est talis.

Bulla Apostolica Legationis Natæ, 1515.

LEO Episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Pro excellenti præeminentia Sedis Apostolicæ, in qua post B. Petrum Apostolorũ principem, quamvis imparibûs meritîs, pari tamen authoritate constituti sumus, in agro irriguo militantes, Ecclesiæ novas Legationes plantare & instituere, Pontifici dignum arbitramur per novas plantationes, præsertim in locis Christi fidelium, infidelibus vicinis, ac in parte schismata sustinentibus, non solùm populorum devotio, verùm etiam hæc ipsa nova nominis & fidei Domini nostri Iesu Christi plantatio, schismatumq; eradicatio, ut augeatur, commodiusq; succedat, & animarum salus subsequatur, ac Provinciæ & Regna illustrentur. Idque nos eo libentiùs agimus in locis prædictis, in quibus tum ex variis inter mortales occasionibus, tamen inprimis interitus schismatum ratione neceßitatis, plerunq; subeße conspicitur, & ad hoc Catholicorum Regum vota tendere noscuntur, ut aßistentiâ & authoritate Legati novi, &

alma

alma mater Ecclesia propagationis plantationis novæ, & genus humanum propositum felicitatis æternæ præmium, felicius valeat adipisci. Attendentes igitur, quòd in toto Regno Poloniæ, una Metropolitana Gnesneñ: videlicet principalis Ecclesia existit, cui omnes aliæ Ecclesiæ dicti Regni Metropolitico jure, ac etiam Metropolitana Leopolieñ: in terris Rußiæ ad Regnum ipsum pertinentibus, Primatiali jure sunt subiectæ: Et quod si Venerabilis Frater noster Ioannes de Lasko, modernus & pro tempore existens Archiepiscopus Gnesnensis, suæ Archiepiscopali Provinciæ & Ecclesiis, sibi Metropolitico ac prædicto Primatiali jure subiectis, non solùm Metropolitico ac Primatiali, sed etiam Legationis jure praeßet, & ratione dignitatis ejusdem Primatialis, hujusmodi Legationis officium haberet: ex hoc profectò salubriori & diligentiori exercitio Metropoliticæ Primatialisq; jurisdictionis, & commoditati Ecclesiarum, quæ sibi Metropolitico & Primatiali jure subiiciuntur, ac illis nunc & pro tempore præsidentium Prælatorum, necnon Cleri & populi, Civitatum & Diœcesum earundem, quæ in eorum opportunitatibus ad eundem Archiepiscopum & Legatum ratione eorum quæ vigore Legationis hujusmodi exercere poterit, faciliùs & commodiùs recurrere poßent, & ejusdem Ecclesiæ Gnesneñ: & præfati Regni, cujus Reges & incolæ, Apostolicæ Sedi devoti & fideles semper eße consueverunt, devotioni ac venustati plurimùm consuleretur: Considerantesq; in Regno Angliæ, olim & in Germania, Archiepiscopos aliquot, Legatos natos, per prædeceßores nostros erectos fuiße: Eorundem prædeceßorum vestigiis inhærentes, & ad magnam instantiam,

 quam

quam super hoc fecit, & facit charissimus in Christo Filius noster SIGISMUNDUS, *dicti Regni Poloniæ Rex Illustris, debitum habendo respectum, ad Dei laudem & honorem, ac fidei Catholicæ exaltationem, prædictum Ioannem de Lasko modernum, ad Nos, & Sacrum Lateranense Concilium, pro dicto Rege Oratorem destinatum, & pro tempore existentem Archiepiscopum Gnesneñ: Legatum Natum, cum omnibus honoribus & oneribus consuetis, ita quòd de cætero suæ Archiepiscopali & prædictæ Leopolieñ: Provinciis, & Ecclesiis sibi Metropolitico & Primatiali jure subiectis, non solùm Metropolitico & Primatiali, sed etiam Legationis jure præsit. Et ratione dignitatis suæ Primatialis, & Legationis officiũ in ipsis Provinciis habeat, authoritate Apostolica, & ex certa scientia nostra facimus, & constituimus, & etiam ordinamus; sibi nihilominus concedentes, ut omnibûs & singulîs, privilegiîs, libertatibûs, præeminentiîs, exemptionibûs, immunitatibûs, honoribûs & gratiîs uti & gaudere: ac quòd omnia & singula facere, & exercere ac mandare, ordinare, & exequi, quæ ad Legatos natos, & hujusmodi Legationis officium habentes, quomodolibet pertinent, & quæ alii Legati nati, præsertim verò Legatus Cantuarieñ: qui in Provinciis suis de jure, privilegio, & consuetudine, mandare, facere & exequi possint, liberè & licitè valeat: Mandantes per præsentes universis & singulis Suffraganeis, Leopolieñ. terrarum Russiæ Archiepiscopo, & aliis in dictis Provinciis existentibus, quatenus eidem Archiepiscopo & Legato Nato, pro tempore existenti, in his quæ sibi ratione officii Legationis, sic ut præfertur, competunt, pareant & intendant:*

Vide c. 1 de offi: leg: & Conci: Tri: Sess. 24. c. 2 de refor:

Non ob-

Non obstantibus Constitutionibus & Ordinationibus Apostolicis ac literis & Privilegiis quibusvis concessis, illorum tenores, ac si de verbo ad verbum exprimerentur, praesentibus pro expressis habentes, quibus quo ad praemissa specialiter & expresse derogamus, caeterisq; contrariis quibuscunq;. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostrae creationis, constitutionis, ordinationis, concessionis, mandati & derogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursurum. Datum Romae apud S. Petrum, Annô D. 1515. V. Idus Iulii. Pontificatûs nostri, Annô tertiô.

Archiepiscopus & Episcopi, inquisitores Haereticae pravitatis instituant.

Joannis Laski, Lanciciae Annô D. 1527.

ITem, Decrevit eadem Synodus prioribus Statutis, innitendo, & eadem innovando, ut Dñi Archiepiscopi & Episcopi, praesertim verò Vratislavieñ: & Cujavieñ: in suis Dioecesibus servent inquisitores, & visitatores haereticae pravitatis, qui per singulas Dioeceses visitent & inquirant diligenter de suspectis & notoriis in secta Luterana, quos DD, Ordinariis deferant puniendos. Qui Visitator seu inquisitor, unus ad minꝰ esse debet in qualibet Dioecesi Presbyter secularis vel regularis; prout Dñis Archiepiscopis & Episcopis meliùs & utiliùs, ac commodiùs videbitur

faciẽ. Sed quoniam visitatio & inquisitio, quantumvis diligentissima, ad extirpationem ejusdem sectæ parum prodesset, nisi adhiberetur fidele pabulum verbi Dei per viros verè Catholicos, valentes verbô, opere, & exemplô, quorum sanâ doctrinâ scirent homines reprobare malum, & eligere bonum: ideo decrevit hæc Sacra Synodus, prioribus statutis inhærendo, ut DD. Archiepiscopi & Episcopi, præsertim verò Vratislaviẽ: & Cujaviẽ: in Curiis, Ecclesiis Metropolitanis, Cathedralibus & Collegiatis, & illis potissimùm ubi secta Lutherana adhuc pullulare videtur, servent Theologos doctos, verbi Divini Concionatores, qui Evangelium Christi & sacram paginam per solidam scripturam, verum & approbatum intellectum Christifidelibus tradant & interpretentur: omittentes in Concionibus quæstiones scholasticas, & exempla fabulosa, quæ corda fidelium distrahere potiùs, quàm ædificare videntur.

à ifr: lib: 5. c. 8.

Ejusdem, ex eadem.

Clem: dudum de sepul: § verum. Concil: Trid: Sess: 5 c. 2. de refor:

QUia Rectores Ecclesiarum Parochialium tenentur de jure prædicare populo verbum Dei, quod absque sana Sacræ scripturæ intelligentia ad effectum deducere non possunt, unde quia valdè periculosæ existunt minæ Evangelicæ, quibus dicitur; Si cœcus cœco ducatum præstet, ambo in foveam cadunt: Statuit hæc sancta Synodus, antiquos Canones innovando, quòd DD. Archiepiscopi & Episcopi, eorumq; in Spiritualibus Vicarii, mandent per

Proces-

Processus generales, omnibus & singulis Ecclesiarum Parochialium Rectoribus, eorumq; Vicariis, & aliis verbi Divini Concionatoribus, tam Secularibus quàm regularibus, ut post novum & vetus Testamentum, Opera beatorum, Cypriani, Athanasii, Gregorii Nazianzeni, Basilii, Chrisostomi, Hilarii, Augustini, Ambrosii, Hieronymi, Gregorii, & Leonis, qui ea habere possunt: alioquin Homilias per anni circulum, Dominicis diebus & Festis aptas, Sacramentorum libros, Graduale, Canones Pœnitentiales, Psalterium cum interpretatione D. Hieronymi, Rationale Divinorum Officiorum, Statuta Provincialia nova & vetera, habeant: Ne ex diversis & variis concionandi formulis, scholasticisq; disputationibus, quæ hucusq; præ manibus habentur, & seipsos in solido Sacræ scripturæ intellectu confundant, & auditoribus verbi Dei erroris confusionisq; occasionem præbeant.

Ejusdem, ex eadem.

ITem, Decrevit Synodus, ut Rñdmi Dñi Archiepiscopi & Episcopi, ad Sacram Regiam Majestatẽ, per se vel Nuncios Synodales precentur, ut ejus Majestas in Curia Regali prædicatorem doctum habeat, qui singulis diebus Dominicis & Festis coram ejus Majestate prædicet; præsertim cùm alibi quàm Cracoviæ moram agere Majestatem suam contigerit. Et quòd deinceps in Conventionibus generalibus, consultationes publicas Senatorum, & Nunciorum Terrestrium, ipsis diebus Dominicis & Festis, ante prandia ejus- Vide c. 1. de ref.

dia ejus-

dia ejus Majeſtas fieri prohibeat, cùm ea res in ſcandalum plurimorum vergat: Verùm mandet Sua Majeſtas, ut Senatores & Nuncii Terreſtres, Divina officia diebus prædictis & Concionem, audiant reverenter & devotè. Alioquin quilibet ex DD. Archiepiſcopis & Epiſcopis, ejuſmodi Prædicatorem ordinare teneatur, in cujus Diœceſi Conventio generalis indiceretur, aut Regia Majeſtas ibidem moraretur.

Ex eadem, Ejusdem,

ITem. Quia vita & mores Clericorum, plùs interiore quàm exteriore reformatione egent, & Paſtor animarũ, inſtar boni medici, interiora primùm hominis curare tenetur, quibûs perfectè ſanatîs, morbi exteriores facilè
Cõc: Trid; Seſſ: 6. c. 4 de for re: coaleſcunt: Ideo requirit hæc Synodus, in Spiritu ſancto congregata, ut DD. Archiepiſcopi & Epiſcopi, viſitent primùm Eccleſias omnes, Metropolitanas, Cathedrales,
c. 1. de cẽſi lib: 6. Collegiataſq;, per ſe; & alias inferiores Eccleſias, per Ar-
c. ad hæc. de off: Archid: chidiaconos, juxta modum & formam Sacrorum Canonum, Statutorumq; Provincialium. Et ut judicium & ju-
1. Petr: 4. ſtitia incipiat à domo Domini, reforment primò ſeipſos, Curiaſq; ſuas. Deinde gradatim Clerum Diœceſis ſuæ univerſum; ambitionem, avaritiam, cupiditatem, Eccleſiaſticæ ſubſtantiæ abuſum, & malam diſpenſationem patri-
Diaz: in pra. crim: c. 49 monii Chriſti, curæq; animarum negligentiam, & his ſimilia in eis corrigant. In Prælatos quoq; & Canonicos,
Vide Cõc: Trid: Seſſ 23. c. 14. de refor: & Presbyteros, horas Canonicas, & cætera officia Divina, raro aut nunquam peragentes, animadvertant.

Innovat etiam hæc Sacra Synodus, & pro innovato habere decrevit, Decretalem Ordinarii, de Off: Ordinarii, libro ſexto, volens, ut quilibet Dñorum Archiepiſcoporũ & Epiſcoporum, Clericos ſibi ſubjectos plures dignitates vel Eccleſias, quibus animarum cura imminet, obtineñ: ſeu perſonatum aut dignitatem cum alio beneficio, cui cura ſimul annexa eſt, obtinere non permittant, niſi de diſpenſatione Apoſtolica alicui permitteretur: Alioquin ſi diſpenſatio ſufficiens producitur, exhibens nequaquam in beneficiis hujuſmodi moleſtetur. Provideant tamen Ordinarii, ne cura animarum in eiſdem beneficiis, propter non reſidentiam eorum, negligatur, juxta formam ac tenorem ejuſdem Decretalis. *Concil. Trid. Seſſ. 7. c. 5. de refor.*

Ejuſdem, ex eadem,

REñdmi DD. Epiſcopi, Nuncii Capitulorum, & Abbates, petierunt Rñdmum D. Primatem, ut Sua Celſitudo deinceps Synodum Provincialem Lanciciæ non indiceret, propter loci incommoditatem, & inopiam rerum: Sed Petricoviæ, vel in Lowicz, ubi hoſpitiorum & victualium habetur abundantia. Ad quod Rñdmus D. Archiepiſcopus Primas, ſe ſpontè & liberè ſummiſit. *De loco Synodi.*

Petri Gamrati, Petricoviæ 1542.

DEcrevit etiam hæc Sacroſancta Synodus, ut in ſingulis Diœceſibus adminùs ſemel in anno, per DD. Lociordinarios, aut eorum delegatos, Bibliothecæ, ac libri *De Bibliothec: viſitan:*

Concil: Lateranen: Sess. 10. § qui autem. Vide Bullam Pii IV. incipit Dominici.

venales in eis contenti visitentur, & diligentiùs revideantur: quod si qui libri suspecti aut hæretici in eis reperientur, cremari debent, & Bibliopola puniri pœnâ arbitrariâ, per Locorum Ordinarios imponendâ; aliâs juxta Statuta, Regni, & Constitutiones Regiæ Majestatis, atq; edicta jam dudum super hæc facta, quorum exemplum est in Statutis novis Laski, de Hæreticis insertum: & simile novissimum hîc placuit inseri.

SIGISMUNDUS AUGUSTUS, *Dei gratia Rex Poloniæ, &c. Universis & singulis Palatinis, Castellanis, Capitaneis Arcium, & aliorum locorum nostrorum Tenutariis, eorumq; Vicesgerentibus, Vicecapitaneis, & Burgrabiis, Proconsulibus & Consulibus, & aliis Magistratibus Urbium & Oppidorum Regni nostri, ad quos hæ nostræ literæ præsentes pervenerint: Significamus & mandamus earum tenore; Quòd cùm antiquitus Bibliopolæ omnes, & Impreßores, sint & eße debeant sub potestate & jurisdictione Rndmorum & Rndorum DD. Archiepiscoporum & Episcoporum, eorumq; Ordinariorum Officialium, ne & FF. Vestræ eos à potestate & jurisdictione Ecclesiastica, in iis quæ ad impreßionem, invectionem, & venditionem librorum pertinent, eximere & vindicare audeant: Imò verò FF. Vestræ Episcopis, eorumq; Officialibus, quoties opus fuerit, favorem & auxilium contra eos præbeant, ad perquiren: & auferen: hæreticos libros, si quos iÿ impreßerint, importaverint, vel vendere & habere comperti fuerint: cùm non modò edicto Divi Parentis nostri, verùmetiam omnium Christianorum Principum, atq; populorum Legibus & Constitutionibus olim cautum sit, ne*

Infr: lib: 4. de hæret inc. manifestum.

sit, ne ejusmodi libri hæretici, vel de hæresi suspecti, usquam edantur, vel ullo modo evulgentur. Ne quis igitur aliter faciat, pro officio suo & gratia nostra: Si quis autem huic mandato sive edicto nostro non obtemperaverit, condignas pœnas à nobis expectabit. Datum Vilnæ, prima die Mensis Martii Annô D. M. D. L. VI, Regni verò nostri, XXVII.

Ad mandatum S. R. M. proprium.

Ejusdem. Ex eisdem.

IMpressores autem librorum, novos libros, sive alia quæcunq; etiam minima exemplaria, imprimere non audeant, nisi primùm revideantur per Lociordinarios, vel eorum delegatos: sub pœna graviori arbitraria, etiam per Ordinarios imponenda. Vide Côc. Trid: Sess: 4. decretum § fed & impressoribus.

Ex eisdem. Ejusdem.

PRomisit etiam Rñdmus D. Archiepiscopus Gnesneñ: jurisdictione Legationis natæ, in Commissionibus & Citationibus decerneñ: uti, prout communia jura disponunt: ne quod datum est in suffragium, vergere possit in oppressionem multorum. c. Pastoralis de off: ord: junc glo: V. exceptis. c. Romana. de appel: in 6.

Item, ut reformatio aliqua commodiùs fieri valeat, decrevit Sancta Synodus, ut DD. Locorum Ordinarii in Curiis & Officiis suis servent viros doctos, Deũ timentes, & præsertim in Officiis Cancellariæ, unum ex Prælatis vel Canonicis Ecclesiarum suarum Cathedralium, qui vice illorum, alioquin negotiis publicis occupatorum, & extirpa- Vide Côc: Trid: Sess: 22. c. 7. & Sess: 24. c. 3. & 20. de ref:

tionibus hæresum, & exequutionibus Decretorum Synodalium superintendant. Cæterum Rñdmi DD. Archiepiscopi & Episcopi, specimen & exemplum boni odoris, virtutumq; & bonæ famæ Clero sibi subiecto de se præbeant, lectiones ex Sacra scriptura in mensa sua, post solennem Orationem, *Benedicite*, adhibeant; cantilenas profanas & seculares, non admittant: familiaresq; suos reforment diligenter, ne cæteris offendiculo existant. Ad quod eorum Celsitudines consenserunt.

Concil: Trid: Sess: 2. c. uni.

Ejusdem.

Clemen: dudum de sepul:

CUm non liceat alicui, nisi vocato de speciali consensu Rñdmi D. Archiepiscopi, Episcoporum, & Rectorum Parochialium, ac illorum quorum interest, ad prædicandum verbum Dei accedere; pleriq; tamen his turbulentis temporibus ad concionandum sese temerè ingerunt, & quod deterius est, suggesta nova sibi erigunt extra Parochias, in locis ubi antè nunquam extiterunt: Decrevit hæc Sancta Synodus, ut de cætero tales ab hujusmodi Concionibus arceantur, & non nisi vocati per habeñ: potestatem, juxta doctrinam Pauli, accedant. Suggesta verò, ad quos ea res pertinet, fieri non patiantur, & facta demoliantur.

Cõc: Trid Sess: 5. c. 2 & Sess: 24 c. 4. de re:

Ejusdem, Petricoviæ 1544.

Vide Cõc: Trid: Sess: 6. c. 1. de refor:

DEcrevit etiam hæc Synodus, ut Rñdmi DD. Archiepiscopus & Episcopi, circa suas Ecclesias resideant, exceptâ causâ Ecclesiæ & Reipubl: aut saltem illas frequentiùs visitent, atq; Cleri sui vitam & mores depravatos, tum

etiam

etiam gregis Dominici ſibi commiſſi, corrigere ſtudeant, eundemq; ab injuriis & oppreſſionibus ſecularium tueantur, qui abſente Prælato majora audent, & deteriora quotidie moliuntur.

Ejusdem.

DEcrevit ſimiliter, ut Rñdmi DD. Synodis Provincialibus interſint, abſentes verò pœnâ Statuti percellantur, & Statutum dudum contra abſentes exequutioni mandetur, & ſignanter contra Epiſcopos, Varmieñ: & Culmeñ: & ultra hæc, ædificia Curiarum & Caſtrorum ſuorum, & prædiorum, ſarta tecta ſervent, & manu teneant, & quantum fieri poteſt, meliorem in eis conditionem faciant; cujus rei reviſionem Sacra Synodus perſonis Capitularibus committet.

Vide c. ſi quis. cum ſeq: diſt: 18 Sup: eod: c. ſtatuimus. inf: lib: 5. c. celebratio.

Ejusdem.

ET cùm pleriq; Sacerdotes, ſive illi ſint Parochi, eò paupertatis devenerunt, quòd injuriati per Nobiles, & potiſſimùm in raptu Decimarum, & aliorum bonorum Eccleſiaſticorum, vel propter defectum, vel propter perhorreſcentiam, jure cum injuriatoribus experiri non poſſunt: Conſtituit Sancta Synodus, ut Rñdmi DD. Archiepiſcopus & Epiſcopi, teneantur & debeant diligentiùs tales unà cum eorum Eccleſiis tueri. Et quod ad delationem Clerici injuriati ex illorum officio per Inſtigatorem procedatur: proviſo tamen, ut ſi qui (cùm poſſunt injurias

 perſequi

persequi suas) illas tamen dissimulant, & pro illis non agunt, tales pœnâ ordinariâ per Ordinarios puniantur.

Ejusdem.

CUrare debent Rndmi DD. Archiepiscopus & Episcopi, ut sua Tribunalia, & Officialium suorum, in dignitate debita & reverentia retineant. Turbatores judiciorum, & cum armis seu strepitu armorum venientes ad judicium, mulctîs ordinariîs & aliîs pœnîs debitîs percellant, efficiantque in Comitiis Regni proximis, ut contra tales, (ultra pœnas Sacrorum Canonum, & Constitutiones Synodales) aliæ securitatis pœnæ instar judiciorum Terrestrium, & alias arbitrio DD. Ordinariorum, juxta qualitatem & conditionem personarum & delicti statuantur: utq; tam Judicibus quàm personis ad judicia, etiam ad Synodos venientibus, & redeuntibus, de securitate debita provideant.

Bulla Cœnæ Dni. Vide c. si. que 3.3.q 2

Nicolaus Dzierzgonski, Lanciciæ 1547.

CÆterùm Sacra Synodus considerans, quòd ubi majus periculum metuitur, ibi vigilantiùs est intendendum. Cum itaq; pabulum verbi Dei populo Christiano sit pernecessarium, expedit ut hoc idem verbum Dei per viros idoneos, probos & in moribus ac doctrina non depravatos, administretur. Propterea innitendo Juri comuni, & vetustis Statutis Provincialibus decrevit, ut singuli Ordinarii in suis Cathedralibus & Collegiatis Ecclesiis, viros

c. ubi periculum, de elect: lib: 6.

c. inter cætera. de offi: ord:

viros doctos, & non suspectos, verbi Dei prædicatores instituant, nec aliquem sine eorum speciali licentia, Cathedram conscendere permittant. Ad Parochiales quoq; non nisi ritè de ætate, moribus & scientia, priùs examinatos, instituant; ac similiter Parochos ad servandum idoneos Concionatores, ubi ipsi ad prædicandum non sufficerent, in Parochiis suis adstringant. Ubi autem aliquis Ordinariorum in præmissis negligens fuerit, pœna centum marcarum mulctetur per Rñdmum D. Archiepiscopum, & ab ipso irremissibiliter exigeñ:

Concil: Trid: Sess: 24. c: 4. de refor: c. cùm in cunctis. § inferiora. de elec.

Ejusdem, Petricoviæ 1551.

TAmetsi nihil dubitat Sacra Synodus, infrascripta, per Rñdmos DD. Archiepiscopos & Episcopos, semper fuisse inviolabiliter observata; ad majorem tamen cautelam decrevit, ut ipsi Rñdmi DD. Archiepiscopi & Episcopi, cæteriq; beneficiati omnes, cujuscunq; status, præeminentiæ & conditionis, existant, Hæreticos sive de hæresi suspectos, vel excommunicatos, suis in Curiis non teneant, neq; tolerent; quinimò illos à familiaritate sua & colloquiis arceant, & ipsi à librorum Hæreticorum lectura abstineant. Sed neq; disputationes de fide, aut fidei articulis, (qui in dubium per Hæreticos vocantur) præsertim verò cum secularibus hominibus circa mensas suas fieri permittant. Pro vacillantibus autem & ignaris in fide, viros doctos Catholicos, & in Sacris literis versatos, sub pœna quingentorum aureorum Ungaricalium per Synodum exigenda, suis

Vide inf: lib: 5. Brl: cœnæ Dñi.

Vide c. quicunq; § inhibemus. de Hæret: lib: 6.

da, suis in Curiis foveant, qui ejusmodi ex Sacra scriptura ignaros & dubitantes, docere possint & valeant. Inter prandendum autem non jocos, turpes, aut scurrilia seu levia, quæ infirmos scandalizare possent, sed seria, quæ ad ædificationem fuerint, de Divinis tractent, & libros Sacræ scripturæ ad mensam potiùs more majorum suorum legi, ac benedictiones & gratiarum actiones fieri faciant. Et præter hoc servitores suos, pro exemplo aliorum, in Ecclesiis primùm, deinde ubiq; locorum, honestè & reverenter sese gerere præcipiant: præsertim autem, ne in templis ad Divinissimum Eucharistiæ Sacramentum terga sua vertant, vel parum decenter sese erga illud gerant.

Ejusdem.

DEcrevit etiam eadem Synodus, ut DD. Ordinarii, innitendo prioribus Constitutionibus, provideant diligentiùs quàm antea, ut Parochi, & Concionatores verbi Dei, in Concionibus suis purè & sincerè verbum Dei prædicent, ineptas & aniles fabulas, ac scommata & convitia devitando, Scripturas sacras non sensu proprio, aut ab Hæreticis sumpto, sed juxta Sanctorum Doctorum ab Ecclesia Catholica receptorum expositionem interpretando, ut potè Augustini, Hieronymi, Ambrosii, &c. & aliorum in Statutis Provincialibus Rñdmorum, olim Lascii, Drevicii, & Gamrati, Archiepiscoporum descriptorum, propter quod dabit operam Rñdmus D. Archiepiscop9, de providendo aliquo Homiliario per Doctores conscribendo,

1.Tim: 1. & 4. Cõc: Tri: Sess: 4. in decreto. § præterea.

& typis

& typis excudendo, simul cum Catechismo, seu explicatione Orationis Dominicæ, Symboli, & Decalogi, ex quibus rudis populus doceri poterit à simplicibus Presbyteris. Sic enim Hæreticorum libri pestiferi, facilè extrudi poterunt, ac refutari.

Ejusdem.

ET licet Apostolus ad servandam hospitalitatem, omnes Christifideles, maximè autem Episcopos & Clericos, qui bonorum Ecclesiasticorum ad hoc deputatorum sunt dispensatores, clarè moneat: pleriq; tamen Episcopali dignitate præditi reperiuntur, qui non modô exteros hospitio non excipiunt, sed etiam fratres suos Prælatos & Canonicos suarum Ecclesiarum (qui bonorum Episcopalium sunt custodes, & pro illis tuendis sese opponere & illa defendere consueverunt) ad bona & prædia eorum venientes, humanitatis & hospitalitatis officiô neglectô, admittere, illisq; domestici commeatûs necessaria per suos factores & procuratores dare recusant. Proinde Sacra Synodus decrevit, ut ipsi DD. Archiepiscopi & Episcopi id provideant, atq; suis procuratoribus bonorum injungant, ut hospitalitatem hujusmodi in omnes, maximè autem in domesticos & Capitulares suos servent, & necessariis saltem ad victum, quæ tunc domus ad quam divertunt habuerit, provideant.

1. Tim: 3. Concil: Trid: Sess: 25. c. 8. de ref:

Ejusdem.

ITem, in Curiis suis pauperum Clericorum oppressorum, Procuratores Juridicos, & officii instigatores foveant,

& provideant, & salarient, ut ipsis pauperib9 Parochis proventus, decimas, & census occupatos, juxta olim Gamrati Statutum, evincant: quod merito facere debent, veluti præsides & patroni Ecclesiarum, in suis Dioecesibus constitutarum né piæ fundationes fidelium intereant: ipsi enim sunt, qui reddituri sunt districtam coram Deo de omnibus suæ Dioecesis Parochijs, atque adeò negligentijs omnibus rationem.

Ejusdem.

ITem. Ecclesias Collegiatas, præsertim desolatas, & in quibus officia Divina raró à Prælatis & Canonicis peraguntur, diligenter visitent, & Prælatos, & Canonicos inutiles & ociosos, nullumq; exemplum bonum in Ecclesiis
c. 1. de cle: ven. illis præstantes, sed scandalosè viventes, venationibus & comessationibus indulgentes, ad officium revocent, & non
Concil: Trid: Sess. 24. c. 12. c. fi. de Cler: non re. 1. Cor: 9. promotos ad suscipiendum sacros Ordines, per subtractionem proventuum, & privationem beneficiorum, compellant. Dignum namq; est, ut si volunt de altari vivere, altari serviant: curentq; ut in eisdem Collegiatis, viros doctos in Theologia, vel Jure Canonico, ponant, juxta Statutorum Provincialium dispositionem.

Ejusdem.

Vide Côc: Trid: Sess: 22. c. 8. de refor: ITem. Hospitalia (quorum DD. Lociordinarii inter cætera officia sua curam agere debent) non negligantur; quinimo provideant diligenter ubiq;, ut ab ijs, qui in illis mi-

illis ministrant, seu illa curant aut regunt, diligenter & fideliter omnia gerantur; & ne quidquam aliorsum (quod absit) de proventibꝰ illorum convertatur, quàm ad destinatum eorum usum, & ipsi ea ut tenentur quantum possunt ex eo patrimonio Christi, cujus sunt dispensatores, sustentent & adjuvent. Gloria enim Episcopi est, ut dicit Hieronymus, inopijs pauperum providere: ignominia verò Sacerdotis, propriis studere divitiis.

c. si privatū. 12. q. 1. epi. ad Nepot. 12. q. 2. c. gloria.

DE OFFICIO CAPITULI.

Dzierzgovius, Lancicia Annô D. 1547.

CUm animadverteret Sacra Synodus, multa salubriter ad conservandam religionis Orthodoxæ integritatem, vitæ ac morum Cleri emendationem, præteritîs Synodîs laudabiliter constituta fuisse, illa tamen hucusq; nullum in usum & exequutionem deducta esse, imò ea in omnium ferè ignoratione jacuisse, eò quòd DD. Locorum Ordinarii curâ aliarum rerum, præsertim Reipubl: frequentiùs impediti, à cursu exequutionis illorum cœpto sæpiùs avocentur: Propterea ne eorum Statutorum scriptiones inutiles maneant, eadem Synodus decrevit, ut Capitula Ecclesiarum suos Episcopos sæpiùs admoneant; ita ut suæ in admonendo ejusmodi diligentiæ, in proxima quaq; Provinciali Synodo testimonium dare possint. Alioquin ubi Capitula in admonitione, vel aliquis Rñdmorum DD. in exequutione negligens officii sui, vel remissus compertus

 fuerit,

fuerit, pœnâ centum marcarum puniatur, quam Rñdmus D. Archiepiscopus in proxima Synodo exigere teneatur.

Ejusdem, Annô 1554.

BOna Archiepiscopalia & Episcopalia, per Capitula sua lustrentur & revideantur: nam pleraq; desertari dicuntur propter oppressiones Præfectorum, & forsan DD. Episcoporum, qui deberent esse loco Patrum potiùs, quàm Dominorum.

dis: 68. c. quorum vices.

Ejusdem, de eodem. Petricoviæ 1557.

QUia contra plerosq; DD. Episcopos, seu eorum factores, & bonorum Ecclesiasticorum Præfectos, fiunt sæpè querimoniæ à subditis bonorum eorundem, quòd eos novîs, insolitîs, inauditîsq; exactionibûs, oneribûs, laboribûs, & angariîs divexant, non sine scandalo secularium; cùm tamen meritò inter Ecclesiasticos & seculares subditos deberet esse discrimen: igitur Sacra Synodus, innitendo Statutis prioribus, decrevit, ut omnino Capitula bona Episcopalia de triennio in triennium, vel quando opus fuerit per duos de collegio suo visitent & lustrent. Ac si quid ejusmodi oneris in eis noviter adinventum compererint, D. Episcopum, ut ab hoc abstineat, modo quo supra admoneant, ac postea ubi ab oppressionibus hujusmodi non se continuerit, Rñdmo D. Archiepiscopo, aut Synodo, talem deferant coërcendum.

Vide inf: lib: 5. c. 12 Idem in Synodis, Gembiciana & Wężykoviana.

Joannis Przerębii Archiepiscopi, Varssoviæ, Annô Dñi, 1561. Die 4. Martii.

CUm ad conservandam disciplinam Ecclesiasticam magnoperè sit necessarium, ut omnes qui in hac militanti Ecclesia cæteris præsunt, officiis suis diligenter incumbant: propterea Sacra Synodus, inhærendo prioribus Decretis Synodalibus, Rñdmos DD. Locorum Ordinarios, ad exequutionem Statutorum Provincialium veterum & novorum faciendam, extunc monet & hortatur, Capitulisq; Metropolitanarum & Cathedralium Ecclesiarum, seriò injungit, ut deinceps toties quoties opus fuerit, eosdem Rñdmos DD. Archiepiscopos & Episcopos suos, si quos viderint in hoc esse remissos & negligentes, officii eorum admoneant. Qui si hujusmodi admonitionem minimè curaverint, secundò & tertiò idem facere non negligant, & hoc ubi copiam sui circa sponsam suam Episcopi exhibuerint: Alioqui absentes per literas vel nuncios suos, iterum atq; iterum diligenter admoneant. Qui si adhuc in negligentia ejusmodi temerè perstiterint, extunc sic negligentem Rñdmo D. Archiepiscopo per suas literas fraternè admonendum deferant: qui si etiam Rñdmi Dñi Archiepiscopi admonitionem (quod absit) contempserit, extunc deinceps D. ipse Archiepiscopus, ad exactionem poenæ in Synodo Lanciciensi laudatæ, contra sic officii sui negligentes, vigore præsentis Constitutionis Synodalis, jure mediante ex officio suo procedat; communicato tamen in

sup: de constit: c. quoniã.

sup: eod: c. 1.

men in hoc duorum vel unius, ſi commodè illi videbitur, ſuæ Provinciæ Epiſcoporum ſeniorum conſiliô. Quodſi verò Rñdmus D. Archiepiſcopus etiam ſimilî vitiô negligentiæ, in Diœceſi vel Provincia ſua laborare à Capitulo notaretur; idem facient in admonendo eo officii ſui duo ſeniores hujus Provinciæ Epiſcopi. Ubi verò aliquis DD. Epiſcoporum cenſuras & pœnas juris, à D. Archiepiſcopo eo nomine promulgatas, animô (quod abſit) induratô, ſuſtinendo contempſerit; aut etiam D. Archiepiſcopus modô præmiſſô admonitus, in officio exequendo remiſſus fuerit; extunc talis per Capitula majorum Eccleſiarum Sedi Apoſtolicæ deferatur. Capitula verò, ſi etiam in præmiſſis aliquam admiſerint negligentiam, ſimilibûs pœnîs à Rñdmo D. Archiepiſcopo, vigore præſentis Decreti Synodalis, afficiantur. Quarum quidem pœnarum medietas fabricis ſuarum Cathedralium Eccleſiarum; altera verò Univerſitati ſtudii Cracovieñ: applicetur.

Petri Gamrati, Petricoviæ Annô 1542.

DEcrevit etiam Sacroſancta Synodus, ut Prælati & Canonici Eccleſiarum, Rñdmis DD. Archiepiſcopis & Epiſcopis, obedientiam, reverentiam, & honorem debitum ubiq; diligenter exhibeant, & impendant. Rñdmi quoq; Dñi Archiepiſcopi & Epiſcopi, viciſſim Prælatis & Canonicis Eccleſiarum ſuarum, etiam debitum honorem deferant, & eos ut fratres & membra ſua immediata, gratia & favore proſequantur, neque eos verbîs turpibûs & aſperîs exacer-

c. 2. & ſeq. de major: & obe:

c. eſto ſubjectus, diſ. 95.

exacerbent, & alioqui jurisdictionem illorum Capitularem, in corrigendis membris suis, quam de jure habent, & quã ipsi DD. Episcopi eis servandam jurejurando firmârunt, quoquo modo non impediant, nisi quantum eis de jure permittitur: verum postquam contigerit quempiam exorbitâsse, eum Capitulo deferant. Ubi verò pro demerito seu excessu cujuspiam Prælati vel Canonici, aut ex delatione Episcopi in delinquentem, per confratres Capitulariter animadversum fuerit, Statutîs Capitularibûs aut Provincialibûs disponentibûs, vel consuetudine approbata svadente, ab hujusmodi coërcione Capituli fraterna, nisi modus excedatur, provocare non liceat. Si autem sic punitus, modum in pœna excessum esse prætenderit, ejus rei cognitio ad D. Archiepiscopum, vel Episcopum suum deferri debebit immediatè. Quidquid verò Archiepiscopus & Episcopus decreverit, hujusmodi decreto stare tenebitur, in quem sic animadversum fuerit; ad quod observandum etiam gravioribûs pœnîs, juxta temeritatis exigentiam, adhibitîs & multiplicatîs, appellatione ulteriori cessante, compelli debet.

c. irrefrag: de off: ord: Concil: Trid, Sess: 25. c. 6. de ref.

c. ad nostram. & c. de prior. de appel: jun: glo.

DE MAJORITATE ET OBEDIENTIA.

Ex Antiquis.

CUm inferior superiori regulariter ad exhibendam reverentiam & obedientiam teneatur, quorum exhibitio non

tio non nisi per obsequium humilitatis extrinsecus præstitum, aliorum notitiæ innotescat: Quapropter Canonici Cathedralium & Collegiatarum Ecclesiarum Prælatis, & inferiores Prælati superioribus, ac universaliter omnes Clerici majoribus suis in assurgendo, in inclinando, & aliis prærogativis, quibus consueverunt homines revereri, honorem debitum deferant reverenter, ut etiam laici à Clero sumentes humilitatis exemplum, eidem exhibeant reverentiam ampliorem.

Quia frequenter Rectores Parochiarum, non audent contra Nobiles & potentes mandata Superiorum exequi, propter eorum tyrannidem enormem: Statuimus, quòd nullus Presbyter assumat Capellam cujuscunq; Nobilis vel potentis; seu in ipsorum Capellis tanquam Capellanus officiet, nisi priùs Episcopo Dioecesano super eo, quod ad ipsius Synodos veniat, & mandata Superioris sibi injuncta, ad sui Domini, & ipsius Castri, familiæ notitiam perferat, obedientiam faciat manualem, & aliâs de ipsius Dioecesani licentia speciali.

Ex Novis.

DEcretum est, ut Abbas Monasterii Tremesznen: habeat semper in Synodis superiorem locum Abbate Mogilnen: ex causa præscripta consuetudinis.

Joannis Latalski & Gamrati, Petricoviæ, Annô Domini, 1539.

Promisse-

PRomiserunt etiam DD. Archiepiscopus & Episcopi, Prælatis & Canonicis Ecclesiarum Cathedralium, deferre debitum honorem, tanquam fratribus & membris suis immediatis, verbîs eos non exasperando, neq; jurisdictionem illorum Capitularem, juramentîs suîs confirmatam, aliquô pactô impediendo.

c. esto & c. Episco: dis: 95.

Petri Gamrati, Petricoviæ 1544.

QUemadmodùm Rñdmi DD. Archiepiscopi & Episcopi cæteris dignitate præstant, sic sanctitate & odore bonæ famæ præcellant, & honore sese invicem præveniant, Clerumq; suum honorificè tractent, juxta sanctiones Canonicas, ac eum loco fratrum habeant, neq; illum probrîs & contumeliîs aliquibûs afficiant, & præsertim inter personas seculares, à quibus plerumq; illorum exemplô Clerus eò magis contemnitur. Clerus etiam Prælatos suos revereatur, & suum illis honorem deferat humiliter: alias poenîs à jure statutîs, per Ordinarios percellatur.

Vide Côc: Trid: Sess: 25. de ref: cap: 1.

c. ecce ego. & c. Episcopus. 1. & 2. dis. 95.

c. si quis. de ma: & obe:

DE PROCURATORIBUS.

Ex Antiquis.

QUamvis in omnibus peragendis causis & negotiis, Procurator legitimè constitutus, personam sui Domini representet, tamen Potestates & Judices seculares in causis, quarum cognitio ad ipsos pertinet, Prælatorum Ecclesiæ, & aliarum personarum Ecclesiasticarum, Ecclesiarum, Ca-

rum, Capitulorum, Collegiorum, Conventuum, sive Vide c. 1. de Procu: Monasteriorum Procuratores, per literas authenticas sufficientissimè constitutos, agere coram ipsis, vel defendere non admittunt, juris beneficium, & defensionis copiam, prædictis omnibus injustè & indebitè auferentes. Et nihilominùs principales personas, talium Procuratorum præsentiâ, defensione, seu contradictione non obstante, pronunciant contumaces; pro qua contumacia hujusmodi interdum condemnant, vel absolvunt hos, contra quos actio fuerat dirigenda. Nos itaq; talibus abusibus viam præcludere volentes, statuimus, quòd quicunq; Potestates, seu Judices seculares, Procuratoribûs modò superius prætacto constitutîs, non admissîs, in casibus de quibus cognoscere possunt, in præjudicium dictorum Ecclesiæ Prælatorum, Ecclesiarum, personarumq; Ecclesiasticarum, Capitulorum, Conventuum seu Monasteriorum, deinceps processerint, ad damna & interesse juramento ejus, cui injuriā fecerint, declaranda, virtute præsentis Constitutionis teneantur: de quibus nisi infra mensem satis fecerint ex integro, majoris Excomunicationis sententiæ subjaceant ipsô factô, & sententia si quam protulerint, sit irrita & inanis; Vide c. 2. jun: glo: V. detentus, de procura. & c. cùm dilecti. de dol: & con: jun: glo: V. sufficientem. cùm contumax dici non possit, qui per Procuratorem sufficientem in judicio comparuit ut debebat. Is autem pro quo lata fuerit hujusmodi sententia (si sententia dici potest) si ea uti voluerit, res sibi sic adjudicatas occupando, Excomunicationis sententiæ se noverit subjacere, donec ab hujusmodi occupatione temeraria resipiscat.

Ioánnis

Joannis Latalski, Petricoviæ, Annô Domini, 1539.

DEcrevit etiam, ut Clerici in placitis & judiciis secularibus deinceps non procurent, exceptis causîs suîs, & Ecclesiarum suarum, miserabiliumq; ac consanguineorũ suorum: qui deniq; in officiis prophanis seu factoriis, secularibus personis non serviant, sub pœnis in Jure communi desuper expressis.

c. 2. ne cle: vel mo: c. 1. & ult. de postu: c. sacerdotibus. ne Cle: vel mo: Vide Epist: Pastoralem de vita & honest: Clericorum.

QUOD METUS CAUSA.

Ex Antiquis.

EOs qui absolutionis, vel quacunq; revocationis vel excommunicationis, suspensionis, vel interdicti, sententias per vim vel metum extorserint, ultra hoc, quòd hujusmodi revocationes, & aliæ sententiæ prædictæ, irritæ sunt & inanes; statuimus, & declaramus, excommunicationis sententiæ subjacere.

c. uni de iis quæ vi vel metu. lib: 6.

DE ALIENATIONE, mutandi Judicii causa facta.

QUia plerunq; cessiones actionum in fraudem fiunt, aliquando verò puré & simpliciter ex causa legitima, vel ex causis: Statuimus, ut cessiones actionum, quæ ex justis causis, vel causa procedunt, nisi in præsentia Notarii publici fide digni, fiant. Sed nec tunc ad actionem admit-

Ber:ser:3, in Cœna Dñi. to:2. fac: c. ult: dis: 97.

auctoritatis, quâ dicitur: Qui honorat missum, mittentē honorat; immemores existentes) nuncios Ecclesiasticorum Judicum citationis, excommunicationis, vel alias judiciales & juris literas deferentes, verbîs probrosîs, & quandocunq; dirîs verberibûs, quosdam etiam captivantes, alios interdum suîs rebûs temerè publicè spoliantes, multipliciter afficiunt & perturbant, & impediunt citationum & literarum exequutiones, in non modicam Ecclesiasticæ libertatis contumeliam & jacturam. Considerantes igitur malitiis hujusmodi non esse aliquatenus indulgendum, hoc sacro approbante Concilio duximus statuendum, ut quicunq; reus vel Actor, per se vel per alium, partem secum in judicio contedentem, aut nuncios, citationes, actus, vel quoscunq; Processus judiciarios deferentes, per se, vel per alium verberaverit, spoliaverit, vel captivaverit, aut aliquod illorum ordinaverit; excommunicationis sententiam incurrat ipsô factô, à qua non priûs absolvatur, donec Judici & parti læsæ satisfecerit cum effectu.

Vide c. quoniam de immu: Eccle: l. 6. c. 1 de offi: jud: del: & c. 1. de pœn: in 6.

Petri Gamrati, Petricoviæ, Annô 1542.

QUia in exequendis Processibus Rñdmorum DD. Archiepiscopi & Episcoporum, ac eorum Officialium, Clerus nimium gravatur, & nonnunquam ab insolenti Nobilitate, indignîs modîs tractatur: Decrevit hæc Sancta Synodus, ut constito sumariè de non tuto ac difficili accessu, Nobiles tales per publicum edictum, die Dominico aut festo, in eorum Parochiis citentur, & hujusmodi Processus

cessus contra illos exequantur: quod sic illos afficere debet, non minùs ac si personaliter fuissent apprehensi. Vide Clementinam dudum. de jud: & ibi glos. V. majoris.

DE DOLO ET CONTUMACIA.

Joannes Przerębski, Varsaviæ.

SEcuritati vitæ, aliisq; dispendiis, & gravaminibus variis, universo Clero Provinciæ nostræ, quibus in exequutione Processuum, tam Rñdmorum DD. Archiepiscoporum & Episcoporum, quàm eorum Officialium & Judicum delegatorum, ab his qui citantur, cum magno dedecore ordinis Ecclesiastici afficitur: prospiciendo Sancta Synodus Statutum Provinciale Petricovieñ: olim Petri Gamrati Archiepiscopi, de exequutione Processuum hujusmodi in casu insecuritatis prædictæ facienda, edictũ innovandum decrevit, & præsenti Constitutione innovat; ut scilicet, constito summariè de non tuto vel difficili ad citandũ accessu, tales Nobiles per edictum publicum die Dominico, aut celebri Festo, in eorum Parochiis citentur, & hujusmodi Processus contra illos exequantur. Quod si Parochialis illa, sub qua dictus citandus degit, fuerit ab Hæreticis, aut alias quomodolibet occupata; ita quod neque illic exequutori tutus patuerit ad exequendum ipsum Processum aditus, extunc modô præscriptô in alia Parochiali illi loco vicina, vel aliquo proximo Oppido, ubi fora exerceri solent, & ubi exequutor ipse securè agere poterit, citandumq; sæpiùs versari contingit, citetur, & copia citationis eidem

sup: c. quia de judi:

Vide c. ult: de dolo & con:

eidem relinquatur in porta templi ilius Oppidi, aliâs in loco ejuſdem Oppidi publico. Ita tamen quòd terminus hujuſmodi non abbrevietur nimis, ſed ſit triginta ad minus dierum à die exequutionis computandorum, ut veriſimile eſſet citationem pervenire potuiſſe ad notitiam citati. Ubi verò nulla apparuerit ad citandũ vel proceſſum exequendum inſecuritas; citandꝰ tamen ne citaretur adeò latitaverit, ut perſonaliter apprehendi non poſſit: extunc in tali caſu, factîs bis de apprehendendo perſonaliter abſq; ullo dolo diligentiîs, eiſque Proceſſui per exequutionem adnotatîs, citetur tertiò in domo habitationis vel hoſpitii, ubi cõmuniter citandum verſari contingit, per affixionem copiæ citationis in eadem domo, aut in manibus familiæ, vel amicorum illius relictâ. Et hoc modo citatum afficere debebit ejuſmodi citatio, non minùs atq; pèrſonaliter citatus fuerit. Exequutor tamen in omni caſu hujuſmodi, faciat fidem de inſecuritate & diligentia ſua, ac quòd reliquerit copiam citationis. Quod ſi à tali proceſſu citationis appellatum fuerit, Judex cognito de diligentiis ejuſmodi, proceſſum citationis approbare, vigore Decreti præſentis Synodi, ſit obligatus.

ſac:c. cau ſam. de do: &con: & inex travag: rẽ nõ nová. eod:

DE FORO COMPETENTI.

Ex Antiquis.

QUoniam plures Eccleſiaſtici cenſus & reditus, ſub pœna pignoratitia, pro dotatione beneficiorum comparati,

parati, propter defectum administrationis justitiæ per secularem Judicem, in solutionum terminis non solvuntur: Idcirco statuimus, cùm tales census & reditus sint Ecclesiastici, quod possint etiam in defectu præmisso per censuram Ecclesiasticam exigi; dummodò Judici Ecclesiastico legitimè constiterit de censu hujusmodi, quanquam se debitores censuum non submiserint huic pœnæ.

Irrefragabili Constitutione sancimus, ut nullus Clericus Clericum in civili, vel criminali causa, relicto suo Pontifice, aut etiam quivis laicus Clericos super personalibus actionibus, seu aliis causis ad forum Ecclesiæ spectantibus, relictîs Ecclesiasticîs Judicibûs, ad Judices trahat seculares. Alioquin si Clericus fuerit in negotio civili, ipso jure causam amittat, & in criminali causa, depositionis sententiam non evadat: Si verò laicus fuerit, sive citans actor sit, sive reus reconveniens, excommunicationis sententiam ipsô factô incurrat. Judex verò laicus, qui scienter ad suã præsentiam Clericum seu Clericos citari præceperit, aut ipsos condemnare super his, quæ ad forum seculare non pertinent, præsumpserit; nisi exceptione declinatoria fori proposita legitimè taliter citatos Clericos ad forum Ecclesiastici Judicis remiserit, cùm extunc falcem in messem alienam immittere convincatur, similî excommunicationis sententiâ, eo ipso sit constrictus. Et nihilominus sententiam, si quam contra hujusmodi Clericos tulerit, decernimus esse nullam. Ecclesiasticis verò Judicibus districtiùs inhibemus, ne laicos ad instantiam quorumcunq; Cle-

c. si diligenti. de fo: comp:

c. nullus de fo: cōp:

c. si Clericus. de fo: comp: c. ex parte. c. ex tenore. eod: c. qualiter & quādo. de accus: Vide Bullam Mart: V. quæ incipit: Ad reprimendas. & Bullam Cœnæ Dñi & c. Seculares. de fo: comp: lib: 6.

ricorum, vel laicorum, pro causis secularibus, seu merè civilibus, ad suum Consistorium citari faciant, aut de cognitione causarum hujusmodi se aliquatenus intromittant: nisi fortè miserabilium personarum, vel in defectu Judicis secularis. Nec è contra Judices seculares, Clericos pro quibuscunq; causis criminalibus, vel civilibus, personalibus; nec etiam laicos quocunq; modo super rebus vel possessionibus Ecclesiarum, quocunq; titulo eas possideant, ad suum judicium faciant evocari, vel eos audeant judicare: alioquin tam Ecclesiasticus quàm secularis Judex, metas suæ potestatis excedens, excommunicationis sententiâ innodetur; & actor laicus qui reum indebitè coram non suo Judice fatigavit, & in expensis condemnetur, & super eadem causa de cætero nullatenus audiatur. Quia nonnulli seculares Judices, terminos propriæ jurisdictionis transgredientes, nec advertentes, quòd nemo debet falcem suam mittere in messem alienam, homines degentes in bonis Ecclesiæ, in præjudicium ipsarum Ecclesiarum, & personarum Ecclesiasticarum, ad sua judicia pertrahere, & pœnam nisi paruerint infligere non verentur: Ideo censuimus statuendum, quòd Secularium Principum Judices, Procuratores, seu Officiales quoscunq; habitantes in bonis Ecclesiarum, ad sua Judicia nullatenus protrahant, seu judicent invitos, aut pœnas ex causa quacunq; infligant eisdem: sententiam majoris excommunicationis, si secus præsumpserint, ipso facto, nisi ab his cum effectu destiterint, & infra unius mensis spatium exacta restituerint, incursuri, Quod

Fac: c. nō minus de immu: Eccle:

ri. Quod ad eos, qui ipſos protrahi ſeu citari procuraverint, duximus extendendum: ſententiæq; eorum, ſi quas protulerint, viribus non ſubſiſtant. Quod ſi habitatores prædictos captivaverint, ut eorum parerent judicio, locus in quo tenebuntur, Eccleſiaſtico, tam diu donec illos ab ipſa captivitate dimiſerint, ſubjaceat interdicto.

Joannis Laſki, Lanciciæ Annô 1523.

QUia DD. Seculares nitentes enervare juriſditionem Eccleſiaſticam, cui ſemper ægrè favent, nova quadam arte contra Clerum uti inceperunt, ſcilicet dum eos Clerici ſeculares vel regulares citant ad Judicium Spirituale, pro aliquibus ſuis aut Eccleſiarum ſuarum injuriis, etiam purè ad judicium Eccleſiaſticum pertinentibus, ipſi contra citant eos ad judicium ſeculare, aguntq; contra eos, ad pœnas eis inferendas per Judices ſeculares pro eo, quòd eos evocant de jure ſeculari ad jus Spirituale: quò fit, quòd Clerici in juſtitia negliguntur, laicis verò ad inferendas eis majores injurias animus creſcit: Synodus igitur volens de hoc providere, decrevit, ut DD. Locorum Ordinarii inhibeant ſemper Judicibus ſecularibus, ne in tali caſu contra Clericos procedant, ſub pœna excommunicationis & interdicti in eos ferenda. Ubi tunc in continenti data eſt inhibitio per Rñdmum D. Archiepiſcopum, de conſenſu & decreto ejuſdem Synodi, contra DD. Judices terræ Raveñ: ne contra DD., Abbates Sulejovieñ: & Ploceñ: tali viâ ad judicium illud tractos procederent, ſub pœnis ſupraſcriptis.

In Synodo Petricovienſi quarta.

SI ſecularis per Clericum ad jus Spirituale pro re Eccleſiaſtica citatus, eundem ad forum ſeculare, malitiosè &c. pro eadem re Eccleſiaſtica evocaverit: juriſditio Spiritualis cenſurîs Eccleſiaſticîs contra impedientes eam defendatur, & reus in expenſis actori condemnetur &c.

In eadem.

OBligationes Secularium perſonarum activas & paſſivas, in Actis Eccleſiaſticis ſponte factas, validas & legitimas eſſe decernimus, vigore quarum Sæcularis perſona forum Eccleſiaſticum ſortiatur &c.

In eadem.

REs tunc non bene geritur, cùm ſua juriſditio cuiq; nō ſervatur: Ideo decernimus, nullis inhibitionibus fori ſecularis, etiam Regiæ Majeſtatis, in foro Eccleſiaſtico ſtandum eſſe in cauſis ad judicium Eccleſiaſticum de jure ſpectantibus. Neq; enim veriſimile eſt, de mente Principis, qui jura omnia in ſcrinio pectoris ſui continet, & ſit alioquin cultor acerrimus juſtitiæ, tales inhibitiones procedere.

Matthiæ Drzevicii, Lancicia, 1522.

ET quoniam pleriq; DD. Archiepiſcopi & Epiſcopi &c. qui Clericos in Privilegio fori defendere deberent, ipſimet pro decimis & aliis cauſis Eccleſiaſticis, coram Offi-

cialibus ſubditos ſuos cives & villanos, judicari non permittunt, ſed coram factoribus ſuis ſecularibus, aut Capitaneis, Presbyteros & Clericos in eiſdem cauſis juri parere, & juſtitiam quærere compellunt, contra Canonicas ſanctiones, præbentes cauſam ſecularibus itidem faciendi, & progreſſu temporis Clericos ſuum ad forum protrahendi: Unde quia hæc res eſt exemplô periculoſa, ſtatuit Sacroſancta Synodus, ut ejuſmodi inhibitiones & mandata, DD. Archiepiſcopi & Epiſcopi in eorum Diœceſibus penitùs relaxent; permittantq; Clerum uti liberè juriſditione Spirituali coram Vicariis in Spiritualibus & Officialibus, in cauſis prædictis, contra ſubditos eorum, tam cives, quàm villanos. Ad quod D. Archiepiſcopus Gneſneñ: & reliqui DD. Epiſcopi liberè conſenſerunt.

Dzierzgovii, Lanciciæ 1547.

PRæterea quia plerunq; contingunt inter hæreditates, ad dignitates, ſeu quæcunq; Eccleſiaſtica beneficia pertinentes, & immunitati Eccleſiaſticæ adſcriptas, occaſione limitum inter perſonas Eccleſiaſticas differentiæ & controverſiæ, potentioreſq; favore Secularis poteſtatis freti, opprimere inferiores per hanc occaſionem conſueverunt; quò fit, ut ipſi etiam omnes inter Secularium judicia curſitare, non ſine ſtatus Eccleſiaſtici dedecore cogantur: Cùm autem Sacra Synodus conſideraret, non expedire Clericos & ſervos Dei judicibus ſecularibus immiſceri, nec licere uni alterum in quacunq; cauſa civili, ſeu criminali, relicto

ſuo Pontifice, ad ſecularia judicia pertrahere; Decrevit, ut quotieſcunq; inter hæreditates quorumcunq; Eccleſiaſticorum beneficiorum, Secularium vel Conventualium non exemptorum, occaſione limitum, vel alterius generis differentiæ & controverſiæ exortæ fuerint ; tales Eccleſiaſticæ perſonæ hujuſmodi bonis præſidentes, pro ſopienda differentia, non ſecularem Judicem, ſed proprium Lociordinarium adire deinceps teneantur. Qui quidem Lociordinarius, eo pacto requiſitus, ad cognoſcendam, complanandam, & decidendam hujuſmodi controverſiam, aliquos Prælatos & Canonicos, de Capitulo ſuo deputare erit adſtrictus. Qui verò huic Suatuto contravenire, & ad judicia Secularia recurrere auſi fuerint; pœnam centum marcarum ipſo facto luant, fabricæ Eccleſiæ Metropolitanæ, vel Cathedralis illi⁹ Diœceſis, irremiſibiliter perſolvendam.

Cauſæ ad forum Eccleſiaſticum pertinentes.

Petri Gamrati, Petricoviæ, Annô 1542.

SAcroſancta Synodus, ſatisfaciendo votis & deſideriis ſtatus Secularis, & inſtantiæ eorum in Comitiis præteritis deſuper factis, cauſas omnes ad forum & ad judicium Eccleſiaſticum pertinentes, in corpore Juris Canonici clauſas, & quæ communiter in judiciis Eccleſiaſticis practicantur, quas pro more veteri Rñdmi DD. Archiepiſcopus & Epiſcopi, ſe defenſuros ſtrenuè promiſerunt, Synodaliter deſcri-

descripsit. Causæ itaq; merè Spirituales, sunt hæ: Fidei Catholicæ, Hæresis, Schismatis, Blasphemiæ in DEUM, & Sanctos ejus, Apostasiæ, Decimarum, Septem Sacramentorum Ecclesiæ, Beneficiales, Matrimoniales, Simoniæ, Usurarum, Presbytericidii, Sacrilegii cujuslibet etiam confugientis ad ædes sacras: exceptîs tamen quinq; casibûs; videlicet, nocturni depopulatoris agrorum, aggressoris viatorum, publici & proclamati furis, incendiarii, & immunitatis Ecclesiasticæ violatoris, quibus forum & immunitas Ecclesiastica, propter immanitatem criminum non suffragatur, qui de Ecclesiis & locis sacris extrahantur, & judicio suo seculari restituantur. Item. Causæ merè Spirituales sunt, Maleficia, Incantationes, Sortilegia, Raptus & violentiæ Ecclesiasticæ, ac quorumcunq; censuum perpetuorum, qui terreni, & conditionalium, qui Widerkaffy vulgò appellantur, ac dotium sive agrorum Plebanalium, & aliorum Sacerdotiorum, qui vulgò Poświatne nominantur: præsertim in quorum possessione Ecclesiæ, & Ecclesiasticæ personæ fuerunt, à tempore diuturno & præscripto; necnon miserabilium & destitutarum personarum, quæ labore & usu manuum suarum victum quærere non possunt; & legitimitatis seu natalium. Sortitur etiam quis forum seu judicium Ecclesiasticum, ratione contractûs vel obligationis in judicio Ecclesiastico factæ, & ratione delicti in Ecclesiasticas personas, & nec Ecclesiasticas in loco sacro commissi.

c. licet de fo: comp: in glo: V. vacante. Vide in Statuto Regni, Herbort V. spiritualis. c. inter alia de imm: Eccles: Vide Bullam Greg: XV. in Synod: Gembicii tit: de immu: Eccles:

c. ult: de fo: comp:

Ejusdem

Ejusdem.

c. de jure. de jure pat: c. de prudentia. de don: int: vir: & vx. Fac: c. si hæredes. & c. quia nos de testa:

CAusæ autem Judicio Spirituali annexæ sunt; Jurispatronatus, & dotis post divortium restituendæ & repetendæ. Causæ autem mixti fori sunt, Testamentorum & ultimarum voluntatum, seu ordinationum. Quodq; hujusmodi Testamenta faciliùs exequutioni demandentur, liberum erit unicuiq; pro legatis & aliis omnibus in testamento contentis, jure experiri coram judicio quo velit, sive Ecclesiastico, sive Seculari; & ubi causam inceperit, ibidem jure præventionis eandem finire teneatur: exceptîs tamen legatîs ad pias causas, quæ inter causas merè Spirituales computantur. Spirituales autem, pro bonorum suorum terrestrium, Juri communi Regni subjectorum, dominio & proprietate, ac pro injuriis suprascriptis in Statuto Regni expressis, jure Terrestri Regni experiantur. Injuriæ autem sunt, juxta Statutum Joannis Alberti & Alexandri, Regum; super limitibus, colonis fugitivis, capite occisi & vulneribus. Si autem persona Ecclesiastica secularem in casu aliquo ex quatuor proximè suprascriptis, ad judicium Spirituale citaverit: pœnâ quatuordecim marcarum per Ordinarium suum irremissibiliter puniatur.

De libertate Clericorum contra injuriantes.

In Synodo Petricoviensi prima. Ex Novis.

Clerici

CLerici pro suis Injuriis & debitis, Judices quos volunt, seculares aut Spirituales, pro justitia consequenda, adire habent liberam optionem & facultatem. c. cum sit generale. de fo; cõp:

DE FERIIS.

Ex Antiquis.

UT circa celebrationem Festivitatum sit Ecclesiarum nostræ Provinciæ uniformitas, statuimus, quod infra scriptis diebûs, tam Clerici, quàm laici, debeant à servilibus operibus abstinere. Primò, in Festivitatibus Christi; videlicet, Nativitatis, Circumcisionis, Epiphaniæ, Ascensionis, Corporis Christi, Resurrectionis, & Pentecostes, cùm duobus diebus immediatè sequentibus; necnon Sanctæ Crucis Inventionis & Exaltationis, cum omnibus diebus Dominicis: in sex Festivitatibus Sanctæ Mariæ Virginis; Annunciationis, Visitationis, Conceptionis, Purificationis, Nativitatis, & Assumptionis. Item in die Angelorum, quod dicitur Festum S. Michäëlis: Item in festo Nativitatis S. Joannis Baptistæ. Item in diebus Apostolorum; videlicet, Matthiæ, Philippi & Jacobi, Petri & Pauli, Jacobi majoris, Bartholomæi, Matthæi, Simonis & Judæ, Andreæ, Thomæ, & Joannis Evangelistæ, transitûs & divisionis Apostolorum prædictorum. Item in diebus beatorũ Martyrum, Stephani, Innocentum, Laurentii, Adalberti, Stanislai passionis tantùm. Item Conffessorum, Martini, Nicolai: Item, Mariæ Magdalenæ, Elizabeth, Hedvigis,

Vide c. pronunciandum. de conse: dis: 3. c. conquestus. de fer. Vide in epi: Past: tit: de promulgat:

Azor p. 2. lib: 1. c. 24

Catharinæ, Agnetis, Dorotheæ, Margarethæ. Item, in Festo omnium Sanctorum.

d. c. conquestus. de fer: Gavan: in com: rub: brev: 7. Decemb:

Item, Episcopus Patronorum festivitates Ecclesiæ suæ, in sua Diœcesi potest facere celebrari. Item, in diebus beatorum Marci & Lucæ Evangelistarum; & quatuor Doctorum Ecclesiæ, Gregorii, Ambrosii, Augustini, & Hieronymi; quorum festivitates felicis memoriæ, Bonifacius Papa, mandavit universis Ecclesiis, sub officio duplici sollenniter venerari: sic tamen, ut populus in Parochiali sua Ecclesia, Divinô officiô perauditô, ad sua opera licita convertatur.

Item, quælibet Parochialis Ecclesia, Festum Patroni sui, in cujus est honorem principaliter dedicata, & Anniversarium Dedicationis diem in sua Parochia faciat celebrari, salvîs Constitutionibûs & consuetudinibus rationabilibus, cujuslibet Diœcesis, in festivitatibus celebrandis.

Volens DEus omnipotens nos in se cum nostris operibus quiescere diebus Dominicis, sicut ipse septimo die à suis operibus noscitur quievisse, sub exclusione beatitudinis, præcepit in Decalogo, memoriter Sabbatha celebrare. Quamobrem districtè præcipiendo, sub pœnis infrascriptis, universis Christi fidelibus nostræ Provinciæ Gnesneñ: mandamus, hac Sancta Synodo approbante, ut in diebus Dominicis fora hebdomadaria non ponant, & posita revocent: Alioquin qui forisationes prædictas deinceps servabunt, vel admittent, post elapsum sex mensium à die publicationis Statuti præsentis, sententiam excommunicationis ipso

nis ipsô factô incurrant. Similî modô præcipientes, quòd fora annalia, quæ Nundinæ, vel in vulgari *Iármárk* appellantur, dictîs diebûs Dominicîs & Festivîs, & specialiter Beatæ Mariæ Virginis, & Apostolorum, non ponant; positaq; infra unius mensis spatium, à tempore publicationis Constitutionis præsentis revocent, & ab hujusmodi negotiationibus abstineant: & si secus fecerint, extunc Rectores Ecclesiarum & locorum, in quibus præmissa, seu aliquod ipsorum perpetratum fuerit, sine alia requisitione Superioris, sub pœnis Synodalibus contra facientes excommunicare tenentur. c. omnes. de feri.

In Synodo Petricoviensi quarta. Ex Novis. Joannis Laski.

ITem statuimus, ut Nundinæ & fora annalia, & hebdomadalia, quæ in Festis solennibus, forsan ex Privilegiis, vel prava consuetudine, cum Dei indignatione, solita sunt in aliquibus locis contra præcepta Divina, & Ecclesiæ instituta, celebrari; pro die altera sequenti feriali, quo festum non celebratur, immediatè transferantur, & celebranda publicentur. Ad quod etiam Seculares ut inducantur, curandum erit, nè Divinæ majestatis indignationem, Canonum, Statutorumq; Provincialiũ, pœnas incurrere possint. c. omnes de fer: Vide Azor p. 2. lib: 1. c. 27

DE SEQVESTRATIONE FRUCTUUM.

STatuimus, quòd cùm Ordinatio vacantis Ecclesiæ, vel alterius beneficii Ecclesiastici, ex causis differtur, Oeconomus,

c. cùm-vos de-off: ord: & c. præsenti. de off: ord: lib: 6. jun: glo: v. reser-vari,

nomus, seu Commendarius, in ea per Episcopum vel Prælatum alium, ad quem pertinet institutio, est instituendus, cui cura animarum committatur; qui fructꝰ in utilitatem Ecclesiæ expendere, aut futuris Rectoribus fideliter teneatur conservare.

DE JUREJURANDO.

Ex Antiquis.

c. conjurationũ; c. si qui Clerici. 11, q. 1.

CONjurationes, conspirationes, colligationesq; illicitas, inter personas Ecclesiasticas, quocunq; modo, fraude, vel ingenio, omninò de cætero fieri prohibemus; factasq; necnon juramenta, promissiones, obligationes, & alia supradictis præstita, vel quæ de cætero super eis fieri contigerit, vel præstari, aut eorum occasione, penitus reprobamus, dissolvimus, atq; cassamus: & eos qui hujusmodi promissiones, obligationes, aut etiam juramenta, sub aliquibus etiam pecuniariis vel aliis pœnis fecerunt, aut etiã præstiterunt, protinus absolventes ipsos, decernimus ad observationem conjurationum, obligationum, & conspirationum ipsarum, vel solutionem aliquarum pœnarum, sive pecuniarum, aliquatenus non teneri: Statuentes, quod qui in talibus de cætero inventi fuerint excessisse, præter excommunicationem, quam ipso facto incurrant, à suis Diœcesanis, aut suis Superioribus, per privationem perpetuam, aut etiam temporalem, beneficiorum, quæ obtinent, & alias pœnas taliter castigentur: quòd pœna eorum aliis transeat.

transseat in exemplum & terrorem. Quam Constitutionem, quantum ad pœnas imponendas, ad promotores, mediatores, prædictarum conjurationum, colligationum, conspirationum, juramentorum, vel promissionum, & obligationum prædictarum, extendi volumus & mandamus.

Audivimus & miramur, quomodo ad hæc usq; tempora sit neglectum, & in omnibus Cathedralibus Ecclesiis, vel etiam aliis Gnesneñ: Ecclesiæ vel Provinciæ, nullum præstatur à Pontificibus vel Canonicis juramentum, de Juribus vel consuetudinib9 ipsius Ecclesiæ observandis, vel de consiliis Ecclesiæ non revelandis, vel illis quæ obesse potiùs possunt, quàm prodesse. Unde contingit, vel contingere fortè posset, quòd aliqui Pontifices, Episcopi, jura Ecclesiarum suarum non solùm non observant, sed suis parentibus, & aliis bona Ecclesiæ largiuntur, vel ea modîs aliîs minùs providè alienant; & quòd aliqui in Canonicos jam recepti, in Consiliis & Curiis Principum vel aliorum etiam existentes, ipsis Ecclesiis, & ipsorum Episcopis indebitè se opponunt, & consilia eorum revelant, in Ecclesiarum præjudicium & gravamen. Volentes igitur in hujusmodi, Pontificibus & Ecclesiis providere, mandamus, ut de cætero, postquam Episcopus fuerit consecratus, antequam à Capitulo suo recipiatur, in Ecclesia Cathedrali, cum honore & sollennitatibus consuetis; & Canonicus antequam ei stallum vel locus in Capitulo assignetur; præstet corporaliter juramentum, quod ipsa jura & consuetudines, & rationabiles, antiquas & aprobatas, ipsius Ecclesiæ pro Vide c. 1. de jure-jur. lib. 6.

ſiæ pro poſſe & bona fide ſervabunt; & quòd conſilia Capituli vel Pontificis, quæ eis fuerint revelata, ad eorum damnum vel præjudicium nulli pandent; & quòd jura & poſſeſſiones Eccleſiæ, directè vel indirectè, non alienabunt in perpetuum, vel ad tempus, ſed alienata indebitè, ad jus & proprietatem ipſius Eccleſiæ, omnibûs juſtîs modîs, vel rationibûs quibûs poterint revocabunt. Quòdq; Pontifices, fratres ſuos, ſcilicet Prælatos & Canonicos, ſuarum Eccleſiarum Cathedralium, & jura ipſorum non oppriment, nec aliquem ipſorum ſine judiciali ſententia, abſque conſenſu majoris & ſanioris partis ſui Capituli, per ſe vel ſubmiſſas perſonas captivabunt, aut moleſtiam inferent corporalem: & quouſque à prædictis præſtita non fuerint hujuſmodi juramenta, nec Pontifex ad Eccleſiam cum ſolennitate debita à Capitulo admittatur, nec Canonico ſtallum in choro, vel locus in Capitulo aſſignetur, nec aliquid in fructibus Præbendæ ſuæ percipere permittatur.

Volentes, ut negotia noſtrarum Eccleſiarum commodiùs valeant pertractari, ſub Excommunicationis pœna, quam in contrafacientes proferimus in his ſcriptis: Præcipimus univerſis & ſingulis, cujuſcunq; ſtatus & conditionis, aut præeminentiæ exiſtant, qui ad pertractanda hujuſmodi Eccleſiarum negotia, nobiſcum ordinari dignoſcuntur; quatenus ſecreta tractatuum noſtrorum, quæ pro ſecretis indicta fuerint à Pontifice, vel Capitulo ipſorum, inviolabiliter debeant obſervare, nulli unquam ea nutu, verbô, aut factô, aliquatenus propalando. Hanc

autem

autem decreti & ordinationis nostræ sententiam, ita in ordinandis Sacræ Synodi negotiis volumus observari, ut etiam ad particularium Capitulorum tractatus extendantur; ut si qui reperti fuerint, & legitimè convicti, beneficiis si quæ habent, priventur.

Cùm nedum à malo, sed ab omni mali specie Apostolus præcipiat abstinere, Sacerdotisq; sit officium, non solùm errata legis Divinæ mensurâ corrigere, sed etiam occasionem cæteris peccandi subducere toto posse, non sinè temeritatis audacia, & exempli pernicie, nonnulli Sacerdotes (ut rerum magistra docuit nos experientia) dum laicis quibuslibet testes producendi, coram Judicibus imminet necessitas, ab eis requisiti jurejurando, ceteris personis quas iidem laici in testimonium velint producere, fidē faciunt de justitia producentis, cùm tamen nec ipsis congruat, sine propriorum Episcoporum licentia, jurare in manibus laicorum, nec ipsi producendi, quibus sic per Sacerdotes hujusmodi facta fides fuerit, possunt esse testes idonei, sed anceps subeunt perjurium, si eisdem dubitantibus de justitia ita in re foret. Quare omnibus, tam Sacerdotibus quàm Clericis, & etiam laicis inhibemus, quatenus de cætero, nullus ipsorum talia præstet juramenta, cùm perjuriîs viam aperiant scandalis & peccatis. Presbyter autem si fuerit in hoc facto repertus culpabilis, carceri mancipetur: Laicus verò excommunicationis sententiâ percellatur. Cæterum pravam illam consuetudinem reprobamus, per quam in seculari judicio, super Confessionibus audien-

1. Theff. 5

c. nullus 2. 2. q. 5. jun. glo: V. laic.

audiendis Nobilium, qui comparere coram certis Judicibus in terminis ipsis præfixis arctantur, quadam ficta ægritudine, producunt in testimonium Sacerdotes, cùm figmentum circa pœnitentiæ Sacramentum contineat, reprobamus; inhibentes ne ipsi Sacerdotes, & præsertim Curati, vadant ad hujusmodi judicia laicorum, juramenta præstare, populum sibi commissum in cura animarum, & administratione Spiritualium negligendo.

DE FIDE INSTRUMENTORUM.

Ex Antiquis.

CUm ex eo, quod pleriq; rudes & ignari per se, & instrumenta facere nescientes, & alii se notarios publicos mentientes, conficere instrumenta præsumunt, ex quibus plurima incommoda & pericula oriuntur; quibus nos obviare volentes, prohibemus, ne pro Notario publico quisquam se gerat, vel quivis instrumenta conficiat, antequam de creatione sua loci Diœcesano, vel ejus Officiali, aut Capitulo Cathedralis Ecclesiæ fecerit plenam fidem: contrarium faciens, in excommunicationis sententiam incidat ipso facto, & instrumenta per eum confecta, sint irrita ipso facto. Postquam autem per Ordinarium, vel Officialem loci, vel Capitulum fuerit approbatus, & ad officium admissus, literis super hujus admissione sua expeditis; nomen, signum, & manum suam, ad metricam Ecclesiæ inscribat, quæ postea mutari non possunt. Et nihilominùs jura-

Vide Concil: Trid: Sess: 22. c. 10. de refor:

nus juramentum ſuper veris & fidelibus inſtrumentis, per eum conficiendis, & membranis, ſeu albis chartis duntaxat ſubſcriptis, & ſignô ſuô ſignatis, ſub pœna ſimili non dandis; in manibus dicti Ordinarii, vel Officialis ſui, aut Capituli, de novo faciat, atq; præſtet. Et ſi aliquis Clericus vel Laicus talem non approbatum, pro Notario publico, in domo ſua manu tenere, fovere, vel defendere ſcienter præſumpſerit; pœnâ decem marcarum puniatur, fabricæ Eccleſiæ Cathedralis applicanda: & ſi ipſius inſtrumentîs ſcienter uſus fuerit, pœnam Excommunicationis incurrat ipsô factô. Item ſtatuimus, quodſi aliquis, vel aliqui Notarios approbatos, quominùs ſuper factis & geſtis coram ipſis, ſuper quibus requiſiti fuerint, malitiosè, & in fraudem juſtitiæ petentes, inſtrumenta conficere prohibuerint; tanquam concuſſores juſtitiæ, Archiepiſcopus & Epiſcopi Provinciæ in viginti, inferiores verò Clerici vel laici, in decem florenis auri Ungaricalis, pro fabrica Eccleſiæ Cathedralis applicandis, puniantur: quam pœnam Ordinarii ab inferioribus, Capitula verò à Pontificibus exigere teneantur. Quod ſi Pontifex ipſam pœnam ſolvere contradixerit, à tempore monitionis per Capitulum infra menſem, extunc, authoritate hujus Statuti, Interdicti ſententiam ab ingreſſu Eccleſiæ incurrat ipsô factô, qui ſolutione facta ſit relaxatus.

Inſuper ſtatuimus, quòd hujuſmodi Notarii aliqui ſalaria non exigant, ultra taxam debitam, & quæ per Ordinarium loci, uel ſuum Officialem fuerit taxata. Et ſi ſecus fecerint, arbitrio Judicis puniantur.

Matthiæ Drzevicii, Annô D. 1532.

Vide Bullam Cœnæ D.

SAcrosanctæ Sedis Apostolicæ mandata, reverenter & obedienter exequenda semper sunt: Verùmenimvero, quia nonnunquam accidit, quòd literæ seu Processus manu incognitâ & sigillô fictô ac incognitô, ac stylô Curiæ Romanæ non convenienti, à suspectis & incognitis personis afferantur; Sacra Synodus decrevit, ut tales Processus seu literæ, antequam ad fulminandum seu ad exequendum exhibeantur, priùs Ordinariis, seu Capitulis & Officialibus ostendantur. Cùmq; cogniti fuerint legitimi, nullique fraudi obnoxii, liberè exequutioni decernantur, cum subscriptione Notarii.

DE APPELLATIONIBUS.

In Synodo Petricoviensi quarta.

c. consuluit, c. pervenit. de app. c. licet. de off. Ordin. Concil: Trid: Seff. 13. c. 1 & Seff: 24. c. 10. & Seff: 22. c. 1. de refor.

DEcernimus Clericis, in Causis criminalibus, vel aliàs ad correctionem, & morum reformationem, pertinentibus, à sententia lata appellantibus, appellationem ipsam Jure communi etiam id disponente, ne crimina remaneant impunita, minimè suffragari: quinimo taliter appellans, post latam sententiam, juxta pœnam Ordinariam delicti, appellatione non obstante, legitimè puniatur: nisi fortè pœnam delicti jure comprehensam, Judex excesserit, & id reus in appellatione deduxerit, quia tunc locus erit appellationi.

In eadem.

In eadem.

PRæterea in Appellationibus cauſarum Matrimonii quarumcunq; , ſervetur Jus commune; & ut legitima appellatio judicatum ſuſpendat, niſi cauſa in appellatione cōprehenſa, eſſet manifeſtè fruſtratoria, cui vel ob id non eſſet deferendum, neq; ſuſpendatur judicatum, prout & alia id genus in Jure communi comprehenſa.
In prolatione autem ſententiæ, dos & bona mulieris, ſequentur mulierem, ut juris eſt.

c. ut debitus de appel. c. cum appellationibus. eod. lib. 6.

c. lator. de ſen: & re jud.
c. 1. & 2. de don: int: vir: & ux:

CONSTITUTIONUM SYNODALIUM PROVINCIÆ GNESNEN:

LIBER TERTIUS.

DE VITA ET HONESTATE

Clericorum. *Ex Antiquis.*

Uia ſicut Prælati quoſq; ſibi ſubditos, dignitate & authoritate præcellunt, ita moribûs, vitâ, habitu, & converſationis honeſtate, præcellere & præcedere debent eoſdem, cùm eorum vita ſi ſit bona, & ampliùs ſi ſit mala, trahatur à ſubditis in exemplum:

c. non liceat. diſ: 23.

Statuimus, quòd ipſi Prælati coronam & tonſuram, majorem tamen quàm alii Clerici inferiores, patentibus auribus circularem deferant, ab omni exceſſu in capillis, & defectu notabili in corona, penitus abſtinentes. Sic enim ſervantes in prædictis, ſubditos credimus reformari.

c. Clerici. eod. de vit. & honeſt. Cõc: Tri: Seſſ: 14. c. 6. de ref:

Et pro habitu ſuo deferant ſimiliter Camiſias albas, ſive Rokietas: & præſertim cùm in publico extra ſecreta habitationis eorum ipſos contigerit ire, aut morari, exceptis caſibûs in jure expreſsìs, & ne-

cessitate

cessitate imminente, sub pœna decem florenorum auri Ungarici, toties quoties non fecerint præmissa, per Metropolitanum exigenda, pro fabrica Ecclesiæ applicanda: Capitulum verò deferat transgressorem.

Statuimus, & inviolabiliter observari præcipimus, quòd omnes & singuli de aliquibus Religionibus, seu Ordinibus, ad Pontificalem dignitatem assumpti, aut in posterum assumendi illius Religionis sive Ordinis, de qua, vel de quo assumpti fuerint, vel de cætero assumentur, habitum tam in vestibus, quàm in calceamentis, & quibuscunq; aliis, toto tempore vitæ suæ deferre teneantur, aut deferant, in publico & secreto; nec habitum illum tempore ullo dimittant, aut vestes, calceamenta, vel aliqua deferant, in colore, forma, aut materia contraria, vel dissimilia Religioni sui Ordinis supradicti.

c. de Monachis. 16 q. 1. jun: glo: V. discedere. D. Thom: 2.2.q.185 ar: 8. in cor.

Clerici officia vel commercia secularia non exerceant, maximè inhonesta; tabernas prorsus evitent, nisi fortè causa necessitatis in itinere constituti: choreis & publicis spectaculis non intersint: coronam & tonsuram habeant congruentem, & calceos rubeos non deferant: contrarium facientes, ad arbitrium Ordinariorum puniantur. Et ut Clericorum mores & actus in meliùs reformentur, continenter & castè vivere studeant universi, præsertim in Sacris Ordinibus constituti; quatenus in conspectu DEI omnipotentis, puro corde, & mundo corpore valeant ministrare. Quicunq; autem propter vitium incontinentiæ à suo Prælato suspensus, præsumpserit celebrare divina; non solùm be-

c. Clerici. dis. 44. Vide c. Clerici. ext: eod.

 lùm be-

c. ut Clericorum. ext: eod. VideCõc: Trid: Seſſ: 25. c. 14. de ref.

lùm beneficiîs Eccleſiaſticîs ſpolietur, verùmetiam pro hac duplici culpa perpetuò deponatur: nec credat aliquis poſſe per alium, cum talibus celebrantibus, niſi per Romanum Pontificem diſpenſari.

c. Clerici. 1. & 2. & per tot. Concil: Trid: Seſſ. 22. c. 1. & Seſſ: 24. c. 12. de ref:

Inter cæteros Prælatorum & Clericorum exceſſus, hoc maximè inolevit, quòd ſpretâ in veſtibus formâ Eccleſiaſticæ honeſtatis, plurimi delectantur eſſe deformes, & cupiunt Laicis conformari: quodque mente gerunt, habitu profitentur. Unde præter cætera, quæ circa veſtes, tonſuram, & habitus Clericorum, tam in formis, quàm in coloribus, atq; comam ſeu capillos, vitamq; & honeſtatem Clericorum, jura ſtatuunt, atq; nimium collapſa ſunt, tam in ſæcularibus, quàm in regularib9, ſacro approbante Concilio, innovamus & præcipimus diligentiùs obſervari: Illum ſpecialiter abuſum, eodem approbante Concilio, decrevimus penitus abolendum, quòd in quibuſdam partibus nonnulli Clerici, & perſonæ Eccleſiaſticæ, ſeculares & regulares, etiam quod magis deteſtamur, Prælati Eccleſiarũ, manicas ad cubitum pendentes & longas, cum magna & ſumptuoſa ſuperfluitate; veſtes etiam ſciſſas retro & in lateribus, cum foratinis ultra oram excedentibus, etiam in ſciſſuris deferunt; & cum talibus in Eccleſiis cum ſuperpelliciis, aut aliis veſtibus, ad cultum DEI, & officium Eccleſiaſticum ordinatis, etiam intra Eccleſias ipſas, in quibus beneficiati exiſtunt, non verentur Divinis officiis intereſſe: hanc veſtium deformitatem in quibuſcunq; perſonis Eccleſiaſticis reprobamus, ac uſum talium inhibemus; con-

trarium autem facientes, ut transgressores Canonum puniantur. Specialiter statuentes, ut quicunq; beneficiatus, aut officium in Ecclesia gerens, in habitu hujusmodi Divinis officiis præsumpserit interesse, pro qualibet vice, à perceptione proventuum Ecclesiasticorum, per mensem noverit se suspensum, fructusque illi fabricæ illius Ecclesiæ applicentur.

Claustra Monialium nullus Clericorum, vel etiam Monachorum, sine causa honesta, & bono testimonio introeat: alioquin Prælatus seipsum debitæ subiiciat ultioni. Neq; etiam Moniales de suis egrediantur Monasteriis, nisi Monasteriorum necessitas id exposcat, & velatæ incedant: illis autem tantùm ob hanc causam egredi liceat, quibus administratio est commissa, vel quæ à Superiore hoc acceperint. Hoc quidem non de illis Monialibus, quæ clausæ sunt, intelligi volumus, cùm illis exire omnino non liceat: sed de illis, quæ sine clausura vitam ducere consueverunt laxiorem. Statuimus insuper, ut in singulis Monasteriis fenestræ plateariæ duplicata habeant feramenta: & ut Moniales suis Præpositis & Prælatis, in rebus licitis & honestis obediant, nec cuiquam præter eorum licentiam, sua confiteantur peccata. Ipsi autem Præpositi seu Prælati, claustra Monialium nullo modo introeant, nisi magna & evidens causa necessitatis id exposcat.

Insuper interdicimus omnibus Clericis portare annulos, nisi sint Prælati, aut alii quibus hoc competat ex officio dignitatis, vel Privilegio Sedis Apostolicæ speciali consuetudi-

c. Monasteria ext: eod. c periculoso. de statu reg: lib. 6. Concil: Trid: Sess: 25. c. 5. de reg. Bulla Pii V. quæ incipit. Decori. & Greg: XIII ubi gratiæ. 1575. Bul: Greg: XIV. quæ incipit. ut dubiis. 1585. c. Clerici. eod. Vide Jo: Andr: c. ut Apostolicæ. de privil: in 6.

& ibi: in casu. In Epist: Pastor: eod. § vestitu.

suetudine in hoc contraria non obstante. Quod si quispiam taliter annulum portans inventus fuerit; auferatur ei annulus per suum Ordinarium, & non reddatur eidem : Imò idem transgressor Clericus, etiam tantundem, ad valorem illius annuli, in rebus aliis cogatur pauperibus erogare. Clericus autem, qui annulum dare Diœcesano, vel prædictam quantitatem solvere contempserit; ab ingressu Ecclesiæ arceatur, donec annulum reddat, & pœnam solvat prædictam. Et similiter de cultelis longis præcipimus observari, nisi tales sint in itinere constituti, vel inimicitias habuerint manifestas.

Psal: 92. c. decet: de immu: Eccl: in 6.

Cùm domum Domini deceat sanctitudo, Jure quoq; Canonico statutum existat, quòd ad Ecclesias ingressus debeat esse humilis & devotus : Statuimus, ut quivis Prælatus, Canonicus, Altarista, Vicarius Cathedralis Ecclesiæ, nisi superpilliceatus extiterit, in eandem Ecclesiam, ad audiendum Divinum officium, non audeat introire, & introeundo chorum, sacris solenniis devotis orationibus insistat; cessent consilia, cessent vana, multò fortiùs fœda & prophana colloquia; cessent risus & confabulationes mutuæ. Postremò quæcunq; alia, quæ Divinum possunt turbare officium, aut oculos Divinæ majestatis offendere, & populum scandalizare; ne ibi detur occasio peccandi, ubi peccatorum venia est postulanda : contrarium faciens, si sit Prælatus, Canonicus; per Episcopum, aut Vicarium suum : si verò Vicarius vel Altarista , per Decanum, aut Vicedecanum, pœnâ condignâ castigetur. Item, ad tollendum

lendum ſcandalum Laicorum, ſtatuimus; quòd nemo prædictorum utatur ſuperpelliceîs ſericeis, nec capuciîs, & mitrîs magnîs, ſed duntaxat dalmutiîs & biretîs parvîs; & ſi placuerit, pro neceſſitate foderatîs. Vicarii verò & Altariſtæ, Manſionarii, Pſalteriſtæ, ſimiliter utantur Dalmutiîs de aſperiolis, & alii, intitulati, vel nigrîs agnellîs.

Item, quòd Sacerdotes, & Campanarii, & Sanctuarii Cathedralium & Collegiatarum, ac Conventualium Eccleſiarum, qui Sacerdotibus ad Altare circa Baptiſmum, deportationem Olei & Corporis Domini, aſſiſtunt, & juxta quod eorum officium requirit, miniſtrant, ſuper veſtimenta ſua ſuperpelliceîs utantur; Sacerdotes videlicet ſuperpelliceîs, & Campanarii camiſiîs albîs: quòd diſtrictè præcipimus obſervari. Quas quidem camiſias Campanariorum, & ſuperpellicia Sacerdotum, Plebanus cujuslibet Parochiæ, vel Vitrici Eccleſiarum, quando & quoties fuerit neceſſe, de eleemoſynis, quæ in Parochiis poſſunt haberi, alioquin propriîs ſumptibûs comparabunt.

Matthiæ Drzevicii, Petricoviæ 1530.

CEnſemus authoritate præſentis Sacræ Synodi, mores, vitamq; univerſi Cleri, exactâ non profunctoriâ operâ à Rñdmis Pontificibus cuſtodiri: delicta undecunque apparuerint, competentibus ex Republ: Eccleſiaſtica remediis purgari; ut omni ex parte honeſtas Cleri, in qua Sacri Canones abundanter erudiunt, lumine veritatis omni populo luceat: quò bonîs exemplîs populus & D. DEUM collaudet, & hîs Cleri veſtigiîs in cœlos gradiatur.

Cap: 1. de off: ord: Concil: Trid: Seſſ: 22. c. 1. de refor:

Petri Gamrati, Petricoviæ Annô 1530.

QUoniam verò mores & conditio eorum, qui ob oculos Præſulum ſemper verſantur, eiſdem non debet eſſe incognita; licet autem dudum ſancitum ſit, Rñdmos Dños à ſuarum Curiarum, ſeu perſonarum in illis exiſtentium, reformationem, & Canonum exequutionem incipere debere; nihilominùs tamen multos in Curiis eorundem Rñdmorum DD. eſſe comperimus, qui Sacerdotia ampla & honorata poſſidentes, habitu & converſatione, ac moribus, nihil prorſus à ſecularibus hominibus differunt, non ſine offendiculo ſecularium: Statuit ergo Sacra Synodus, ut Rñdmi DD. Epiſcopi ad ea ampliùs jam non conniveant, ſed illos habitum & tonſuram deferre, ac in moribus compoſitos eſſe, juxta Canonum & Statutorum diſpoſitionem cogant; & ſi inobedientes fuerint, eos pro aliorum exemplo indignationis ſuæ, ſeu aliâ arbitrariâ pœnâ cöerceant. Et ſi ex Capitulis Eccleſiarum Cathedralium fuerint, pœnâ centum marcarum Synodo irremiſſibiliter perſolvendarum, mulctentur. Cancellarii autem Rñdmorum DD. tales ſuis Paternitatibus deferre teneantur: alioqui ſi negligentes fuerint, pœnæ ſimili ſubjaceant.

ſup: c. 1. & c. item. de offi ord.

Inf: lib: 5, c. 10. Concil: Trid: Seſſ: 14. c. 6. de ref: Bull: Six: V. incipit: Cùm Sacroſancta.

Dzierzgovii, in Synodo Petricovienſi, Annô 1551.

c. Clerici. 2. de vi: & ho: Clc.

PRæpoſtero quodam modo irrepſit in Ordinem noſtrum Eccleſiaſticum, ut Epiſcopi, qui de jure & conſuetudine, Rokietas deferre debent, non ſemper tamen deferant:

ferant: Religiosi verò in Episcopos promoti, quibus jura prohibent deferre Rokietas, deferunt, contra dispositionem Canonum; quibus cùm ex contemptu non paretur, mortaliter peccatur. Quare decrevit Synodus, ut DD. Episcopi, juxta Sacrorum Canonum Constitutiones, & laudabilem consuetudinem, Rokietati incedant, & mensis suis in publico assideant: Religiosi verò Episcopi, utpotè Suffraganei, & alii quibus id jure omnino negatur, ab hoc abstineant. Sed neq; vestes sericeas variegatas aut figuratas, sub pœna centum marcarum per Synodum exigenda, in usu habeant.

c. de Monachis, 16 q. 1. juns glo: V. discedere, c. Clerici. 2. ext: e: od. Clemen: Clericus. eod:

Matthiæ Drzevicii, Petricoviæ Annô 1532.

HOnestas status Clericalis & Ordinis requirit, ut tam Clerici, quàm etiam studentes Gymnasiorum, & Scholares in Scholis particularibus manentes, habitum conformem, honestum, statui Clericali congruentem, non crispatum, neq; brevem, coloratum colore de jure permisso portent: præter peregrinantes, quibus licitum sit, dum in itinere sunt, uti vestibûs itineri aptîs. Statuit itaq; Synodus Sancta, ut deinceps sub pœnis de jure institutis, nec Clerici, neq; studentes, habitum portent adinstar Sacerdotũ. Pœnas verò à contra facientib9 Archidiaconi exigent.

fac: c. uni. de cleri. con: in 6. c. Clerici, 2 ext: e: od. Clem: 2. eod. c. Episcopi. 2. q. 4. Concil: Trid: Sess: 14. c. 6. in princ: de ref. Fac: c. 1. de off: Arch.

DE COHABITATIONE Clericorum & Mulierum.

Ex Antiquis.

1. Cor: 6. QUamvis fornicationis crimen, si in aliis ex Apostoli doctrina, multò magis in Clericis sit detestabile; utpotè, quia inter cæteras virtutes, principaliter carnis continentiam profitentur: multi tamen Clerici suæ salutis immemores, & professionis, non solùm tentationibus victi, desideria carnis perficiunt; sed etiam tentationem præveniunt, dum in domib9 propriis vel vicinis, paratas ad malũ, fornicarias nutriunt mulieres. Nos igitur, ne crimen ipsum videamur per tollerantiam approbare, omnes Clericos, qui de cætero in domibus suis suspectas mulieres, vel etiam extra domos, in sua procuratione publicè detinent concubinas, si sunt beneficiati, monitiq; Canonicè non destiterint, & in hoc pertinaces reperti fuerint & rebelles; extunc pro prima vice agere volentes mitiùs cum eisdem, pœnâ Synodalî per suos Superiores percellantur: Si verò (quod absit) se minimè de sua incontinentia correxerint, forsan easdem, vel alias concubinas, aut suspectas fœminas scelestius reassumendo; extunc per unum mensem arcis carceribus deputentur. Sed si quis (quod absit) meretritia facie indutus, nec à sua scelerata consuetudine & peccandi libidine desistere voluerit: extunc tanquam incorrigibilis, beneficiô, seu beneficiîs Ecclesiasticîs, si quæ obtinet, sit privatus ipsô factô. Sin autem beneficiatus non fuerit, per unum annum carceribus deputetur: quô lapsô, de Diœcesi tanquam scandalosus expellatur, inhabilisque fiat in illa Diœce-

c. 1. & seq. ext: eod:

Vide Conc: Trid: Sess: 25 c. 14.

Diœcesi, in qua tantum scandalum commisit, ad exequutionem Presbyteralis ordinis, & Ecclesiastica beneficia obtinenda.

DE CLERICIS NON residentibus.

Ex Antiquis.

NUllus Clericus curam habens animarum, nostræ Provinciæ, in quovis ordine constitutus, peregrinari extra suam Diœcesim præsumat, absq; Diœcesani sui licentia speciali: quâ petitâ, & obtentâ, idoneum Presbyterum loco suo relinquat; quem Diœcesanus approbet, & interim sibi committat curam animarum. Quod si quis ultra sex menses, se à suo beneficio absentare præsumpserit, curam animarum habens: extunc à perceptione fructuum beneficii suspendatur, fabricæ ejusdem Ecclesiæ applicandorum: Quod si stante illa suspensione per alios sex menses ter monitus, cessante legitima causa ad Ecclesiam non redierit, eadem ipso facto sit privatus. Et tunc Patroni liberam alium præsentandi habeant facultatem.

c. Inter: c. ex tuæ ext: eod:

Vide Conc: Trid: Sess: 6. c. 1. de refor:

In Synodo Lancicienſi ſecunda.

QUia in hoc Regno Poloniæ pleræq; insignes Collegiatæ Ecclesiæ, propter non residentiam Prælatorum & Canonicorum in eisdem, in Divinis Officiis, & debito earum regimine (ut evidenter apparet) miserè negliguntur, non

tur, non ſine dedecore & ſcandalo plebis, Deiq; irreverentia, & Fundatorum ſumma injuria. Volentes igitur huic malo in poſterum providere, ſtatuimus, ut deinceps DD. Archiepiſcopi & Epiſcopi, beneficia Collegiatarum Eccleſiarum talibus perſonis conferant, quæ in eis perſonalem
Fac: Cõc: Trid: Seſſ: 21. c. 3. de ref: reſidentiam facere velint & valeant: Decernentes, ut in qualibet Eccleſiarum Collegiatarum, Capitula generalia ſaltem in anno ſemel celebrentur, pro tempore per Ordinarios & Capitula eorundem deputando; ad quæ omnes Prælati & Canonici teneantur venire, ſuis in propriis perſonis, ſub pœna, ſi Prælati, trium; ſi Canonici, duarum marcarum, per Ordinarios Eccleſiis Collegiatis applicanda. In quibus quidem Capitulis, diligenter conſulant de Divinis Officiis ritè peragendis, & bono Eccleſiæ regimine: & ut ad minùs duo ex Prælatis vel Canonicis, circa eaſdem continuè, vel per vices reſideant, pro decore & utilitate earundem Eccleſiarum, levandis ſcandalis, iraque Dei mitiganda.

In eadem.

IDem ſtatuimus, ut Plebani qui in beneficiis majoribus, Cathedralium & Collegiatarum Eccleſiarum, ex diſpenſatione Apoſtolica reſidere, vel in ſervitiis Regum, Principum, & Epiſcoporum, verſari conſueverunt, Eccleſias Parochiales ſæpè viſitent, in eiſq; ſingulis annis, ad minùs per dùas ſeptimanas, per ſe reſideant, ſub pœna Synodali per Ordinarios ab eis exigenda. Plebanis extra Provinciam abſenti-

absentibus, ex justa causa exceptis, qui per Commendarios æquè idoneos, easdem regere & providere debebunt.

Ejusdem, Petricoviæ Annô 1530.

JUre Canonico cautum sufficienter est, & Statuto Provinciali pœnaliter sæpiùs constitutum; ut Plebani curam animarum habentes, circa suas Parochiales Ecclesias residеant, aut alibi moram ex congruenti causa habentes, illas crebriùs intra decursum anni visitent, & illis quantum opus est, ex debito sibi injuncto provideant, negligentias perimendo. Verumenimverò Canonum & Statutorum ordinatione posthabita, lanam duntaxat ovium tondere solent, & oves deglubendas lupis relinquunt, in Ecclesiis non residendo, neq; illis providendo; imò veriùs, neq; illas visitando, cùm maximo scandalo Christi fidelium: Et nonnullos esse, qui se duabus vel tribus Parochialibus Ecclesiis, dubium an ex dispensatione Apostolica, onerant, nec uni earum satisfaciendo: Synodus itaq; Rñdmos DD. Locorum Ordinarios commonefaciens rogavit, & obsecravit, ut pro suo debito maturè provideant, ne fraudentur Ecclesiæ debitô suô. Quodq; Plebanos ad residentiam, quantum de jure fieri potest, compellant, atq; eorum dispensationes videant; præsertim eorum, qui se pluribus Parochiis tenendis implicârunt: & compertô, quòd dispensationes legitimas non habeant, quod juris est, de eis determinatè faciant, conscientiam suam purificantes.

c. relatũ. c. ex tuæ. ext: eod:

c. ordinarii de off: ord lib. 6. Vide c. inter. & c. ult extr eod.

Aloysii

Aloyſii Lipomani Legati Apoſtolici, Lovicii Annô D. 1556.

PRæterea, cùm Sacra Synodus Eccleſias Collegiatas in hac Provincia planè videat eſſe deſolatas, nec ſint Prælati aut Canonici, qui circa eas degant, & officia Divina (propter quæ dotata ſunt in eis Sacerdotia) fideliter expleant, per quod Fundatorum ultimæ voluntates fraudantur, nec habent Ordinarii, quibus circa illas Judiciorum ſuorũ Officia committant, imò pleriq; eorum reperiantur, qui Sacerdotia ipſa per multos annos, in minoribus duntaxat Ordinibus conſtituti, defactò occupant, nec habitum, nec tonſuram deferant; & eorum aliqui perſonis etiam ſecularibus in præfecturis bonorum temporalium ſerviunt, ſecularia tractantes negotia, fructibûs, decimîs, & proventibûs ſuorum hujuſmodi Sacerdotiorum abutuntur, non ſine offenſa Divina, & ſcandalo ſecularium: Quare Sacra Synodus præmiſſis obviando decrevit, ut omninò Ordinarii in tales animadvertant, & eos per ſequeſtrationem proventuum, uſui Eccleſiarum illarum, in quibus beneficia ipſa obtinent, puta fabricæ; &c. applicandorum, ad promotionem ad Sacros Ordines, reſidentiamq; circa illas faciendam, compellant. Et præter hoc, inhærendo Statutis Provincialibus, de electione in novis, & præſertim in noviſſimis olim Petri Gamrati Archiepiſcopi, Bullæq; felicis recor: LEONIS Papæ X. huic Provinciæ conceſſæ, de Officio Archidiaconi, duos in Jure, vel Sacra Theologia Do-

Vide Cõc: Trid: Seſſ: 21. c. 3. de refor. Idem dicitur ſup: de off: ord. § itẽ f. 75. ſup: f. 48.

gia Doctores, qui actu residerent, vel saltem adminùs unũ, in singulis Collegiatis, prima & proxima vacatione occurrente, ponant & instituant: vel exnunc cùm à Capitulis suis fuerint requisiti, Canonicatus & Præbendas pro Doctoribus ipsis designent, ad quas deinceps Doctores ipsi perpetuò fuerint instituendi.

DE INSTITUTIONIBUS & qualitate Instituendorum.

Ex Antiquis.

HOc sacro approbante Concilio, decernimus, quòd Capitulum ultimum de Elect: Lib: IV. de Cridis ante institutionem præmittendis, ad unguem observetur. Præsentis Constitutionis authoritate, sacro approbante Concilio, inhibemus; ne quis Archiepiscopatum, Episcopatum, dignitatem aliquam inferiorem, personatum, Parochialem Ecclesiam, cum cura, vel sine cura, beneficium aliquod Ecclesiasticum, seu alicujus prædictorum administrationẽ, vel detentionem, de manu laicali, recipere, vel jam recepta tenere, sub quovis colore præsumat. Si quis autem contra fecerit, ad sic receptum beneficium eo ipso, & nisi locum, quem sub crimine tantæ inobedientiæ, tantæque ambitionis taliter jam recepit, vel in futurum recipiet, resipiscendo deseruerit liberè, infra duorum mensium spatium, à publicatione Constitutionis præsentis, quoad jam recepta: à receptionis verò tempore, quoad ea deinceps contingent sic

Fac: c. beneficium. de reg: ju: in 6.

 recipi,

recipi, numerandum, & ad quodlibet aliud inhabilis ipso facto reddetur; ita ut ad dignitatem, vel beneficium aliquod Ecclesiasticum, nullo unquam tempore, absq; dispensatione Apostolicæ Sedis, vel nostra, aut successorum nostrorum, eligi valeat & assumi. Insuper, ut quantum excesserit, pœna docente cognoscat, si quam dignitatem, personatum, vel beneficium aliquod Ecclesiasticum, cum cura, vel sine cura, sic recipiens vel detinens, ut præmittitur, non dimittens, Canonicè forsan obtineat eâ vel eô sit præsentis Constitutionis vigore ipso facto privatus. Indignum enim fore censemus, ut beneficiô Ecclesiæ gaudeant, qui eam tam nefandis ausibus despectui habuerunt. Injungimus quoq; in virtute S. obedientiæ, necnon sub excommunicationis pœna præcipientes, mandamus omnibus & singulis, tam Clericis quàm laicis, rusticis, jobagionibus, vasallis, Castellanis, Comitibus, & Officialibꝰ aliis, quôcunq; modô subiectionis adstrictis, dignitati, personatui, vel beneficio taliter occupato, quòd occupatori, vel detentori prædictis, in nullo pareant vel intendant. Qui verò temerè cõtrafecerit, si Universitas fuerit, interdicti; si autem singularis persona, excommunicationis sententiæ se noverit subjacere. Statuimus, quòd persona Ecclesiastica quæcunque, regularis aut secularis, in dignitate, personatu, officio seu Ecclesiastico beneficio quocunq; constituta, non instituatur, vel ad illud confirmetur, nisi antea de obedientia & reverentia suis Superioribus impendenda, & mandatis ipsorum exequendis, & quòd non alienabit bona beneficii, &

Vide Cõc: Trid: Sess: 24. c. 12.

illicitè

illicitè alienata ab ipso, pro posse ad jus & proprietatem Ecclesiæ revocabit, corporale præstiterit juramentum.

Aloysii Lipomani, Legati Apostolici, Lovicii Annô Domini, 1556.

QUia promiscuè, cessante legitimo examine Clericorum, plerique ad Sacros promoventur Ordines, & ad beneficia Ecclesiastica instituuntur, & multa per sic promotos, in Ecclesia Dei scandala committunt: igitur decrevit Sacra Synodus, ut DD. Locorum Ordinarii, & eorum Suffraganei, ac in Spiritualibus Vicarii, neminem deinceps ad quoscunque Ordines promovere, aut ad beneficia Ecclesiastica quæcunque, maximè curam animarum aut jurisditionem habentia, instituere, & cuipiam manus citò imponere, vel ad instituendum facultatem alicui dare præsumant, sub poena suspensionis ab officio, per unius anni decursum ipso facto, ultra alias poenas Juris, & Statutorum Provincialium incurrendas, nisi præmisso examine legitimo, atque sufficienti testimonio recepto, juxta dispositionem Juris communis, de vita, moribus,, conversatione, & eruditione promovendorum; necnon diligenti inquisitione facta de eorum studiis, in quibus versati fuerint, & confessione fidei primitùs, medio ipsorum corporali juramento ab eis recepta. Et insuper decrevit, ut omnes & singuli, qui ad beneficia Ecclesiastica curam animarum habentia, sunt jam antea instituti, necdum tamen ad Sacros Ordines promoti fuerint, omninò hinc ad Festum Paschæ

1 Tim: 5.

c. grave. de præb.

Concil: Trid Sess: 23. c. 12 de ref. & Sess: 24. c. 12. & 18 de ref: c licet canon. de elect. in 6.

Concil: Trid: Sess: 7. c. 3. de refor.

c. licet de elec: in 6. proximum, sub pœna privationis beneficii sui hujusmodi, se promoveri procurent: alioqui beneficia eorum hujusmodi vacare censeantur ipso facto. De talibus igitur & eorum titulis, quorum prætextu Sacerdotia ipsa occupant, ac de eorum dispensationibus DD. Locorum Ordinarii diligenter disquirant. Pleræq; enim Ecclesiæ ac Sacerdotia, à laicis, authoritate propria, de facto occupantur: propter quod & cura animarum in illis damnabiliter negligitur, & multa scandala inde committuntur.

Przerembii. Ex Varsoviensi Synodo, Annô 1561.

INnitendo prioribus Synodalibus Constitutionibus, hæc Sancta Synodus decrevit; ut DD. Lociordinarii ad Præbendas, seu Canonicatus Ecclesiarum Cathedralium & Collegiatarum, non pueros, sed homines graves, doctrinâ & virtutibus conspicuos, & nobilitate familiæ claros, seu Seß: 24. c. 12. alias habentes qualitates à Sacro Concilio Trident: requisitas, qui hîs calamitosîs temporibûs, Ecclesiam Dei consiliîs, & aliîs necessariis adjumentîs fulcire possent, promoveant.

Item. Archidiaconatus, & alia beneficia curata, hosup: de of: ord: minibus idoneis, & juxta Statuta Provincialia, ac Bullam LEONIS, qualificatis, conferantur, ac ab illis, quibus consup: de of: Arch: S. c. quia. feruntur, ante institutionem, super articulis fidei, juxta dispositionem Statutorum Provincialium, juramentum exigatur.

Ad bene-

Ad Beneficia Ecclesiastica, qui & quales instituendi.

In Synodo Lanciciensi prima & secunda. Ex Novis.

ET quia indignum & indecorum est, ut hi deberent Ecclesias regere, qui non noverunt gubernare seipsos, cùm ad Ecclesiarum regimina tales personæ sint admittendæ, quæ doctrinâ præemineant, & morum fulgeant honestate: Nolentes itaq; sustinere, ut indoctis & indignis, Ecclesiarum regimina committantur; statuimus, ut Ordinarii non conferant beneficia quæcunq;, & qualiacunq; nisi illis qui per triennium in Universali studio approbato, literis operam dederint; literasque testimoniales Rectoris Gymnasii desuper Ordinariis ostenderint. Rogariq; debet Sacra R. Majestas, per Archiepiscopum & Episcopos, & patronis secularibus persuaderi, ut tales personas Ordinariis ad beneficia eorum patronatûs præsentent instituendas: si autem in hac re persuaderi non poterint, tunc Ordinarii injungant districtè taliter institutis, ut studeant similiter in studio Universali approbato, per biennium, post factam institutionem, & istis etiam non aliter provideatur, nisi in ætate legitima constituti fuerint.

Côc: Trid: Sess: 24. c. 18. de ref: c. cum in cunctis. de elect.

Bulla Apostolica, de recipiendis Plebeiis ad Ecclesias Cathedrales, ad numerum quatuor.

Ex Novis.

LEO Episcopus, servus servorum Dei: Ad perpetuam rei memoriam. Creditam nobis desuper, regendæ militantis Ecclesiæ, Provinciam salubriter exequi, coadjuvante Domino, cupientes, ad ea libenter intendimus, per quæ singulæ orbis Ecclesiæ, præsertim Metropolitanæ, & aliæ Cathedrales insignes & famosæ, personarum utilium fulcitæ præsidiis, & suis honoribus, juribus & bonis præserventur, & ad laudem & gloriam Omnipotentis, in spiritualibus & temporalibus votivis proficiant incrementis. Sanè pro parte charissimi in Christo filii nostri, SIGISMUNDI Poloniæ Regis Illustris, nobis nuper exhibita petitio continebat: Quòd licet Metropolitana Gnesneñ: & illius Suffraganeæ, Cracovieñ: Vladislavieñ: Posnanieñ: & Ploceñ: Ecclesiæ, inter cæteras Ecclesias Regni Poloniæ sint admodùm insignes, ac per Reges Poloniæ, & alios Principes, Barones & Nobiles dicti Regni, notabilibus reditibus, proventibusq; opulenter dotatæ fuerint: nihilominus cùm ad Canonicatus & Præbendas, ac dignitates, personatus, administrationes vel officia ipsarum Gnesneñ: & Suffraganearum Ecclesiarum, minùs nobiles, & aliæ personæ parentum auxiliis carentes, ac jura & bona earundem Ecclesiarum, infidelium & schismaticorum bonis cohærentia, & præsertim dum milites & alii armigeri, pro defensione dicti Regni, contra præfatos infideles & schismaticos, vel alios ejusdem Regni, & dominiorum ipsius SIGISMUNDI Regis hostes pugnaturi, per Oppida, villas, & alia loca & bona earundem Ecclesiarum, transeunt, ad-

versus

versus eosdem milites & armigeros, ac etiam infideles & schismaticos tueri & defendere non valentes, nonnunquam admittantur: jura & bona prædicta in dies per ipsos armigeros diripiuntur, devastantur & annihilantur, ac quandocunq; nō solùm per infideles & schismaticos, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ inobedientes, ac alios hostes prædictos indebitè occupata detinentur, non absq; dictarum Gnesneñ: & Suffraganearum Ecclesiarum gravissimo præjudicio, & Divini cultus diminutione. Verùm si statueretur & ordinaretur, quòd deinceps perpetuis futuris temporibus, nullus etiam cujuscunq; gradus vel conditionis foret, ad Canonicatus & Præbendas, dignitates, personatus, administrationes, vel officia hujusmodi admitti deberet, nisi de Nobili genere ex utroq; parente procreatus foret: profectò ipsi Canonici Nobiles, parentum, consanguineorum, & amicorum suorum, favoribus & auxiliis suffulti, jura & bona hujusmodi, adversus illorum occupatores & detentores tueri, & occupata recuperare possent, idq; in Divini cultus augmentum cederet, & non solùm præfato SIGISMUNDO Regi, sed etiam Principibus & Baronibus dicti Regni, quorum progenitores hujusmodi, Gnesneñ: & Suffraganeas Ecclesias, ut præfertur, dotârunt, gratissimum foret, & eos contra Turcas, Tartaros, aliosq; infideles & schismaticos, dictæ Ecclesiæ Romanæ inobedientes, assiduè bellantes, magis ac magis pro defensione Christianitatis, & tuitione Regni, ac protectione bonorum hujusmodi accenderet. Quare pro parte dicti SIGISMUNDI Regis, nobis fuit humiliter supplicatum, ut quod deinceps nullus ad Canonicatus & Præbendas, dignitates, personatus, & admini-

strationes

strationes vel officia Gnesnen: vel Suffraganearum Ecclesiarum hujusmodi, admitti debeat, nisi de Nobili genere, ex utroq; parente procreatus fuerit, statuere & ordinare, ac alias in præmissis opportunè providere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur, qui Ecclesiarum omnium decus & venustatem, ac in illis Divini cultûs augmentum, earumq; bonorum conservationem sinceris desideramus affectibûs: hujusmodi supplicationibus inclinati, authoritate Apostolica tenore præsentium statuimus & ordinamus, quod de cætero perpetuis futuris temporibûs, nullus, etiam cujuscunq; status, dignitatis, gradus, & præeminentiæ existat, nisi de Nobili genere ex utroq; parente procreatum, & legitimô matrimoniô natum se fore doceat: duobus in Theologia Magistris, & aliis duobus in utroq; vel altero Iurium Doctoribus, & peritis, ac ad Magistratus & Doctoratus gradum, in aliqua Vniversitate studii generalis promotis duntaxat, exceptis. Quos quatuor, ut præmititur, qualificatos, justis tamen titulis in Canonicatibus quatuor, & totidem Præbendis in singulis Gnesnen: & Suffraganearum Ecclesiarum, quatuor duntaxat Canonicatus & Præbendas, pro duobus Magistris in Theologia, & duobus Doctoribus hujusmodi jam aßignatis, vel in posterum per dilectos, filios Capitula, dictarum Gnesnen: & Suffraganearum, Ecclesiarum, respectivè aßignan: ita ut singulis earundem Gnesnen: & Suffraganearum Ecclesiarum, quatuor duntaxat, & totidem Præbendæ; quæ quibusvis etiam non Nobilibus, aliâs tamen qualificatis, ut præfertur, personis, quæ in ipsis Gnesnen: & Suffraganeis Ecclesiis, respectivè, sub pæna privationis suorum Canonicatuum

& Præ-

& Præbendarum, si per tres menses ab illis absentes fuerint, personaliter residere teneantur, conferri possint. Capitula hujusmodi recipere & admittere teneantur, etiam prætextu quarumcunque provisionum, gratiarum, expectativarum, specialium vel generalium, reservationum, mandatorum, vel literarum Apostolicarum, etiam Monitoriorum pœnalium, aut Apostolica authoritate confirmatarum, primariarum precum seu nominationum, Imperatoris, Regum, Reginarum, Ducum, Marchionum, Principum, Prælatorum, & aliorum Dominorum Ecclesiasticorum & secularium, etiam motu proprio, & ex certa scientia, ac ex quavis causa, consideratione vel intuitu, etiam jurium cessorum, vel oblatorum, aut pro sedandis litibus pro tempore concedendorum, ad Canonicatus, Præbendas, dignitates, personatus, administrationes vel officia hujusmodi recipi, & admitti, seu antequam de illis aliisque Nobilibus, ex utroque parente, & legitimo matrimonio procreatis, duobus Magistris in Theologia, & duobus in utroque vel altero Iurium Doctoribus, ut præfertur, duntaxat exceptis, provideri possit, nec debeat. Nec Archiepiscopus, nec Episcopi, pro tempore existen: ac Capitula Gnesnen: vel Suffraganearum Ecclesiarũ hujusmodi, etiam prætextu quarumcunque literarum Apostolicæ Sedis, vel Legatorum ejusdem, etiam clausularum. Aut si Archiepiscopo, Episcopo, & Capitulis dictarum Gnesnen: & Suffraganearum Ecclesiarum, vel quibusvis aliis, communiter vel divisim ab eadem Sede sit indultum, quod ad receptionem, vel provisionem alicujus minimè teneantur, & ad illa compelli, aut quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint.

sint. Quodq; de Canonicatibus, Præbendis, dignitatibus, personatibus, administrationibus vel officiis, ipsarum Ecclesiarum, vel aliis beneficiis Ecclesiasticis, ad eorum collationem, provisionem, præsentationem, electionem, seu quamvis aliam dispositionem, conjunctim vel separatim spectantibus, nulli valeat provideri per literas Apostolicas, non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum, de indulto ejusmodi mentionem, & qualibet aliâ dictæ Sedis indulgentiâ generali vel speciali, cujuscunq; tenoris existat, per quam præsentibus non expressum, vel totaliter non insertum, effectum hujusmodi gratiæ impediri valeat quomodolibet, vel differri, & de quo cujusq; tenore toto habenda sit in nostris literis mentio specialis, in literis provisionum, mandatorum, expectativarum, & reservationũ, & aliarum facultatum hujusmodi apponi solitam, aut quascunq; alias etiam derogatorias, prohibitorias, seu fortiores, efficaciores, & insolitas clausulas & adjectiones, etiam tales, per quas Statuto & ordinationi hujusmodi, ac præsentibus & in eis contentis clausulis, singulis expressè derogare videretur, etiam præsentes illis de verbo ad verbum inserendo, & intentioni concedentis, pro tempore eis velle derogare exprimendo in se continentium, minimè cogi seu compelli: censurasq; in literis provisionum, reservationum, nominationum, facultatum, expectativarum, & mandatorum hujusmodi, per quoscunq; pro tempore obtentorum, & Processibus desuper habendis pro tempore contentas, contra præsentium tenorem minimè coarctare, ac præsentibus nullatenus derogari posse aut debere. Decernentes Statutum & ordinationem hujusmodi, omnino perpetuò observari

debere,

debere, ac quascunq; collationes & provisiones, aliis quàm Nobilibus, & duobus Magistris in Theologia, & duobus in utroq; vel altero Iure Doctoribus, etiam aliâs quàm præfertur, qualificatis personis pro tempore faciendas, nullas & invalidas, nulliusq; roboris & momenti sicq; per quoscunq; Iudices & Commissarios, etiam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, ac causarum Palatii Apostolici auditores, sublatâ eis & eorum cuilibet, quavis aliter judicandi & interpretandi facultate & authoritate, judicari & definiri debere. Irritum quoq; & inane, si secus super his à quoquam, quavis authoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari. Quocirca Venerabilibus fratribus nostris, Archiepiscopo Leopolien: & Asculanen: & Olomucen: Episcopis, per Apostolica scripta mandamus, quatenus ipsi vel duo, aut unus eorum, per se vel alium, seu alios, præsentes literas, ac omnia & singula in eis contenta, ubi & quando expedierit, à quovis pro tempore SIGISMUNDI, *& pro tempore existentis Poloniæ Regis, ac Archiepiscopi & Episcoporum, etiam pro tempore existentium, necnon Capitulorum prædictorum, seu alicujus eorum, desuper fuerint requisiti solenniter publican: ab eis in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, faciant authoritate nostra Statutum & ordinationem hujusmodi firmiter observari, ac* SIGISMUNDUM, *ac pro tempore existentem Regem, necnon Archiepiscopum & Episcopos, ac Capitula hujusmodi, illis pacificè gaudere non permittentes, eos desuper per quoscunq; contra præsentium tenorem; quomodolibet indebitè molestari, contradictores per censuram Ecclesiasticam, appellatione postposita compescendo. Non obstantibus Constitu-*

 tionibus,

tionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac dictarum Gnesneñ: & Suffraganearum Ecclesiarum juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratîs Statutîs, & consvetudinibûs contrariis quibuscunq; aut si aliquibus communiter vel divisim, ab eadem Sede sit indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas, non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto ejusmodi mentionem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostri Statuti, ordinationis & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire: Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Dat: Romæ apud S. Petrum, Annô Incarnationis Dominicæ, Millesimo, quingentesimo, quindecimo. Pridie Kal: Augusti. Pontificatûs nostri, Annô tertiô.

Breve Apostolicum, declarans prædictam Bullam LEONIS X.

PAULUS Papa III. Ad perpetuam rei memoriam. Cunctis Orbis Ecclesiis, disponente Domino, præsidentes, ad ea per quæ Ecclesiarum ipsarum, præsertim Metropolitanarum & Cathedralium insignium, & personarum earundem status, nostræ provisionis auspiciîs, superni favoris auxilio suffragante prosperè & salubriter dirigatur (quantum cum Deo possumus) libenter intendimus: & pro earum profectibus, sicut congruere, & pia Catholicorum Regum vota id exposcere conspicimus, opem & operam

operam efficaciter intendimus. Dudum siquidem, postquam fel: record: LEONI PP. X. prædecessori nostro, pro parte Charissimi in Christo filii nostri, SIGISMUNDI Poloniæ Regis illustris, exposito: Quod licet Metropolitana Gnesneń: & illius Suffraganeæ, Cracovień: Vladislavień: Posnanień: & Plocień: Ecclesiæ, inter cæteras Ecclesias Regni Poloniæ essent admodum insignes, ac per Reges Poloniæ, & alios Principes, Barones & Nobiles dicti Regni, notabilibus redditibus, proventibusq; opulenter dotatæ fuissent: nihilominùs cùm ad Canonicatus & Præbendas, ac dignitates, personatus, administrationes, vel officia ipsarum Gnesneń: & Suffraganearum Ecclesiarum, minùs nobiles, & aliæ personæ parentum auxiliis carentes, ac bona & jura earundem Ecclesiarum, infidelium & schismaticorum bonis cohærentia, & præsertim dum milites & alii armigeri, pro defensione dicti Regni, contra præfatos infideles & schismaticos, vel alios ejusdem Regni, & dominiorum ipsius SIGISMUNDI Regis hostes pugnaturi, per Oppida, villas, & alia loca ac bona earundem Ecclesiarum, transibant, adversus eosdem milites & armigeros, ac etiam infideles & schismaticos tueri & defendere non valentes, nonnunquam admitterentur: Iura & bona prædicta in dies per ipsos armigeros diripiebantur, devastabantur, & annihilabantur, & quandoq; non solùm per infideles & schismaticos, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ inobedientes, ac alios hostes prædictos, verum etiam per Barones, & alios potentes indebitè occupata detinebantur, non absq; dictarum Ecclesiarum gravissimo præjudicio; Divini cultûs diminutione, si statueretur & ordinaretur: Quòd extunc deinceps per-

 ceps per-

ceps perpetuis futuris temporibus, nullus etiam cujuscunq; gradus vel conditionis foret, ad Canonicatus & Prebendas, Dignitates, Personatus, Administrationes, vel officia hujusmodi admitti deberet, nisi de Nobili genere ex utroq; parente procreatus foret: profecto ipsi Canonici Nobiles, parentum, consangvineorū, & amicorum suorum favoribus, & auxiliis suffulti, jura & bona hujusmodi adversus illorum occupatores & detentares tueri, & occupata recuperare possent idq; in Divini cultus augmentum cederet, & non solùm præfato SIGISMUNDO *Regi, sed etiam Principibus & Baronibus dicti Regni (quorum progenitores hujusmodi, Gnesneń: & Suffraganeas Ecclesias, ut præfertur, dotaverunt) gratissimum foret, & eos contra Turcas, Tartaros, aliosq; infideles & schismaticos, dictæ Ecclesiæ Romanæ inobedientes assiduè bellantes, magis ac magis pro defensione Christianitatis, & tuitione Regni, ac protectione bonorum hujusmodi accenderet. Præfatus prædecessor Supplicationibus dicti* SIGISMUMDI *Regis, in ea parte inclinatus, statuit & ordinavit. Quod de cætero perpetuis futuris temporibus, nullus etiam cujuscunq; gradus, & praeeminentia existeret, nisi de Nobili genere ex utroq; parente procreatum, & legitimo Matrimonio natum se fore doceret; duobus in Theologia Magistris, & duobus in utroq; vel altero Iurium Doctoribus, & peritis, ac ad Magisterii & Doctoratûs gradus, in aliqua Universitate Studii generalis promotis, duntaxat exceptis: quos quatuor, ut præmittitur, qualificatos, justis tamen titulis, in Canonicatibus quatuor, & totidem Prebendis, in singulis Gnesneń: & Suffraganearum Ecclesiarum, ad quatuor Canonicatus & Prebendas,*

bendas, pro duobus Magistris in Theologia, & duobus Doctoribus hujusmodi jam aßignatos, vel in posterum per Capitula dictarum Gnesneń: & Suffraganearum Ecclesiarum, respectivè aßignandos; ita ut singulis earundem Gnesneń: & Suffraganearum Ecclesiarum, quatuor duntaxat Canonicatus, & totidem Præbendæ; qui quibusvis etiam non Nobilibus, aliâs tamen qualificatis, ut præfertur, personis, quæ in ipsis Gnesneń: & Suffraganeis Ecclesiis, respectivè, sub pœna privationis suorum Canonicatuum & Præbendarum, si per tres menses ab illis absentes forent, personaliter residere tenerētur, etiam prætextu quarumcunq; provisionum, gratiarum, expectativarum specialium vel generalium, reservationum, mandatorum, & literarum Apostolicarum, etiam Monitoriorum pœnalium, aut Apostolica authoritate confirmatarum, Primariarum precum seu nominationum, Imperatorum, Regum, Reginarum, Ducum, Marchionum, Principum, Prælatorum, & aliorum Dominorum Ecclesiasticorum & secularium, etiam motu proprio, & ex certa scientia, ac ex quavis causa, consideratione vel intuitu, etiam jurium cessorum vel oblatorum, aut pro sedandis litibus, pro tempore concedendorum ad Canonicatus & Præbendas, ac Dignitates & Personatus, Administrationes vel Officia hujusmodi, recipi & admitti: seu ne utiquam de illis, aliis quam Nobilibus ex utroq; parente & legitimo matrimonio procreatis; duobus Magistris in Theologia, & duobus in utroq; vel altero Iuris Doctoribus, ut præfertur, duntaxat exceptis, provideri posset: nec deberet, nec Archiepiscopus, nec Episcopi pro tempore existeñ: aut Capitula Gnesneń: & Suffraganearum

nearum Ecclesiarum hujusmodi, etiam prætextu quarumcunq; literarum, Apostolicæ Sedis, vel Legatorum ejus, & clausularũ in literis provisionum, mandatorum, expectativarum, & reservationũ, ac aliarum facultatum hujusmodi apponi solitarũ, aut quascunq; alias etiam derogatorias, prohibitorias, seu fortiores, efficaciores & insolitas clausulas, & adjectiones etiam tales, per quas Statuto & ordinationi hujusmodi, ac literis desuper confectis, & in eis contentis clausulis, expressè derogari videretur in se continẽ: ad id cogi seu compelli: Censurasq; in literis provisionũ, reservationũ, nominationum, facultatum, expectativarum & mandatorum hujusmodi, per quoscunq; pro tempore obtentorum, & Processibus desuper habendis, pro tempore contentis, contra earundem literarum desuper confectarum, tenorem illis minimè coarctari possent, ac dictis literis desuper confectis, nullatenus derogari posset, aut deberet. Decernens Statutum & ordinationem hujusmodi, omninò perpetuò observari debere: ac quascunq; collationes & provisiones. aliis quàm Nobilibus, & duobus Magistris in Theologia, ac duobus in utroq; vel altero Iurium Doctoribus, etiam aliâs quàm ut præfertur, qualificatis personis, pro tempore faciendas, nullas, nulliusq; roboris vel momenti existere; sicq; per quoscunq; Iudices & Commissarios, judicari debere. Irritum quoq; & inane, si secus super iis, à quoquam quavis authoritate, scienter vel ignoranter, contingeret attentari: prout in ejusdem Prædecessoris literis plenius dicitur contineri. Cùm autem, sicut præfatus SIGISMUNDUS *Rex, nobis insuper exponi fecit, literæ prædictæ, non omninò secundùm intentionem suam, neq; juxta tenorem certorum*

torum

corum Statutorum, olim à Prædeceßoribus suis desuper editorũ, emanaverint, & inconveniens censeatur, quod Capitulis Ecclesiarum, quibus nullum jus disponendi de Canonicatibus & Præbendis competit, aßignatio Canonicatuum & Præbendarum hujusmodi, quæ viginti quinq; annis elapsis ab emanatione literarum earundem, de duobus Canonicatibus, & duabus Præbendis duntaxat, quorum fructus adeò exigui existunt, ut ex eis viri excellentes se sustentare minimè possent, ab ipsis Capitulis in Cracovien: & forsan Gnesnen: Ecclesiis prædictis facta fuit; licet eos, post aßignationem hujusmodi, non Plebeii, sed Nobiles retinuerint, & possederint, ac retineant & poßideant; eisdem literis in præjudicium Ordinariorum, ac diminutionem eorum authoritatis & facultatis concessa sit; & cùm in Statutis dicti Regni id expressum sit, dignum videatur, ut unus quintus etiam non Nobilis; in facultate Medicinæ Magister, in hujusmodi Statuto, prout quatuor alii non Nobiles, Doctores & Magistri excepti fuerunt: Ita etiam, quod ipsi quinto, Canonicatus & Præbendæ in singulis Ecclesiis prædictis, sicuti aliis quatuor, conferri poßint, excipiatur. Dignumq; etiam censeatur, ut Canonici Plebeii, qui nunquam excepti fuerunt, illis, qui munus legendi & prædicandi habent annexum, secundùm fundationem suorum Canonicatus & Præbendæ, per omnia in suo onere permansuris, deterioris conditionis quàm cæteri Nobiles, præsertim quoad residentiam non sint: Pro parte dicti SIGISMUNDI Regis, nobis fuit humiliter supplicatum, ut pro tranquilliori statu dictarum Ecclesiarum, super iis opportunè providere, de benignitate Apostolica, dignaremur. Nos igitur, qui

tur, qui dictarum Ecclesiarum felicem statum, & salubrem directionem, sinceris exoptamus affectibus, quascunq; assignationes de Canonicatibus & Præbendis dictarum Ecclesiarum, per hujusmodi Capitula, prætextu earundem literarum faciendas, & quomodolibet hactenus factas, nullas, nulliusq; roboris vel momenti, citra præjudicium dictos Canonicatus & Præbendas, ita assignatos obtinentium & possidentium, fore & esse decernentes; ac omnem potestatem, facultatem & authoritatem, dictos Canonicatus & Præbendas assignandi, per literas prædictas, quomodolibet concessas & attributas, ab eis penitùs abdicantes, illasq; revocantes & annullantes, hujusmodi Supplicationibus inclinati. Statutum & Ordinationem, ac cum Decreti, Suspensionis & derogationis; necnon omnibus & singulis aliis in eis contentis clausulis: Literas LEONIS *Prædecessoris hujusmodi, ad hoc, ut quinq; personæ non Nobiles, ut præfertur, qualificatæ, duobus Magistris, & duobus Doctoribus nõ Nobilibus, qui in dictis literis excipiuntur, inclusis & comprehensis, ad Canonicatum & Præbendas singularum Ecclesiarum prædictarum, per singula earum Capitula, etiamsi alii illarum nunc & pro tempore Canonici Nobiles Doctores, ac ut præfertur, seu aliàs qualificati fuerint, in Canonicos recipi & admitti, ac illarum Canonicatus & Præbendas, etiam majores & pingviores, retinere & assequi: Ipsiq; Canonicatus & Præbendæ, tantùm per Archiepiscopum, & ejus Suffraganeos præfatos, nunc & pro tempore existeñ: quibus plenam & liberam facultatem, quoad hoc, per præsentes concedimus, secundùm beneplacitum ipsorum Ordinariorum, sine ulla certorum Canonicatu-*

nicatuum & Præbendarum aßignatione: Illis tamen, quibus munus legendi & prædicandi est annexum, exceptis, qui in suo onere permaneant, eis conferri, & de illis etiam provideri; ac dictæ personæ sic receptæ, omnibus & sigulis Privilegiis, indultis, libertatibus & gratiis, etiam super non residentiis in dictis Ecclesiis, seu absentiis ab eis ad tempus, aut alias quomodolibet faciendis, cæteris Nobilibus Canonicis, sub quibuscunque tenoribus & formis concessis, confirmatis & innovatis: & quibus alii Nobiles Canonici utuntur, potiuntur & gaudent, ac uti, potiri, & gaudere poterunt quomodolibet in futurum, æque, pariformiter, & sine ulla penitus differentia, in omnibus & per omnia, uti potiri, & gaudere. Illis qui munus legendi & prædicandi annexum habent, in obligatione, secundum tenorem fundationis suorum Canonicatus & Præbendæ, permanentibus. Quodque dictis quinque personis, simul vel successive cedentibus vel decedentibus, aut alias Canonicatus & Præbendas prædictos quomodolibet dimittentibus, vel ammittentibus, & illis quovis modo vacantibus, aliæ quinque similes personæ, ita quod illarum numerus semper expletus sit, & ad numerum quinque ascendat, ut præfertur, in Canonicos recipi & admitti, ac hujusmodi Canonicatus & Præbendas ab Ordinariis collatos, obtinere & assequi, illisque eis conferri & aßignari, ac personæ hujusmodi, Privilegiis & libertatibus, necnon aliis prædictis, gaudere possint & debeant, Authoritate Apostolica, tenore præsentium, extendimus & ampliamus, ac reducimus & moderamus. Reliqua vero quæcunque in eisdem literis contenta, eisdem authoritate & tenore approbamus & innovamus: Decernentes extensionem,

 amplia-

ampliationem, reductionem & moderationem, necnon approbationem & innovationem hujusmodi, perpetuæ firmitatis robur obtinere, & inviolabiliter observari: & sic per quoscunque Iudices, quavis authoritate fungentes, sublata eis & eorum cuilibet, quavis aliter judicandi & interpretandi facultate & authoritate, judicari & definiri debere: necnon irritum & inane, si secus super iis à quoquam, quavis authoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari. Quocirca Venerabilibus fratribus nostris, Archiepiscopo Leopolien: & Cesenaten: ac Olomucen: Episcopis; per præsentes committimus & mandamus, quatenus ipsi, vel duo, aut unus eorum, per se, vel alium, seu alios, præsentes literas, ac omnia & singula in eis contenta, ubi & quando expedierit, ac quoties pro parte SIGISMUNDI, *& pro tempore existentis Poloniæ Regis, ac Archiepiscopi, Episcoporum etiam pro tempore existentium prædictorum, seu alicujus eorum, desuper fuerint requisiti, solenniter publicantes, ac eis in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, faciant authoritate nostra, extensionem, ampliationem, reductionem, & moderationẽ, ac alia præmissa firmiter observari: ac* SIGISMUNDUM, *& pro tempore existentem Regem, necnon Archiepiscopum & Episcopos præfatos, illis pacificè gaudere: non permittentes eos desuper, per quoscunque contra præsentium tenorem quomodolibet indebitè molestari: Contradictores quoslibet authoritate nostra, appellatione postposita, cõpescendo. Non obstantibus præmissis, ac quibusvis Apostolicis, necnon in Provincialibus & Synodalibus Conciliis editis, generalibus vel specialibus Constitutionibus & Ordinationibus, ac dictarum Ecclesiarum, jura-*

mento,

mento, confirmatione Apostolica, vel quavis alia firmitate roboratis Statutis & consuetudinibus: necnon omnibus illis, quæ in literis LEONIS *Prædecessoris hujusmodi concessa sunt: non obstantibus contrariis quibuscunq; aut si aliquibus communiter vel divisim ab eadem Sede sit indultum, quod interdici, suspendi, & excommunicari non possint per literas Apostolicas, non facien: plenam & expressam, ac de verbo ad verbum, de indulto hujusmodi mentionem. Datum Romæ apud S. Petrum, sub annulo Piscatoris, die* XVI. *Octobris, Millesimo, Quingentesimo, Quadragesimo tertio. Pontificatûs Nostri Anno* IX.

DE REBUS ECCLESIÆ non alienandis. *Ex Antiquis.*

INdemnitatibus Ecclesiarum providere volentes, statuimus, ut in Cathedralibus, Collegiatis, & Parochialibus Ecclesiis, Prælaturarum & Præbendarum, & cæterorum officiorum & ministeriorum, ac bonorum Ecclesiæ, omnium redituum & proventuum, in quibuscunq; Villis ex nomine, & in quibuscunq; rebus seu decimis consistant, & quid ad cujuslibet dignitatem, officium, Præbendam, seu dispensationem pertineat, sub sigillis majoris Prælati, & ipsius Capituli, habeatur in Sacristia Ecclesiæ fidelis descriptio; ut saltem novus Prælatus, Canonicus, vel minister, per hujusmodi scripturam, de suis juribus & proventibus informatus, valeat per suum prædecessorem deperdita & neglecta recuperare. Similiter libri, ornatus, calices, & *Vide epist: Past: de Supel: sa. & tit: de conser: bon: & jur: Eccle:*

cætera clenodia & ornamenta Ecclesiæ regestrentur, & saltem de anno in annum revideantur, per Seniores de Capitulo, ut appareat, si quæ per improvidentiam ministrorũ sunt destructa, vel distracta, vel eorum diligentiâ acquisita.

Vide extravagan: ambitiosæ. Pauli II. de reb: Ecclesi: non alien: Prohibemus insuper, ne inferiores Prælati absq; Archiepiscopi & Episcoporum, in quorum Diœcesi consistunt, nec Episcopi absq; Archiepiscopi, nec Archiepiscopꝰ absq; Sedis Apostolicæ licentia speciali, nec Administratores bonorum Ecclesiarum vacantium, vel alia ex causa legitima Superioris officio deputati, sine consensu majoris & sanioris partis Capituli, aliqua de bonis immobilibus, vel rebus pretiosis mobilibus, aut Juribus ad Monasteria sive Ecclesias suas spectantibus, nisi in casibus à jure permissis, alienare, donare, vendere, obligare, perpetuum vel emphiteoticum contractum facere, præsumant. Quod si contrafecerint. pro irrito habeatur: & alienantes, si inferiores Prælati sunt, à suorum Ordinum; Archiepiscopus & Episcopi à Pontificalium Ordinum exequutione; eo ipso sint suspensi. Quam suspensionem Superiores & Ordinarii alienantium, alienatîs priùs ad jus & proprietatem Monasteriorum & Ecclesiarum revocatîs, vel aliâs indemnitati ipsorum Monasteriorum & Ecclesiarum proviso, valeant relaxare.

c. sine exceptione. 12. q. 2.

c. placuit. 11. q. 2. c. nulli liceat. de reb: Eccl: non alien: Vide c. ambitiosæ. in extravag: eod.

Item. De rebus Ecclesiæ & ornatu, nulli privatæ personæ ad obligandum aliqua concedantur: & si aliquibus sunt concessa, illa infra mensem redimere, & Ecclesiæ restituere compellantur.

Item statuimus, ut proventus annui, in quibus sunt speciales

ſpeciales reditus fabricæ, aut ea quæ pro fabrica contribuuntur, donantur, aut legantur, uni vel duabꝰ perſonis fidedignis, in ſingulis Eccleſiis committantur, qui eos in neceſſitatem Eccleſiæ convertant utiliter, & ſingulis annis juſtam de ipſis & certam, Capitulo aut Plebanis reddant rationem.

Vide epiſt: Paſt: tit: de ſupel: fac.

Ex Synodo Petricoviensi quarta. Ex Novis.

SIcut alienatio bonorum, & rerum Eccleſiaſticarum, non ſervatâ Juris communis formâ, prohibita eſt: ita (ne fiat) per Lociordinarios diſtrictè cuſtodiatur. Quod ſi quiſpiam adeò procax fuerit, ut bona, calices; aut res Eccleſiæ, perpetuò vel ad tempus, titulo pignoris vel hypotecæ, abſq; conſenſu Diœceſani, & ſine ſolennitate à Jure communi inducta, dare vel alienare præſumpſerit; pœnâ privationis beneficii, cujus bona vel res alienaverit, per Ordinarium puniatur. Et nihilominùs excommunicatione tam diu percellatur, donec rem alienatam recuperet, & Eccleſiæ ſeu beneficio ſuo reſtituat. Cui Conſtitutioni & pœnæ, omnes DD. Abbates in Sacra Synodo conſtituti, recedẽ: ab exemptionibus & Privilegiis ſuis, ſpontè ſe ſucceſſoreſq; ſuos ſubmiſerunt.

c. 1. de his qui fiunt à Præ: & ibi Abb: &c. nulli. ext: eod. l. jubemus. il: 2. § œconomus. C. de Sac: Eccl.

Petri Gamrati, Petricoviæ. Annô 1542.

CUm pleriq; Abbates, Præpoſiti, & Abbatiſſæ, villas & bona Monaſteriorum ſuorum, & Juspatronatus Eccleſiarum hactenus alienãrunt, ſeu in emphiteuſim conceſſerunt,

cesserunt, extra causam evidentis utilitatis, absq; consensu Episcopi loci: Decrevit hæc Synodus, ut DD. Ordinarii, authoritate ejusdem Synodi, citra omnem moram, quæ periculosa est, decernant monitoria contra tales Abbates, Præpositos, & Abbatissas, ut infra terminum unius anni, totaliter omnia alienata recuperent. Quod si lapso termino non recuperaverint, authoritate præsentis Synodi, per Ordinarios, à Prælaturis & officiis suis deponantur. Et nihilominùs Ordinarii compellant detentorem, ad restituendum malè alienata. Etsi deinceps quispiam ipsorum hujusmodi alienationes facere præsumpserit, statim ab officio & Prælatura deponatur. Talisq; alienatio sit nulla ipso jure.

c. Abbatibus. 12. q. 2. c. ambitiosæ. in extravag: d. t.

Nicolai Dzierzgovii, Petricoviæ, Annô 1551.

QUia nonnulli DD. Episcopi, prætextu piarum donationum, alienare fundos & decimas Ecclesiarum suarum consveverant, accepta occultè pecuniæ summa ab his quibus donationes hujusmodi facere se simulant & fingunt; quo quidem nomine magna pars proventuum, quæ ad Ecclesias pertinebant, similiterq; fundorum interiit: quod ut ne fiat, de cætero, absq; rationabili causa, & consensu Capituli, prout de jure, prohibet Sacra Synodus. Alioqui si secus factum fuerit, id totum irritum sit & inane.

c. hoc consultissimo. eod: tit: lib: 6.

Joannis Przerembski, Varssoviæ.

ET quoniam alienationes seu dilapidationes bonorum Monasteriorum, eo usq; processerunt, ut etiam verendum sit,

dum ſit, ne penitùs per hujuſmodi alienationes bona Monaſteriorum ſenſim pereant, & à proprietate Monaſteriorum recidant: Sacra hæc Synodus, inhærendo antiquis Conſtitutionibus & Synodalibus Statutis, decrevit, ne Abbates & Præpoſiti, ſimiliter etiam Abbatiſſæ & Prioriſſæ, cum Conventibus ſuis, aliquas venditiones, donationes, conceſſiones, locationes quaſcunq;, & quoſvis alios contractus, permutationes, vel alterius cujuſquam denominationis, aut emphiteoſis, etiam prætextu evidentis utilitatis Eccleſiæ, ſine conſenſu Rñdmorum DD. Lociordinariorum, ac ſuorum Capitulorum Metropolitanarum & Cathedralium Eccleſiarum, ſub pœna depoſitionis, & aliis pœnis juris, faciant: alienata verò quacunq; via ſuperiùs deſcripta, juxta Statuta priora, ad decurſum unius anni, à quibuſcunq; perſonis, tam Eccleſiaſticis quàm ſecularibus, juridico Proceſſu, vel alia quacunq; honeſta ratione evincant, uſuiq; & poſſeſſioni priſtinæ Monaſteriorum reſtituant. Alioqui ſi negligentes infra hoc tempus in recuperandis bonis ipſis Monaſteriorum fuerint, de diligentiiſq; ſuis legitimis DD. Lociordinarios non docuerint; extunc iidem Dñi Lociordinarii ad depoſitionem talium, juxta Statuta Provincialia, procedere teneantur.

Clem: 1. eod:

DE EMPTIONE ET venditione. *Ex Antiquis.*

SI quis emerit animalia, vel alias res prædâ raptas, cùm in prædonis jus ſuccedat, ad reſtitutionem eorundem per cen-

c. uni: in extravag: de furtis.

per censuram Ecclesiasticam compellatur. Emptor verò vel venditor, qui alterum decepit in legitimo pondere vel mensura, aut qui scienter ignoranti rem vendiderit vitiosã, absolvi non potest, donec satisfaciat taliter damnum passo.

D. Thom: 2. 2. q. 77. art: 2. & 3.

Experientiâ certâ didicimus, quòd ex pluralitate Scultetorum, frequenter contingit bona Ecclesiæ desertari: Statuimus, ut in bonis Ecclesiæ quibuscunque, unus Scultetus duntaxat, qui bona regere valeat, habeatur. Si autem Scultetus plures filios habuerit, eo decedente, potior filius ad regendam Sculteriam eligatur, qui fratribus juxta taxam Sculteriæ, de certa pecuniæ quantitate, secundum quod quemq; pars pecuniæ contingit, solvere in certo termino per Dominum villæ statuto, sit adstrictus. Aliâs si solvendo non fuerit, alteri extraneo, de consensu tamen Domini, omnes fratres extunc eandem Sculteriam, infra spatium unius anni, vendere inexcusabiliter teneantur.

Ex Statutis Ecclesiæ Gnesnensis.

LIcet contra temeritatis humanæ audaciam legaliter sit provisum, ut regulis Divinæ & humanæ legis esset cõtenta, & ad edendum novas formas minimè deproperet: non cessat tamen humana cupiditas fabricare continuè fraudum commenta, quibus proximum circumveniat, atq; fallat. Hinc est, quòd licet reemptio non sit legi Divinæ vel humanæ contraria: circa ipsam tamen, propter calliditatem versutam, multipliciter aberratur. Quocirca volentes subditos nostræ Provinciæ in solido, ne vacillent,

Levit: 25.

circa contractus hujusmodi, deponere; declaramus, contractum emptionis rei vel censûs, cum pacto retro vendendi esse licitum, dum modò quinq; potissimum infrascriptæ conditiones interveniant. Prima, ut res empta sit immobilis, fructifera, puta ager, domus, sylva, lacus: vel quod census ematur in re immobili, fructifera, certis finibus designata. Secunda, ut hujusmodi census, seu res empta, seu vendita ematur, & vendatur justo pretio, seu paulò minori quàm valet, quod à peritis in foro conscientiæ, juxta Juris regulas, attentîs circumstantiîs erit moderandum. Tertia, quòd periculum emptæ rei, sine culpa vendentis eveniens, sit ipsius ementis, & non vendentis. Quarta, quòd emptor non habeat potestatem petendi pecunias pro re empta datas, sed petitio restitutionis emptæ rei, ad vendentem debet pertinere. Quinta, ut in emptione, tam rei quàm censûs, jus percipiendi Censum à venditore, in emptorem ipsius per scripturam publicam in forma juris transfundatur. Et talis contractus est justus & legitimus.

Vide Bullam Pii V. relatam à Navar: in man: c. 17. n. 234.

DE LOCATO ET CONDUCTO.

Ex Constitutionibus Drzevicii, Petricoviæ 1520.

QUàm damnosæ sint locationes, seu Arendæ bonorum Ecclesiasticorum, & quàm perniciosæ existant, experientia rerum magistra est. Ideoq; Sancta Synodus priores recensendo Constitutiones, ne hujusmodi bonorum Ecclesiasticorum, ex quacunq; causa, sub pœnis dudum ob

c. ambitiosæ. de reb: Eccl: non alien: in extravag:

eam rem constitutis, locationes seu Arendæ, præsertim se-
Vide Conc: Trid: Sess: 25. c. 11. de refor: cularibus fiant, Constitutione hac providet, pœnas in tales qui prævaricarentur, & contrarium facerent, duplicando.

DE RERUM PERMUTATIONE.

Ex Constitutione Petricovień: Nicolai Dziergovii, Annô D. 1554.

c. 1. ext: eod: & c. 1. de reb: Eccl: non al: lib: 6.

PErmutationes bonorum Ecclesiasticorum pro secularibus, ne deinceps fiant, nisi in evidentem utilitatem, & servatis de Jure servandis, ac cum expressis consensibꝰ Ordinariorum, & Capitulorum Ecclesiarum Cathedralium.

DE PIGNORIBUS.

Ex Antiquis.

Luc: 6.

VEritatis organo Dominicæ vocis emisso, dicitur; Mutuum date, nihil inde sperantes: Volens veritas patenter ostendere, ut mutuum ex sui natura gratuitum, in ex-
Vide c. cum contra. de pignor: tenuationem substantiæ proximi, vel ipsius dispendium, non procedat; contra quod multi faciunt, qui ratione mutui locupletari contendunt cum alterius detrimento, dum obligationes super certa quantitate pecuniæ, in villis, pratis, sylvis, piscinis, nemoribus, domibus, vel aliis rebus recipiunt, de quibus quamvis sortem, aut capitalem pecuniam, & quandoq; plus, ex mutuo datam levaverint seu perceperint, in pecuniis vel fructibus, nihilominùs priorem

requi-

requirunt pecuniæ quantitatem. Unde nos attendentes, quòd ultra ſortem recipere ex mutuo manifeſtam contineat uſurariam pravitatem: omnes & ſingulos, tam Spirituales quàm ſeculares, cujuſcunq; ſtatus, gradus, conditionis, aut præeminentiæ exiſtant, eſſe uſurarios qui tali propoſito mutuant pecunias, ut aliquid recipiant ultra ſortem, & maximè ſi cum effectu recipiunt, declaramus.

c. 1. de uſuris

DE TESTAMENTIS ET ultimis voluntatibus.

Ex Antiquis.

CLericus de proventibus Anni gratiæ, vel aliâs de rebus Eccleſiæ acquiſitis, concubinæ ſuæ, vel filiis ex fornicatione genitis, quicquam penitùs non relinquat. Quod ſi fecerit, legatum non teneat, & quod taliter eſt relictum, Eccleſiæ applicetur. Cùm tam ex conſvetudine, quàm de privilegio multarum Eccleſiarum, ac etiam ex Statutis earundem, perſonæ Eccleſiaſticæ, curatæ & non curatæ, de bonis ex fructibus beneficiorum ſuorum acquiſitis, pro ipſorum arbitrio, in extrema voluntate ſua facere conſveverunt teſtamenta. Nos Sacro hoc Concilio approbante, hujuſmodi conſvetudinem ſalutarem, ad totam noſtram Provinciam ampliantes, ſtatuimus, quod deinceps Clericis curatis & non curatis, teſtandi libera ſit facultas: ita quòd ad ſua teſtamenta duos Sacerdotes (ſi fieri poterit) convocent, aut alios probos viros, per quos poſſit de ipſo-

In Epiſ Paſto: tit: de reb: poſt ob:

Vide c. Clerici. de teſtam: & c. cùm in officiis. ubi Covarr: n. 23.

c. cùm eſſes de teſta:

Vide Synod: Gembic: eod:)

fac: c. tua. de testa. Concil: Trid: Sess: 22. c. 8. de ref:

rum constare voluntate. Quod si exequutoribus minimè deputatis, aut (quod absit) intestati decesserint, per Prælatos ipsorum, vel quibus hoc specialiter commiserint, & quibus ipsi immediatè subsunt, prædicta testata, juxta voluntatem testatoris dispensentur. Ab intestato verò relicta, primùm solutîs debitîs per defunctum contractîs, ac familiâ, quæ eidem dum viveret serviebat, & exequiîs pro anima defuncti expeditîs: una pars pro fabrica dictæ Ecclesiæ, cui defunctus ministrabat; secunda pars pro anima, aut anniversario defuncti deputetur: residuum verò usui successoris, fideliter conservetur. Quod si Prælatus, qui præmissa derelicta distribuere debuit, vel sub cujus testimonio distribuenda fuerant, vel successor in beneficio, aut quivis alius cupidè aliquid de præmissis testatis, aut ab intestato relictis, usurpare directè vel indirectè præsumpserit, duplum in illos usus, in quos convertenda fuerant, de suis propriis ad pios usus convertat. Et nihilominùs si successor fuerit, & præmissa violaverit, ex tunc parte ipsum concernente, ipso facto sit privatus, & fabricæ dictæ Ecclesiæ applicetur.

Vide sinf: tit: de rap: & c. 23. inf: lib: 5.

Præterea, Statuta Laicorum, quæ habent, quod nullus ultra certam summam Ecclesiis vel Clericis donare, seu legare audeat in ultima voluntate, irrita judicamus; cùm iniquitatem contineant, & testandi perimant libertatem. Conditores verò hujusmodi Statutorum, ac eisdem utentes, Canonicâ arceantur disciplinâ. Invigilent insuper Ordinarii circa exequutores testamentorum, & ultimarum voluntatum, & contra illos, qui eos impediunt quovis modo, ut

c. noverit. c. gravem. de sent: ex.

do, ut ipſæ voluntates extremæ, infra tempus teſtatoris arbitrio limitatum, effectum ſortiantur: vel ſi teſtator exequutionis terminum non præfixit, ipſa executio ultra unius anni ſpatium nullatenus prorogetur. Exequutores etiam ultimarum voluntatum, in bona defuncti ſe nullatenus intromittant, donec de eiſdem Inventarium fecerint, ſub fide dignarum teſtimonio perſonarum.

Ad hæc, quòd quædam in quibuſdam partibus conſvetudo, imò corruptela deteſtabilis; obſervatur, videlicet, quòd tam Laicus quàm Clericus, in lecto ægritudinis conſtitutus, ultra certam ſummam, juxta loci illius conſvetudinem limitatam, nec piis locis, nec perſonis Eccleſiaſticis, pro animæ ſuæ remedio & ſalute, aliqua poſſit ordinare legata. Conſiderantes licet vicibus jam repetitis prædictam conſvetudinem, & ſacris Canonibus, & ſecularibus etiam, legibus obviare, cùm omnia jura clamant, quòd ultima, voluntas, & ultimum hominis teſtamentum inviolabile, perſeveret: & nihil ſit, quod magis hominibus debeatur, quàm ut extremæ voluntatis liber ſtylus exiſtat. Eandem conſvetudinem Deo odibilem, animabus & bonis moribus inimicam, authoritate hujus Sacri Concilii penitùs reprobamus: firmiter ſtatuentes, ut unicuiq;, quem jura à, teſtamentorum non prohibent factione in ſanitate, vel in, lecto ægritudinis conſtituto, legandi, diſponendi, & ordinandi, de bonis ſibi collatis, circa pia loca, & perſonas Eccleſiaſticas, dummodo, ſi Laicus fuerit, legitimos nõ prætereat ſucceſſores, libera ſit facultas. Volentes, & præcipientes di-

c. ultima voluntas 12. q. 2. l. 1. C. de Sac: Eccl: c. cùm Marthæ. § cæterũ. de celeb: Miſſ:

entes di-

entes districtè, ut per locorum Episcopos, & cæteros Prælatos jurisditionem habentes, universi Clerici, tam religiosi quàm seculares, & Laici, impedientes defunctorum legata, seu ultimas voluntates, per excommunicationem in personas, & interdicti in loca, sententias, Canonicâ monitione præmissa, ferendas, ab hujusmodi impedimentis desistere compellantur: ad quorum exequutionem, & debitas aggravationes, procedente tempore faciendas, Episcopi & Prælati, ad quos testamentorum defensio, utroq; Jure svadente, dignoscitur pertinere, benevolos se exhibeant, & paratos; ne hujusmodi negligentia de eorum manibus in die districti Judicii requiratur.

c. si hæredes. & ibi: Abb: & Covarr: de testa:

In Synodo Petricoviensi quarta.

COlonorum testamenta, citra præjudicium liberorum, & Domini Villæ, valeant, quoad pias causas.

Dzierzgovii, Petricoviæ, Annô 1557.

CÆterùm tametsi utroq; Jure rectè provisum esse comperitur, ne stylus ultimarum voluntatum, unicuiq; de suis bonis quoquo modo per cupiditatem aliquorum, dominium temporale habentium, & bonis testatoris inhiantium violetur, seu alias infringatur, quinimò illi qui ultimas aliorum impediunt voluntates, gravibus pœnis Juris subjacere censentur. Quia verò ad præsentem Synodum est deductum, non deesse plerosq, DD. Ecclesiasticos, qui non absq; gravi cupiditatis alieni nota, in bonis Ecclesiæ

c. tua ext: eod: in glo: ℣. voluntatem. l. 1. C. de Sacr: Eccl:

impia

impia Decreta seu Statuta condunt, edictaq; publica faciunt; nè quis sinè scientia & voluntate eorum, aut factorũ, seu Procuratorum suorum præsentia, testamenta quæpiam condere præsumat. Impietatem itaq; ejusmodi talium reprobando, decrevit Sacra Synodus, ne quis Ecclesiasticarum personarum, sive Regularium, sive secularium, dominium temporale habentium, edictîs quibûscunq;, aut Statutîs & Constitutionibûs suîs municipalibus prohibere, quovis quæsito colore vel ingenio præsumat, subditos suos, quominùs de bonis suis mobilibus quibuscunq; testentur, testamentaq; pro eorum arbitrio condant, prohibere præsumat, conditaq; non revocet, neq; infringat, quæ Sacra Synodus firma & valida esse vult, & censet. Prohibitiones verò tales annihilat, cassat, & tanquam impias rejicit, decreto suo præsenti mediante.

DE ANNO GRATIÆ.

Ex Novis.

QUilibet Prælatus, Canonicus, Altarista, Plebanus, Vicarius, ex quocunq; titulo beneficiatus, curatus & non curatus, in universa Provincia, si moritur in primis mensibus anni incipientis à Circumcisione Domini, habet quartam partem omnium redituum, juxta verum valorem suorum beneficiorum: sed successori frumenta æstivalia relinquat ad seminandum prædium. Si in tribus mensibus secundis, habet medietatem: si in tertiis tribus mensibus,

Inf: lib: 4. vide Bullam Provinc: In Synodo Gembt etiam inter vivos. de offic: Episc: c. 6.

habet tres partes de frumentis hyemalibus, ad quantitatem prædii non ſeminati, ſucceſſori relictis: ſed in reſiduis menſibus habet totum.

DE SUCCESSIONIBUS ab Inteſtato.

Nicolai Dzierzgovii, Petricoviæ Annô 1551.

c. 1. & 2. ext: eod: Inſt: lib: 5. c. 24. LIcet Sacris Canonibus, & Statutis Provincialibus, de modo diſpenſandi per Ordinarios, res & bona mobilia ab inteſtatis beneficiatis derelicta, ſit laudabiliter ſatis proviſum: attamen nonnulli DD. Ordinarii, hac poteſtate, à jure eis conceſſa, hactenus non ſine ſcandalo abutentes, ea vel in privatos uſus convertebant, vel indignis perſonis, & non pauperibus ſeu Eccleſiis, in quibus defuncti miniſtrabant, arbitriô ſuo, & non ex præſcripto Canonum, diſtribuebant. Itaq; ſtatuit Sacra Synodus, ut de cætero res & bona hujuſmodi, non niſi juxta Juris communis & Statutorum Provincialium diſpoſitionem, primùm videlicet expeditâ ſepulturâ, in exſolutionem debitorum, ſi quæ inteſtatus contraxerit; deinde in abſolutionem ſervitorum, & conſolationem conſanguineorum, maximè pauperum, in remedium ſalutis animæ defuncti: fabricam Eccleſiæ, in qua inteſtatus miniſtrabat, portione ſua non privando: per DD. Ordinarios diſpenſentur, ſub pœna arbitraria Synodi Provincialis in ſecus facientes conſtituenda.

DE SEPULTURIS.

Ex Antiquis.

CUm Sacris Canonibus sit consonum, ubi quis vivus recipit Ecclesiastica Sacramenta, quòd ibi etiam mortuus requiescat: omnibus Christifidelibus contritis & confessis, qui sepulti fuerint in suis Ecclesiis Parochialibus, vel Cæmeteriis earum, de Omnipotentis Dei misericordia, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus, & beati Adalberti Martyris Patroni nostri meritis confisi, in relevamen suorum peccatorum, quadraginta dies Indulgentiarum, de injuncta sibi pœnitentia misericorditer, relaxamus.

c. is qui. c. in nostra lib: 6. eod.

De Missis pro Defunctis Spiritualibus celebrandis,

QUia Ecclesiarum Cathedralium Prælati & Canonici Confratres in Christo, ex approbata consvetudine nuncupantur, & ideo, ut ex Confraternitate hujusmodi aliquis fructus proveniat animabus, statuimus, ut postquam Prælatus vel Canonicus Cathedralis Ecclesiæ obierit, superstites Prælati & Canonici, cùm primum obitus defuncti ad eorum notitiam pervenerit, quivis Prælatus pro anima principalis Prælati, id est, Archiepiscopi vel Episcopi, sex Missas cum totidem Vigiliis, pro anima verò æqualis Prælati defuncti, tres Missas cum totidem Vigiliis, absolvere, per se vel per alium teneatur. Canonicus verò pro

anima principalis Prælati, id est, Archiepiscopi vel Episcopi, tres Missas cum totidem Vigiliis: pro anima verò inferioris Prælati vel Canonici, unam Missam cum Vigiliis, similiter per se vel per alium, quàm citò commodè poterit, virtute fraternitatis & Statuti hujusmodi dicere sint adstricti. In quo ipsorum conscientias oneramus.

Quicunq; religiosi & seculares Clerici. aliquem ad vovendum, jurandum, vel fide interposita, seu aliâs promittẽ: inducunt, ut sepulturam apud eorum Ecclesias eligant, vel jam electam ulterius non immutent, excommunicationis sententiam incurrant ipso facto, nec valet talis electio: & qui sic elegerit, nec apud sic electam Ecclesiam sepeliri, nec alibi poterit eligere sepulturam, nec contra votum, juramentum, vel promissum hujusmodi à se factum, materiam habeat veniendi; sed contradictione qualibet cessante, sepeliatur omninò apud illam Ecclesiam, apud quam sepeliendus de jure fuisset; si aliâs sepulturâ non electa forsitan decessisset. Si verò iidem religiosi vel Clerici, prædictum in sua Ecclesia vel cemeterio præsumpserint sepelire, ad restitutionem tam sepulti corporis, si petatur, quàm etiam omnium, quæ occasione sepulturæ illius perceperint, quomodolibet ad eosdem infra decem dierum spatium integraliter faciendam obligantur: quam nisi fecerint, Ecclesia ipsa ad quam sepultus fuerit, necnon ipsius cemeterium, extunc eo ipso sint, & tam diu manebunt Ecclesiastico supposita interdicto, donec ab eis fuerit facta restitutio plenaria omnium prædictorum.

c. animarum. lib: 6. eod.

Plebanus

Plebanus Ecclesiæ vel Vicesgerens, si præter licentiam sui Archiepiscopi vel Episcopi, vel ipsius in Spiritualibus Vicarii, defunctum alterius Parochiæ, intra vel circa Parochialem Ecclesiam suam præsumpserit sepelire, in pœnā unius marcæ ad fabricam illius Ecclesiæ applicandæ, incidat ipso facto: & nihilominus per Episcopum subjiciatur pœnitentiæ graviori, nisi is qui est sepultus, fuisset Presbyter, Patronus, vel peregrinus viator, vel qui commodè ad suam Parochialem Ecclesiam deferri non potest: aut alias Ecclesiæ notabilis benefactor. Vide c. ex parte. 1. ext: eod.

Ex Novis,

DEcreverunt Rñdmi DD. Episcopi præsentes, & absentium Procuratores, ut pro fratre Episcopo ex hac vita decente, superstites Episcopi, semel justa obire, pro salute animæ defuncti, teneantur. Vide sup: c. 1. eod.

Petri Gamrati, Petricoviæ, Annô 1542.

QUoniam propter diuturnam conservationem funerum, & tardam sepulturam Rñdmorum DD. Archiepiscoporum & Episcoporum defunctorum, bona Episcopatuum Sede vacante multifariam damnificantur: Decrevit hæc Sacra Synodus, ut Exequutores DD. Archiepiscoporum & Episcoporum defunctorum, seu illi ad quos pertinebit, à die mortis in octo diebus ad minùs, & ad summū in quindecim diebus funera illorum sepelire procurent, si in eorum Diœcesi eos mortem obire contigerit: si verò

extra Diœcesim, tunc duplum ejus temporis habeant; nihilominùs in termino octo dierum à morte Archiepiscopi vel Episcopi, Capitula Ecclesiarum, & Administratorem eligere, & bona Episcopalia in eorum dispositionem recipere debebunt, & tenebuntur.

Vide Conc: Trid: Sess: 24. c. 16. de ref.

Nicolai Dzierzgovii, Petricoviæ, Annô 1557. Die 17. Mensis Maji.

CÆterùm, quia præsenti hoc nequam sæculo, tanta inolevit plurimorum secularium audacia, quòd funera Hæreticorum, & ab unione sive gremio sanctæ Matris Ecclesiæ discedentium, seu excommunicatorum, quibus de jure Ecclesiastica negatur sepultura, temerè, violenter, & per potentiam, quibꝰ pauperes Parochi resistere nequeunt, non verentur Ecclesiasticæ inferre sepulturæ: propter quod Ecclesiæ ipsæ & cæmeteria violantur seu execrantur: Sacra itaq; Synodus periculis animarum obviando, ne propter ejusmodi hæreticorum sepulturas, pii homines à devotione consveta removeantur, seu retrahantur, & per intermissionem auditionis divinorum officiorum, negligentiores ad illam prosequendã postea reddantur; statuit, juri communi innitendo, ut si taliter sepulti fuerint judicio Ecclesiastico in vita pro publicis hæreticis pronunciati & declarati, abstineatur omnino in illis Ecclesiis & locis à divinis officiis, donec ipsi sepulti, si ab aliorum corporibus discerni poterint, inde quoquo modo exhumentur, & foras ejiciantur, ne censura Ecclesiastica vilescat. Si autem discerni non po-

c. quicunque de hæret.

c. sacris. exti eod.

non poterint, ex diſpenſatione Lociordinarii, ſeu ejus Officialis, licebit in eis, Sacerdotibus, & aliis Clericis, Divina peragere officia. Quodſi verò declarati non fuerint. Sacra Synodus non putavit à Divinis abſtinendum eſſe: nam quibus vivis communicatum eſt, communicetur & mortuis. Domini autem Locorum Ordinarii, aut eorum Officiales, ſine mora conſulantur in utroq; caſu, qui ad requiſitionem ipſorum Parochorum aut Clericorum, quorum templa per hujuſmodi ſepulturam exiſtimarentur fore execrata, judicabunt, prout de jure, quidnam faciendum fuerit; dabunq; licentiam in locis ipſis execratis, ad tempus reconciliationis Sacra peragendi. Et nihilominùs, ſi videbitur expedire, judiciô cum violatoribus libertatis Eccleſiaſticæ agere DD. Locorum Ordinarii omninò non negligant, neq;.ſuis curâ & diligentiis, poſtquam ad eos talia delata fuerint, prætermitant.

Inf: lib: 4. Bulla Provincialis. Bulla Mar: V. ad evitanda. Tol: lib: 1. c. 12.

DE PAROCHIIS.

Ex Antiquis.

UNiverſis Sacerdotibus, tam Religioſis quàm ſecularibus, cujuſcunq; Ordinis, conditionis ſive ſtatûs, exiſtant in Civitate, Diœceſi, vel Provincia Gneſnenſi degentibus, ſub debito juramento, quod Epiſcopo in receptione Sacerdotii præſtiterunt, ſub interminatione judicii, firmiter inhibemus; ne quis alienum Parochianum, cujus cura per Epiſcopum, vel Lociordinarium, ſeu ejus Vicariũ,

ſuper-

c. quod nō de reg: ju: Cōcil: Trid: Sess: 14. c. 7. de pœnit. c. omnis utriusq;. de pœnit: Cōcil: Triden: Sess: 24. c. 13. in fi.

super eo aliis est commissa, exceptâ necessitatis causâ, quæ legem non habet, ad confessionem audeat recipere, vel ad porrigendum ei aliquod Ecclesiæ Sacramentum: nisi petitâ desuper, & obtentâ licentiâ proprii Sacerdotis. Cùm certi & indubitati juris existat, talem à tali crimine solvi non posse aliquatenus vel ligari, & ex hoc ordinem Ecclesiæ per majores & sanctos Patres, Divinâ providentiâ institutum confringere viderentur: quod per universos Plebanos diebûs Dominicîs, prout expedierit, coram suis Parochianis præcipimus publicari. Et qui contra præmissa, vel eorum aliquod, propria temeritate venerit, ab officio & beneficio suspendatur, vel aliâs ad arbitrium sui Superioris puniatur.

Matthiæ Drzevicii, Petricoviæ. Annô 1530.
Ex Novis.

c. uni de infan: & de langu: in gloss:

INfantem expositum, quod plerumq; evenit, Synodus Sacra ad Xenodochium proximum priùs refectum, baptizatum deferri jubet, illius Xenodochii impensîs alendum. Alioqui si unde illic alatur paupertas Xenodochii non habeat; Parochiani ubi puer expositus sit, ut alimenta conferant infanti in Xenodochio educando, admoneantur, vel certè pietas Ordinariorum alimoniæ impensîs infantulo, ne pereat, succurrat.

Petri Gamrati, Petricoviæ. Annô 1544.

ET quia in Lithvaniæ partibus, & præcipuè in Diœcesi Mednicensi, quæ ampla & populosa est, satis paucæ

admodum Ecclesiæ Parochiales existunt : & inde fit, quòd vulgus & utriusq; sexus homines, religionis & fidei Christianæ ignari, sylvas, nemora, serpentes, lapides, tonitrua, more gentilium veterum colunt & adorant, in Divinæ majestatis offensam, & animarum suarum periculum, & interitum. Supplicat & admonet hæc Synodus, ut Sacra Regia Majestas, ad tollendam idololatriam & errores hujusmodi, plures Ecclesias Parochiales in locis arbitrio Reverendissimorum DD. Vilnen: & Medniceñ: Episcoporum, & suorum Capitulorum deligendis, constituere & fundare dignetur, ad laudem & honorem Divinæ Majestatis, & religionis propagationem. c. ad audientiam. de Eccl: ædif: Concil: Trid: Seff: 21. c. 4. de ref:

DE DECIMIS.

Ex Antiquis.

VEteris Testamenti serie, & Sacrorum Canonum sanctionibus attestantibus, DEUS in signum universalis Dominii, sibi decimas reddi præcipit, suas esse decimas & primitias asseverans; atq́, monens & præcipiens, ut deferantur decimæ in horrea sua, hoc est in thesauros templi, ut habeant Sacerdotes atq; Levitæ ministri ejus, cibos, non sibi, sed nobis siné dubio profuturos. Hoc tamen quidam Principes seu Capitanei, Procuratores ac officiales eorum, & alii milites & temporales Dñi minimè attendentes, decimas Ecclesiis & Ministris Ecclesiarum debitas, DEI timore postposito, occupant, aut per suos subditos occupari Exod: 22. Malach: 3. c. revertimini. c. Decimæ. 16. q. 1. Aug: ser: 219. de temp:

 mandant,

mandant, & mandari procurant: & alii etiam inpedimentum præstant ne Clerici aut Procuratores eorum, decimas sibi debitas, pro sua voluntate, cui maluerint, vendere valeant, eas in suis villis locare, ac per homines suos, qui ad easdem dandas tenentur, conduci, indebitè prohibentes,

Hujusmodi ergo temerariis ausibus adhibere medelam, quam possumus, cupientes; statuimus & prohibemus, ne aliqui Principes, qualiscunq; dignitatis vel honoris prærogativâ præfulgentes, ac Capitanei & Procuratores, vel Officiales eorum, vel Nobiles, & quicunq; alii, decimas manipulares seu pecuniales, & maldradts, seu in quibuscunq; rebus consistant, de cætero occupent, seu occupari mandent; nec liberam venditionem decimarum impediant, aut eas in suis villis locari, vel per homines suos convehi, prohibere præsumant. Quodsi aliqui deinceps prædicta, vel aliquod eorum præsumpserint attentare, requisiti; excommunicationis sententiam incurrant ipso facto. Et nihilominùs terræ, Civitates, & districtus hujusmodi Principum, & quibus præsunt Capitanei & Officiales prædicti, Oppida quoq; & villæ Nobilium, seu Dñorum Spiritualiũ & temporalium, & quorumcunq; aliorum, si hujusmodi excessꝰ, per collectorem decimæ requisiti, infra unius mensis spatium non curaverint emendare, ab hujusmodi impedimentis desistendo, ipso facto Ecclesiastico subjaceant interdicto.

c. pervenit. ext; eod: Concil: Trid: Sess: 25. c. 12. de refor:

Item. Cùm Levitis, seu Ecclesiasticis personis, jure Divino decimæ debeantur, dolentes referimus, quòd quorundam lai-

c. ꝗ: 16. q. 1. c. tua. ext: eod.

dam laicorum cupiditas jus hujusmodi, quod sibi Deus in signum generalis Dominii retinuit, nititur abolere, & pro sua voluntate, de his quæ ad ipsos non pertinent, aliter ordinare, imò potiùs deordinare præsumunt, quasi à se jugum Divini servitii velint excutere, quod in baptismate sunt professi. Hujus approbatione Concilii districtè præcipimus, ut juxta Juris Divini dispositionem, & laudabilem consvetudinem Patriæ, decimæ manipulares de quolibet grano in agro persolvantur, nec liceat alicui laico nobili vel ignobili, cujuscunq; dignitatis vel principatûs existat, jus & consvetudinem memoratam propria temeritate infringere; quin etiam ipse de propriis terris, quæ suis sumptibus excoluntur, decimas integraliter persolvat: nec propria voluntate, imò potiùs præsumptione, eas cuiquam alteri Ecclesiæ vel personæ conferat; sed illas absq; ulla contradictione percipiat qui de eodem loco decimas percipere consvevit ex antiquo. Si verò terras suas alii tradiderint colendas, eas nec in toto, nec in parte, à solutione decimarum præsumant absolvere, cùm non sit justum, ut ea quæ Dei sunt & ministrorum Ecclesiæ, conferantur alienis: sed de omnibus partibus aliis, ipsi coloni decimas integraliter solvere non omittant. Alioquin tam ipsos colonos, quàm defensores seu fautores eorum, ab hac præsumptione, quæ furtum vel rapina non immeritò dici potest, per denegationem Ecclesiasticæ sepulturæ, & subtractione Ecclesiasticorum Sacramentorum, præcipimus coërceri: Adjicientes, & sub pœna excommunicationis prohibentes, ne aliquæ se-

c. ex parte 1. c. non est. eod.

c. à nobis. eod.

Statutum Regni H. Y decimæ § item decernimus.

quæ ſeculares vel Eccleſiaſticæ perſonæ, ſolutionem, decimarum in hac Provincia tam laudabiliter obſervatam, commutare præſumant in pecuniarum penſionem. Ipſas tamen decimas ſibi à colonis redditas vendere poterint, prout utilitati ſuæ & Eccleſiarum viderint expedire. Et quicunq; laicus nobilis vel ignobilis, hujuſmodi venditionem clam vel palam impedire præſumpſerit, quouſq; dignè ſatisfecerit, de tali commiſſo introitum Eccleſiæ ſibi noverit interdictum: ſalvo, ſi aliter ex concordia cum terrigenis, fuit ordinatum. Verùm ſicut laicos circa præceptum de decimis perſolvendis eſſe volumus obedientes, ſic eos à gravamine Eccleſiaſticarum perſonarum, quod eis inferre dicuntur, ſuper dilatione vel mora percipiendi decimas, relevare volentes: præſentî decretô ſtatuimus, ut non obſtante aliqua Conſtitutione, ordinatione, ſeu aliqua compoſitione, poſtquam ſegetes in agro collectæ fuerint, & cui decimæ debeantur, ſub teſtimonio competenti, & per intervalla congrua, quorum quodlibet adminùs duos dies habeat, trina fiat denunciatio, ut decimam ſuam tollat; ne propter ejus dilationem vel moram, ipſi coloni in ſuis novem partibus ſuſtineant detrimentum: alioqui elapsô triduô, à tempore denunciationis ultimo factæ, novem partes ſuas liberè ſibi liceat, ubi voluerint collocare. Nos enim ſententias excommunicationis, ſuſpenſionis vel interdicti, quas hac occaſione ferri contigerit in colonos, decernimus irritas & inanes.

diſ. 3. c. Cùm turpis ſit pars, quæ ſuo non congruit univerſo, & qui-

& quidem Sculteti vicinis ſeu villanis eorum, in eadem villa decimas abſq; contradictione ſolventibus, ipſi eas minùs rationabiliter ſolvere contradicunt: Statuimus ergo, quòd Sculteti hujuſmodi, cujuſcunq; ſtatus & conditionis fuerint, hujuſmodi ſuis vicinis ſeu villanis æquales eſſe debeant in ſolutione decimarum.

que contra & c. ſit de ſpon: dus Statutum Regni, H. V. decimæ.

In Synodo Lancicienſi prima. Ex Novis.

SAcra Synodus, matura deliberatione præhabita unanimî votô decrevit, attenta diuturna conſvetudine, quòd tam de agris poſſeſſionatis, quàm deſertis, cultis, & ſuſceptis, de cenſu miſſalia in frumento ſolvantur: ut cultores agrorum, tam poſſeſſionatorum quàm deſertorum, de quibus ſolvunt cenſum, & laborant, Parochiano Presbytero miſſalia ſolvant, in ea quantitate, prout ex poſſeſſionatis agris ſolvere ſoliti ſunt. Nam cùm talia, ſecundùm quotam de manſo ſolvantur, non habenda eſt differentia in hoc, an ager poſſeſſionatus obligatus ſit ad cenſum & laborem, vel ſuſceptus ad cenſum, tantùm duntaxat habenda eſt conſideratio, ſi colitur: nam ſi colitur, tunc tenebitur quicunq; colens miſſalia ſolvere ſuo Parocho, aut Presbytero. Canapalia autem, quæ etiam in nonnullis locis Rekawiczne appellantur, danda decernit Synodus, ubi dari conſvevit, aliâs non, niſi Canabum, aut aliud ſimile ſemen ſeminatum, collectumq; eſſet in agris, de quibus decima dari de jure aut conſvetudine conſvevit.

Ex Synodo Petricoviensi quarta.

Statutū Regni H. V. de decimæ.

COlono ex agro diſcedente, Nobilis eundem agrum colens, decimas & proventus Eccleſiaſticos pro conſvetudine pendat. Quod ſi non extet in illo territorio aliqua ejus rei conſvetudo, ſolvat eadem onera, quæ colonus ſolvebat: illîs tamen exceptîs, quæ ex ruſticitate in nobilitatem indignè transferrentur, veluti ut decimam ducat. Denarium verò S. Petri, Canapales, Strenam, quæ vulgò Koleda vocatur, ſolvat; niſi in iſtis aliter ſe habeat conſvetudo.

In eadem.

c. cauſa quæ. de præſcrip: Cōc: Trid: Seſſ: 25. c. 12. de ref:

VIllæ ſeu prædia, ex quibus decima manipularis, vel quippiam aliud loco decimæ, Eccleſiæ proveniebat, quandoquidem contra decimam nulla præſcriptio procedere poteſt, & manipularis jure Divino debeatur: ſolvant decimam manipularem ſuæ Parochiali Eccleſiæ.

In eadem.

SIcut decimæ liberæ ſunt, ita & earum collocationem liberam eſſe oportere. Proinde inhibemus, ne collocatio earundem illibertetur: nihilominùs ejuſdem collocationis conſvetudo rationabilis & juſta ſervanda eſt; veluti ut ſecundum ordinem vel alternis vicibus, apud incolas villæ collocetur: quam conſvetudinem Dominus villæ liberè permittere debet, abſq; quavis convivii exactione. Juris enim eſt exploratiſſimi, convivia in cujuſq; libera voluntate conſiſtere debere.

In ea-

In eadem.

CLericos decimatores, qui decimare recusant, nisi valorem decimæ pro voto suo apud colonos exegerint, Provinciali vetustô Statutô, quod contra recusantes, aut negligentes decimare, in titulo de decimis continetur, esse coërcendos.

Sup: c. 1. § verum.

In eadem.

QUoniam quibusdam in locis decimæ manipulares, in aliis pecuniariæ, in plerisq; verò penduntur in grano: consvetudinem antiquam loci cujusq; servandam esse decernimus, neq; ab ea penitùs discedi debere. In solvenda etiam tam manipulari decima, quàm missalium, ubi utrunque solvitur, consvetudini innitentes decernimus, ut mensura solvendorum missalium fiat juxta modum territorii, in quo villa, missalia solvens, situatur.

Fac: c. ad Apostolicæ. de decimis.

In eadem.

CUm decima jure Divino debeat dari expensis non deductis, jure optimo mercenarii messoris decimam, antequam Ecclesia pro se decimet, solvi & consignari non debere. Et propterea ne id fiat, ac cum nobilibus cassulas deteriores pro decima eligentibus, aut injustè decimantibus, justa ratione jure esse experiendum.

c. cùm homines. c. non est, de deci.

In eadem.

DEcimationem hoc modo & ordine fieri decernimus, ut si conventum non fuerit inter partes, de modo &

ordine

ordine decimandi, decimator ordine procedat, decimam quæ ordine evenit, cassulam signando: sitq; in optione decimatoris incipere unde velit; & quæcunq; ei cassula decima sorte obvenerit, eadem ei pro decima cedat.

In eadem.

c. ex transmissa. & c. in aliquibus ext: eod.

DE molendinis, mineris & fodinis, volumus antiquam servari consvetudinem, in facienda vel non facienda solutione decimarum ex eis.

In eadem.

CIrca venditionem decimarum, decrevit Synodus, servandum Statutum D. Jaroslai Boguria, prædecessoris nostri; & D. Bodzentæ Episcopi Cracoviensis, inter Statuta Regni insertum: quo cavetur, ut si Dñus villæ decimam emere voluerit, ante Festum S. Jacobi, de precio licitetur, & conveniat. Alioquin liberum sit, quocunq; velit, cuiq; suam decimam divertere. Cujus Statuti tenor sequitur, & est talis:

Quicunq; Dñus villæ in ipsa villa sua decimam emere voluerit, ante festum S. Jacobi cum Dño decimæ forisare procuret: alioqui Dñus decimæ decimam vendat liberè, impedimento cessante Dñi villæ illius.

Tenor verò Statuti Dñi Bodzentæ Episcopi Cracovieñ: est talis: Item- Quicunq; Dñus villæ, in ipsa villa sua decimam emere voluerit; octo diebus ante Festum Beati Jacobi, & octo diebus postea cum Dño decimæ forisare procuret: alioquin Dñus decimæ liberè decimam vendat, impedimento à Dño villæ cessante.

Nicolai

Nicolai Dzierzgovii, Petricoviæ. Annô 1551.

QUoniam bona pars fertonum, missalium, & aliorum proventuum Ecclesiæ jam periit, & quotidie magis ac magis diminuitur ex eo, quòd pleriq; Dñorum Spiritualium & secularium, pulsîs inde colonîs, & ad hunc modum desertatis, in prædiaq; seu piscinas aut prata redactis, villarum suarum agris sive mansis Cmetonalibus, non pendunt ex eis proventus ipsis Ecclesiis, qui à colonis illic residentibus pendebantur: Igitur præsenti Statuto providetur, ut de talibus villis, agris & mansis desertis, idem illi proventus, missalia, & fertones, ab antiquo solvantur personis, Ecclesiis, ad quas pertinebant: quemadmodum ante desertationem, vel in prædia sive piscinas redactionem solvebantur, quò Ecclesiæ suis non fraudentur dotibus.

Ibidem Annô 1554.

ITem Rñdmi DD. Episcopi Clerum in decima non illibertabunt: sed ut sint exemplô, secularibus, eas liberè cuique beneficiato disponendi & percipiendi permittant, sub pœna triplici in Statutis Provincialibus Joannis Laski, 1530. Vide infr lib. 5. c. 21.

Nicolai Dzierzgovii, Petricoviæ. Annô 1557.

ITem. Conquerentibus nonnullis Presbyteris, Parochis, aliisq; Clericis, de Rñdmo D. Episcopo Vladislaviensi, & ejus Præfectis, præsertim in clave Volboriensi, quod in bonis suæ Paternitatis Ecclesiasticis, eis denegantur missa-

lia, & aliæ obventiones, antea eorum Ecclesiis solvi consvetæ, non sine gravi injuria eorum, & scandalo secularium hominum: Decrevit itaq; Sacra Synodus, innitendo Statutis prioribus, ne deinceps quisquam DD. Episcoporum, aut quævis Ecclesiastica persona secularis vel regularis, aliquem Parochum, aut alium quempiam Clericum, in proventibus, decimis, missalibus, maldratis, & aliis quibuscunque juribus & obventionibus, eorum Ecclesiis solvi consvetis, impedire, aut quoquo modo solutionem illorum denegare præsumat: quinimò factores subditosque suos, ad solutionem eorum cogat & compellat.

Bulla Apostolica, de Novalibus.

LEO Episcopus, servus servorum Dei: Ad perpetuam rei memoriam. Decet Romanum Pontificem, votis personarum sibi & Sedi Apostolicæ devotarum, præsertim Regali & Archiepiscopali dignitate fulgentium, & per quæ dissensiones & jurgia tolluntur, libenter annuere, & his quæ propterea providè facta fore prospexerit, Apostolicæ adjicere muniminis firmitatem, ac illa statuere, quæ circa præmissa conspexerit facere opportuna. Sanè pro parte charissimi in Christo filii nostri SIGISMUNDI *Poloniæ Regis Illustris, ac Venerabilis fratris Ioannis de Lasko, Archiepiscopi & Primatis Gnesneñ: nobis exhibita nuper petitio continebat: quòd licet aliâs loca & terræ Regni Poloniæ, tam propter bellorum discrimina, quàm mortalitates, & alia impedimenta, antea excoli non potuerant; tamen po-*

men posteà multiplicatis in dicto Regno, DEO benedicente, hominibus, per arborum supputationem, & radicum extirpationem ac evulsionem, ad culturam redacta, & novæ villæ in illis locatæ & constructæ fuerunt. Cùmq; à multis verteretur in dubium, ad quem decimæ earundem villarum, vel locorum & terrarum, an videlicet ad Locorum Ordinarios, an verò ad Parochialium Ecclesiarum dictorum locorum Rectores, pertinere deberent, & inde lites & controversiæ inter bonæ memoriæ Ioannem Episcopum Cracoviensem & quondam Arnoldum, certosq; Canonicos Ecclesiæ S. Floriani suburbii Cracovien: super hujusmodi decimis novarum villarum ac novalium, in Biecen: ac Zmigroden: territoriis consistentium, coram bonæ memoriæ Iaroslao Archiepiscopo Gnesnensi, & claræ memoriæ CASIMIRO Poloniæ Rege, dum in humanis agerent, & ejusdem Regni Baronibus subortæ fuissent: Ioannes tunc Episcopus Cracovien: ad lites hujusmodi sopiendas, quoddam instrumentum, dubiorū & litium hujusmodi decisorium, à bonæ memoriæ Ianussio Archiepiscopo Gnesnesi, à ducentis annis ampliùs emanatum, in medium produxit; continens, quòd cùm inter claræ memoriæ VLADISLAUM Poloniæ Regem, dum in humanis ageret, Clericorum & Ecclesiarum, quarum ipse VLADISLAUS Rex, & Milites dicti Regni patroni existebant, ex una; ac bonæ memoriæ Ioannem Episcopum Crac: Ecclesiæ suæ nominibus, super decimis novalium, quas videlicet VLADISLAUS Rex, & Milites ad Ecclesias quarum patroni existebant, ut præfertur, Ioannes verò Episcopus præfatus, ad mensam suam Episcopalē Cracovien: respectivè de jure spectare asserebant, & controver-

 sia fuis-

sia fuisset suscitata. Ac tandem Ioannes Archiepiscopus, & VLADISLAUS Rex præfatus, litium anfractus, & discordias prædictas, per viam amicabilis concordiæ terminare decernen: præfatus Ioannes Archiepiscopus; & quibus, quoad ejusmodi dissensionum & litium decisionem, idem VLADISLAUS Rex vices suas commiserat: & quondam Nobiles viri, Navogius Castellanus, Spicimirus Palatinus, Cracovień: & Petrus Castellanus, Sandko Iudex Sandomirień: & Petrus Decanus Ecclesiæ Posnaniensis, Cancellarius Poloniæ: & Sulco, aliâs Swonk Pincerna, Sandomirień: Decretorum Doctor; attendeń: consvetudinem moribus utentium approbatam, ac Iuri communi satis consonam, dissensionem prædictam determinârunt. Quòd ubicunq; sylvæ vel mericæ, aut pars earum ab agris progrediens antiquis, simul vel successivè extirparentur; agrorum novaliū hujusmodi decimam Rector Parochialis Ecclesiæ, vel Clericus ratione beneficii perciperet, ut prius, ac eo modo, quo agrorum antiquorum decimam percipiebat. Ubi verò intra gades & limites villæ antiquæ in sylva vel merica seu in agro aut prato, intra sylvam vel mericam villa locaretur de nova radice, sive nuncuparetur, ut villa prior & vicina; sive non, novalium hujusmodi decimæ, ad Episcopi Diœcesani mensam pertinerent. Si verò villa antiqua, more Polonico locata, de uno inculto loco ad alium cultum & arabilem locum transferretur, & ejus incolæ antiquos agros colentes, aliquid progressivè extirparent; is decimam perciperet, ad quem antea antiquorum agrorum decimæ perceptio spectâsset. Quo quidem instrumento Regi & Baronibus lecto, & vulgari sermone Polonicè exposito, quod CA-

SIMIRUS

SIMIRUS Rex, & Barones, omnia & singula in illo contenta, rata & grata habentes, laudaverunt & approbaverunt, ac dilectos filios, Castellanum Spicimirien: & Ioannem Præpositum Gnesnen: ac Ottonem Cancellarium Poloniæ, ad videndas & distingvendas novas villas, ab antiquis in territoriis prædictis destinârant, prout in dicto Instrumento dicitur plenius contineri. Quare pro parte eorundem SIGISMUNDI Regis, & Ioannis Archiepiscopi, qui ad nos per eundem Regem Orator destinatus existit, votis humiliter supplicatum fuit, ut Decreto & decisioni prædictis, aliàsq; in præmissis opportunè providere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur, qui pacem & concordiam, inter Ecclesiasticas personas præcipuè, perpetuò vigere summîs desideriîs exoptamus, dicti Instrumenti tenorem, præsentibus pro expressis habentes, hujusmodi supplicationibus inclinati, decretum, decisionem, & concordiam hujusmodi, Apostolica authoritate tenore præsentium approbamus & confirmamus. suppleműsq; omnes & singulos, tam Iuris quàm facti defectus, si qui verè intervenerint in eisdem. Et nihilominùs, quòd ubicunq; in Regno Poloniæ, & locis illi vicinis, ac totâ Provinciâ Gnesnen: sylvæ vel mericæ, aut earum pars ab antiquis agris progrediens, simul vel successivè in futurum extirpabuntur, agros antiquos contingentes; agrorum novalium hujusmodi decimas, Rector Parochialis Ecclesiæ hujusmodi, vel Clericus, aut Canonicus, vel alius quicunq; ratione beneficii per eum obtenti, in villâ vel territorio novalia hujusmodi evenerint, percipiat ut prius, & sicut antiquorum agrorum decimam percipiebat. Ubi verò intra gades & limites antiquæ villæ in sylva aut

mericâ, sive in agro aut prato, intra sylvam & mericam villa locabitur, sive construetur de novo, aut nuncupabitur villæ antiquæ nomine, sive non: dictarum villarum decimæ novalium hujusmodi, ad Archiepiscopi Episcopiq; Diœcesani, in cujus Diœcesi nova villa ipsa existit, mensam spectent & pertineant. Si autem villa antiqua modo Polonico locata, de inculto loco ad alium cultum locum & arabilem transferatur, & ejus incolæ antiquos agros colentes, aliquid progreßivè extirpent; is decimã percipiat, ad quem antiquorum agrorum decimæ perceptio spectabat, authoritate & tenore præmißis, statuimus & decernimus; sicq; per quoscunq; Iudices, ac Causarum Palatii Apostolici auditores, judicari & interpretari debere, sublata eis, & eorum cuilibet, aliter judicandi & interpretandi facultate, ac irritum & inane quidquid secus super his à quoquam quavis authoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari, decernimus: non obstantibus Constitutionibus & Ordinationibus Apostolicis, cæterisq; contrariis quibuscunq;. Nulli ergo hominũ liceat hanc paginam nostræ approbationis, confirmationis, suppletionis, Statuti, Constitutionis & Decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire: si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum Annô Incarnationis Dominicæ, Millesimô, Quingentesimô, decimoquintô. Tertiô Calendas Aprilis. Pontificatûs nostri Annô tertiô.

Bulla Exequutorialis super Novalibus.

LEO Episcopus, servus servorum Dei; Venerabilibus Fratribus Wratislavien: & Olomucen: Episcopis, Salutem & Apostolicam benedictionem. Hodie emanârunt à nobis literæ tenoris subsequentis: LEO Episcopus, servus servorum Dei: ad perpetuam rei memoriam. Decet Romanum Pontificem, votîs personarum sibi & Sedi Apostolicæ devotarum, præsertim Regali & Archiepiscopali dignitate fulgentium, & per quæ dissensiones & jurgia tolluntur, libenter annuere, &c. Cujus tenor de verbo ad verbum supra immediatè habetur.

Quocirca Fraternitatibus vestris per Apostolica scripta mandamus, quatenus vos aut alter vestrûm, per vos vel alium, seu alios, literas prædictas, ac omnia & singula in eis contenta, ubi & quando expediens fuerit, & quoties pro parte SIGISMUNDI *Regis, & Ioannis Archiepiscopi prædictorum, super hoc requisiti fueritis, solenniter publicantes, ac eisdem* SIGISMUNDO *Regi, & Ioanni Archiepiscopo, in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, faciatis literas, prædictas, & in eis contenta hujusmodi inviolabiliter observari; non permittentes* SIGISMUNDUM *Regem, & Ioannem Archiepiscopum præfatos, super illis, per quoscunq, cujuscunq status, ordinis, gradûs, vel conditionis fuerint, contra tenorem literarum prædictarum quomodolibet molestari. Contradictores per censuram Ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo: invocatô ad hoc, si opus fuerit, auxiliô brachii secularis. Non obstantibûs ordinationibûs supradictîs, aut si aliquibus communiter vel divisim*

ab Apo-

ab Apostolica Sede sit indultum, quòd interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, per literas Apostolicas, non facień: plenam & expressam, ac de verbo ad verbum, de indulto hujusmodi mentionem. Datum Romæ apud Sanctum Petrum. Annô Incarnationis Dominicæ, Millesimô, Quingentesimô, decimoquintô. Tertiô Calendas Aprilis; Pontificatûs nostri Annô tertiô.

Privilegium Ducis Masoviæ, in favorem Episcopatûs Posnanień:

De libera locatione & perceptione decimarum,

IN nomine Domini Amen. Nos VLADISLAUS, Dei gratia Dux Masoviæ, Russiæq; Princeps: Necnon Terrarum Placeń: Raveń: Sochaczovień: Gostineń: Vizneń: & Belzeń: Dominus & hæres,

Ad præsentium notitiam, & futurorum memoriam, perpetuò deducimus per hæc scripta; quomodo peculiaris benevolentiæ affectus & amor attrahit nos præcipuus, ut Ecclesiæ Posnanień: quam progenitores nostri ex integerrimo humanitatis suæ zelo, largîs munificentiæ suæ libertatibûs refecerunt atq; donîs, ac favore & benevolentia, reddamur alaeres ac continui, ac ut ipsi Ecclesiæ, & personis Spiritualibus sibi subiectis, pacem opera & studio nostris teneremus, & quietem, solicitudo curæ nostræ Ducalis compellit nos assidua; unde nonnullas differentias, anfractus & dissensiones, inter nos Ducem VLADISLAUM, Nobilesq; terrigenas, & subditos nostros seculares, terrarum nostrarum Masoviæ, Diœcesis Posnaniensis ab una, & Reverendum in Christo Patrem D. Andream Episcopum, atq; Ecclesiam suam Posnanień: prædictam, ab alia partibus, super decimis manipularibus & lini, & aliis causis & injuriis hinc

hinc inde suscitatis & exortis, per viam amicabilis concordiæ consopire, præfatoq; D. Andreæ Episcopo, & Ecclesiæ atque Clero suis, justum favere, sicut dignum est, & quietem in dictis decimis procurare volentes, consvetudini aliâs per divæ memoriæ prædecessores nostros, & subditos terrarum nostrarum Masoviæ, Dioecesis Posnaniensis prædictæ, ac DD. Episcopos Posnanienses, Clerumq; ipsis subiectum, in decimis hujusmodi, & earum decimatione seu solutione, à longè retroactis temporibus usq; hactenus tentæ & observatæ innitentes ad talem cum D. Andrea Episcopo, & Ecclesia sua, & Clero sibi subjecto, cum Nobilibus terrigenis, & subditis nostris secularibus Dioecesis Posnaniensis, ex certa nostra scientia, & fideli Baronum & Nobilium nostrorum consilio, atq; de unanimi terrarum nostrarum, Nobilium terrigenarum, & subditorum nostrorum prædictorum voluntate & assensu, amicabilem concordiam & unionem devenimus, perpetuò duraturam; prout in articulis supradictis regulatum existit, & expressum.

Inprimis itaq; statuimus, laudamus, & propter bonum pacis futuræ tenore præsentium decernimus: quod exnunc & perpetuò omnes & singuli Cives, oppidani, cmetones agros colentes nostri Ducatûs, necnon omnium & singulorum Nobilium terrigenarum, & terrarum nostrarum quarumcunq; & quarumlibet, cujuscunq; gradûs & conditionis existant, more & consvetudine terrarum nostrarum Masoviæ, hactenus inter Nos, Episcopos Posnanienses, & Clerum ipsis subiectum, Nobilesq; terrigenas & subditos nostros seculares, in decimis hujusmodi, & ipsarum solutione seu decimatione tentis & servatis, decimas manipulares, cujuscunq; & cujuslibet grani & seminis, videlicet siliginis, tritici, avenæ, ordei, pisæ, scruti, lenticulæ, ac etiam decimam lini, duntaxat per unum grossum, præfato D. Andreæ Episcopo, & Ecclesiæ suæ Posnanien: seu Prælatis & Canonicis, & Presbyteris, Altaristis, ac aliis personis Spiritualibus, quibus ipsæ jure debentur, dare & solvere tenebuntur, & debebunt, absq; ullo impedimento & interpretatione ampliori: &

præterea Cmetones, ad ducturam ejuſmodi decimarũ, erunt, & debebunt eſſe eidem D. Epiſcopo, & Eccleſiæ ſuæ Poſnanieñ: ac aliis perſonis Spiritualibus perpetuò obligati: & Nos Dux VLADISLAUS prænominatus, ac Nobiles terrigenæ & ſubditi noſtri, non debebimus præfatum Andream Epiſcopum, ſeu factores ſuos, ac alias perſonas Spirituales quaſcunq; & quaſlibet in locatione earundem decimarum quoquo modo impedire, ſed licebit ipſis eaſdem apud Cmetones, quos ad id ſibi noverint utiliores, locare quietè & ſecurè, omni noſtro ſeu Officialium terrigenarum & ſubditorum noſtrorum impedimento procul moto. Nobiles verò de agris prædialibus, ac aliis, quos ſuis duntaxat propriis colunt aratrîs, ipſorum Plebanis, quorum curæ jure ſubſunt Parochiali, decimas manipulares in grano quolibet, ut præmiſſum eſt, & ſemine, prout moris eſt atq; juris, annîs ſingulîs dabunt effectivè; non tamen ad ductum earum tenebuntur Cmetones. Poterunt tamen Plebani eaſdem decimas liberè, ſi voluerint, ad horrea ſua conducere, ac de ipſis, prout ipſis expedierit, diſponere.

Item. Quoties factores præfati D. Andreæ Epiſcopi, ſeu ſucceſſorum ſuorum Epiſcoporum Poſnanieñ: aut etiam Prælatos, Canonicos, Presbyteros, Altariſtas, & alias perſonas Spirituales, decimas ſuas in terris noſtris Maſoviæ, prædictæ Diœceſis Poſnanienſis, decimare contigerit; volumus & decernimus, quòd circa decimationem hujuſmodi, ipſis non inferantur diſpendia, ne ab eo, quod ipſorum eſt, excludantur, talem obſervari morem & conſvetudinem, qnòd poſtquam frumenta omnia cujuſlibet grani, more ſolito, in campis in toto fuerint meſſa, & ritè collecta; extunc factores, ſeu decimarum collectores, præfati D. Andreæ Epiſcopi, & ſucceſſorum, & Prælatorum, Canonicorum, & Presbyterorum, Altariſtarum, aut aliarum perſonarum Spiritualium, in primo agro Civitatis, Oppidi, & Villæ, computatîs novem capeciis, decimum capere de quolibet grano & ſemine, pro decima tollent: & ſic facient immediatè de eodem ab alio quolibet, ejuſdem Villæ, Civitatis, ſeu Oppidi agro.

pidi agro, progreſſivè: deniq; coloni, meſſores, ſive conventi ad metendum laboratores, expeditis & ſolutis decimis, de communi collectura, id quod ipſos concernet, pro laboribus eorum recipient, & colligent.

Item. Omnes Sculteti ſive Advocati, Plebeji, & Nobiles, tam in villis noſtris Ducalibus, quàm Nobilium noſtrorum Diœceſis Poſnanienſis prædictæ, & in Jure Theutonico Chelmeñ: reſideñ: ſeu locati, prout & cæteri Cmethones agros colentes, præfato D. Andreæ Epiſcopo, & ſucceſſoribus ſuis Epiſcopis Poſnanieñ: ſeu illis perſonis Spiritualibus, ad quas illæ decimæ de jure dignoſcuntur pertinere, de agris Advocatiarum, ſive Sculcetiarum ſuarum, decimæ ſint obnoxii & obligati; exceptis Nobilibus, quibus nos pro eorum ſervitiis, aliquos agros in villis ſive bonis noſtris, jure hæreditario nobilitati duxerimus dandos, & qui coram nobis, & non Jure Theutonico prædicto, citati reſpondebunt: qui Nobiles, decimam more aliorum Nobilium terrarum noſtrarum Maſoviæ prædictarum, dare non ſint adſtricti. Volumus præterea, decernimus & laudamus, quòd liceat præfato D. Andreæ Epiſcopo, & ſucceſſoribus ſuis, ac aliis perſonis Spiritualibus, decimas ipſorum liberè ceſſante impedimento, cum ſtraminibus, tam in campis quàm in horreis vendere, & emptor decimæ hujuſmodi, quam & quas emerit, ſive ipſam aut ipſas trituraverit, aut non, nihilominùs ipſam aut ipſas decimas pro ſe cum ſtraminibus recipiet, & quò voluerit, liberè adducet: eo ſalvo quod ſi fortè præfatus D. Andreas Epiſcopus Poſnanienſis, aut aliæ perſonæ Spirituales, decimas hujuſmodi, pro ſe, & uſibus ipſorum triturantium, extunc medietatem ſtraminis, ex hujuſmodi trituratione provenientis, pro ſe tollent; reliquam verò medietatem illi Cmetoni, apud quem decima ſtabit repoſita, relinquere debebunt, & tenebuntur.

Item. Liceat præfato D. Andreæ Epiſcopo, & aliis perſonis Spiritualibus, abſq; ullo impedimento, ſive areſto noſtro, ſeu Officialium noſtrorum, aut etiam terrigenarum noſtrorum Nobilium, vel procuratorum ipſorum, decimas liberè vende-

re, illi seu illis, cui vel quibus voluerint, aut utiliùs potuerint: nec debebunt per nos Ducem VLADISLAUM, seu Officiales, aut etiam Nobiles & terrigenas nostros prædictos, vel eorum procuratores, alia propinquitate, aut alia quacunq; occasione, in venditione hujusmodi quoquo modo impediri.

Item. D. Andreas Episcopus prædictus, & successores sui, ac aliæ personæ Spirituales, decimas suas Hyemales, alias Oziminy/ incipień: à principio messis usq; ad festum Sancti Bartholomæi; annonas verò, alliâ Járzyny/ à festo Sancti Bartholomæi, usq; ad festum Nativitatis Mariæ, immediatè sequeń: falcastratas etiam decimare tenebuntur, & debebunt. Quodsi factores præfati D. Episcopi, seu aliarum personarum Spiritualium, ante festa præscripta, videlicet Sancti Bartholomæi, & Nativitatis Mariæ, ad decimationem hujusmodi venire noluerint, seu neglexerint avisati; extunc ille Cmeto, apud quem decima stare debet, cum duobus Scabinis Civitatis, Oppidi aut villæ, post lapsum dictorum festorum, mox dictam decimam indemniter in horreum suum conducet, & conduci procurabit.

Item. Testamenta per quamcunq; personam Spiritualem aut secularem, cujuscunq; gradus, status, conditionis, & præeminentiæ fuerint condita, exnunc & perpetuò juxta Sacrorum Canonum sanctionem, debent per exequutores debitæ demandari exequutioni, absq; nostro & successorum nostrorum, sive Officialium impedimento & aresto. In cujus rei testimonium, sigillum nostræ Majestatis est appensum, sigilloq; minori cera rubea à tergo impresso. Actum & Datum in Sochaczow, feriâ secundâ infra octavas Ascensionis Dñi, Annô ejusdem, Millesimô, Quadringentesimô, Quadragesimô sextô. Præsentibus ibidem Magnifico, Strenuis & Nobilibus DD. Dignitariis nostris, Andrea de Czechomice, Palatino Masoviæ; Sasino de Slawno Plocensi, Gotardo de Ribno Sochaczoviensi, Adamo de Ziczko Gostinensi, Zavisio Raciaznensi Castellanis: Boruta de Giglowo Pincerna, Joanne de Kutno Succamerario Gostinensi, Stanislao de Strzegocin Plocensi, Grzywkone de Mi-

kołaio-

kołaiowo Sochaczoviensi, Nicolao de Trąbki Gostinensi, Judicibus: Joanne Jez Vexillifero, Abrahamo de Kretkowice, Dapifero Sochaczoviensi, Goliasz Mareschalco nostro, & Stanislao Cancellario nostro Visnensi; qui præsentia habuit à nobis in commissis.

DE STATU MONACHORUM, ET CANONICIS REGULARIBUS.

Ex Antiquis.

COmpaternitatem à Monachis & Monialibus contrahi districtiùs inhibemus: Item statuimus, ut si aliqua claustra Monialium ad inopiam tantam devenerint, quod ipsæ de proventibus Monasterii sustentari non possint, & ab amicis panis, vinum, denarii, vel aliquid hujusmodi transmittatur eisdem; non hæc priùs recipiant, quàm Abbatissæ & Magistræ suæ id significent, ut de ejus arbitrio, quid de hoc quod missum est fieri debeat, statuatur: & omnia earum veniant in commune. Idem de Monachis volumus irrefragabiliter observari. c. nō licet, de consec: dis: 4. Conc: Trid: Sess: 25. c. 2. de regu: c. cùm ad Monasteriū. ext: eod:

Nullus Monachus in Abbatem, vel ad aliquod officium, nisi dudum professus fuerit, assumatur: & si aliter sint assumpti, à suis removeantur officiis, & alii substituantur eisdem: quod de Monialibus etiam decernimus observandū. c. nullus de elect: in 6. Conc: Trid: Sess: 25. c. 7. de reg:

Novitii jam adulti, si post annum probationis, in manus Abbatis facere professionem recusaverint, de Monasterio expellantur. Quod etiam de Monialibus observetur. c. ex parte, ext: de reg:

Præcipimus, ut Abbates, Præpositi, Priores Mona-

Conc: Trid. Seff: 25. c. 1. de reg: chorum, Canonicorum Regularium; necnon Abbatissæ, Magistræ, & Priorissæ Monialium, tam in seipsis, quàm in subditis, prout cujuscunq; spectat ad officium, vitam & conversationem exhibeant, ac habitum deferant regularẽ, se ipsos ac suos subditos, præcipuè quæ ipsorum professioni obviant, & Ordinis honestati non congruunt, puta circa exquisitum ornatum, vel notabilem excessum in vestibus, cibis & potibus, equitaturis, & lectisterniis, annulis, & similibus superfluitatibus, seu taxillorum, alearum, & scachorum ludis, & chorearum lasciviis totaliter cohibentes, inf: lib: 5. c. 18. juxta dispositionem suæ Regulæ, & Sacrorum Canonum .q. 2. c. 1. jung: glo: instituta, solicitè providentes, quòd nullus Monachus, vel V. corrigere. Canonicus Regularis, seu Monialis, nisi ratione admini- c. cùm ad Monasterium, de sta: Mon: in fi: strationis, seu officii, possessionis, reditus, vel aliquid proprii habeant: quinimò illud quod cuilibet singulari personæ ex suo labore vel artificio, aut parentum amicorumvè suorum largitione obvenit, Superioris manibus offeratur; ut per ipsius providentiam circumspectam, emolumentis hujusmodi communicatis, singularium personarum ne- inf: lib: 5. c. 20. cessitas sublevetur. Apostatasq; suos requirant & repetant, c. ult: ext: de reg. ac ipsos carcerum pœnis afficiant; & voluntariè revertentes, paterne suscipiant, salvâ semper pœnitentiâ regulari: adiicientes; quòd mitris magnis ad modum personarum secularium non utantur. Et quoniam quidam Religiosi tantummodò suæ nationis seu idiomatis personas, & non alias, ad Ordinem recipere frequentiùs consveverunt: & cùm in hoc non debeat acceptio haberi personarum, vo-

lumus

lumus, & ſtatuimus, ut quaſcunque perſonas, dummodò ſint idoneæ, cujuſcunq; nationis vel idiomatis fuerint, indifferenter ſuſcipere teneantur, & ad hoc faciendum per ſuos Ordinarios compellantur.

Et quia inhoneſtum exiſtit, quòd Canonici Regulares vel Monachi, diversìs veſtibûs veſtiantur, cùm ex hoc proveniat invidia, murmur & ſcandalum inter ipſos; ſtatuimus, quòd omnes Monaſtica, vel Regulari Canonica, & ſub eadem profeſſione morantes, indifferenter ex uno & eodem veſtiario induantur: prohibentes expreſsè, ne quis eorum veſtes aliquas alicujus coloris, niſi tantummodo albi vel nigri, ſeu griſei habere præſumant: quib9 violaceum, glaucum, rubeum, leonatum, & alium quemcunq; pannum notabiliter delicatum, interdicimus univerſis; nec veſtes habeant brevitate vel longitudine deformatas. Qui verò in prædictis exceſſerint, per ſuos Diœceſanos vel Superiores caſtigentur, ſalva diſcretione vel diſtinctione diverſorum Ordinum ſervata, inter Monachos, ſive Canonicos & Converſos. Clem: 1. de ſtat: Mon:

Et quia ſicut audivimus & vidimus, quidam Monachi & Canonici Regulares, ſicut Clerici & laici ſeculares conſveverunt incedere, in animarum ſuarum periculum, & ſcandalum plurimorũ; præcipimus, ut Canonici Regulares ſine ſuperpelliceis, vel tunicis lineis, ſeu cappis clauſis, Monachi verò ſine cappis aut cucullis, ſeu ſcapularibus, extra domos ſuas de cætero non incedant, nec etiam intra domum. Si verò contra facere præſumpſerint, adminiſtrationem ha-

nem ha-

nem habentes, eam ipſo facto admittant; & Monachus ſi-
Conc: Trid: ve Canonicus Regularis, per Abbatem, Priorem, Præpo-
Seſſ: 6. c. 3. & Seſſ: 25. c. 14. de Reg: ſitum, puniatur: & ſi negligens fuerit, id per Epiſcopum ſuppleatur.

Quoniam ſicut audivimus, quidam Monachi & Canonici Regulares, aliquorum Monaſteriorum, conſveverunt extra ſepta Monaſterii, tam patenter quàm latenter, tam turpiter, quàm damnabiliter, extra clauſtra ſæpiùs divagari: Statuimus, quòd nullus, exceptô Capellanô, & il-
c. Abbates. 18. q. 2. Conc: Trid: Seſſ: 25. c. 4. de Reg. lis quibus ex neceſſitate adminiſtratio competit, ſepta Monaſterii ſui exire audeat, niſi priùs ab Abbate, Priore, vel Præpoſito; & ſi Abbas, vel Prior aut Præpoſitus, præſentes non fuerint, ab eorum Vicariis, vel aliis poteſtatem habentibus, eis ſpecialiter licentia ſit conceſſa: quibus Abbas, ſeu Prior, vel Præpoſitus, vel eorum Vicarii, ſine cauſa neceſſaria vel rationabili, exeundi licentiam non concedant; nec etiam obtentâ licentiâ, ſine ſocio quiſpiam exire præſumat. Si verò Abbates, Priores, Præpoſiti, vel alii Regulares Prælati, ſeu eorum Vicarii, in aliquo præmiſſorum negligentes inventi fuerint, vel remiſſi; per ſuſpenſionis, vel majoris vindictæ ſententiam, à Diœceſanis ſuis ſe noverint puniendos.

c. Monachi. ext: de ſta: Mon: Prohibemus, ne Monachi vel Canonici Regulares, Eccleſias ad curam recipiant, vel conducant; aut ſine licentia Diœceſanorum Epiſcoporum, vel aliorum Ordinariorum, in Parochialium Eccleſiarum Capellis exiſtant; ſed ad ſua Monaſteria redeant, & donec redierint, alibi non celebrent.

Si quis

Si quis Religiosus inventus fuerit cum canibus & avibus venatoriis, cuicunq; occupanti conceduntur à nobis. Fac: c. 1. & 2. de cler: ven.

Matthiæ Drzevicii, Annô 1532.

ECclesia sancta, charitatem communem omnibus Clericis esse volens, ac discordiarum fomitem removens distinxit Statum Ecclesiasticum per diversos Ordines, ita ut alter in alterius messem falcem suam nō mitteret. Quia tamen Religiosi, præsertim Mendicantes seu Observantes, norma contemplationis & prædicationis non contenti, jura Plebanorum plerunq; præripiunt, in Sacramentis populo suæ curæ non subjecto ministrandis, in casibusq; reservatis absolvendis. Decernit itaq; sancta Synodus, ut quilibet sui Ordinis officia & non aliena administret, in aliena officia, præter Ordinarii admissionem, se non immiscendo, sub poena excommunicationis. inf: lib: 4. de privil: & lib: 5. c. 19. Clemen: uni. de privil:

DE CAPELLIS MONACHORUM.

Ex Antiquis.

NUllus Religiosus, cujuscunq; Ordinis, continuè deservire valeat in Parochialibus Ecclesiis secularium ultra octo dies, absq; illius Parochialis Ecclesiæ Ordinarii licentia speciali. Qui verò tales scienter ultra dies octo, loco Capellanorum ad celebrandum, vel Ecclesiastica Sacramenta ministrañ: tenuerint, aut sustinuerint; sint ipso facto ab omnium ordinum exequutione suspensi: quæ suspensio c. Monachi & c. quod Dei timorem. de sta: mo.

per Diœcesanos Episcopos (impositâ tamen eis primitus super hujusmodi excessu, seu transgressione pœnitentiâ competenti, ac injuncto sibi, quòd in talibus ulterius non excedant) valeat relaxari.

DE JUREPATRONATUS.

Ex Antiquis.

AD extirpandam illam detestabilem corruptelam quorundam Ecclesiarum Patronorum, qui Rectoribus eorum defunctis, spoliant domum & Ecclesiam rebus mobilibus, & interdum immobilibus, in salutis propriæ dispendium, & scandalum plurimorum: Statuimus, ut sive laicus, sive clericus hoc facere præsumpserit, sit à jure præsentandi eâ vice suspensus, & Loci ordinarius conferat Ecclesiam istâ vice; uterq; etiam scilicet præsentans & præsentatus excommunicetur, & arctiùs evitentur, donec debitâ satisfactione restituant sic ablata.

Inst: lib: 5. c. 23. Concil: Triden: Sess: 22. c. 11. de ref.

Detestanda quorundam Patronorum seu advocatorum cupiditas, in tantum metas suæ potestatis excedit, quòd cùm aliqua Ecclesiastica beneficia vacare contigerit, quorum ad ipsos jus pertinet patronatus, nullam idoneitatem præsentandarum personarum, sive Ecclesiarum, sive plebejum utilitatem attendentes: sed imitatores quærunt Clericos Simonis successores, quos receptâ ab eis certâ summâ pecuniæ, sive de ipsâ in posterum persolveñ: aut promissione de remittendis sibi vel non repetendis etiam ab eis decimis, vel

mis, vel aliis Ecclesiæ juribus, aut quod si eis displicentiam fecerint, Ecclesias ipsas dimittere, & literas præsentationis & institutionis suæ ipsorum manibus tradere teneantur, aut similibus pactionibus præmissis, demum eos instituendos Episcopo repræsentant. Ne igitur hujusmodi execrabile genus mercationis jus sibi vendicet de cætero, contra Canonicas sanctiones, hoc sancto approbante Concilio definimus, quòd patronus Clericus vel laicus, qui ex conventione vel pacto quolibet præmissorum, vel simili, deprehensus fuerit aliquem præsentâsse, eo ipso pro illa vacatione jus præsentationis amittat, & pro tunc beneficium hujusmodi per eum, ad quem ipsius institutio pertinet, conferatur: præsentatus verò taliter, non solùm eodem beneficio sit indignus, sed ipso facto reddatur inhabilis ad Sacros Ordines, & ad quævis Ecclesiastica beneficia obtinenda.

c. insinuatū. & in extra vag: 2. de Simo: Bulla Pii V. relata ab Azór p. 2. lib: 7. c. 27. q. 1. incipit. Cùm primū.

Ex Novis.

IN beneficiis Jurispatronatus laicorum, ad Ordinarium devolutis, jus commune servetur. Pro scamnis autem, Cathedris, & locis prioribus & honestioribus in Ecclesiis Parochialibus, materiam jurgiorum nobilitati sæpe numerô præbentibus: volumus, ut nobilitas in foro Ecclesiastico experiatur, quorum differentiæ vel potioritate Jurispatronatus, cùm patronos in Ecclesia præ cæteris honorare oporteat, aut xxx. annorum præscriptione longissima, per Judicem Ecclesiasticum terminetur.

c. si verò. c. cùm propter ext: eod.

c. nobis. ext: eod:

Ad omnem dubitationis seu quæstionis amputandam

c. cùm Bertoldus. de sen: exc. c. de jure. ext: eod: c. cùm contra, de pign:

materiam, statuimus, ut si quis prædium suum, cui jus attinet patronatus, cuiquam impignoraverit, indistinctè jus præsentandi apud ipsum obligantem remaneat: etiamsi hoc non exprimat, cùm tale jus Spirituali annexum, æstimari non possit, ergo & in sortem nequeat computari, cùm semper fructus rei pignoratæ debeat in sortem computari, juxta Canonicas & legitimas sanctiones.

DE CENSIBUS.

In Synodo Lancicienſi prima. Ex Novis.

sup: Bulla Leonis X. de elect: Archid:

DEcrevit Synodus, ut jucundus ingressus, qui usitatiori vocabulo, receptio in Ecclesiam, dicitur; detur juxta antiquam consvetudinem: modo id non procedat ex pacto, sed ab recepto exigatur. Pecunia autem taliter recepta, ad ornamenta Ecclesiæ convertatur, & ratio de ea fiat Domino Ordinario Loci, & Capitulo.

In eadem.

INsuper constituit, ut grossi pro quietationibus à dantibus denarium S. Petri, per collectores seu succollectores ad id constitutos, non exigantur: in quo commisit Synodus Rndmum D. Episcopum Vratislavien: collectorem ejusdē denarii, per Nuncium D. suæ avisari. Alioquin decrevit hoc Summo Pontifici, aut Cameræ Apostolicæ referendum, & rogandum, ut hoc prohibeatur, quia iste grossus nec in ratione computatur apud agentes Cameræ, nec

ad ullam

ad ullam Sedis Apostolicæ utilitatem per succollectores exigitur, magno cum præjudicio Cleri.

In Synodo Lanciciensi secunda.

ET quoniam pleriq; Judices Ecclesiastici, eorumq; Cancellarii & Notarii in exigendis salariis, pro judicialibus & extrajudicialibus Processibus & literis, sicut experientia docet, nimium se reddunt onerosos, ut oppressi subditi hujusmodi extorsiones nequeant supportare, & pleriq; causas eorum malunt derelinquere indefensas, quàm onus talium depactionum sustinere: quod vel ex eo evenit, quia in Dioecesibus Provinciarum nostrarum, non est taxa uniformis Processuum, sed alibi major & onerosior, & alibi minor. Nos igitur attendentes, quòd parentes debent thesaurizare filiis, non deliciis fastigiosis eorum substantiam absorbere, ac cupientes pro diversitate causarum, & litigantium facultate, certum modum, supportabilem & uniformem, omnibus Judicibus Ecclesiasticis, etiam Archiepiscopis & Episcopis, eorum Cancellariis, Curiæ auditoribus, Officialibus, Notariis & Tabellionibus, in omnibus nostræ Provinciæ Dioecesibus, de cætero observandum statuere: hoc sacro approbante Concilio, elegimus & deputavimus quatuor viros idoneos: videlicet Joannem Choinski Cracoviensem, Joannem Gorski Posnaniensem, Archidiaconos; Georgium Myszkowski Canonicum Gnesnensem, Utriusq; Juris Doctores, & Felicem Naropinski Canonicum Vladislavien: qui taxas omnium Dioecesum,

in unam formam generalem, in tota Provincia noſtra obſervandam, redigerent & moderarentur: qui obtulerunt nobis taxam Eccleſiæ Metropolitanæ Gneſneñ: inter alias minorem & honeſtiorem, quam adhuc in pleriſq; ſcripturis fecerunt moderatiorem. Quam in vim & formam Statuti Provincialis inſeri decrevimus, ab omnibus Judicibus præfatis, eorumq; Notariis, inviolabiliter obſervandã: quam deinceps non Eccleſiæ tantùm, ſed totius Provinciæ Gneſnenſis, taxam dici & nominari volumus perpetuò, & in ævum. Contrafacientes, pœnâ dupli parti læſæ, & pœnâ Synodali Eccleſiæ majori applicandâ, per Superiorem irremiſſibiliter punieñ: Cujus taxæ tenor ſequitur.

Taxa Proceſſuum Juris, Conſiſtorii Spiritualis.

IN cauſis Ordinariis, *Citatio*, unus groſſus, ſive ſit unus vel plures Judices apud Epiſcopoſ: apud Officiales medius groſſus. *Contumacia*, ſive contra unum, ſive contra plures, unus groſſus. *Aggravatio*, duo groſsi: *Reaggravatio*, tres groſsi: contra participantes, quatuor groſsi. *Interdictum* quodlibet, & quotquot ſunt perſonæ, ſex groſsi. A qualibet *abſolutione* prædictarum cenſurarum, duo groſsi: *Inſtrumentum* appellationis, ſexdecim groſsi. *Remiſſoria* pro examine teſtium, ſex groſsi: pro examine cujuslibet teſtis ſuper ſimplici propoſitione examinati, duo groſsi. Si verò ſuper *articulis* quantumvis magnis, ſex groſsi. Si ſuper-

per *interrogatoriis*, nihil: ſi dantur ad numerum tredecim, ultra generalia quæ in hoc numero tredecim computari non debent, ſed tantum ſpecialia. Si autem ſupra tredecim, tunc pro quolibet interrogatorio unus groſſus. *Copiæ* pro viginti quatuor rigis in media charta ex utraq; parte ſcriptâ, unus groſſus. *Ab oblatis* & admiſſionibus quorumcunq; Proceſſuum, nihil. *A notis judicialibus* apud Ordinarios, medius groſſus: Apud foraneos Officiales, ſex denarii. *A notis* obligationum & Conſtitutionum, unus groſſus. *Commiſſio*, ſex groſſi. *Commenda* ſimplex, quatuor groſsi. *Crida* cum *Commenda*, ſex groſsi. *Significatoria* pro inſtitutione, quatuor groſsi. *Exequutoriales* ſine ſententia, ſex groſsi: cum ſententia, duodecim groſsi. Et in beneficialibus in *pergameno*, unus florenus. *Pro tranſſumpto* ſententiæ definitivæ ad Curiam Romanam, vel alibi tranſportando, in pergameno, & ſigillo appenſo, una marca. *Indultum* ad copulandum, duo groſsi: Carnes manducandum ex neceſſitate, duo groſsi. *Dimiſſoria*, duodecim groſsi. *Subdelegatio* cauſæ, duo groſsi. *Pro confirmationibus* teſtamentorum, ſi teſtamentum continet centum florenos, una ſexagena: ſi ſupra centum, ad quamcunq; ſummam, non ultra quinque floreni. Hoc proviſo, quòd parvus exceſſus ſupra centum, non augeat taxam. De inſtitutionibus & proviſionibus beneficiorum, mos antiquus, & Bulla Provincialis ſervetur. *Pro erectionibus* beneficiorum, à marcâ proventus, medium florenum. *Pro regeſtro* in uno folio papyri, duo groſſi: ita quod medietas.

ſup: de eo, lect: Archid: Vide in Syn: Gemb:

dietas folii contineat rigas viginti quatuor, & non minus, & scribatur scriptura comprehensiva, & non extensiva.

In causis Appellationum & Apostolicis. Ex Novis.

Citatio Apostolica, unus ferto, si in ea est insertio Commissionis: aliâs sex grossi, & hoc si est in pergameno; nam ab ea quæ est in papyro absq; insertione Commissionis, quatuor grosii. *Citatio per appellationem*, sex grosii. *Citatio cum inhibitione*, duodecim grosii. *Citatio cum Compulsoria*, duodecim grosii. *Compulsoria cum inhibitione*, duodecim grosii. *Contumacia Apostolica & appellationis*, sex grosii. *Aggravatio*, octo grosii: *Reaggravatio*, decem: & contra participantes, duodecim. *Interdictum* quodlibet, & quotcunq; personas contineat, quindecim grosii. *Absolutiones* tam in Apostolicis, quàm in appellationum causis, solvantur secundùm proportionem & taxam censurarum. *Compulsoria*, sex grosii: *Inhibitio*, sex grosii. *Remissoriales* pro examine testium, octo grosii. *Pro instrumento* remissionis Causæ ad priorem Judicem, habentem vim definitivæ sententiæ, media marca: si non habet vim definitivæ sententiæ, quindecim grosii; si à definitiva, una marca. *Citatio* ad exequendam sententiam, sex grosii. *Exequutoriales*, si in eis una sententia inseratur, una marca: si duæ sententiæ, duæ marcæ; & sic consequenter. *Subdelegatio causæ*, quatuor grosii. *Commißio* ad causam, duodecim grosii. *Absolutio* cum inhibitione,

media

media marca. Item. In causis quæ regestrantur, non solvantur notæ: & si partes concordent, antequam regestrum scriptum fuerit, tunc procuratores tenentur ad solutionem notarum.

In causis Legationis Natæ, serventur omnes taxæ prædictæ, quas in Causis Apostolicis & Appellationum servari decrevimus: hôc exceptô, ut pro *Commissionibus* & *Citationibus* cum insertione quærelæ, in forma, *Conquestus:* vel Sua nobis: ditiores solvant mediam marcam, & pauperes quindecim grossos.

In eadem.

ITem statuimus, si Judices Appellationis in una Civitate cum Judicibus, à quibus appellatum est, morari contigerit: tunc acta coram Judice, à quo est appellatum, in dispendium partium regestrari non debent: sed originalia ad Judices, ad quos appellatum est, Notarius Causæ transportare tenebitur, à qua transportatione habebit tres grossos. Si autem in diversis Civitatibus & locis eosdem morari contigerit, tunc etiam acta quantumvis multarum instantiarum, non regestrentur, sed transportentur originalia de loco ad locum: exceptîs actîs instantiæ ultimæ, quæ regestrentur, & regestrata transportentur; originalibûs penes Judicem instantiæ ultimæ remanentibûs.

DE MODO SOLVENDÆ contributionis.

Ex Constit: Drzevicii, Petricoviæ, 1530.

DEcrevit Synodus, ut cum durum sit pro exolvenda contributione cum his agere, qui vel dignitate Episcopali præditi beneficia Ecclesiastica possident, vel alioquin procul absunt: contra eorundem beneficiorum quoscunq; factores, seu procuratores, per censuras procedatur; ut id quod Contributionis nomine debetur, integrè ad Collectores perveniat.

Petri Gamrati, Petricoviæ, 1544.

DIligentiùs cavebunt Rñdmi DD. Archiepiscopus & Episcopi, ne ad ferendum defensionis subsidium nomine Cleri priùs consentiant, donec omnia Privilegia, Jura, libertates & immunitates Ecclesiasticæ, à quibus non parum discessum est, restituantur, & in executionem ponantur. Quandoquidem ordo secularis non priùs consentit ad Contributionem pro Regni defensione, ad quam illi de jure obligantur, nisi priùs exigant aliqua statuta pro libitu suo; multò magis convenit, ut Clerus, priusquàm subeat onus subsidii, cui jure Divino & humano non est adstrictus, etiam contendat & adigat, Jura, Privilegia, & libertates suas in robore conservari, & ut debitæ executioni demandentur.

c. de imm: ecc: lib: 6. c. quanque. de cen: lib: 6.

DE SUFFRAGANEIS.

In Synodo Petricoviensi quarta.

Decre-

DEcrevit Sacra Synodus ut Episcopis titularibus, qui vulgò Suffraganei appellantur, consecrantibus, & Ordines conferentibus, Notarii pro Formatarum exactione se deinceps temperent: quibus idcirco is modus exigendi præscribitur, ut à literis Formatæ Acolythi unum, Subdiaconi duos, Diaconi tres, Sacerdotis, quatuor grossos recipiant: alioquin in contrafacientes, pœna excomunicationis Concilii Provincialis lata est ipso facto. Suffraganei verò consecrationes, Ordinum collationes, insuper Basilicarum, altarium, cimiteriorum, aliorumq; locorum, vestium & vasorum Consecrationes gratuitò faciant; & non ampliùs quàm procurationem, hoc est alimoniam sui, personarum, equorumq; suorum necessariam, & non superfluam, in eodem loco percipiant. Quibus DD. Locirdinarii honestîs stipendiîs, ne egeant, providere tenebuntur.

Conc: Trid: Sess: 21. c. 1. de ref.

c. cùm sit Romana. de Simo.

DE CONSECRATIONE Ecclesiæ vel Altaris.

SI Ecclesiam pollui humani sangvinis aut seminis effusione, aut publicè excommunicatum in ea scienter sepeliri contingat; ipsius Ecclesiæ cimiterium, si contiguum sit eidem, censetur esse pollutum: & antequam per Episcopum reconcilietur, in ea non debeant divina celebrari, vel aliquis sepeliri.

c. Si Ecclesia. & c. proposuisti. ext: eod.

Ex Novis, Joannis Laski. In Synodo Petricoviensi quarta.

c. si. Ecclesiam. cod: lib: 6.

EXecrationes Sacrorum locorum, Juri communi innitendo, Sacra Synodus, propter Clerum simplicem, tunc contingere declarat; cùm aut sangvis humanus abundans ex vi illata in sacro loco effunditur, etiam si in terram effluere non permittatur, ut potè, cùm in scutellam vel vestem recoligatur; aut si fortè quispiam absq; sangvinis effusione illic interfectus, vel enormiter fustigatus percussusq; sit: vel cùm semen humanum in sacro loco libidinosè effusum sit, præmissorumq sufficiens probatio appareat. Execratorem autem arbitrio Loci ordinarii puniendum, qui in pœna infligenda rationem habebit personæ, loci, temporis, & delicti.

DE CELEBRATIONE MISSARUM, & Officiorum Divinorum.

c. multi. c. Christus. 1. q. 1.

CUm celebratio Missarum non ex vita & merito, sed ex officio dependeat sacerdotum: Ideo statuimus, ut si quis laicus vel Clericus, cujuscunq; dignitatis, religionis vel status existat, ausus sit, præsumptione damnabili, publicè prædicare, vel occultè docere, credere, vel tenere pertinaciter, quod Sacerdos in mortali peccato existens, non possit conficere Corpus CHRISTI, pro incredulo & heretico habeatur: quem errorem hujus Sacri Concilii approbatione damnamus, & damnatum dudum nunciamus, anathematizamus, & penitùs reprobamus.

Pac: c. de homine ext: de celebr: Miss: Conc: Trid: Sess: 7. c. 12. de Sacram.

Damna-

Damnamus insuper, anathematizamus, & reprobamus omnes articulos Joannis Vikleff, Joannis Hus, & sequacium eorundem; & præsertim errorem illorum, qui eadem præsumptione damnabili, audent publicè prædicare, vel occultè docere, vel tenere, quod de necessitate salutis laici sunt communicandi sub utraq; specie, scilicet panis & vini: qui error per Decretum Sacri Concilii Constantiensis est damnatus. Quod sequitur in hæc verba.

Vide Conc. Trid: Sess: 21. c. 1. & can: 1. de commu: sub utr.

Decretum Sacri Concilii Constantiensis, de Communione sub utraq; specie.

IN nomine Sanctæ & individuæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Amen. Cùm in nonnullis partibus quidam temerariè asserere præsumant, populum Christianum debere sacrum Eucharistiæ Sacramentum sub utraq; specie panis & vini suscipere: & non solùm sub specie panis, sed etiam sub specie vini, populum laicum passim communicant, etiam post cœnam, vel aliàs non jejunum, & communicandum esse pertinaciter asserunt, contra laudabilem Ecclesiæ consvetudinem rationabiliter approbatam, quam, tanquam sacrilegam, damnabiliter reprobare conantur. Hinc est, quod hoc præsens Sacrum Constantiense generale Concilium, in Spiritu Sancto legitimè congregatum, adversus hunc errorem saluti fidelium providere satagens, maturâ plurium Doctorum, tam Divini quàm humani juris deliberatione præhabita, declarat, decernit, & definit: Quòd licet Christus post Cœnam instituerit, & suis Apostolis ministrave-

 nistrave-

nistraverit, sub utraq; specie panis & vini, hoc Venerabile Sacramentum; tamen hoc non obstante, Sacrorum Canonum authoritas laudabilis, & approbata consvetudo Ecclesiæ servavit, & servat, quod hujusmodi Sacramentum non debet confici post cœnam, neq; à fidelibus recipi non jejunis, nisi casu infirmitatis, vel alterius necessitatis à Iure vel ab Ecclesia concesso, vel admisso. Et sic hæc consvetudo ad vitandum aliqua pericula & scandala, est rationabiliter introducta. Et licet in primitiva Ecclesia hujusmodi Sacramentum reciperetur à fidelibus sub utraq; specie: postea tamen decretum fuit, ut à conficientibus sub utraq; specie, à laicis verò tantummodò sub specie panis suscipiatur: cùm firmißimè credendum sit, & nullatenus dubitandum, integrum Christi Corpus & Sangvinem, tam sub specie panis, quàm sub specie vini veraciter contineri. Unde cùm hujusmodi consvetudo ab Ecclesia, & Sanctis Patribus rationabiliter introducta, & diutißimè observata, sit habenda pro lege, quam non licet reprobare, aut sinè Ecclesiæ authoritate pro libito innovare: quapropter, quòd hanc consvetudinem aut legem observare, sit sacrilegum aut illicitum; censeri debet erroneum, & pertinaciter asserentes oppositum præmissorum, tanquam hæretici arcendi sunt, & graviter puniendi per Diœcesanos locorum, seu Officiales eorum, aut inquisitores hæreticæ pravitatis, in Regnis seu Provinciis, in quibus contra hoc Decretum, aliquid forsan fuerit attentatum, aut præsumptum, juxta Canonicas & legitimas sanctiones, in favorem Catholicæ fidei, contra hæreticos & eorum fautores, salubriter adinventas. Datum Constantiæ, die sexta, Mensis Iulii. Annô D. Millesimô, Quadringentesimô, decimoquintô.

Sacer-

§.

Sacerdos quilibet plebem suam doceat diligenter, ut cùm in celebratione Missarum levatur Hostia salutaris, quilibet devotè flectat genua sua, vel saltem se reverenter inclinet. Idem facient, cùm eam portat Presbyter ad infirmum, quam in decenti habitu, superposito mundo velamine, ferat manifestè ac honorificè, ante pectus, cum omni reverentia & timore, cum nola parva & lumine, nisi locorum repugnet distantia, vel temporis qualitas praecedentis. Et ut ad faciendam tam Venerabili Sacramento debitam reverentiam & honorem, hominum fidelium devotio incitetur: omnibus Christifidelibus, qui in elevatione & delatione Corporis CHRISTI, genua flectent, vel saltem devotè sese inclinaverint, & unum Pater noster cum Salutatione Angelica dixerint, aut ipsum venerabile Sacramentum ad infirmos concomitati fuerint, de Omnipotentis Dei clementia, quadraginta dies Indulgentiarum, de injunctis poenitentiis, misericorditer relaxamus.

c. sanè de cel: Miss: Conc: Trid: Sess: 13. c. 6. de Sacrosan: Eucharist: Sacram:

Antiquum Statutum Gnesnensis Provinciae renovantes, praecipimus, ut Episcopi summis festivitatibus Missas celebrent, & verbum Dei populo per se, vel alios ad hoc idoneos, proponant: nisi magna necessitate fuerint impediti.

c. inter caetera. de off: ord:

Plures Missas una die, excepta sollennitate Natalis Domini, Sacerdoti celebrare non licet.

Ex Antiquis.

Prohi-

c. consului-sti extra eod.

PRohibitum Constitutionibûs Canonicîs invenimus, ut nullus Sacerdos plures Missas debeat dicere una die, excepta solennitate Nativitatis Dñi, & in casibus specialiter reservatis. Quia tamen Sacerdotum avaritia, ausu temerario, ut plures oblationes capiant, in diversis Ecclesiis præsumunt dicere plures Missas: præsenti Statuto firmiter prohibemus, ut nullus Sacerdos de cætero duas Missas uno die, nisi ut præmittitur, audeat celebrare; contrarium faciens, ad arbitrium superioris puniatur. Item abusum illum, qui in quibusdam Ecclesiis solitus est observari, videlicet, quòd Presbyter cantato Introitu, & Kyrié eleison, in uno Altari, mox ad aliud ad id faciendum se convertit, & sic deinceps: & cùm hoc avaritiam sapere videatur, propterea abusum prædictum penitus reprobamus. Adjicientes, quòd duæ vel plures Missæ, ubi voces invicem se confundunt, in una & eadem Ecclesia, simul & semel nullo modo decantentur.

Vide infr: Bull: Provinc:

Ordinamus etiam & statuimus, ut deinceps, nedum in Cathedralibus, verùmetiam in Collegiatis Ecclesiis, omnes horæ Canonicæ, per Vicarios ipsarum Ecclesiarum decantentur, ut eò amplior ad Ecclesias populi devotio excitetur. Quodq; in Altari majori cujuslibet Ecclesiæ Cathedralis, nonnisi Canonicus ejusdem Ecclesiæ Missam audeat celebrare: nisi per consvetudinem in aliquibus Ecclesiis contrarium sit introductum.

Ephes: 4.

Cùm Doctor gentium, lumenq; gloriosum Ecclesiæ asserat, unicuiq; nostrûm gratiam à Domino datam, quam non con-

non convenit alicui, maximè in ſortem Dñi vocato, in vacuum recepiſſe : quapropter, quod miramur & dolemus de nonnullis noſtræ Provinciæ Epiſcopis, Abbatibus, Præpoſitis, ac aliis Clericis, dignitates, perſonatus, officia, Canonicatus, & alia Eccleſiaſtica beneficia, curam præſertim animarum habentia, obtinentibus; qui etſi ſacrîs Canonum inſtitutis urgentibûs, ad Sacros Clericorum Ordines promoventur, aliqui tamen gratiam, quam in collatione prædictorum Ordinum aſſequuntur, ſacrarum videlicet Miſſarum officia, in quibus noſtræ redemptionis recenſetur memoria, in ſuæ ſalutis ac animarũ, pro quibꝰ hujuſmodi offerre tenentur ſacrificia, diſpendium, raró vel nũquam, non ſine gravi ſcandalo celebrando exequuntur, acſi propter alicujus criminis latentis obſtaculum, ab exequutione Sacerdotalis officii ſuſpendi viderentur. Cùm autem beneficium datur propter officium, in quo præcipuè circa frequens miniſterium venerabilis Euchariſtiæ Sacramenti, Deo dignè & laudabiliter ſerviatur, hoc ſacro approbante Concilio, volentes hunc torporem à Prælatis & Clericis hujuſmodi, virgâ ſeu baculô paſtoralis animadverſionis excutere, ſtatuimus, ut de cætero Epiſcopi & Abbates, Præpoſiti, & alii (ut præfertur) Eccleſiaſtica beneficia, qualiacunq; ſint, obtinentes, Subdiaconi ad Diaconatus, & Diaconi conſequenter ad Presbyteratus gradum, impedimentîs Canonicîs ceſſantibûs, infra unius anni ſpatium, promoveri non poſtponant; dum verò in Sacerdotio fuerint conſtituti, infra ſex menſium decurſum, à tempore, quo

2. Cor: 6.

c. licet ca-no: de elec lib: 6.

c. quia. de reſcr: lib: 6.

Presbyteratûs Ordinem susceperint. Hi verò qui actu sunt Sacerdotes facti, à die publicationis præsentium, infra similem sex mensium terminum, vel si eò citiùs fieri poterit, ad prædictorum Ordinum exequutionem, videlicet ad peragenda veneranda Missarum officia, tam reverenter, quàm
1. Cor. 11. devotè, juxta svasum Apostoli seipsos probando, præparare debeant; ac toties de illo pane edere, & de calice bibere, quoties & quando hoc ipsis Deus inspiraverit, & suæ ac proximi saluti putaverint expedire: ita tamen, ut si frequentiùs id fieri commodè non posset, saltem in festis majoribus
Conc: Trid: Sess: 23. c. 14. de ref: anni, nisi fuerint Canonico impedimento prohibiti, quod suo Superiori, vel de ipsius licentia Confessori idoneo revelabunt, devotiùs sicut poterint Missas celebrent. Transgressores autem hujus salubris Constitutionis, si Episcopi fuerint, pro quolibet anno in centum, si Abbates non exempti, in viginti quinq; marcis usualibus: si verò Præpositi &
Vide c. dolentes, de cele: Miss: alii beneficiati, præsertim curam animarum habentes, decima parte fructuum beneficiorum pro media parte fabricæ illarum Ecclesiarum, ubi beneficiati fuerint, in residua verò pro exequutione præsentis nostræ Constitutionis, Loci scilicet Ordinario, vel cui hæc sollicitudo commissa fuerit, convertenda, præsentî irrefragabilî Statutô decernim9 puniendos. Ad cujus solicitam fidelemq; observantiam Episcoporum nostrorum, & aliorum vices ipsorum gerentium, qui pro tempore fuerint, conscientias oneramus.

Ex Novis. In Synodo Lanciciensi prima & secunda.

Perpe-

PErpetuô prohibemus edictô, ne Clerici noviter ordinati, ad primas Missas mendicent per se, vel alium, seu alios, cum Cleri totius scandalo, levitate, & dedecore, ac contra Canonicas sanctiones: & non plus quàm una die, in Conviviis primitiarum se occupent. Contra facientibus poena arbitraria imponenda. Conc: Trid: Sess: 22. in decr: de obser: in cele. in Epistol: Past: de sacr: Miss.

In Synodo Petricoviensi Prima.

NE ex varietate, quæ in Pontificalibus antiquis invenitur, aliquando error comitti valeat; statuimus, quòd de cætero Pontificale juxta ritum Romanæ Ecclesiæ impressum, in conferendis Ordinibus & consecrationibus Episcoporum, virginum, & benedictionibus, officiisq; Divinis, & aliis ceremoniis, in tota Provincia observetur.

In Synodo Lancicienſi Prima.

ET quia nonnulli indocti Sacerdotes, legere nescientes, & aliquando Pseudosacerdotes non ordinati, consveverunt Missas legere adeò demissa voce, ut nequaquam à populo astante audiri possint, hac arte insufficientiam suam tegendo; & quod est pejus, Corpus Dñi non consecrando, idololatriamq; committendo, quo ira Dei provocatur, & populus astans ludificatur, meritisq; condignis defraudatur. Quare Synodus constituit, ut Missæ lectæ à Sacerdotibus, elevata voce & sonora legantur, ut ab astantibus bene audiri possint, sub poena suspensionis ab officio. Conc: Trid: Sess:22.c.5. Vide in rubr Miss: de ritu cel:c.4. § 1. c. de homi. ne. de cele Miss:

Ex Statutis Matthiæ Drzevicii, Petricoviæ. Annô 1530.

c. quia de refer: in 6. c. dolentes. ext: eod: QUoniam Jura disponunt, beneficium dari propter officium, ad horas deniq; Canonicas, Dño Deo veluti certum pensum quotidie persolvendas, quemque beneficii possessorem arctissimîs vinculîs esse obstrictum. Altero namque, quod patrimonio Christi beneficio scilicet servatur, altero quidem ordine sacro, cui horæ Canonicæ annexæ sunt, insignitur. (dis: 97. c. si quis Presbyter.) Pleriq; tamen Clerici, etiam insignes, tantam de se Domino Deo obligationem minimè curantes, in grave animarum suarum periculum, inque decoris Cleri perniciem, malitiosum illum servum Evangelicum (Luc: 19.) imitati, qui talentum lucri faciendi causâ à Domino sibi commissum habens, in terram defodit, nullum Domino fructum, quin potiùs ex negligentia damnum, sibique ob hoc Domini, cum pernicie, indignationem attulit; tamen horarum Divinarum censum minimè persolvere, idque preciosum talentum à Domino Deo lucrandi causâ illis commissum, negligere non horrescunt. Proinde hæc Sacra Synodus DD. Ordinarios orat, hortatur, atq; eorum conscientiæ injungit diligenter in Clero, eos tales perquirant, ac justîs ex juris præscripto pœnîs percellant, quo & hi etiam inviti, in Dei nomine ad debitum obsequium adigantur. (Vide Navarr: c. 25. n. 122. in man. Diaz: in prax: cri: c. 44.) Aliiq; tantam insanam animi indulgentiam exemplô pœnæ diffugiant.

De Ba-

DE BAPTISMO.

Ex Antiquis.

Baptismus cum honore & reverentia celebretur, & cum magna cautela, maximè in distinctione verborum, & prolatione, in quibus tota virtus Sacramenti consistit: scilicet, Ego te baptizo; In Nomine Patris, & Filii, & Spiritûs sancti, Amen. In vulgari laicos quosvis ac obstetrices, doceant Sacerdotes frequenter, qualiter cùm opus fuerit, debeant baptizare (patrem & matrem etiam prolis) in mortis articulo. Forma autem verborum prædicta, ab eo qui baptizat, integrè, continuè, ordinatè, & sine interpositione aliqua proferatur. Interrogetur autem laicus, qui sic ipsum baptizavit, diligenter à Sacerdote, quid dixerit? quid fecerit? & si eum invenerit modo discreto & debito baptizâsse, allatô puerô ad Ecclesiæ fores, suppleatur quod deest, scilicet pabulum salis, & aurium linitio cum saliva; & tunc à Sacerdote nomen puero imponatur. Exorcismi tamen non dicantur, sed super fontem, sinè ablutione tamen, omnia fiant, quæ solent fieri. Si verò dubium fuerit sub qua forma puer baptizatus fuerit, tunc Sacerdos omnia faciat, & aquâ abluens dicat: Si tu es baptizatus, ego te non rebaptizo; si autem non es baptizatus, ego te baptizo: In nomine Patris, & Filii, & Spiritûs sancti, Amen. Ad elevandum puerum de fonte, duo tantùm patrini recipiantur: unus etiam vel una sufficit.

Matt: 28. c. 1. de Bapt:

In Epist: Pastoral: de Baptis.

c. de quib9. ext: eod.

Conc: Tri: Sess: 24. c. 2. de ref: matrim: c. non plures de consecr: dist: 4.

Ex Constit: Nicolai Dzierzgovii, Petricouiæ, 1551.

c. de Arianis. dist. 4. de conse. Vide in Rituali Pauli V. fol: 16.

RUtheni, aliiq; Schismatici, in quorum baptismo debita forma aut materia servata non est; & quicunq; ad gremium & unionem sanctæ Matris Ecclesiæ venire, & sacrum baptisma suscipere voluerint, ritè baptizentur.

DE CUSTODIA EUCHARISTIÆ.

Ex Antiquis.

c. statuimus. ext: eod.

STatuimus, ut in cunctis Ecclesiis Eucharistia, Chrisma, Oleum sacrum, aqua baptismi, sub fideli custodia, sub seris, & reverenter observentur, nè possit ad illa temeraria manus extendi, pro nefandis aliquibus exercendis. Si verò is ad quem spectat custodia, ea incautè relinquerit, tribûs mensibûs ab officio suspendatur: & si per ejus incuriam aliquod nefandum inde contigerit, graviori subjaceat ultioni.

c. relinqui. ext: eod.

Relinqui nolumus incorrectum, quòd quidam Clerici Ecclesias sic exponunt supellectilibus propriis, & etiam alienis, ut potius domus laicæ, quam Dei basilicæ videantur, non considerantes, quòd Dominus in Evangelio non sinebat, ut vas transferretur per templum. Sunt autem alii, qui non solùm Ecclesias dimittunt incultas, verùm etiam vasa ministerii, & vestimenta ministrorum, ac pallas Altaris, necnon & ipsa corporalia tam immunda relinquunt, quòd interdum aliquibus sunt horrori; firmiter prohibemus, ne hujusmodi suppellectilia in Ecclesiis reponi admittantur, nisi inter hostiles incursus, aut incendia repentina, seu alias necessi-

Mar: 11. V. 16.

necessitates urgentes, ad eas habeatur refugium: sic tamen, ut necessitate cessante, res in pristina loca reportentur. Præcipimus quoq; ut altaria, vasa, corporalia, ac vestimenta prædicta, munda & nitida conserventur. Nimis enim videtur absurdum in sacris sordes negligere, quæ dedecerent etiam in profanis.

Ex Statutis Nicolai Dzierzgovii, Lovicii 1556.

CUm per incautam custodiam Sacræ Eucharistiæ Corporis Dominici, & aliorum Sacramentorum, sicut experientiâ didicimus, nefariis hominibus quandoq; præstatur ad sacrilegia & maleficia occasio. Proinde Statutum vetus de custodia hujusmodi decrevimus innovandum, ut Rectores, Custodes, & Vicecustodes, seu ut vocant, Sacristæ Ecclesiarum, ciboria seu sacraria, ubi recondunt Sacrosanctum Corpus Domini nostri JESU CHRISTI, similiter Oleum sacrum, & Chrisma, necnon fontem baptismalem, in bona clausura & custodia servent, & claves sacrarii ipsi penes se, vel abdito loco in Ecclesia, sub pœna carcerum, & suspensionis ab officio & beneficio, ad unius anni decursum, teneant, ne ad illa cuiq; facilis pateat aditus: alioqui, si cujus incuriâ aliquod ejusmodi nefandum (quod absit) facinus, per impios admissum fuerit, graviori animadversione ferientur. Locorum autem Archidiaconi, seu illi ad quos visitatio Parochiarū de jure vel consvetudine spectat & pertinet, de custodia hujusmodi diligenter perquirant, & illam videant; ut si minùs cautè aliquem id observare compererint.

[Margin: sup. c. 1.]

[Margin: c. ad hæc. de off. Archid.]

pererint, tales ſeu talem ad Locorum Ordinarios deferant irremiſſibiliter puniendos. Similiter Rectores ipſi Eccleſiarum, & eorum Vicarii, ſeu illi ad quos adminiſtratio Sacramenti Euchariſtiæ pertinet, ut illam reverenter, & non tumultuariè communicantibus diſtribuant, & videant diligenter cui illam adminiſtrent, vultumq; pecoris ſui agnoſcant; nè ſcilicet alienis Parochianis, & ignotis hominibus, eiſq; peccata ſua non confeſſis, nec diligenter, an veritatem Corporis Dñi in ea contineri credant, ac illâ conceſſâ, ſtatim ibidem in ſui præſentia communicantes, ipſos ablutionem ſumere faciant, ſub pœna ſuperiùs deſcripta.

in extravag. c. Salvator. de præben. § ſane. Clem: I. de priv:

DE OBSERVATIONE Jejuniorum. *Ex Antiquis.*

c. conſiliũ. ext: eod.

PRohibemus, né quis adultus pariter & diſcretus, ordinaria & ſtatuta Jejunia, ut Quadrageſimale, Quatuor Temporum, & Vigiliarum, præſumat infringere; nec hujuſmodi neceſſaria jejunia, prætextu votivi & extraordinarii jejunii, cùm tale damnum talî lucrô nolit Deus compenſari, in alia jejunia commutare.

Volentes ſuccurrere erroribus, quos experientia docente didicimus temporibûs noſtrîs, in aliquibus Diœceſibus Provinciæ Gneſnenſis exoriri; ſtatuimus quòd dum Vigilia B. Matthiæ Apoſtoli, in dies Carniſprivii inciderit, quoad jejunium, & alia, ab omnibus obſervetur, & in aliam diem per quempiam nullatenùs transferatur.

c. I. ext: eod.

DE Ec-

DE ECCLESIIS ÆDIFICANDIS.

Ex Antiquis.

ECclesiam seu Basilicam de novo nullus ædificet ; nec antiquam transferat, nisi per Episcopum, vel ejus Commissarium, in locum structuræ ponatur lapis primarius benedictus, aliâs ædificium diruatur, & ædificans temerarius Clericus vel laicus, Canonicè puniatur. Nec Episcopi socii Dioecesanorum, seu Vicarii, qui Suffraganei communiter appellantur, hujusmodi primarium lapidem ponant, maximè in locis, in quibus Ecclesiæ aliâs non fuerunt, nec ædificatas consecrent, sine Dioecesani licentia speciali ; qui ex officio suo tenetur providere, ne Ecclesia erigatur, sine dote congrua, luminaribus & ornamentis, & absq; Ecclesiæ antiquioris notabili detrimento. Cùm autem ejusmodi Episcopo per Dioecesanum committitur, ut in Dioecesi sua Ecclesiarum construendarum primarios lapides ponat, seu constructas consecret ; in tali generali mandato non comprehenduntur Collegiatæ Ecclesiæ, nisi de ipsis specialem fecerit mentionem. Talis verò Episcopus, nisi de speciali Dioecesani commissione, non potest ipsius subditos solvere vel ligare.

c. nemo Ecclesiam de consecr: dis: 1.

c. 1. de con: Concil: Bracar: 2. p. 2. n. 15.

c. in generali: de reg: ju: in 6.

c. ut Dominicis. & c. nullus. ext. de Paro:

Item. Cùm Episcopi fundant Ecclesias, aut fundatas dotare voluerint, statuimus, ut dos in perpetuam memoriam habeatur in scripto, & sub sigillo Prælati & Patroni, litera diligentiùs conservetur. Si quæ autem pro usibus ejusdem Ecclesiæ decimæ fuerint deputatæ, sub certa limitatione

Concil: Bracaren: ubi supr:

tatione terræ, & quantitate valoris debent assignari, ita ut excrescentiæ (si quæ forent) in posterum ad mensam Episcopi convertantur. Hoc autem ad Capitula Ecclesiarum Cathedralium, habentia donationes novalium, nolumus extendi.

c. 1. ext. eod. Quicunq; Ecclesiastica beneficia obtinent, adjuvent ad tecta Ecclesiæ reficienda, vel Ecclesias restaurandas, & cum eis collectores elèèmosynarum, pro fabricis Ecclesiarum, quos quidam victricos appellant, deputati, qui sunt omni exceptione de plebe majores; & iidem elèèmosynas fidelium inconsultis Ecclesiarum Rectoribꝰ nõ expendant.

Ad decus & honorem Ecclesiarum Cathedralium attendentes, statuimus, quòd consvetudo in nostra Provincia jam diutiùs observata, qua Pontifices duas, & Capitula Ecclesiarum Cathedralium tertiam, partes, pro fabrica Ecclesiarum contribuunt, robur obtineat perpetuæ firmitatis: ipsamq; hoc approbante Sacro Concilio approbamus. Et ut æqualitas cuilibet servetur, decernimus, quod Capitula Ecclesiarum prædictarum, ponant beneficiis ipsorum justam & ordinatam taxam, salvo, quod si ex justa causa contigerit Clero, pro subsidio fabricæ collectam imponi: illa ne alter præ altero prægravetur, parte pro aliqua non debeat computari, sed ea non obstante, nihilominùs quilibet contribuat suam partem.

Ad Divini cultus ampliationem, ad viarum quoq; injustitiæ ac controversiæ præclusionem, quodq; Rectores Ecclesiarum, & aliæ Spirituales personæ militantes Deo,

curis

curis se non implicent secularibus, carnalia Spiritualibus, 2. Tim. 2.
inutilia utilioribus, præferendo: volumus & ordinamus, quòd singulis Annis infra octavas Nativitatis CHRISTI, aliquo dierum dictæ octavæ, ipsi Rectores, vel alii curati, cōmuniter & divisim, quilibet in Parochia sua, cum patrono Ecclesiæ, si Patronus ibi fuerit, & commodè adesse poterit, & cum Parochianis, vel saltem cum aliquibus de senioribus Parochianorum, seu Parochiæ, duos viros de statu laicali, fide dignos, eligant, ac deputent: qui sic deputati viri Ecclesiastici, vel victrici Ecclesiæ nominati, ea, quæ pro fabrica seu structura, & aliis censibus, seu necessariis Ecclesiæ, quoquo modo à Christi fidelibus offerentur, diligenter conservent, & cum consilio Rectoris exponant fideliter, ac dispensent: qui etiam hujusmodi oblata, cum Rectoribus cujuslibet Ecclesiæ describere, personas offerentium, tempus, & quotam oblationum, ne ipsis apponi possit usurpatio, tenebuntur; & in fine anni suis successoribus, sic ut præfertur, iterum electis, & Rectori Ecclesiæ, ac aliquibus de senioribus Parochianis, de hujusmodi receptis & expositis, etiamsi ipsi de consensu Rectoris & Parochianorum, in eodem officio remanserint, singulis annis rationem facere sint adstricti: ad quam etiam faciendam, eos, & eorum quemlibet obligamus. Et ut in præmissis cesset omnis suspicio, & veritas appareat, volumus, quòd unus liber seu quaternio, penes Rectorem Ecclesiæ, & alter penes dictos viros duos Ecclesiasticos sit; in quibus libris sive quaternis, hujusmodi oblationum summæ, ac distributiones, sive di-

In Epist. Pastoral: de sup: fa: in fi.

ſpenſationes eorundem (ut præmittitur) conſcribantur, habeantur, remaneant, & ſerventur: pravitatibûs Simoniæ, uſuræ, & cujuſlibet alterius impietatis, atq; dilapidationibûs ceſſantibûs penitus, & ſemotîs. Verùm ſi dicti viri Eccleſiaſtici, ſeu vitrici Eccleſiæ, ſingulîs annîs rationē, (ſic ut præmiſſum eſt) facere contempſerint, aut frivolè obmiſerint; Rectores Eccleſiæ trina monitione per ſe, vel fide dignos ipſis præmiſſa, Ordinario Loci, quando citiùs commodè poterint, ſub pœna Synodali, eoſdem denuncient, animadverſione debita puniendos.

Nicolai Dzierzgovii, Petricoviæ. Annô 1551.

ONera fabricæ Eccleſiarum Cathedralium, juxta diſpoſitionem Statutorum Provincialium, principaliter incumbunt Rñdmis DD. Ordinariis, utpotè, qui duas illorum partes ferre obligantur; ex conſequenti verò, Capitulis partem tertiam dare debentibus. Nihilominùs tamen pravitate & vitio temporum jam inolevit, quòd nonnulli DD. Ordinarii ſolutionem fabricæ non præſtant, atque ita neq; à Capitulis penditur: interea verò Eccleſiæ ſtillicidiis perviæ corrumpuntur, deformantur, & niſi maturè eis conſultum fuerit, pleræq; brevi collabentur. In quibuſdam quoq; Eccleſiis, ut in Poſnanienſi, & aliis, ſunt quædam majora onera, utpotè, veſtes, & vaſa ſacra, organa, campanæ, vinum, cera, oleum, & alia quæ DD. Epiſcopi curare & ferre deberent, non tamen ut debent, aliquid ferre volunt, quin ea in Capitula rejiciunt: quare decrevit

Synodus,

Synodus, ut deinceps DD. Episcopi, in ferendis tam fabricæ, quàm aliis oneribus, nõ sint remissi & negligentes, quin ea quæ debent, liberè ferant; aut si ab istis oneribus liberi & absoluti in futurum esse velint, assignent Decimarũ suarũ Episcopalium partem Capitulis, unde talia onera supportent, quemadmodum in aliis Ecclesiis est factum.

DE IMMUNITATE ECCLEsiarum. *Ex Antiquis.*

LIcet laicis in Ecclesias, Ecclesiasticasq; personas, ac eorum bona, omnis authoritas sit sublata, tam Jure Canonico, quàm Civili: nonnulli tamen laici nitentes in vetitum, immunitates eorum diversîs conatibûs infringere moliuntur: Nos super his volentes eorum ausum reprimere, authoritate hujus Sacri Concilii, sub obtestatione Divini judicii, & maledictionis æternæ, districtiùs inhibemus, ne de cætero ad hujusmodi temerarias manus præsumant extendere; quòd videlicet aliquem confugientem ad Ecclesiam, quantumcunq; maleficium commiserit grave, Judex laicus, seu quivis alius, quantamcunq; secularem dignitatem obtinens, seu potestatem exercens, de Ecclesia violenter præsumat extrahere, immunitatem Ecclesiæ taliter violando, sed potiùs ad instantiam Rectoris Ecclesiæ, ad quam fugit, eidem vitam & membra illæsa conservet, & ipsum pecuniariâ, vel aliâ disciplinâ puniat mitiorî. Nisi malefactor ad Ecclesiam fugiens publicus latro fuerit, vel

c. quis dubitat, dis: 96. c. quanquã. de censi: in 6. l. 2. C. de epi: & cle.

c. inter alia. ext: eod. Vide in Syn: Gẽbi: Bullã Greg: XIV. tit: eod.

 noctur-

nocturnus depopulator agrorum, aut si in ipsa Ecclesia, vel ejus cimiterio, homicidium, vel membri truncationem, sub spe immunitatis perpetraverit; tales enim cujuslibet immunitatis Privilegio sunt indigni.

c. fi. ext: eod.

Clem: 1. de pœnis.

Item, ut experientia rerum Magistra demonstrante didicimus, secularis potestas ad tantum sævire non veretur, quòd Episcopos ab ipsorum sedibus bannit, proscribit, potenter expellit & persequitur, contra DEUM, & Sacrorum Canonum sanctiones, ex quo sæpissimè ad tantam deveniunt egestatem, quod in vilipendium Pontificalis dignitatis, non habent ubi caput reclinent, & vitam sustentent: Propter quod præsentis Concilii authoritate statuimus, & inviolabiliter præcipimus observari, ut quotiescunq; alicui ex Episcopis Provinciæ nostræ supradicta, vel alterum illorum accidere contingat, alii omnes Comprovinciales Episcopi in talibus persequutionibus, ipsum consiliis, subsidiis, favoribus & auxiliis, prosequi & adjuvare teneantur, ut ad suam sedem liberè revertatur. Adjicientes, quòd donec redire nequiverit, Episcopus Comprovincialis quicunque, ad ipsius requisitionem secundùm possibilitatem, in suis domibus eundem procurare sit adstrictus.

Mandamus, ut Capitulum, *Quoniam.* ut intelleximus, de Immunitate Ecclesiarum lib: sexto publicetur, quod sequitur sub hac forma, abbreviatum: Statuimus, ne quis impetratores literarum Apostolicarum, vel alios ad forum Ecclesiasticum recurrentes, super causis, quæ ad idem forũ de jure vel antiqua consvetudine pertinere noscuntur, ad desisten-

desistendum vel in foro seculari, de quæstionibus hujusmodi litigandum, per eorundem Judicum Ecclesiasticorum, vel impetrantium seu litigantium, aut volentium litigare, aut propinquorum ipsorum, seu illarum rerum, aut Ecclesiarum suarum etiam captione, modisvé aliis compellat, seu compelli faciat, seu procuret, nec per se aliosvé impediat; quominùs coram Judicibus Ecclesiasticis delegatis, seu ordinariis, querulantes de causis, quæ (ut præmissum est) ad cognitionem pertinent eorundem, possint publicè justitiam obtinere, nec ad prædicta facienda det auxilium, consilium vel favorem. Si quis verò contra præsumpserit, excommunicationi se noverit ipso facto sabjacere, à qua nisi tam Judici, cujus cognitio fuerit impedita, integraliter, vel jurisditio usurpata, quàm parti, quæ turbata in prosequutione sui juris fuerit, de injuriis, damnis, expensis, & interesse, integrè fuerit satisfactum, nullatenus absolvatur.

Eos qui temporale dominium obtinentes, suis subditis, aliquando interdicunt, ne Prælatis aut Clericis, seu personis Ecclesiasticis, quicquam vendant, aut emant aliquid ab eisdem, ne ipsis bladum molant, coquant panem, aut alia obsequia exhibere, necnon aquam & pascua prohibent, cum talia in derogationem Ecclesiasticæ libertatis præsumant; eo ipso excommunicationis sententiæ decernimus subjacere. Quod etiam ad eos, qui oblationes, ne liberæ fiant, inhibent directè vel indirectè, duximus extendendũ. c. Eos, qui eod: in 6.

Insuper statuimus, ut Capitulum, *Quanquam.* de Censibus, libro sexto; & Clementina, *Præsenti.* eodem titulo, ab omnibus

omnibus

omnibus publicentur & observentur, sub hac forma, collecta: Si Universitas, vel singularis persona, Ecclesias, vel Ecclesiasticas personas, compulerit solvere pedagia, vel gvidagia, seu telonea, vel exactiones pro rebus suis, quas non negociationis causa deferunt, vel pro personis, singulares sunt excommunicati, & universitas interdicta, nec eis prodest contraria consvetudo; & per Diœcesanos, quibus hoc constat, debent tales excommunicati publicè denunciari.

c. noverit. ext: de sen: ex. Excommunicamus omnes, qui de cætero servari fecerint Statuta edita, & consvetudines introductas contra Ecclesiæ libertatem; nisi ea de Capitularibus suis infra duos menses, post hujusmodi publicationem sententiæ fecerint amoveri.

d. c. noverit. Item, excommunicamus Statutarios, & Scriptores Statutorum ipsorum, necnon Potestates, Consules, Rectores, & Consiliarios locorum, ubi de cætero hujusmodi Statuta & consvetudines Ecclesiæ fuerint observatæ: necnon & illos, qui secundum ea præsumpserint judicare, vel in publicam formam scribere judicata.

Cùm ad ministrorum Ecclesiæ sustentationem, & subventionem egenorum, sint proventus & res Ecclesiasticæ deputatæ; prohibemus, ut nulli cum turbâ vel exercitu, in bonis & villis Ecclesiæ, quæ utiq; absq; gravi dispendio Ecclesiarum, & inibi habitantium, destructione non modica nequaquam fieri possunt, faciant stationes. Alioquin principales personæ, turbarum vel exercituum prædictorum,

ctorum, ipso facto, monitione præmissa, sententiam excommunicationis incurrunt; & loca, civitates, castra, villæ, & oppida, quibus præsunt, tam diu donec satisfecerint, Ecclesiastico subjaceant interdicto.

Facit Clemen: præsenti. de cen.

Item. Cùm ad aures nostras frequens clamor pervenerit, quòd quidam Nobiles & potentes, tam laici quàm Clerici, sub specie hospitalitatis, bona Monasteriorum & Ecclesiarum, seu Ecclesiasticarum personarum, devorant & devastant nimis frequenter, & cum effrenata multitudine hospitantur, ut longioris temporis victum brevis hora consumat; sub pœna excommunicationis districtè præcipimus, ut omnes de Provincia Gnesnensi, tam Clerici, quàm laici, ab hujusmodi Monasteriorum & Ecclesiarum gravaminibus abstineant. Qui verò ab hujusmodi gravaminibus non abstinuerint, seu à prædictis Monasteriis vel Ecclesiis, contra religiosorum vel secularium Clericorum voluntatem quidquam extorserint, vel ex vana seu simulata confidentia, annonam, seu alias res Clericorum, absque eorum mandato contrectare præsumpserint; eisdem usq; ad satisfactionem condignam, præmissa monitione, introitus Ecclesiæ denegetur. Episcopi tamen, vel alii, quibus de jure, vel approbata & præscripta consvetudine, procuratio debetur, ipsam poterint recipere, servato moderamine Concilii generalis.

c. cùm Apostolus. extr. de cen.

d. c. cùm Apostolus. & c. procurationes. ext. de cen.

Quoniam nonnunquam Consules Civitatum, & Rectores, necnon & alii, qui habere potestatem videntur, tot onera frequenter imponunt Ecclesiis, ut deterioris condi-

c. nō minus. ext: eod. tionis factum sub eis Sacerdotium videatur, quàm sub Pharaone fuerit, qui legis Divinæ notitiam non habebat: ille quidem omnibus aliis servituti subiectis, Sacerdotes, & possessiones eorum, in pristina libertate dimisit, & de publico eis alimoniam ministravit; isti verò onera ferè universa imponunt Ecclesiis, & tot angariîs eas affligunt, ut eis (quod Hieremias deplorat) competere videatur: Princeps Provinciarum facta est sub tributo: vel quædam fossata vel expeditiones, seu alia quælibet sibi arbitrantur agenda, de bonis Ecclesiarum & Clericorum, & pauperum Christi usibus deputatis, volunt facere cuncta compleri, & jurisditionem etiam & authoritatem Prælatorum ita evacuant, ut nihil potestatis eis in suis videatur hominibus remansisse: quocirca sub anathematis districtione fieri de cætero talia prohibemus. Si autem Consules, aut alii de cætero ista commiserint, & commoniti desistere noluerint; tam ipsi, quàm fautores eorum, excommunicationi se noverint subjacere; nec communioni reddantur, donec satisfactionem fecerint competentem.

Adversus Consules & Rectores Civitatum, & alios qui Ecclesias & viros Ecclesiasticos, taliîs seu collectîs, & exactionibûs aliîs aggravare nituntur, volens immunitati c. adversus. ext: eod. Ecclesiasticæ Lateranense Concilium providere, præsumptionem hujusmodi sub anathematis districtione prohibuit; transgressores & fautores eorum, excommunicationi subjacere præcepit, donec satisfactionem impenderint competentem.

Verùm

Verùm si quando fortè Episcopus simul cum Clericis, tantam necessitatem vel utilitatem prospexerit, ut absque ulla coactione, ad revelandas utilitates vel necessitates communes, ubi laicorum non suppetunt facultates, subsidia per Ecclesias duxerint conferenda, prædicti laici humiliter & devotè recipiant cum gratiarum actione: propter imprudentiam tamen quorundam, Romanus Pontifex priùs consulatur, cujus interest communibus utilitatibus providere. Quia verò nec sic quorundam malitia contra Dei Ecclesiam conquievit, adjicimus, ut Constitutiones & sententiæ, quæ à talibus vel de ipsorum mandato fuerint promulgatæ, inanes & irritæ habeantur, nullo unquam tempore valituræ. Cæterùm, quia fraus & dolus alicui patrocinari non debent, nullus vario decipiatur errore, ut infra tempus regiminis sustineat anathema, quasi post illud non sit ad satisfactionem debitam compellendus: nam & ipsum qui satisfacere recusaverit, & successorem ipsius, nisi satisfecerit, infra mensem manere decernimus Ecclesiasticâ censurâ conclusum, donec satisfecerit competenter, cùm succedant in onere, qui substituuntur in honore.

d. c. adversus. eod.

c. ex teno-re. de re-scr.

c. qui sent tit. de reg. ju. in 6.

Item, Cùm contra violatores Ecclesiarum vel cæmiteriorum, pœnæ sint à Canonibus constitutæ, & peccatîs nostris exigentibus in hæc tempora devenimus, quòd à Magnatibus terræ, nec timor Deo, nec honor Ecclesiis impendatur: Præcipimus, ut talibus qui Ecclesias vel cimiteria, effractionibûs, seu aliîs rapinîs violant, Diœcesani Episcopi nullo modo parcant, sed eos excommunicent, & excom

c. defini-vit, 17. q. 4.

excommunicatos denuncient ad satisfactionem condignam, & præcipuè principi exercitûs, per quem factæ fuerint; & si principum ibi nullus personaliter fuerit, tunc pœna specialiter promulgetur in illos, qui principales in exercitu fuerint: nec aliquo modo lata in eos sententia excommunicationis relaxetur, donec de damnis & injuriis fuerit satisfactum. Is verò qui in Ecclesia vel cæmeterio aliquem graviter læserit, vulneraverit, vel occiderit, excommunicationis sententiam incurrat ipso facto.

Fac: d. c. non minus ex: eod: Ad hæc statuimus, & sub pœna excommunicationis jam prolatæ sententiæ prohibemus, ut nullus in villis Ecclesiæ, seu apud homines earundem villarum, subvectiones seu podwodas accipere præsumat, nisi in tribus casibus; si videlicet traditio ducis, vel alicujus castri subita timeatur; vel si exercitus in terram ingrediens, fuerit nunciatus: & in his scriptis casibus, qui ipsas podwodas acceperit, prima opportunitate sibi occurrente, sine qualibet fraude dimittat in eo loco & relinquat, ubi ab his, quorum fuerunt, absq; difficultate possent reperiri. Qui autem præter hos casus in villis, vel ab hominibus præfatis ipsas receperint, vel casu licito acceptas detinuerint, vel alienaverint, vel usibus propriis aliquo tempore deputaverint, tam diu in locis, in quibus Diœcesano expedire videbitur, denuncientur excommunicati, donec ipsis podwodis restitutis damnum, quod inde ipsorum Domini passi fuerint, ex integro persolutum sit.

NE CLE-

NE CLERICI ET MONACHI, secularibus negotiis se immisceant.

Ex Antiquis.

Multa sunt negotia secularia, de quibus pauca perstringimus, ad quæ pertinet omnis carnalis concupiscentia. Quicquid plùs justô appetit homo, turpe lucrum est: munera injusta accipere, vel etiam dare, pro aliquo seculari quæstu precio aliquem conducere: Conventiones vel lites, vel rixas, amare: in placitis secularibus disputare, excepta defensione orphanorum, aut viduarum: conductores aut procuratores esse secularium rerum, turpis verbi vel facti esse joculatorem, vel jocum secularem diligere, aleas amare, ornamentum inconveniens proposito suo quærere, & in deliciis vivere velle, gulam & ebrietatem sequi, pondera injusta vel mensuras habere, negotium injustum exercere. Nec tamen injustum negotium est dicendum, propter necessitates; quia legimus Sanctos Apostolos negotiatos fuisse, & in Regula Benedicti præcipitur provideri, per quorum manus negotia Monasterii procurentur: canes vel aves sequi ad venandum, & omnibus quibuslibet causis superfluis interesse. Ecce talia & his similia, ministris altaris Domini, necnon & Monachis, omninò contradicimus. De quibus ait Apostolus: *Nemo militans Deo implicet se negotiis secularibus.*

c. 1. ext: eod:

c. 1. ext: eod:

c. 2. & c. Sed nec, ext: eod:

2. ad Ti: 2.

Sed nec procurationes villarum, aut jurisditiones etiam c. 4. ext: eod:

ſeculares, ſub aliquibus Principibus & ſecularibus viris, ut juſtitiarius eorum fiat, Clericorum quiſquam exercere præſumat. Si quis autem adverſus hæc venire tentaverit, quia contra doctrinam Apoſtoli dicentis: Nemo militans Deo implicet ſe negotiis ſecularibus; ſeculariter agit, ab Eccleſiaſtico fiat miniſterio alienus, pro eo, quòd officiô Clericalî neglectô, fluctibus ſeculi, ut poteſtatibus placeat, ſe ingerit. Diſtrictiùs autem decernimus puniendum, ſi religioſorum quiſquam aliquid prædictorum auſus fuerit attentare.

CONSTI-

CONSTITUTIONUM SYNODALIUM PROVINCIÆ GNESNEN: LIBER QVARTVS.

DOCTRINA DE SACRAMENTO Matrimonii, in Concilio Trid: Parochis diligenter servanda.

Matrimonii perpetuum indissolubilemq; nexum, primus humani generis Parens, Divino instinctu pronunciavit, cùm dixit: Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea; quamobrem relinquet homo patrem suum & matrem, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una. Hôc autem vinculô duos tantummodò copulari, & conjungi CHRISTUS Dominus apertiùs docuit, cùm postrema illa verba, tanquam à DEO prolata, referens dixit: Itaq; jam non sunt duo, sed una caro; statimque ejusdem nexus firmitatem, ab Adamo tanto ante pronunciatam, hîs verbîs confirmavit: Quod ergo DEUS conjunxit, homo non separet.

Conc: Trid: Sess: 24. de Sacr: Matrimon:

Gen: 2.

Matt: 19.

Decre-

Decretum de reformatione Matrimonii.

Sess: 24. c. 41. de ref: Matr: *Matrimonia clandestina.*

TAmetsi dubitandum non est, clandestina matrimonia, libero contrahentium consensu facta, rata & vera esse matrimonia, quàm diu Ecclesia ea irrita non fecit, & proinde jure damnandi sint illi, ut eos Sancta Synodus anathemate damnat, qui ea vera ac rata esse negant, quiq; falsò affirmant matrimonia, à filiis familias sine consensu parentum contracta irrita esse, & parentes ea rata, vel irrita facere posse: nihilominùs sancta Dei Ecclesia ex justissimis causis illa semper detestata est, atq; prohibuit, verùm cùm Sancta Synodus animadvertat, prohibitiones illas propter hominũ inobedientiam jam nõ prodesse, & gravia peccata perpendat, quæ ex eisdem clandestinis conjugiis ortum habent, præsertim verò eorum, qui in statu damnationis permanent, dum priore uxore, cum qua clam contraxerant, relictâ, cum alia palam contrahunt, & cum ea in perpetuo adulterio vivunt.

§ 1. *Modus cõtrahendi.*

Cui malo cùm ab Ecclesia, quæ de occultis non judicat, succurri non possit, nisi efficaciùs aliquod remedium adhibeatur: Idcirco Sacri Lateranensis Concilii, sub Innocentio III. celebrati, vestigiis inhærendo præcipit, ut in posterum, antequam matrimonium contrahatur, ter à proprio contrahentium Parocho, tribûs continuis diebûs festivis, in Ecclesia inter Missarum solennia publicè denunciétur, inter quos Matrimonium sit contrahendum: quibûs denunciationibûs factis, si nullum legitimum opponatur impe-

cùm inhibitio. de cland: desp:

tur impe-

tur impedimentum, ad celebrationem Matrimonii in facie Ecclesiæ procedatur, ubi Parochus viro & muliere interrogatîs, & eorum mutuo consensu intellecto, vel dicat; Ego vos in matrimonium conjungo, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti: vel aliîs utatur verbîs, juxta receptum uniuscujusq; Provinciæ ritum. Quod si aliquando probabilis fuerit suspicio, matrimonium malitiosè impediri posse, si tot præcesserint denunciationes, tunc vel una tantùm denunciatio fiat, vel saltem Parochô, & duobûs vel tribûs testibûs præsentibûs, matrimonium celebretur: deinde ante illius consummationem denunciationes in Ecclesia fiant, ut si aliqua subsunt impedimenta, faciliùs detegantur; nisi Ordinarius ipse expedire judicaverit, ut prædictæ denunciationes remittantur: quod illius prudentiæ & judicio sancta Synodus relinquit.

§ 2. *Cognatio Spiritualis.*

Docet experientia, propter multitudinem prohibitionum, multoties in casibus prohibitis ignoranter contrahi matrimonia, in quibus vel non sinè magno peccato perseveratur, vel ea non sinè magno scandalo dirimuntur: Volens itaq; Sancta Synodus huic incommodo providere, & à cognationis Spiritualis impedimento incipiens, statuit, ut unus tantùm, sive vir, sive mulier, juxta Sacrorum Canonum instituta, vel ad summum unus & una, baptizatum de Baptismo suscipiant, inter quos ac baptizatum ipsum, & illius patrem & matrem, necnon inter baptizantem & baptizatum, baptizatiq; patrem ac matrem tantùm, Spiritualis cognatio contrahatur. Parochus antequam

c. non plures. de cõs. dis: 4. & c. quamvis. de cog: spi: lib: 6.

ad Baptiſmum conferendum accedat, diligenter ab iis, ad quos ſpectabit, ſciſcitetur, quem vel quos elegerint, ut baptizatum de ſacro fonte ſuſcipiant; & eum vel eos tantùm ad illum ſuſcipiendum admittat, & in libro eorum nomina deſcribat, doceatq; eos quam cognationem contraxerint, ne ignorantiâ ullâ excuſari valeant; quod ſi alii ultra deſignatos baptizatum tetigerint, cognationem Spiritualem nullo pacto contrahant, Conſtitutionibûs in contrarium facientibûs non obſtantibus: Si Parochi culpâ vel negligentiâ ſecus factum fuerit, arbitriô Ordinarii puniatur.
c. 1. & ult. de cog: ſpi: lib: 6. Ea quoq; cognatio, quæ ex Confirmatione contrahitur, confirmantem & confirmatum, illiuſq; patrem & matrem, ac tenentē nō egrediatur, omnibûs inter alias perſonas hujus Spiritualis cognationis impedimentîs, omninò ſublatîs.

§ 3. *Honeſtas juſtitiæ publicæ.*

Juſtitiæ publicæ honeſtatis impedimentum, ubi ſponſalia quacunq; ratione valida non erunt, Sancta Synodus prorſus tollit; ubi autem valida fuerint, primum gradum non excedant, quoniam in ulterioribus gradibus jam non poteſt hujuſmodi prohibitio abſq; diſpendio obſervari.

c. ex ſponſalibus. de ſponſa. lib: 6.

Affinitas ex fornicatione. Vide Bullā Pii V. incipit: Ad Romanum.

Præterea Sancta Synodus, eiſdem & aliis graviſſimis de cauſis adducta, impedimentum, quod propter affinitatem ex fornicatione contractam inducitur, & matrimonium poſtea factum dirimit, ad eos tantum, qui in primo & ſecundo gradu conjunguntur, reſtringit. In ulterioribus verò gradibus ſtatuit, hujuſmodi affinitatem, matrimonium poſtea contractum non dirimere.

§ 4. *Gradus prohibiti.*

Si quis intra gradus prohibitos ſcienter matrimonium contra-

contrahere præſumpſerit, ſeparetur, & ſpe diſpenſationis *c. fi: de clan deſ:*
conſequendæ careat, idq; in eo multò magis locum habe- *§ pen: Clem: uni. de con: & aff:*
at, qui non tantùm matrimonium contrahere, ſed etiam
conſummare auſus fuerit: quòdſi ignoranter id fecerit,
ſiquidem ſolennitates requiſitas in contrahendo matri-
monio neglexerit, eiſdem ſubjiciatur pœnis; non enim di- *c. fin: de imm: Ecc: & c. quia fruſtra de uſu.*
gnus eſt, qui Eccleſiæ benignitatem facilè experiatur, cu-
jus ſalubria præcepta temere contempſit. Si verò ſolenni-
tatibus adhibitis, impedimentum aliquod poſtea ſubeſſe
cognoſcatur, cujus ille probabilem ignorantiam habuit,
tunc faciliùs cum eo & gratis diſpenſari poterit. In con-
trahendis matrimoniis, vel nulla detur omninò diſpenſa-
tio, vel raro, idq; ex cauſa & gratis concedatur: In ſecundo
gradu nunquam diſpenſetur, niſi inter magnos Principes,
& ob publicam cauſam.

Decernit Sancta Synodus, inter raptorem & raptam, *§ 5. De raptu.*
quam diu ipſa in poteſtate raptoris manſerit, nullum poſſe
conſiſtere Matrimonium. Quod ſi rapta à raptore ſepara- *c. fi: de rapt.*
ta, & in loco tuto & libero conſtituta, illum in virum ha-
bere conſenſerit, eam raptor in uxorem habeat: & nihilo-
minùs raptor ipſe, ac omnes illi, conſilium, auxilium & fa-
vorem præbèntes, ſint ipſo jure excommunicati, ac perpe-
tuò infames, omniumq; dignitatum incapaces; & ſi Cle-
rici fuerint, de proprio gradu decidant. Teneatur præterea
raptor mulierem raptam, ſive eam uxorem duxerit, ſive
non duxerit, decenter arbitriô Judicis dotare.

Multi ſunt qui vagantur, & incertas habent ſedes, & ut *§ 6. De Vagis.*

improbi ſunt ingenii, prima uxore relicta, aliam & plerunque plures illa vivente, diverſis in locis ducunt: cui morbo cupiens Sancta Synodus occurrere, omnes ad quos ſpectat, paternè monet, ne hoc genus hominum vagantium, ad Matrimonium facilè recipiant; Magiſtratus etiam ſeculares hortatur, ut eos ſeverè còërceant. Parochis autem præcipit, ne illorum matrimoniis interſint, niſi priùs diligentem inquiſitionem fecerint, & re ad Ordinarium delata, ab eo licentiam id faciendi obtinuerint.

§ 7. *De concubinariis.* Grave peccatum eſt, homines ſolutos concubinas habere; graviſſimum verò, & in hujus magni Sacramenti ſingularem contemptum admiſſum, uxoratos quoq; in hoc damnationis ſtatu vivere, ac audere eas quandoque domi etiam cum uxoribus alere, & retinere: quare ut huic tanto malo Sancta Synodus opportunîs remediîs provideat, ſtatuit hujuſmodi concubinarios, tam ſolutos quàm uxoratos, cujuſcunq; ſtatus, dignitatis & conditionis exiſtant; ſi poſtquam ab Ordinario, etiam ex officio ter admoniti ea de re fuerint, concubinas non ejecerint, ſeq; ab earum conſvetudine non ſejunxerint, excommunicatione feriendos eſſe; à qua non abſolvantur, donec re ipſa admonitioni factæ paruerint: quod ſi in concubinatu per annum, cenſuris neglectis permanſerint, contra eos ab Ordinario ſeverè pro qualitate criminis procedatur. Mulieres ſive conjugatæ ſive ſolutæ, quæ cum adulteris ſeu concubinariis publicè vivunt, ſi ter admonitæ non paruerint, ab Ordinariis locorum, nullo etiam requirente, ex officio graviter pro modo cul-

c. ſi concubinar: de ſent: ex:

do culpæ puniantur, & extra Oppidum, vel Diœcesim, si id eisdem Ordinariis videbitur invocatô, si opus fuerit, brachiô secularî, eijciantur, aliîs pœnîs contra adulteros & concubinarios inflictîs, in suo robore permanentibûs.

Ita plerunq; temporalium Dñorum ac Magistratuum, mentis oculos terreni affectus atq; cupiditates excœcant, ut viros & mulieres sub eorum jurisditione degentes, maximè divites, vel spem magnæ hæreditatis habentes, minîs & pœnîs adigant, cum iis matrimonium invitos contrahere, quos ipsi Domini vel Magistratus illis præscripserint. Quare cùm maximè nefarium sit, matrimonii libertatem violare, & ab eis injurias nasci, à quibus jura expectantur; præcipit Sancta Synodus omnibus, cujuscunq; gradus, dignitatis, & conditionis existant, sub anathematis pœna, quam ipso facto incurrant, ne quovis modo directè vel indirectè, subditos suos, vel quoscunq; alios cogant, quo minùs liberè matrimonia contrahant.

§ 8 *Matrimonii libertas*

c. Gēma. c. cùm locum de sponsal.

Ab Adventu Dñi nostri Jesu Christi, usq; in diem Epiphaniæ; & à feria quarta Cinerum, usq; in Octavam Paschatis inclusivè, antiquas solennium nuptiarum prohibitiones, diligenter ab omnibus observari Sancta Synodus præcipit: in aliis verò temporibus nuptias solenniter celebrari permittit, quas Episcopi, ut ea qua decet, modestia & honestate fiant, curabunt; sancta enim res est matrimonium, & sanctè tractandum.

§ 9 *Temporis prohibitio solennitatis nuptiarum.*

c. non oportet. 33. q. 4

c. capellanus. ext: de fer:

DE SIMONIA.

Ex Antiquis.

c. licet Heli, 1. ext: eod: LIcet Heli summus Sacerdos in se bonus fuerit, quia tamen non ignorans filios suos, injustè, ac contra legem Dei agere, prout ad ejus spectabat officium, non correxit, cæsis in bello filiis, ipse de sella corruens, fractis cervicibus expiravit, &c. Proinde, ne aliena labe Episcopos nostræ Provinciæ contaminari contingat, statuimus, & sub obtestatione divini judicii præcipimus, quòd omnes Episcopi ejusdem nostræ Provinciæ Suffraganeos, si eis opus fuerit, tales prospiciant, qui famæ bonæ, ac integræ opinionis existant; quodq; ipsi Episcoporum Suffraganei, à consecratione Ecclesiarum & Altarium, ac vasorum Sacrorum, seu benedictione vestimentorum, & apparamentorum ad Divinum cultum spectantium, nec directè, nec indirectè, aut quolibet quæsito doli vel fraudis commento, exigere quicquam præter procurationem à jure concessam, sub interminatione maledictionis æternæ præsumant; sed ipsi Episcopi eosdem suos Suffraganeos, certis stipendiis fultos habeant, & ipsis provideant, ut reditus habeant dignitati & ordini competentes. (c. ad nostram. c. in tantùm. ext: eod: c. cùm sit Romana de Sim: sup: de Suffrag:)

Statuimus etiam, quòd Episcopi, aut eorum Suffraganei, ante reconciliationem Ecclesiæ vel cæmeterii, pro reconciliatione eorundem, nullum faciant pactum, nec aliquam exigant solutionem, præter procurationem debitam expensarum, &c. Reconciliatione autem facta, pœnam licitè

poterunt, &c.

poterunt exigere à violatoribus Ecclesiarum vel cimiteriorum, & contra ipsos procedere per censuras: quæ pœna sic exacta, debebitur pro media parte Ecclesiæ Cathedrali pro fabrica, & pro alia media parte Ecclesiæ violatæ, si Episcopus procurabitur expensis Rectoris Ecclesiæ, vel alterius reconciliationem procurantis. Alioquin si Episcopus ipsam reconciliationem suìs sumptibûs faciet, & expensìs, sibi debebitur tota pœna; quam etiam reconciliationem Episcopus, vel suus Suffraganeus requisitus, tenebitur facere infra tres menses. De pœna autem exigenda à violatoribus, arbitrio Diœcesani duximus relinquendum.

Licet sacrìs Canonibûs, ne pro institutionibus aliquid exigatur, cautum sit; tamen Notarii Curiarum, tam nostræ, quàm Còepiscoporum nostrorum, & aliorum Prælatorum, in exigendo salario, ex corruptela antiquitus introducta metas rationis excedunt: Nos igitur gravamina Cleri nostræ Provinciæ considerantes, & depactationes ipsius in investituris fore illicitas, quas licet in toto, prout optaremus, tollere non possumus, easdem saltem refrenare volentes, hac Sacra Synodo approbante, prohibemus, quòd deinceps pro literis *Investiturarum* ad beneficia quantacunque, magnitudinis redituum beneficium existat, dicti Notarii Curiarum, ultra duos florenos auri Ungaricalis exigere non præsumant. Quod si beneficium sit mediocre vel exile, salarium Notario diminuetur, & arbitrio Ordinarii committatur, in quo conscientiam ejus oneramus: Si quis verò Notariorum in præmissa exactione excesserit,

c. in tantum. ext: eod.

Vide taxã Vngarici in Syn. Gemb:

pœna

pœnâ dupli, ad requisitionem gravati, per Ordinarium puniatur, per eundem in usus pauperum convertendâ. Episcopus verò qui ad requisitionem gravati hujusmodi, Notarios in præmissis reformare infra mensem neglexerit, ab ingressu Ecclesiæ tam diu sit suspensus, donec prædictam poenam dupli, quam suus Notarius, vel alius suo nomine, ultra taxam impositam extorserat, in usum pauperum Christi distribuat fideliter; super quo conscientiã ejus oneramus.

c. per tuas. ext: eod: Nullus de non petendo beneficio ab Ordinatore seu præsentatore, cautionem vel promissionem aliquam interponat, quia hoc Simoniacum est, & contra Canonicas sanctiones.

Verùm quia aliqui Sacerdotes ex simplicitate, sive juris ignorantia, quidam ex avaritiæ vitio, quod fere omniũ oculos excoecavit, dum Eucharistiam, Oleum infirmorũ, & Baptisma parvulorum, Chrisma, Oleum sacrum, Sepulturã, aut alia Sacramenta Ecclesiastica suis subditis administrant. precium extorquent ab ipsis, pro sui erroris & reatꝰ defensione longam illius loci consvetudinem prætendentes, nec advertentes, quòd diuturnitas temporis peccatum non diminuit, sed augmentat: Nos inhærentes Concilio Thuronensi, quod hujusmodi consvetudinem maximè detestatur, ne pro hujusmodi, aut aliquibus Sacramentis conferendis, aliqua de cætero munera, quantumcunq; modica, per Sacerdotes vel Prælatos, à suis subditis, tanquam debitum exigantur; sub poena trium marcarum, Synodali approbatione hujus Sacri Concilii districtissimè prohibemus: nisi

c. non satis. ext: eod:

mus: nisi

mus; nisi hujusmodi munera, sponte & charitativè à Christifidelibus offerantur. Volumus tamen, ut laici utriusq; sexus, per Episcopos aut Officiales eorum, ad consvetudines laudabiles, pia devotione fidelium introductas, servandas, inducantur. Rituale Pauli V. de Sacra: in gene: c. ad Apostolicam de Sim:

In Synodo Petricoviensi. Ex Novis.

STatuimus etiam decernentes, quodsi Episcopi & Suffraganei Provinciæ hujus, à consecrationibus quarumcunq; rerum, benedictionibus, reconciliationibus, aut formatis, directè vel indirectè, aut quolibet quæsito doli vel fraudis commento aliquid exigerent, præter procurationem & taxam à jure & Statuto Provinciali concessam, pœnâ arbitralì per Archiepiscopum puniendos, in quo per Capitulum Ecclesiæ, aut per Vicarium accusabuntur. c. cùm sit Romana, de Sim. sup: de Suffrag:

Provideatur tamen Suffraganeis de victu & amictu, necessitatibusq; aliis pro conditione eorum competentibus; quorum conscientiæ præsentibus sint oneratæ.

Quoniam nonnunquam contingit, quod ad vacantem Episcopatum, vel aliam Prælaturam, seu quodcunq; aliud beneficium, duo in discordia eliguntur, & alter qui minore jure potitur, nititur ut eum cui majus est jus acquisitum, per potentiam vel tædium fatigare, vel exhaurire possit, attrahit favorem potentum laicorum, quibus ut eum juvent & assistant, promissiones facit de beneficiis eorum filiis conferendis, & de juribus & libertatibus Ecclesiæ remmittendis: Nos huic Simoniacæ labi oc- Vide c. 2. & 3. de con: præ:

currere volentes, remedio ſalutari præſenti ſtatuto, promiſſores hujuſmodi, & potentum attractores, ipſoſq; laicos, ipſo jure volumus excommunicationis ſententiâ eſſe innodatos, & nihilominùs eum forè ineligibilem ad hujuſmodi dignitatem.

§ ſtatuentes, in extravag: cū deteſtabile. de Sim:

Ne Prælati ſub annuo cenſu ſuas vices concedant.

c, 2, ext: eod:

QUamvis per ſacrorum Canonum Statuta ſit ſalubriter prohibitum, ne Prælati vices & juriſditiones ſuas, ſub annua ponant penſione, nonnulli tamen Provinciæ noſtræ Epiſcopi, & alii Prælati, juriſditionem obtinentes, ſpretîs ſacris inſtitutis, cupiditatis ſuæ laxatîs habenis, officia ſua & juriſditionis exercitium, ſub annuo precio locare Officialibus ſeu Vicariis ipſorum non verentur, in ſubverſionem juſtitiæ, & depactationem ſubditorum. Nos igitur talibus abuſibus viam præcludere cupientes, hac ſacra approbante Synodo, ſtatuimus, quòd quicunq; Pontifex, aut Prælatus, hujuſmodi officia, aut juriſditionem deinceps locare præſumpſerit, Epiſcopus ſuſpenſionem à divinis, inferior verò Prælatus excommunicationis ſententiam incurrat ipſo facto: Officialis verò ſeu Vicarius hujuſmodi juriſditionem conducens, eo ipſo etiam noverit ſe ſententiâ excommunicationis innodatum. A quibus ſententiis non priùs abſolutionis beneficium à nobis, vel à noſtris ſucceſſoribus valeant obtinere, donec uterq; eorum, tàm Prælatus locans,

quàm

quàm Officialis ſeu Vicarius conducens juriſditionem, prædictam, ſummam pecuniarum, pro qua hujuſmodi locatio facta fuerit, integraliter perſolvat, medietatem in uſus pauperum Scholarium circa Eccleſiam Cathedralem degentium, aliam verò medietatem pro fabrica ejuſdem Eccleſiæ diſpenſandam.

DE SCHOLIS, MAGISTRIS, & Scholaribus.

In Synodo Lancicienſi Secunda.

QUoniam Eccleſia Dei, ſicut pia mater, providere tenetur, ne pauperibus, qui parentum opibus juvari non poſſunt, ſtudendi & proficiendi opportunitas ſubtrahatur, ut ſic Reſpub: & Eccleſia doctrinîs illuminetur, & virorum eruditorum ingeniîs decoretur; hoc ſacro approbante Concilio decernimus, ut Locorum Ordinarii, non ſolùm in Metropolitanarum, Cathedralium & Collegiatarum Eccleſiarum Scholis, Rectores, Magiſtros, in artibus ſervent & foveant, foveriq; & ſervari faciant, verùmetiam in majoribus & minoribus Oppidis, Baccalaureos, ubi Magiſtri ſuſtentari non poſſunt. In aliis verò locis inferioribus, Scholares maturos, idoneos & doctos: providentes, ut Rectores Scholarum ſervent in Scholis idoneos, benè morigeratos, & minimè licentioſos diſcipulos, quos dirigant bono regimine, & laudabili diſciplina. Si autem aliqui eſſent ex eis

c. 1. de mag: & c. quia. eod:

incorrigibiles, eosdem Ordinariis, vel eorum Officialibus deferant puniendos.

In Synodo Petricoviensi Quarta. Ex Novis.

SCholares vagos, eos videlicet, qui Scholam dereliquerint, remissèq; & licentiosè vixerint, ex Civitatibus & Oppidis esse propellendos.

Petri Gamrati, Petricoviæ 1542.

QUia verò viam omnis virtutis & veritatis Christifidelibus, ab ipsis cunabulis instituendis & rectè educandis, per Magistros & Præceptores monstrari convenit, ut juventus Christiana in Scholis, doctrinis sanis, & melioribus imbuatur præceptis, cùm plurimùm referat, à juventute rectè institui: Decrevit hæc Sacrosancta Synodus, ut omnes Scholæ particulares in tota Provincia, in Civitatibus & Oppidis, visitentur diligenter per suos Plebanos, bis ad minùs singulîs annîs. Et ubi Plebani in ejusmodi visitatione fuerint negligentes, Archidiaconi, seu alii, ad quos visitatio pertinet, in suis visitationibus de hoc inquirant; & si quid erroris negligentiâ Plebanorum in Scholis admissi deprehensum fuerit, id totum in Plebanos redundabit per Ordinarios, pro qualitate & quantitate erroris, pœnâ condignâ puniendos.

c. ex studiis, de præsum:

c. ad hæc. de off: Archidiac:

In qubus quidem Scholis, non legantur omninò libri Martini Lutheri, Melanthonis, & sequacium, ne ex eorum lectione juventus ab ipsis incunabulis inficiatur:

Verùm

Verùm doceantur in eisdem Scholis diligenter Decem praecepta, libri Evangeliorum, Epistolæ Pauli, Cato moralis, Isocrates, Officia B. Ambrosii, Hymni, Sequentiæ, Ciceronis, Virgilii, Senecæ opera, & alii Oratores & Pöëtæ approbati, & in fide Catholica minimè suspecti, legantur.

Curentq; Archiepiscopi & Episcopi, eorumq; in Spiritualibus Vicarii, omnes Scholas reformare diligenter, præsertim Universitatem Studii Cracovieñ: velut matrem & alumnam omnium Studiosorum, in moribus & disciplina: & ut deinceps in vestibus secularibus & laicalibus non incedant, sed gerant habitum decentem, Clericalem; & Rectores Scholæ sub pœna trium marcarum, suscipere aut servare non præsumant Scholares, solùm in vestitu Clericali.

Ejusdem, ibidem.

INquiratur etiam diligenter per Archidiaconos & inquisitores, de Pedagogis in domibus Nobilium, & Civium, ne aliquos libros suspectos legant pueris eorundem, & eos in sacra fide corrumpant.

Ex Synodo Lancicienſi Prima.

QUoniam Universitas, seu Schola generalis Cracovieñ: celeberrima, in amplitudine nominis sui, propter nonnullas novas, & ægrè tolerandas consvetudines, promovendorumq; ad aliquos gradus insolitas depactationes,

tiones, hac noſtra tempeſtate per incuriam temporum, pedetentim decreſcere videtur, cum magno dedecore & jactura Reipub: Placuit Synodo, ut Rñdmi in Chri-
Inf: lib: 4. c. 35. § ut autem. ſto Patres, Dñi Archiepiſcopus Gneſneñ: & Cracovieñ: ac Præmiſlieñ: Epiſcopi moderni, Cracoviam deſcendentes, reformationem faciant, vigore Brevis Apoſtolici ad hoc habiti, omneſq; illos abuſus in ea natos tollant, faciantq; in omnibus ita bonam reformationem, quo
fac: Clem: cùm ſit nimis. de magi. Schola ipſa priſtinæ claritudini reſtituatur, & Scholares promovendi releventur ab excogitatis & ſupervacaneis impenſis circa promotiones ſuas; & præſertim, ut ordinatio fieret nova, ad Collegiaturas & Lecturas, talis, quæ in eruditione faceret conditionem meliorem. Quod ſi forſan omnes eò deſcendere non poſſint, duo vel unus eorum id faceret; aut ſi forſan nullus ipſorum eò deſcendere poſſet: deputarent aliquos viros dignos & doctos, antiquarum conſvetudinum illius Scholæ gnaros, ad hoc faciendum; & quicquid facient, tota illa Univerſitas æquô animô ſuſcipere debeat, & teneatur.

Petri Gamrati, Petricoviæ 1542.

Inf: lib: 5. c. 35. PRo reformanda Univerſitate Cracovienſi Matre noſtra, & proventibus Lectorum augendis, & aliundè vocandis, Legiſtæ, & duobus literarum humaniorum Profeſſoribus, Rñdmus Dñus Archiepiſcopus Gneſneñ: inhærendo deliberationi in proximè præterita Synodo factæ, promiſit in hac Sacra Synodo ſe daturum centum

Ducatos

Ducatos auri in auro, ratione Ecclesiæ Gnesneñ: Ratione verò Ecclesiæ Cracoviensis, similiter centum in auro Ducatos. Cujavieñ: centum florenos in moneta per mediam sexagenam: & Ploceñ: similiter etiam centum. Posnanieñ: similiter centum per mediam sexagenam, ex Decreto & ordinatione Synodi, Rñdmi Dñi Posnanieñ: & reliquorum Dominorum Episcoporum Nunciis, consentientibus, dare & solvere debebunt; ad quod Capitula Ecclesiarum prædictarum, consensus suos præstare pollicita sunt; attento, quòd hoc sanctum propositum, in totius Regni utilitatem publicam vergere dignoscatur; & quod absentes Dñi Episcopi admoneantur vigore præsentis Synodi, ut Decretum præsens exequantur, & Capitulorum consensus obtineant, sub pœna centum aureorum Ungaricalium per Synodum, seu alias Rñdmum Dñum Archiepiscopum, à singulis exigenda ad unius anni decursum.

Domini verò Abbates in eadem Synodo præsentes, propter absentiam aliorum Abbatum, & Religiosorum, & quòd ea de re cum fratribus suis tractatus & consilia non habuerunt, distulerunt hoc negotium in aliam deliberationem & responsionem. Debent autem Dñi, Archiepiscopus & Episcopi, precibûs supplicibûs diligenter instare apud Sacram Regiam Majestatem, ut ejus Majestas ad tam sanctum & laudabile, & necessarium opus, de suis proventibus, aliquem censum perpetuum prædictæ Universitati constituat.

Ex Lovi-

Ex Lovicienſi, 1556.

QUoniam plurimum Reipublicæ intereſt, ut Scholarum recta ſit inſtitutio, in quibus juventus Chriſtiana, & in virtutibus Catholicæ diſciplinæ, & in bonarum literarum doctrina, à probis & Catholicis Magiſtris & Præceptoribus, DEUM timentibus, educari poſſit: Proinde Sacra Synodus, vetera Statuta innovando, ad præcludendam viam augendis hæreſibus, ne juventus ipſa ad ſtudia Germanica, & de hæreſi ſuſpecta, ex hac Provincia mittatur, ubi non ſine gravi diſpendio animarum degere poſſit, demùmq; nonniſi peſte hæretica imbuta domum reverti: decrevit diligenter agendum cum Sacra Majeſtate Regia, in proximo Conventu Warſzovień: de reſtaurandis ſtudiis generalibus Cracovień: & Poſnanień: eiſdemque reformandis, & meliùs providendis. Præterea, ut eadem Majeſtas Regia publicum edictum de revocandis his, qui Wittembergam aut Regium montem, vel ad alia ſuſpecta ſtudia profecti ſunt, edat & promulget, ſub pœnis gravioribus. Quod autem ad Scholas alias particulares attinet, injungit Sacra Synodus Dñis Locorum Ordinariis, ut Statuta Provincialia vetera & nova, quæ de illis clarè diſponunt, diligenter exequantur, atq; illis juxta eadem Statuta provideant, & Scholas Kozmineń: Secemineń: Pinczovień: aliaſq; illis ſimiles, per novatores hæreſum recens erectas; cum eorum Pedagogis & Pſeudomagiſtris juventutem cor-

rumpen-

rumpentibus, explodi, & præscribi, authoritate Regia procurent.

Ex Synodo Warßoviensi, Joannis Przerembski. Annô 1561.

UT autem certum Seminarium Clericorum & Sacerdotum (quorum inopiâ maximè hoc tempore Ecclesia laborat) instituatur: Decrevit hæc Sacra Synodus, ut Scholæ in universum omnes, tàm particulares, quàm Universales, & præsertim studium Cracovieñ: reformentur. Inprimis itaq; Universale studium Cracovieñ: juxta dispositionem Statutorum, Rñdmus Dñus Episcopus Cracovieñ: unà cum suo Venerabili Capitulo reforment; Scholam quoq; Posnaniensem, per Rñdmum olim Joannem Lubrański fundatam, Rñdmus D. Episcopus Posnaniensis, cum suo Venerabili Capitulo similiter reformet, & in meliorem statum restituat, ac pecuniâ ex Staviszyneñ: bonis repositâ, censum certum emat, ex eaq; ædificia Collegii ipsius restauret, & idoneos Magistros in ea foveat. sup: c. quoniam. 1. & 2. eod.

Cæteri verò Rñdmi DD. Lociordinarii Scholas particulares, tam circa Metropolitanas, Cathedrales & Collegiatas, quàm etiam in Parochialibus Ecclesiis reformare curent, ac DD Scholasticos, aut illos Prælatos ad quos de jure vel erectione, aut fundatione, provisio Scholarum pertinet, Magistros & Præceptores, honestis salariis, præsertim si habeant Prælaturas suas bene dotatas, providere compellant. Si verò aliqua dotatio antiqua, particulari- Cōcil: Trid: Sess: 23. c. 18. sub fi: de ref:

bus scholis, per Parochos, aut alios quosvis fuerit adempta, per Visitatores suos illam dotationē restitui mandent.

Statuit præterea hæc Sancta Synodus, ut singuli RR. DD. Locorum Ordinarii curarent, ut in loco aliquo Diœcesum suarum commodo, Collegium instituerent, in eoq; certum numerum Scholarium, de victu & amictu providerent, ac stipendiis certis, illis qui ingenio & diligentiâ in discendo præstarent, subvenirent: ex quorum numero aliqui successivè, juxta uniuscujusq; ætatem ac qualitatem, ad Sacros Ordines promoveri, & post susceptos Ordines, ad officia & munia Ecclesiastica obeunda, beneficiaq; provehi possint. Hac enim ratione, certum Seminarium idoneorum Clericorum, hæc Sancta Synodus futurum esse sperat.

Cōcil: Trid: Sess: prox: alle:

DE JUDÆIS.

Ex Antiquis.

ITem, omnibus Christianis hujus Provinciæ, sub pœna excommunicationis, districtiùs inhibemus, ne Judæos vel Judæas secum ad convivandum recipiant, vel cum eis manducare, vel bibere præsumant, aut etiam cum ipsis in nuptiis suis vel neomeniis, saltare, vel tripudiare præsumant; nec Christiani carnes venales, seu alia cibaria à Judæis emant, ne fortè per hoc Judæi Christianos, quos hostes suos reputant, fraudulenta machinatione venenent. Adjicientes, ut si de cætero, quocunque prætextu, Judæi à Christianis graves, seu non moderatas usuras extorserint,

Vide c. ad hæc ext: de Judæis

Christia-

Chriſtianorum commercium eis ſubtrahatur, donec de Fac: c. poſtulaſti. ext: eod:
immoderato gravamine ſatisfecerint competenter: unde Chriſtiani, ſi opus fuerit, per cenſuram Eccleſiaſticam compellantur ab eorum commerciis abſtinere. Principibus autem injungimus, ut propter hoc Chriſtianis nō ſint infenſi, ſed potiùs à tanto gravamine Judæos ſtudeant cohibere.

Ut autem Judæi à Chriſtianis valeant evidenter diſcerni; ſtatuimus, & inviolabiliter præcipimus obſervari, quòd omnes & ſinguli Judæi utriuſq; ſexus, in terris noſtræ Provinciæ, portent unum circulum de panno rubeo, pro ſigno c. in nonnullis. ext: eod:
aſſutum, ſive conſutum ante pectus, à parte ſiniſtra, in veſte ſuperiori, quam communiter & regulariter portent deſuper veſtes ſuas; aliâs cum extra domos habitationis ſuæ Vide Statut: Regni. l. & quoniam, eod:
exeunt, & incedunt, vel in publico, quocunq; modo apparent, aut ſeſe exhibent vel oſtendunt: & hujuſmodi ſignum infra menſem aſſumere teneantur, à die publicationis Conſtitutionis præſentis. Quodſi in ejuſmodi ſigno aſſumendo infra terminum ſupradictum, aut etiam de cætero deferendo, prout ſuperiùs eſt expreſſum, Judæi præfati, vel ipſorum aliqui, contumaces fuerint vel rebelles, extunc Chriſtianorum omne emptionis & venditionis commercium, & quamlibet aliam communionem ſibi penitus noverint interdictam: aliâs ad arbitrium Lociordinarii puniendi.

Item. Cùm adhuc terra Polona ſit in corpore Chriſtianitatis nova plantatio, ne fortè eò facilius populus Chriſtianus à cohabitantium Judæorum ſuperſtitionibus, & pravis moribus inficiatur, quò leviùs atq; citiùs Chriſtiana

 religio

religio, in fidelium cordibus, in his partibus eſt plantata; diſtrictè præcipimus, ut Judæi in hac noſtra Provincia Gneſnenſi commorantes, inter Chriſtianos permixti non habitent; ſed in aliquo ſequeſtrato loco Civitatis vel villæ, domos ſuas ſibi contiguas, ſive conjunctas habeant; ita quod à communi habitatione Chriſtianorum, ſeptô, murô, vel foſſatô, Judæorum habitatio ſeparetur. Præcipimus autem, ut per Epiſcopum Dioeceſanum, & per Dominum temporalem, tam Chriſtiani quàm Judæi, quorum domus intermixtæ ſunt, ad venditionem ſeu permutationem earum, ad arbitrium bonorum virorum, cenſurâ quâ convenit, compellantur.

c. Judæi 2. ext: eod:

Interim autem, ſi Sacramentum altaris ante domos Judæorum deferri contingat, ipſi Judæi audito ſonitu quàmprimùm, intra domos ſuas ſe recipiant, & feneſtras ac oſtia ſua claudant. Poſtquam autem hæc ſeparatio facta fuerit, decernimus, ut Judæi in una Civitate vel villa, unicam tantùm habeant Synagogam.

c. Judæi. 1. eod:

Item præcipimus, ut Judæi Sacerdoti Parochiali, infra cujus Parochiæ terminos manſerint, pro eo, quod loca in quibus Chriſtiani habitare deberent, occupant, juxta quantitatem damni, quod ei ex hoc inferunt, ad arbitrium Dioeceſani loci, omnes proventus refundere compellantur.

c. quanto. ext: de uſur:

Prohibemus etiam, ne ſtubas & balnea Chriſtianorum frequentent: nec ſervos, nec ancillas aut nutrices; ſeu quæcunq; mancipia, die noctuq; in ſuis domibus retinere præſumant: nec ad recipiendum theloneum, ſeu aliud publicũ officium

c. 1. & 2. c. ad hæc. ext: eod: c. ex ſpe.

officium aliquatenus assumantur. Si quis autem Judæus cum aliqua Christiana fornicationis vitium deprehensus fuerit commisisse; quoadusq; decem marcas ad minùs pro emendatione solverit, districto carceri mancipetur; & mulier Christiana, quæ tantum scelus commisit, per Civitatem fustigata, de ipsa Civitate, sine spe redeundi, penitus expellatur.

ciali. eod: Vide in Statutis Regni. l. statuimus. eod:

Petri Gamrati, Petricoviæ 1542.

SAcrosancta Synodus, secum expendens quæ & quanta discrimina Christianis & Ecclesiis, ex frequentia Judæorum, undequaq; ex Regnis & vicinis dominiis pulsorum, in Regnum Poloniæ receptorum, imminent, qui sacra prophanis miscere non verentur: ne quid deterius ex illorum frequentia eveniat, quod formidandum esset, decrevit agendum esse apud Sacram Majestatem Regiam, ut numerum & multitudinem Judæorum in Provincia Gnesnensi, & præsertim in Civitate Crac: ad numerum certum, quem locus illis designatus caperet, dignetur redigere.

In aliis quoq; locis, ubi priùs non fuerunt, illis incolatum prohibere, efficereq; ut domos à Christianis non emant, & quas emerunt, rursus revendant Christianis infra tempus certum; quas nisi revenderent infra certum tempus, per Majestatem Regiam præfixum, illìs sint privati, Synagogas novas ubiq; etiam Cracoviæ murô extructas, destrui facere mandent. Licèt enim ex pietate Christiana Judæi ab Ecclesia tolerentur, tamen eorum numerus augeri de-

c. Iudæi 1. & c. consuluit. eod: geri debet minimè, qui juxta Sacrorum Canonum dispositionem, veteres Synagogas reformare, novas autem, præsertim ex muro, minimè construere possunt. Et ne Christianæ nutrices ablactent fœtus eorũ, vel è contra, id omninò districtiùs, sub pœnis gravissimis inhibeatur, authoritate Sacræ Regiæ Majestatis; quamvis & Ordinarii habeant potestatem à Jure illis permissam, talia inhibendi. Præterea ne in foris publicis, Civitatum aut Oppidorum, in ponticulis & institis res venales exponant, sed in domibus eorum duntaxat vendant. Præterea habitum à Christianis distinctum, ut olim hic fuit, & passim in omnibus aliis Provinciis observatur, deferant: servitores & mancipia Christiana habere prohibeantur; & si quæ habeant, dimittere, & libertate donare adigantur. In Civitate autem Craconiensi, præter sex testudines pro rebus eorum conservandis, deinceps apud Christianos non habeant, juxta compactata inter Rñdmum in Christo Patrem, & Magnificum, Dominos, Episcopum & Palatinum Cracovieñ: desuper facta, & per Sacram Regiam Majestatem confirmata.

l. ulti. C. de Iudæ. c. ad hæc. eod. c. in nonnullis. c. postulasti. eod: c. in nonnullis. eod: c. 2. eod: Vide in Statutis Regni. l. volumus. eod:

Cæterùm, ne Judæi & Schismatici, ex authoritate & admissione Dominorum temporalium, in plerisq; locis publica gerant officia, & qui Christianis subjecti sunt, in Christianos ratione hujusmodi officiorum, habeant imperium, & exerceant jurisditionem, districtè prohibemus.

c. ex speciali. eod:

Quia Rutheni etiam ad fidem Romanæ Ecclesiæ conversi, ad ritum suum veterem impunè redeunt, & rebaptizantur, matrimonia cum Orthodoxis contrahunt, & cum illis

cum illis cohabitant, dum interdictum Ecclesiasticum ab illis, uti meritò debet, servatur, illi campanas pulsant, processiones suas & ceremonias publicè exercent. Wladicatus Leopoliensis, qui antea non erat, de novo est institutus; Judæi diebûs Sacrîs, labores suos publicè exercent: & negotiantur, contra Sacrorum Canonum, & Juris publici sanctiones, in scandalum multorum, atq; oppressionem & contemptum Christianæ libertatis: Ideo agendum erit apud Sacram Regiam Majestatem, ut id prohibeat, atque huic malo edicto suo Regio caveat. c. quia. c. innonnullis, ext: eod.

DE HÆRETICIS.

Ex Antiquis.

HÆretici quarumcunq; sectarum, & credentes ipsorum erroribus, nec non receptatores, defensores, & fautores eorum, excommunicati sunt, quos universi Christifideles, maximè Parochiales Presbyteri, Diœcesano loci, vel inquisitori hæreticæ pravitatis, denunciare tenentur, ut pro suis demeritis ultionem accipiant, ne fidelium corda eorum doctrinîs pestiferis corumpantur. c. excommunicam9 1. ext: eod: c. ut inquisitores. c. ut officium de Hæret. in 6.

Remedia contra Hæreticos.

P*Rimum remedium.* Quod literæ Ordinariorum dirigantur, ad omnes Ecclesiarum Rectores præceptivè, & sub pœna excommunicationis, quòd omnem diligentiam faciant in inquirendo, si qui ibi fuerint, qui novam doctrinam su-

nam su-

nam ſuſpectam denunciant, Clerici vel laici, & perſonæ utriuſq; ſexus: qui ſi reperti fuerint, intiment ſuis Ordinariis vel Archidiaconis ſecretò, & ſi præſentare eos poterint, vinctos repræſentent; & quòd moneant in genere omnes & ſingulos ſuos Parochianos, ut ſi aliqui ſciunt, vel habent ſuſpectos de pravitate hæretica, eos ſibi denuncient.

Secundum remedium. Quòd Ordinarii ſcribant, requirentes Principes, Nobiles, Capitaneos, necnon communitates Civitatum & Villarum, ac earundem communitatum Rectoribus, & Procuratoribus, quibus in hoc committant vices ſuas, ut quoſcunq; Clericos vel laicos invenerint hæreticos, vel ſuſpectos, aut doctrinas novas prædicantes, ſeu ſuggerentes, aut receptantes, & maximè defendentes, etiamſi per Rectores Eccleſiarum non fuerint requiſiti, dummodò de ſingularitate doctrinæ ipſorum appareat, vinctos tranſmittant Epiſcopo, vel ejus Officiali aut Vicario, ſeu alteri Commiſſario ad hoc deputato.

Tertium remedium. Quòd nullus Rector Parochialis Eccleſiæ ſuſpectum prædicatorem, vel prædicare volentem admittat, aut in adjutorium curæ ſuæ aliquatenus recipiat.

Quartum remedium. Quòd Rectores Parochialium Eccleſiarum, vel illi, qui poteſtatem habent ponendi Rectores Scholaribus, non dent recturas niſi & cognitis, & de hæreſi non ſuſpectis, neq; diffamatis. Quòdque præcipiatur Rectoribus ſub pœna excommunicationis, quòd ad Scholas ſuas venientem ex Bohemia, vel aliâs undecunq;

cujusq; nationis fuerit, in Scholis manere non admittant, nec eum recipiant: receptum verò, si soli poterint, Episcopo vel Officiali repræsentent, vel potestati seculari intiment, quòd eundem requirat, & in favorem fidei ipsum vinctum adducat. Et videant Rectores Ecclesiarum Scholares, si quid in Scholis de hac secta conferunt, aut eam laudant, seu defendunt; quos dum tales esse cognoverint, faciant, prout superiùs est præmissum.

Quintum remedium. Requirant Episcopi Dominum Regem, Principes & potestates seculares, ut inquisitores hæreticæ pravitatis, circa extirpationem hæresis, foveant, adjuvent & defendant, auxiliis etiam brachii secularis, juxta formam juris communis. c. ut inquisitores. eod: lib: 6.

Sextum remedium. Quòd fiat mandatum, ex parte Episcoporum, sub pœna excommunicationis, ut nullus qui potestatem habet, tanquam pater in filios, vel tanquam Dominus in servos, vel tanquam paterfamiliâs in aliquem de familiis, conferat aliquod subsidium in pecunia, vel rebus aliis quibuscunque, infectis pravitate hæretica, ad manendum in Bohemia, vel aliâs ubicunque, aut venientibus de eodem loco, ubicunque hic in Provincia existant.

Septimum. Quòd DD. Episcopi dirigant & expediant Visitatores literatos, integræ opinionis, Archidiaconos vel alios qui visitent totam Diœcesim, inquirendo de fautoribus, receptatoribus, & defensoribus pravitatis hæreticæ, Joannis Huss: & specialiter, quod faciant sibi libros præsentari, tam per Rectores Parochialium, quàm eorum præ-

dicatores. Circa quos videndos diligentiam habeant, an aliqua suspecta sint in eisdem libris inserta: & si invenerint, extunc eosdem suspectos de hæresi, si poterint, vinctos repræsentent; alioquin faciant, ut superiùs est præmissum.

Octavum & ultimum. Quòd postquam suspecti de hæresi capti fuerint, extunc omnes libri eorum inquirantur, & arestentur, & præsententur Episcopo, vel Officiali aut Inquisitori. Item, quòd Ordinarii, quibus hoc ex officio competit suæ dignitatis, si quos hæreticos sciverint delatos, vel repertos: in officio suo minimè torpescant, nec unus per alium se excusent, sed mutuò se juvent. In processu verò contra tales, servetur forma Sexti, & Clementinarum, ac Juris communis, & Praxis, quam ipsi Inquisitores hæreticæ pravitatis servare consueverunt.

c. in fidei favorem. c. statuta. c. ut officium de hæreti lib: 6. Clem: 1, de eod:

Ex Novis. In Synodo Petricoviensi Prima.

STatuimus etiam, ne Hæreticos, Schismaticos, Tartaros, Turcas, in servitio domestico, circa se Spirituales, cujuscunq; status & conditionis fuerint, foveant; & mediante hac Sacra Synodo inhibemus. Ordinarii autem, si apud aliquos tales invenerint, absq; contradictione aliqua, eosdem recipiendi facultatem habebunt, servitio vili, per eosdem in bonis Ecclesiæ applicandos.

In Synodo Lanciciensi Secunda.

EXcommunicamus, & anathematizamus, omnem hæresim, extollentem se adversus hanc Sanctam Orthodoxam

doxam & Catholicam fidem, Ecclesiamq; Romanam; condemnantes Hæreticos universos, quibuscunq; nominibus censeantur, & præsertim Lutheranos noviter exortos, & Hussitas quosdam, damnabiliter reversos. Damnati verò præsentibus potestatibus secularibus, juxta Bullæ Apostolicæ infrascriptæ, Sacræ Regiæ Majestatis generale Decretum, & Canonica instituta, relinquantur animadversione debita puniendi; Clericîs priùs à suis Ordinibus degradatîs, ita quòd bona taliter damnatorum, si laici fuerint, confiscentur; si verò Clerici, applicentur Ecclesiis, à quibus stipendia receperunt. Qui autem inventi fuerint sola suspicione notabiles, nisi juxta considerationem suspicionis, qualitatemq; personæ, propriam innocentiam, congrua purgatione monstraverint, anathematis gladiô feriantur & usq; ad satisfactionem condignam ab omnib⁹ evitentur; ita quodsi per annum in excommunicatione perstiterint, extunc velut hæretici condemnentur. Deinde ut Impressores librorum in nostra Provincia, nihil prorsus imprimere, & Bibliopolæ, vel alii quicunq; exponere ac vendere deinceps audeant, ex libris undecunq; adductis, nisi illos Ordinarii, vel per eos constituti viderint, & tam imprimi, quàm vendi permiserint. Contrafacientes autem, si reperti fuerint libros hæreticos impressisse, adduxisse, seu vendidisse; poenis supradictis subjaceant. Tenor verò Bullæ Apostolicæ præfatæ sequitur, & est talis:

Bulla Cœnæ Domini, c. excommunicamq. 2. ext: eod:

c. excommunicamq. 1. ext: eod.

Conc: Trid: Sess: 4. in decr: § sed & impressoribus.

Bulla Apoſtolica, contra errores Martini Lutheri, & ſequacium.

LEO Epiſcopus, Servus ſervorum Dei: Ad perpetuam rei memoriam. Exurge Domine, & diſcerne cauſam tuam, memor eſto improperiorum tuorum, eorum, quæ ab inſipientibus fiunt tota die: inclina aurem tuam ad preces noſtras, quoniam ſurrexerunt vulpes, quærentes demoliri vineam, cujus tu torcular calcâſti ſolus, & aſcenſurus ad Patrem, ejus curam, regimen, & adminiſtrationem Petro, tanquam Capiti, & tuo Vicario, ejusq́ ſucceſſoribus, inſtar triumphantis Eccleſiæ, commiſiſti. Exterminare nititur eam aper de ſylva, & ſingularis ferus depaſcit eam: Exurge Petre, & pro Paſtorali cura præfata, tibi, ut præfertur, divinitùs demandata; intende in cauſam Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, matris omnium Eccleſiarum, ac fidei magiſtræ, quam tu, jubente Deo, tuo ſangvine conſecrâſti; contra quam, ſicut tu præmonere dignatus es, inſurgunt magiſtri mendaces, introducentes ſectas perditionis, ſibi celerem interitum ſuperducentes, quorum lingva ignis eſt, inquietum malum, plena venenô mortiferô; qui zelum animarum habentes, & contentionibus in cordibus ſuis gloriantur, & mendaces ſunt adverſùs veritatem. Exurge tu quoq́ Paule, quæſumus; qui eam tuâ doctrinâ, ac parî martyriô illuminâſti, atq́ illuſtrâſti: jam enim ſurgit novus Porphyrius, quòd ſicut ille olim ſanctos Apoſtolos injuſtè momordit, ita hic ſanctos Pontifices prædeceſſores noſtros, contra tuam doctrinam eos non obſecrando, ſed increpando, mordere, lacerare, aut ubi cauſæ

ſuæ dif-

suæ diffidit, ad convitia accedere non veretur: morem hæreticorum, quorum (ut inquit Hieronymus) ultimum præsidium est, ut cùm conspiciant causas suas damnatum iri, incipiant virus serpentî lingvâ diffundere, & cùm se vinctos conspiciant, ad contumelias prosilire. Nam licèt hæreses esse ad exercitationem fidelium tu dixeris oportere: eas tamen ne incrementum accipiant, nevè vulpeculæ coalescant, in ipso ortu te intercedente & adjuvante, extingvi necesse est. Exurgat denique omnis Sanctorum ac reliqua universalis Ecclesia, cujus vera sacrarum literarum interpretatione posthabita, quidam, quorum mentem pater mendacii excæcavit, ex veterum hæreticorum instituto, apud semetipsos sapientes, scripturas easdem aliter quàm Spiritus sanctus flagitet, proprio duntaxat sensu, ambitionis, auræq; popularis causa, teste Apostolo, interpretantur: imò verò torquent & adulterant, ita, ut juxta Hieronymum, jam non sit Evangelium Christi, sed hominis, aut quòd pejus est, diaboli. Exurgat, inquam, præfata Ecclesia sancta Dei, unà cum beatissimis Apostolis præfatis, apud Deum omnipotentem intercedat, ut purgatîs ovium suarum erroribûs, eliminatîsq; à fidelium finibus hæresibûs universîs, Ecclesiæ suæ sanctæ, pacem & unitatem conservare dignetur. Dudum siquidem, quòd præ animi angustia & mærore exprimere vix possumus, fide dignorum relatu, ac famâ publicâ referente, ad nostrum pervenit auditum, imò verò, proh dolor! oculîs nostrîs videmus ac legimus, multos ac varios errores quosdam, videlicet, jam per Concilia ac prædecessorum nostrorum constitutiones damnatos, hæresim etiam Græcorum & Bohemicam,

expreſsè continentes, alios verò reſpectivè, vel hæreticos, vel falsos, vel ſcandalosos, vel piarum aurium offenſivos, vel ſimplicium mentium seductivos, à falſis fidei cultoribus, qui per ſuperbam curioſitatem, mundi gloriam cupientes, contra Apoſtoli doctrinam plus ſapere volunt quàm oporteat; quorũ garrulitas (ut inquit Hieronymus) ſine ſcripturarum authoritate non haberet fidem, niſi viderentur perversam doctrinam, etiam divinîs teſtimoniîs, malè tamen interpretatis, roborare: à quorum oculis Dei timor receſsit, humani generis hoſte ſuggerente, noviter ſuscitatos, & nuper apud quosdam leviores, in inclyta natione Germanica, ſeminatos. Quod eò magis dolemus ibi eveniſſe, quòd eandem nationem, & nos, & prædeceſſores noſtri, in visceribus ſemper geſſerimus charitatis: nam poſt translatum ex Græcis à Romana Eccleſia in eosdem Germanos imperium, idem prædeceſſores noſtri, & nos ejusdem Eccleſiæ advocatos, defensoresq́ ex eis ſemper accipimus. Quos quidem Germanos, Catholicæ veritatis verè germanos, conſtat hæresum, acerrimos oppugnatores ſemper fuiſſe; cujus rei teſtes ſunt, laudabiles illæ Conſtitutiones Germanorum Imperatorum, pro libertate Eccleſiæ, proq́ expellendis, exterminandisque ex omni Germania hæreticis, ſub graviſsimis pœnis, etiam amiſsionis terrarum, & dominiorum, contra receptatores, vel non expellentes, olim editæ, & à noſtris prædeceſſoribus confirmatæ, quæ ſi hodie ſervarentur, & nos & ipſi utique hâc moleſtiâ careremus. Teſtis eſt in Concilio Conſtantienſi Huſsitarum, ac Wicleviſtarum, necnon Hieronymi Pragenſis, damnata & punita perfidia: teſtis eſt toties contra Bohemos Germanorum

ſangvis

ſangvis effuſus: teſtis deniq́ eſt prædictorum errorum, ſeu multorum ex eis per Colonieñ. & Lovanieñ. Univerſitates, utpotè agri Dominici piiſsimas religioſiſsimasq́ cultrices, non minùs docta, quàm vera & ſancta confutatio, reprobatio & damnatio. Multa quoq́ alia allegare poſſemus, quæ ne hiſtoriam texere videamur, prætermittenda censuimus. Pro Paſtoralis igitur officii, divinâ gratiâ nobis injuncti, curâ, quam gerimus, prædictorum errorum virus peſtiferum ulteriùs tolerare, ſeu diſsimulare, ſine Chriſtianæ Religionis nota, atq́ Orthodoxæ fidei injuria, nullo modo poſſumus. Eorum autem errorum aliquos præsentibus duximus inserendos, quorum tenor ſequitur, & eſt talis:

Hæretica ſententia eſt, ſed uſitata: Sacramenta novæ legis juſtificantem gratiam illis dare, qui non ponunt obicem. In puero poſt Baptiſmum negare remanens peccatum: eſt Paulum & Chriſtum ſimul conculcare. Fomes peccati, etiamſi nullum adſit actuale peccatum, moratur exeuntem à corpore animam ab ingreſſu cœli. Imperfecta charitas morituri, fert ſecum neceſſariò magnum timorem, qui ſe ſolo ſatis eſt facere pœnam Purgatorii, & impedit introitum Regni. Tres eſſe partes pœnitentiæ: Contritionem, Confeſſionem, & Satisfactionem; non eſt fundatum in ſacra Scriptura, nec in antiquis Sanctis Chriſtianis Doctoribus. Contritio, quæ paratur per diſcuſſionem, collectionem, deteſtationem peccatorum, quâ quis recogitat annos ſuos in amaritudine animæ ſuæ, ponderando peccatorum gravitatem, multitudinem, fœditatem,

amiſſio-

amissionem æternæ beatitudinis; ac æternæ damnationis acquisitionem; hæc Contritio facit hypocritam, imò magis peccatorem. Verissimum est Proverbium, & omnium doctrina, de Contritionibus hucusq; data, præstantius; de cætero non facere, summa pœnitentia: optima pœnitentia, nova vita. Nullo modo præsumas confiteri peccata venialia, sed nec omnia mortalia, quia impossibile est, ut omnia mortalia cognoscas: unde in primitiva Ecclesia solùm manifesta mortalia confitebantur. Dum volumus omnia purè confiteri, nihil aliud facimus, quàm quòd misericordiæ Dei nihil volumus relinquere ignoscendum. Peccata non sunt ulli remissa, nisi remittente Sacerdote credat sibi remitti: imò peccatum maneret, nisi remissum crederet; non enim sufficit remissio peccati, & gratiæ donatio; sed oportet etiam credere esse remissum. Nullo modo confidas absolvi, propter tuam contritionem, sed propter verbum CHRISTI: Quodcunq; solveritis, &c. Hinc inquam confide, si Sacerdotis obtinueris absolutionem, & crede fortiter te absolutum, & absolutus verè eris, quicquid sit de contritione: si per impossibile confessus non esset contritus, aut Sacerdos non serio sed joco absolveret, si tamen credat se absolutum verissimè est absolutus. In Sacramento Pœnitentiæ, ac remissione culpæ, non plus facit Papa, Episcopus, quàm infimus Sacerdos: imò ubi non est Sacerdos, æquè tantùm quilibet Christianus, etiamsi mulier aut puer esset. Nullus debet Sacerdoti respondere se esse contritum, nec Sacerdos requirere. Magnus est error eorum

qui ad Sacramenta Euchariſtiæ accedunt huic innixi, quòd ſint confeſſi, quòd non ſint ſibi conſcii alicujus peccati mortalis; quòd præmiſerint orationes ſuas, & præparatoria, omnes illi ad judicium ſibi manducant & bibunt: ſed ſi credunt & confidunt ſe gratiam ibi conſequuturos, hæc ſola fides facit eos puros & dignos.

Conſultum videtur, quòd Eccleſia in communi conſilio ſtatueret, laicos ſub utraque ſpecie communicandos: nec Bohemi communicantes ſub utraque ſpecie, ſunt hæretici, vel ſchiſmatici.

Theſauri Eccleſiæ, unde Papa dat Indulgentias, non ſunt merita Chriſti & Sanctorum. Indulgentiæ ſunt piæ fraudes fidelium, & remiſſiones bonorum operum & ſunt de numero eorum, quæ licent; & non de numero eorum quæ expediunt.

Indulgentiæ, his qui veraciter eas conſequuntur, non valent ad remiſſionem pœnæ, pro peccatis actualibus debitæ, apud divinam juſtitiam.

Seducuntur credentes Indulgentias eſſe ſalutares, & ad fructum Spiritûs utiles.

Indulgentiæ neceſſariæ ſunt ſolùm publicis criminibus, & propriè conceduntur duris ſolummodò & impatientibus.

Sex géneribus hominum, indulgentiæ nec ſunt neceſſariæ, nec utiles; videlicet mortuis, ſeu morituris; infirmis; legitimè impeditis; his qui non commiſerunt crimina; his qui crimina commiſerunt, ſed non publica; his qui meliora operantur.

Excommunicationes ſunt tantùm externæ pœnæ, nec privant hominem communibûs ſpiritualibûs Eccleſiæ orationibus. Docendi ſunt Chriſtiani, plus diligere excommunicationem, quàm timere. Romanus Pontifex Petri ſucceſſor, non eſt Chriſti Vicarius, ſuper omnes totius mundi Eccleſias, ab ipſo Chriſto in Beato Petro inſtitutus. Verbum Chriſti ad Petrum: *Quodcunq; ſolveris ſuper terram, &c.* extenditur duntaxat ad ligata ab ipſo Petro. Certum eſt, in manu Eccleſiæ aut Papæ prorſus non eſſe, ſtatuere articulos fidei, imò nec leges morum, ſeu bonorum operum. Si Papa cum magna parte Eccleſiæ ſic vel ſic ſentiret, nec etiam erraret; adhuc non eſt peccatum, aut hæreſis, contrarium ſentire, præſertim in re non neceſſaria ad ſalutem donec fuerit per Concilium univerſale alterum reprobatum. alterum approbatum. Via nobis facta eſt ennarrandi authoritatem Conciliorum, & liberè contradicendi eorum geſtis, & judicandi eorum decreta, & confidenter confitendi quicquid verum videtur, ſive approbatum fuerit, ſive reprobatum à quocunq; Concilio. Aliqui articuli Joannis Huſs, condemnati in Concilio Conſtantienſi, ſunt Chriſtianiſſimi, veriſſimi, & Evangelici, quos nec univerſa Eccleſia poſſet damnare. In omni opere bono, juſtus peccat. Opus bonum optimè factum, eſt veniale peccatum. Hæreticos comburi, eſt contra voluntatem ſpiritus. Præliari contra Turcas, eſt repugnare Deo, viſitanti iniquitates noſtras per illos. Nemo eſt certus, ſe non ſemper peccare mortaliter, propter occultiſſimum ſuperbiæ vitium. Liberum arbi-

rum arbitrium post peccatum, est res de solo titulo; & dum facit quod in se est, peccat mortaliter. Purgatorium non potest probari ex sacra scriptura, quæ sit in Canone. Animæ in purgatorio non sunt securæ de earum salute, saltem omnes; nec probatum est ullis, aut rationibûs, aut scripturis, ipsas esse extra statum merendi, aut augendæ charitatis. Animæ in purgatorio peccant sinè intermissione, quamdiu quærunt requiem, & horrent pœnas. Animæ ex purgatorio liberatæ suffragiîs viventiū, minùs beantur, quàm si per se satisfecissent. Prælati Ecclesiastici, & Principes seculares, non malefacerent, si omnes saccos mendicitatis delerent.

Qui quidem errores, respectivè, quàm sint pestiferi, quàm perniciosi, quàm scandalosi, quàm piarum & simplicium mentium seductivi, quàm deniq; sint contra omnem charitatem, ac S. Romanæ Ecclesiæ matris omnium fidelium, & magistræ fidei reverentiam, atque nervum Ecclesiasticæ disciplinæ, obedientiam scilicet, quæ fons est, & origo omnium virtutum, sinè qua facilè unusquisque infidelis esse convincitur, nemo sanæ mentis ignorat. Nos igitur in præmissis, utpotè gravissimis, propensius (ut decet) procedere, necnon hujusmodi pesti, morboq; canceroso, ne in agro Dominico, tanquam vepris nociva ulteriùs serpat, viam præcludere cupientes, habitâ super prædictis erroribus, & eorum singulis diligenti trutinatione, discußione, ac districto examine, maturaq; deliberatione, omnibûsq; ritè pensatîs, ac sæpiùs ventilatîs, cum Venerabilibus Fratribus nostris S. R. Ecclesiæ Cardinalibus, ac regularium Ordinum Prioribus, seu Ministris generalibus, pluribusque

aliis Sacræ Theologiæ, necnon Utriusq; Iuris Professoribus sive Magistris, & quidem peritißimis, reperimus eosdem errores, respectivè (ut præfertur) aut articulos, non esse Catholicos, nec tanquam tales esse dogmatizandos, sed contra Catholicæ Ecclesiæ doctrinam sive traditionem, atq; ab ea veram divinarum scripturarum, receptam interpretationem, cujus authoritati ita acquiescendum censuit Augustinus, ut dixerit se Evangelio non fuiße crediturum, nisi Ecclesiæ Catholicæ intervenißet authoritas: nam ex eisdem erroribus, vel eorum aliquo, vel aliquibus, palàm sequitur, eandem Ecclesiam, quæ Spiritu sancto regitur, errare, & semper errâsse. Quod est utique contra illud, quod Christus discipulis suis in ascensione sua (ut in Sancto Evangelio Matthæi legitur) promisit dicens: Ego vobiscũ sum usq; ad consummationem sæculi: Necnon contra Sanctorum Patrum determinationes, Conciliorum quoq; & Summorum Pontificum expreßas ordinationes seu Canones, quibus non obtemperâße omnium hæresum & Schismatum, teste Cypriano, fomes & causa semper fuit. De eorundem itaq; Venerabilium Fratrum nostrorum consilio & assensu, ac omnium & singulorum prædictorum matura deliberatione præhabita, authoritate omnipotentis Dei, & beatorum Apostolorum Petri & Pauli, & nostrâ, præfatos omnes, & singulos articulos seu errores, tanquam (ut præmittitur) respectivè hæreticos, aut scandalosos, aut falsos, aut piarum aurium offensivos, vel simplicium mentium seductivos, & veritati Catholicæ obviantes, damnamus, reprobamus, atq; omninò rejicimus, ac pro damnatis, reprobatis & rejectis, ab omnibus utriusq; sexus Christifidelibus ha-

libus haberi debere, harum seriè decernimus, & declaramus: Inhibentes in virtute S. obedientiæ, & sub majoris excommunicationis latæ sententiæ pœna, necnon quoad Ecclesiasticas & Regulares personas, Episcopalium omnium, etiam Patriarchalium, Metropolitanarum, & aliarum Cathedralium Ecclesiarum, Monasteriorum quoq; & Prioratuum, etiam Conventualium, & quarumcunq; dignitatum, ac beneficiorum Ecclesiasticorum secularium, aut quorumvis Ordinum Regularium, privationis, & inhabilitatis ad illa, & alia in posterum obtinenda. Quo verò ad Conventus, Capitula, seu domos, ac pia loca secularium, vel Regularium etiam Mendicantium, nec non Universitatis, etiam Studiorum generalium, quorumcunq; Privilegiorum, Indultorum, à Sede Apostolica, vel ejus Legatis, aut aliàs quomodolibet habitorum vel obtentorum, cujuscunq; tenoris existant. Necnon nominis & potestatis, studium generale tenendi, legendi, ac interpretandi quasvis scientias, & facultates, & inhabilitatis ad illa, & alia in posterum obtinenda. Prædicationis quoq; officii, ac amissionis Studii generalis, & omnium Privilegiorum ejusdem. Quo verò ad seculares, ejusdem excommunicationis, necnon amissionis cujuscunq; Emphiteosis, seu quorumcunq; feudorum, tam à Romana Ecclesia, quàm aliâs quomodolibet obtentorum, ac etiam inhabilitatis ad illa, & alia, in posterum obtinenda. Nec non quod omnes & singulos superiùs nominatos, inhibitionis Ecclesiasticæ sepulturæ, inhabilitatisq; ad omnes & singulos actus legitimos, infamiæ, & diffidationis & criminis læsæ Majestatis, & Hæreticorum, & fautorum eorundem, in jure ex-

pressis pœnis eo ipso, & absq; ulteriori declaratione, per omnes & singulos supradictos, si (quod absit) contrafecerint, incurrendis: à quibus vigore cujuscunq; facultatis, ac clausularum, etiam in confessionalibus quibusvis personis, sub quibusvis verborum formis contentarum, nisi à Romano Pontifice, vel alio ab eo ad id in specie facultatem habente, præterquam in mortis articulo constituti, absolvi nequeant. Omnibus & singulis utriusq; sexus Christifidelibus, tam laicis, quàm Clericis secularibus, & quorumvis Ordinum Regularibus, & quibuscunq; personis, cujuscunq; statûs, gradûs, vel conditionis existant, quacunq; Ecclesiastica, vel mundana præfulgeant dignitate, etiam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, Patriarchalium, Metropolitanarum, & aliarum Cathedralium, Collegiatarum, ac inferiorum Ecclesiarum Prælatis, Clericis, aliisq; personis Ecclesiasticis, secularibus, & quorumvis Ordinum, etiam Mendicantium, Regularibus, Abbatibus, Prioribus, vel Ministris generalibus, vel particularibus, fratribus seu religiosis, exemptis & non exemptis, Studiorum quoq; Universitatibus, secularibus, & quorumvis Ordinum, etiam Mendicantium Regularibus; nec non Regibus, Imperatoribus, Electoribus, Principibus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Capitaneis, Conductoribus, Domicellis; omnibusq; Officialibus, Iudicibus, Notariis Ecclesiasticis & Secularibus, Communitatibus, Universitatibus, Potestatibus, Civitatibus, Castris, Terris, & locis eorum, vel earum Civibus, habitatoribus, & incolis, ac quibusvis aliis personis Ecclesiasticis, vel Regularibus, (ut præfertur) per

tur) per universum orbem ubicunq́, præsertim in Alemania, existentibus, vel pro tempore futuris; ne præfatos errores, aut eorum aliquos, perversamq́ doctrinam hujusmodi asserere, affirmare, defendere, prædicare, aut illi quomodolibet publicè vel occultè, quovis quæsito ingenio, vel colore, tacitè vel expreßè favere præsumant. Insuper, quia errores præfati, & plures alii continentur in libellis seu scriptis cujusdam Martini Luther, dictos libellos, & omnia dicti Martini scripta, seu prædicationes in Latino, vel quocunque alio idiomate reperiantur: in quibus dicti errores, seu aliquis eorum, continentur, similiter damnamus, reprobamus, atq́ omninò rejicimus, & pro omninò damnatis reprobatis, ac rejectis, ut præfertur, haberi volumus. Mandantes in virtute sanctæ obedientiæ, & sub pœnis prædictis, eo ipso incurrendis, omnibus & singulis utriusq́ sexus Christifidelibus, superiùs nominatis, ne hujusmodi scripta, libellos, prædicationes, seu cædulas, vel in eis contenta capitula, errores aut articulos supradictos continentia, legere, asserere, prædicare, laudare, imprimere, publicare, sive defendere, per se, vel alium, seu alios directè vel indirectè, tacitè vel expreßè, publicè vel occultè, aut in domibus suis, sive aliis publicis, vel privatis locis tenere quoquo modo præsumant: quinimò illa statim post harum publicationem, ubicunq́ fuerint, per Ordinarios, & alios supradictos, diligenter quæsita, publicè, & solenniter, in præsentia Cleri & populi, sub omnibus & singulis supradictis pœnis, comburant. Quod verò ad ipsũ Martinum attinet, bone Deus, quid prætermisimus? quid non fecimus? quid paternæ charitatis omisimus, ut cum ab ejusmodi erro-

di erroribus revocaremus? Postquam enim ipsum citavimus, mitiùs cum eo procedere volentes, illum invitavimus, atq; tam per diversos tractatus, cum Legato nostro habitos, quàm per literas nostras hortati fuimus, ut à prædictis erroribus discederet, aut ad nos, oblato etiam salvo conductu, & pecuniâ ad iter necessariâ, sine metu, sine timore aliquo, quem perfecta charitas foras mittere debuit, veniret, ac Salvatoris nostri, Apostoliq; Pauli exemplò, non in occulto, sed palam, & in facie loqueretur. Quòd si fecisset, pro certo (ut arbitramur) ad cor reversus, errores suos cognovisset, nec in Romana Curia, quam tantoperè, vanis malevolorum rumoribus plus quàm oportuit tribuendo vituperat, tot reperisset errata: docuissemusq; eum luce clariùs, Sanctos Romanos Pontifices, prædecessores nostros, quos præter omnem modestiam injuriosè lacerat, in ipsorum Canonibus, seu Constitutionibus, quas mordere nititur, nunquam errâsse. Quia juxta Prophetam, nec in Galahad resina, nec medicus deesset: sed obaudivit semper, & prædicta citatione, omnibûsq; & singulîs supradictîs spretîs, venire contempsit, ac usq; in præsentem diem contumax, atq; animo induratô, Censuras ultra annum sustinuit. Et quod deterius est, addens mala malis, de citatione hujusmodi notitiam habens, in vocem temerariæ appellationis prorupit ad futurum Concilium, contra Constitutionem Pii Secundi, ac Iulii Secundi, prædecessorum nostrorum, quâ cavetur taliter appellantes hæreticorum pœnâ plectendos (frustra etiam Concilii auxilium imploravit, qui illi se non credere palam profiteretur) ita ut contra ipsum tanquam de fide notoriè suspectum, imò verè hæreticum,

absq;

absq; ulteriori citatione, vel mora, ad condemnationem & damnationem ejus, tanquam hæretici, ac ad omnium & singularum suprascriptarum pœnarum & Censurarum severitatem procedere possemus: Nihilominùs de eorundem Fratrum nostrorum consilio, Omnipotentis Dei imitantes clementiam, qui non vult mortem peccatoris, sed magis ut convertatur & vivat, omnium injuriarum hactenus nobis & Apostolicæ Sedi illatarum obliti, omni quâ possumus pietate uti decrevimus, & quantum in nobis est agere, ut proposita mansvetudinis via, ad cor revertatur, & à prædictis recedat erroribus, ut ipsum tanquam filium illum prodigum, ad gremium Ecclesiæ revertentem, benignè recipiamus. Ipsum igitur Martinum, & quoscunq; ei adhærentes, ejusq; receptatores & fautores, per viscera misericordiæ Dei nostri, & per aspersionem sangvinis Domini nostri Iesu Christi, quo & per quem humani generis redemptio, & sanctæ Matris Ecclesiæ ædificatio facta est, ex toto corde hortamur, & obsecramus, ut ipsius Ecclesiæ pacem, unitatem, & veritatem, pro qua ipse Salvator tam instanter oravit ad Patrem, turbare desistant, & à prædictis tam perniciosis erroribus prorsus abstineant. Inventuri apud nos, si effectualiter paruerint, & paruisse per legitima documenta nos certificaverint, paternæ charitatis affectum, & apertum mansvetudinis & clementiæ fontem. Inhibentes nihilominùs eidem Martino exnunc, ut interim ab omni prædicatione, seu prædicationis officio omninò desistat: alioquin ut ipsum Martinum, si fortè justitiæ & virtutis amor à peccato non retrahat, indulgentiæq; spes ad pœnitentiam non reducat, pœnarum terror coërceat

disciplinæ; eundem Martinum ejusq; adhærentes, complices, fautores & receptatores, tenore præsentium requirimus, & monemus in virtute sanctæ obedientiæ, & sub prædictis omnibus & singulis pœnis, eo ipso incurrendis, districtè præcipiendo, mandamus, quatenus infra sexaginta dies, quorum pro primo viginti, pro secundo viginti, reliquos viginti dies pro tertio & peremptorio termino assignamus, ab affixione præsentium in locis infrascriptis, immediatè sequentes, numerandos. Ipse Martinus complices, fautores, adhærentes, & receptatores prædicti, à præfatis erroribus, eorumq; prædicatione, ac publicatione & assertione, defensione quoq;, & librorum seu scripturarum editione super eisdem sive eorum aliquo, omninò desistant; librosq; ac scripturas omnes & singulas, præfatos errores, seu eorum aliquos, quomodolibet continentes, comburant, vel comburi faciant. Ipse etiam Martinus errores, & assertiones hujusmodi, omninò revocet, ac de revocatione hujusmodi, per publica documenta, in forma juris valida, in manibus duorum Prælatorum consignata, ad nos infra alios similes sexaginta dies transmittenda, vel ipsummet (si ad nos venire voluerit, quod magis placeret) cum præfato plenissimo salvo Conductu, quem exnunc concedimus, deferendâ, certiores nos efficiat ut de ejus vera obedientia, nullus dubitationis scrupulus valeat remanere. Aliâs si (quod absit) Martinus præfatus, complices, fautores, adhærentes, & receptatores prædicti secus egerint, seu præmissa omnia & singula infra terminum prædictum, cum effectu non adimpleverint, Apostoli imitantes doctrinam, qui hæreticum hominem post primam & secundam correctionem vitandum docuit,

docuit. Ex nunc, prout extunc, & è converso, eundem Martinum, complices, & adhærentes, fautores & receptatores præfatos, & eorum quemlibet, tanquam aridos palmites in Christo non manentes, sed doctrinam contrariam, Catholicæ fidei inimicam, sive scandalosam, sive damnatam, in non modicam offensam Divinæ Majestatis, ac universalis Ecclesiæ, & fidei Catholicæ detrimentum & scandalum, dogmatizantes & prædicantes: Claves quoque Ecclesiæ vilipendentes, notorios & pertinaces hæreticos, eadem authoritate fuisse & esse, declarantes eosdem ut tales, harum serie condemnamus, & eos pro talibus haberi ab omnibus utriusque sexus Christifidelibus supradictis, volumus & mandamus, eosque omnes & singulos, omnibus supradictis, & aliis contra tales à jure inflictis pœnis, tenore præsentium subjicimus, & eisdem irretitos fuisse & esse, decernimus & declaramus. Inhibemus præterea, sub omnibus & singulis præmissis pœnis, eo ipso incurrendis, omnibus & singulis Christifidelibus superiùs nominatis; ne scripta, etiam præfatos errores non continentia, ab eodem Martino quomodolibet condita, vel edita, aut condenda, vel edenda, seu eorum aliqua, tanquam ab homine Orthodoxæ fidei inimico, atque ideò vehementer suspecta, legant. Et ut ejus memoria omninò deleatur de Christifidelium consortio, legere, asserere, prædicare, laudare, imprimere, publicare, sive defendere, per se vel alium, seu alios, directè vel indirectè, tacitè vel expressè, publicè vel occultè, seu in domibus suis, sive aliis locis publicis vel privatis, tenere quoquo modo præsumant, quinimò illa (ut præfertur) comburant. Monemus insuper omnes & singulos Christifideles supradictos,

prædictos, ſub eadem excommunicationis latæ ſententiæ pœnâ, ut hæreticos prædictos, declaratos & condemnatos, mandatis noſtris non obtemperantes, poſt lapſum termini ſupradicti evitent, & quantum in eis eſt evitari faciant, nec cum eiſdem, vel eorum aliquo, commercium, aut aliquam converſationem, ſeu communionem habeant, nec eis neceſſaria miniſtrent. Ad majorem præterea dicti Martini, ſuorumq́ Complicum, fautorum vel adhærentium, aut receptatorum prædictorum, ſic poſt lapſum termini prædicti declarationem hæreticorum, & condemnatorum confuſionem: univerſis & ſingulis utriusq́ ſexus Chriſti fidelibus, Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, Patriarchalium, Metropolitanarum, & aliarum Cathedralium, Collegiatarum, ac inferiorum Eccleſiarum Prælatis, Capitulis, aliisq́ perſonis Eccleſiaſticis ſecularibus, & quorumvis Ordinum, etiam mendicantiū (præſertim ejus Congregationis, cujus dictus Martinus eſt profeſſus, & in qua degere vel morari dicitur) Regularibus exemptis & non exemptis, nec non univerſis & ſingulis Principibus, quacunq́ Eccleſiaſtica vel mundana fulgentibus dignitate, Regibus, Imperatoribus, Electoribus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Capitaneis, Conductoribus, Domicellis, Communitatibus, Univerſitatibus, Potentatibus, Civitatibus, Terris, Caſtris, & locis, ſeu eorum habitatoribus, civibus, & incolis, omnibusque aliis & ſingulis ſupradictis per univerſum orbem, præſertim in eadem Alemania conſtitutis mandamus: quatenus ſub prædictis omnibus & ſingulis pœnis, ipſi vel eorum quilibet præfatum Martinum, complices, adhærentes, receptantes, & fautores perſonaliter capiant,

& captos

& captos ad nostram instantiam retineant, & ad nos mittant. Reportaturi pro tam bono opere, à nobis & Sede Apostolica remunerationem, præmiumque condignum: vel saltem eos, vel eorum quemlibet de Metropolitanis, Cathedralibus, Collegiatis, & aliis Ecclesiis, Domibus, Monasteriis, Conventibus, Civitatibus, Dominiis, Universitatibus, Communitatibus, Castris, Terris, ac locis respectivè, tam Clerici & Regulares, quàm laici omnes & singuli supradicti omninò expellant. Civitates vero, dominia, terras, Castra, Villas, Comitatus, Fortalitia, Oppida, & loca quæcunque ubilibet consistentia earum & eorum respectivè, Metropolitanas, Cathedrales, Collegiatas, & alias Ecclesias, Monasteria, Prioratus, Domus, Conventus & loca religiosa vel pia, cujuscunque ordinis, (ut præfertur) ad quæ præfatum Martinum, vel aliquem ex prædictis declinare contigerit, quamdiu ibi permanserit, & triduo post recessum, Ecclesiastico subjicimus interdicto. Et ut præmissa omnibus innotescant; mandamus insuper universis Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, Patriarchalium, Metropolitanarum, & aliarum Cathedralium & Collegiatarum Ecclesiarum Prælatis, Capitulis, aliisque personis Ecclesiasticis, secularibus & quorumvis Ordinum supradictorum Regularibus fratribus, religiosis, Monachis, exemptis & non exemptis, supradictis, ubilibet, præsertim in Alemania constitutis: quatenus ipsi vel eorum quilibet, sub similibus Censuris, ac pœnis, eo ipso incurrendis, Martinum, omnesque & singulos supradictos, qui elapso termino hujusmodi mandatis, seu monitis nostris non paruerint, in eorum Ecclesiis, Dominicis, & aliis festivis diebus, dum

bus, dum inibi major populi multitudo ad Divina convenerit, declaratos hæreticos, & condemnatos publicè nuncient, faciantque & mandent ab aliis nunciari, & ab omnibus arctiùs evitari. Nec non omnibus Christifidelibus, ut eos evitent, parî modô sub prædictis Censuris & pœnis, & præsentes literas, vel earum transumptum, sub forma infrascripta factum, in eorũ Ecclesiis, Monasteriis, Domibus, Conventibus, & aliis locis, legi, publicari, atque affigi faciant. Excommunicamus quoq; & anathematizamus omnes & singulos cujuscunq; status, gradus, conditionis, præeminentiæ, dignitatis, aut excellentiæ fuerint, qui quominus præsentes literæ, & earum transumpta, copiæ, seu exemplaria, in suis terris, & dominiis legi, affigi, & publicari, possint, fecerint vel per se, vel per alium, seu alios, publicè vel occultè, directè vel indirectè, tacitè vel expressè, quoquomodo procuraverint. Postremò quia difficiliter foret præsentes literas ad singula quæque loca deferri, in quibus necessarium foret, volumus & Apostolica authoritate decernimus, quòd earum transumptis, manu publici Notarii confectis & subscriptis; vel in Alma urbe impressis, & sigillô alicujus Ecclesiastici Prælati munitis, ubique stetur, & plena fides adhibeatur, prout originalibus literis staretur, & adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ. Et ne præfatus Martinus, omnesq; alii supradicti, quos præsentes nostræ literæ quomodolibet concernunt ignorantiam earundem literarum, & in eis contentorum omnium & singulorum prætendere valeant, literas ipsas in Basilica Principis Apostolorum, & Cancellariæ Apostolicæ, nec non Cathedralium Ecclesiarum, Brandeburgẽ: Misnẽ:

Misneñ: & Merspurgeñ: valvis affigi, & publicari debere volumus. Decernentes quòd earundem literarum publicatio sic facta, superdictum Martinum, omnesque alios & singulos prænominatos, quos literæ hujusmodi quomodolibet concernunt, perinde arctent; ac si literæ ipsæ die affixionis & publicationis hujusmodi eis personaliter lectæ & intimatæ forent. Quum non sit verisimile, quòd ea, quæ tam patenter fiunt, debeant apud eos incognita remanere: non obstantibus Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, seu si supradictis omnibus & singulis, vel eorum alicui, aut quibusvis aliis, à Sede Apostolica prædicta, vel ab ea potestatem habentibus, sub quavis forma, etiam confessionalis, & cum quibusvis etiam fortissimis, clausulis, aut ex quavis causa, seu grandi consideratione, indultum vel concessum existat, quòd interdici, suspendi, vel excommunicari non poßint per literas Apostolicas, non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales id importantes, de indulto hujusmodi mentionem, ejusdem indulti tenores, causas & formas, perinde ac si de verbo ad verbum insererentur, ita ut omninò tollatur, præsentibus pro expreßis habentes. Nulli ergo omnino hominum liceat, hanc paginam nostræ damnationis, reprobationis, rejectionis, decreti, declarationis, inhibitionis, voluntatis, mandati, hortationis, obsecrationis, requisitionis, monitionis, aßignationis, conceßionis, condemnationis, subjectionis, excommunicationis, & anathematizationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri &

Pauli

Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursurum. Datum Romæ apud S. Petrum. Annô Incarnationis Dominicæ, Millesimô, Quingentesimô, Vigesimô Septimô. Decimô Kalendas Iulii, Pontificatûs nostri Annô octavô.

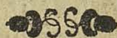
Edictum Sigismundi Regis, contra Hæreticos.

Sigismundus Dei gratiâ Rex Poloniæ, Magnus Dux Lithvaniæ, Russiæ, Prussiæq; Dominus & Hæres.

Manifestum facimus omnibus & singulis, cujuscunq; status & ordinis, subditis Nostris, necnon etiam advenis quibuscunq; in Regno & Dominiis Nostris ubilibet existentibus. Quia cum humanis ingeniis, præsertim vulgi, ad res novas, & insolentes propensis, necesse sit cùm alia mala pleraq;, tum verò Schismata & Hæreses emergere; necesse item sit illas, per eos, qui divinis ac humanis institutis præpositi sunt, tanquam zizania ex agro putari, & eradicari. Siquidem sola est Religio, quæ legibus ac institutis suis, homines in disciplina, in virtute, ac in fide erga Deum & homines continet, ac regit: quaq; in norma & observatione sua veteri, turbatâ & dissolutâ, turbari ac dissolvi necesse est universa: quòd postea, ut in multis exemplis constat, in seditiones vergere, ac in perniciem rerum publicarum, earumq; Rectores, redundare solet. Nos pro officio Christiani Principis, eam ipsam Religionem, à Sanctis Patribus ordinatam ac per Sanctam Romanam Ecclesiam directam, Nobisq; à majoribus Nostris per manus traditam, ac per Nos deniq; & gentes Nostras, multò sangvine & clarissimis, gratiâ Dei, victoriis hactenus defensam; etiam à labe heretica his temporibûs in vicinia emergente, integram ac immaculatam, in Regno & Dominiis Nostris conservare volentes; publicîs edictîs mandamus, ne qui libri Lutheri cujusdam, ejusq; sequacium quorumcunq; quos sua insolentia in reprobum egit sensum, quiq; prætextu libertatis Christianæ, prætextu vitiorum Ordinis Ecclesiastici, & scandalorum, quæ ab hominibus, & ab iis, qui de hominibus assumpti ac perinde infirmi sunt, venire necess-

necess;

necesse est, tanquam sub melle virus suum in vulgos spargunt, & scriptis ac sermonibus famosissimis, non solùm mores salubres, ac instituta Ecclesiastica, sed ipsos etiam sanctos Patres turpissimè proscindunt, & sacra prophanis miscent, nequaquam ad Regnum & Dominia Nostra inferantur, & legantur: nevè quis dogma ipsum pestiferum, ac jam pridem damnatum, approbare, profiteri, vel tueri auderet, sub pœna capitis, & confiscatione bonorum omnium. Ad quæ postea Edicta Nostra exequenda, modum etiam opportunum statuere volentes, delegavimus in Prætorium Civitatis Nostræ Regiæ Cracovień: nonnullos primarios Nostros, tàm Spirituales quàm etiam Seculares, Consiliarios, qui cum Consulibus ac Officialibus Civitatis, sic edicta ipsa Nostra exequenda statuerent: ut inprimis quandocunq; opportunum videretur Rńdmo Domino Episcopo Cracoviensi, fieret per inquisitores ejus cum decurionibus, quos Consulatus in tota Civitate, ad hujus negotii, aliorumq; excessuum tollendorum custodiam delegit, per omnes & singulas domos, testudines, ac cistas diligens scrutatio fiat; & ubi aliqui libri hæretici invenirentur, illinc pœna Edicti exigeretur. Deinde ut Impressores librorum, nihil prorsus imprimere, & Bibliopolæ, vel alii quicunq; exponere, ac vendere deinceps audeant, ex libris undecunq; adductis, nisi illos Rector Universitatis, vel aliquis per Ordinarium constitutus prior viderit, & tàm imprimi, quàm vendi permiserit, sub pœnis prædictis. Ut autem & reliquæ Civitates Nostræ hoc exemplo insistant, ac unusquisq; in tempore præmoneretur ne ipsa Mandata Nostra Regia transgrediatur, & ignorantiam prætendere possit: Nos hanc ipsorum Consiliariorum, simul ac Consulatûs Cracoviensis ordinationem per has literas Nostras, omnibus testatam esse volumus: Mandantes omnibus aliis Civitatibus Regni, & Dominiorum Nostrorum, ut ad hunc modum Edicta Nostra exequendi, faciant cũ Lociordinariis, aut eorum Delegatis, ordinationes opportunas; easq; diligentissimè exequantur, pro gratia Nostra aliter non facturi. Datum Cracoviæ, Sabbatho ante Festum Natalis Sanctissimæ Virginis Mariæ, Dominæ Nostræ. Annò Domini, Millesimò, Quingentesimò, Vigesimò Tertiò. Regni autem Nostri, Decimò septimò.

Joannis Laski, Lanciciæ Statutum: sed per Matthiam Drzevicium successorem ejus promulgatum, Annô Domini, 1527.

DEcrevit hæc Sacra Synodus, ut Rñdmi DD. Archiepiscopus & Episcopi, pro exterminio sectæ Lutheranæ ex Dioecesibus Comprovincialibus, & præsertim Wratislavieñ: & Cujavieñ: intendant, procedendo contra notorios & suspectos de hæresi, secundùm Decretum Sacrorum Canonum, Statutorum Provincialium veterum & novorum, omni timore postposito, solum DEUM, fidem ejus, ac religionem sanctam præ oculis habentes, non parcentes præterea laboribus & expensis: cùm ipsi sunt in fidei materia positi, tanquam signum ad sagittam, & de plebe sibi commissa, condignam DEO in districto examine reddituri sunt rationem, & sangvis ovium de manibus eorum requiretur. Quam rem ut faciliùs & commodiùs aggredi valeant; suscepit hæc Synodus Statuta omnia Provincialia, cum Bullis Apostolicis insertis, in diversisq; Synodis, & per Rñdmum in Christo Patrem, D. Joannem de Lasko Archiepiscopum Gnesneñ: Primatem, Legatumq; Natum, tempore præsidentiæ suæ felicis confecta, approbata, Synodaliq; authoritate & Decreto, cum Statutis hujus Provinciæ vetustioribus conformata, digesta, in unúq; volumen redacta, ac noviter impressa, & per memoratum D. Archiepiscopum, in præsenti Synodo publicata. Quæ eadem Synodus pro approbatis & publicatis habere voluit, de-

c. ut officium, de hæret: in 6.

Clem: 1. eod:

Thren: 3.

Ezech: 3. & 31.

it decernens eiſdem robur perpetuæ firmitatis. Et ut DD. Archiepiſcopi, Epiſcopi, aliiq; Judices Eccleſiaſtici, & Clerus Provincialis univerſus, ſecundùm illa vivant, pœnîs inibi contentîs, irremiſſibiliter puniendi.

Ejuſdem, Petricoviæ. Annô 1530.

INnovans Conſtitutiones, tam Juris communis, quàm Statutorum Provincialium anteriorum, eiſq; addendorum: Sacra hæc Synodus decrevit, arctiſſimèq; injunxit, ut Ordinarii harum Provinciarum, hîs iniquiſſimîs temporibûs, diligentiùs exactiuſq;, quàm unquam antea, de hæreſi Lutherana, aliaq; quapiam perversa doctrina, in ſuis Diœceſibus invigilent: injungantq; hæreſum inquiſitoribus, ut ubi ſuſpicio aliqua ejus hæreſis emerſerit, illinc diligenter pertentent, excutiant, & perquirant. Quòd officium de hæreſi inquireñ: Sacra Synodus Archidiaconis, ubi inquiſitores non ſunt, voluit eſſe injunctum, deinde hi, ubi quïppiam de hoc crimine innotuerit, citra ullam negligentiam DD. Ordinariis deferant, qui mox ad hoc crimen perſequendum, Jura communia, Statutaq; Provincialia diſtringant, ſervatîs tramitibûs, modiſq; ab eiſdem Juribus conſtitutis. d. c. ut officium. de hæret: lib: 6. Clem: 1. eod:

Dzierzgovius, Petricoviæ 1551.

QUia rectæ rationis dictamini repugnat, & omnium ſanctionum diſpoſitioni adverſatur, hoſtes Eccleſiæ, de religionis ſcindenda unitate, & ſubvertendo ſtatu Eccle-

siarum, semper sollicitos, veluti angves in sinu suo fovere, & illis contrarium spirantibus, honorem & fructum, ac conservationem in bonis Ecclesiasticis, pro tuenda religione Orthodoxa, & sustentatione pauperum fundatis largiri, eosq; talibus bonis præficere: Proinde Sacra Synodus decrevit, ne deinceps hominibus hæretica pravitate notatis; vel de hæresi suspectis, Castra, Oppida, Villæ, Prædia, aliaq; bona Ecclesiastica in provisionem conferantur, sive in Emphiteosim, ut vocant, sive ad beneplacitum, vel quocunq; alio modo, sub pœna quingentorum Ducatorum auri in auro, irremissibiliter per Synodum exigeñ: & si qui ejusmodi fuerint de hæresi suspecti, eis bona ipsa & præfecturæ auferantur. Sunt enim nonnulli Seculares, hoc suspecto tempore, bona Ecclesiastica à DD. Episcopis, aliisvè Spiritualibus hominibus, modo præmisso illis concessa, obtinentes; qui posthabita fide sancta Catholica, hæreses ipsi complectuntur, Hæreticosq; vel de hæresi suspectos, apud se fovent, & Ecclesiæ subditos in eundem errorem & periculum secum trahunt; à templis sacris, Confessione, aliorumq; Sacramentorum Ecclesiæ perceptione arcent, & diebûs celebribus, feriatîs, ad labores obeundos cogunt. Ideò decrevit hæc Synodus Sancta, tales omnes ad gubernanda Ecclesiæ bona, debere esse deinceps inhabiles, & hujusmodi provisionibus & bonis, privandos fore per DD. Ordinarios, sub pœna quingentorum Ducatorum, Rñdmo D. Archiepiscopo, & ejus Ecclesiæ Gnesneñ: irremissibiliter persolvenda, à publicatione præsentium Constitutionum in

num in duobus mensibus, contra eos servatis de jure servandis procedeñ: Etiam eo non obstante, quod in tales concessiones, Capitula etiam regularia, ad quæ præsens Constitutio extenditur, consenserint, sigillaq; sua literis apposuerint. Bona autem hujusmodi, post privationem, ad Dños suos Ecclesiasticos redeant. Ut autem Rñdmi DD. Ordinarii, & eorum in Spiritualibus Vicarii, ad exequeñ: ea, quæ contra hæreticos sunt decreta, magis expeditiores esse queant; decrevit eadem Synodus, quatenus juxta Statuta Provincialia priora, quisq; illorum inquisitores hæreticæ pravitatis, in sua Dioecesi habeat, eisq; stipem honestã & competentem, singulis annis solvat: & quoties opus fuerit, cùm officium inquisitionis peragent, illis de securitate eorum per familiam suam, aut aliâs quomodocunq;, prospiciat, sub poena centum marcarum pecuniæ, per Synodum Provincialem exigenda.

Decretum SIGISMUNDI AUGUSTI REGIS, in negotio religionis. *Warßoviæ.*

SIGISMUNDUS AUGUSTUS Dei gratiâ Rex Poloniæ, Magnus Dux Lithvaniæ, Russiæ, Prussiæ, Masoviæ, Samogitiæ, &c. Dominus & Hæres.

Universis & singulis, cujuscunq; gradus, status, conditionis, & præeminentiæ, subditis nostris, in Regno & Dominiis nostris commorantibus, sincerè & fidelibus dilectis, gratiam nostram Regiam. Sincerè & fideles dilecti: quum inter cætera incommoda, atq; pericula, quibus Regnum Nostrum premitur, nullum esse videamus domesticis odiis atq; dissensionibus perniciosius: nec quod Regna quævis & imperia vel af-

 fligere

fligere magis, vel citiùs evertere possit. Nulla autem ex re acerbiora odia, atrocioresq; contentiones, non modò inter Ordines, sed inter omnium Ordinum Regni Nostri homines, quàm ex diversitate opinionum de religione Christiana, quæ irrumpentes in Regnum Nostrum hæreses invexerunt, natas esse animadvertamus, summo studio in eo Conventu, cum Consiliariis Regni Nostri, curandum atq; elaborandum Nobis esse putavimus, ut pacatis priùs & constitutis domesticis dissensionibus, ab externis quoq; periculis, si quæ ingruerent, tuti atq; securi esse possemus. Verùm cùm magna esset de eo orta controversia, quod multa essent publicè, contra vetera Catholica instituta, atq; contra leges Regni, & edicta in religione, ritibusq; religionis, propria quorundam temeritate, atq; audacia innovata, templaq;, in quibus ad eam diem veteri Romanæ Ecclesiæ ritu, sacra agebantur, ac Sacramenta administrabantur, novis à Catholica & Apostolica, Romanaq; Ecclesia alienis ritibus introductis, occupata & profanata; ministri earum vexati, ac sedibus suis pulsi, ornamenta ablata, bonaq; & reditus retenti, idq; cùm alias, tum post Conventum Regni nostri, quem Petricoviæ proximè habuimus. In quo edixeramus, ne quid in religione adhunc usq; Conventum innovaretur, nec possemus de eo judicium constituere propter imminens Livonicum bellum, ad quod gerendum in Lithvaniam Nobis proficiscendum fuit, necessariò totam ejus rei cognitionem atq; judicium, ex sententia Senatorum Regni Nostri, ád proximum usq; Conventum Regni Nostri, rejecimus suspendimusq;. Ne quid verò interim dum absumus, de religione in Regno Nostro à quopiam istiusmodi innovetur, seu perpetretur, longiusq; progrediatur hominum licentia, edictum ea de re nostrum ex sententia Consiliariorum Nostrorum proponendum putavimus. Mandamus igitur, atq; edicimus vobis omnibus, superiùs nominatis, Constitutione videlicet Petricoviensi, in Cõmitiis præteritis factâ, ac legibus Nostris ad eam rem freti: Præcipimus, ut omnes à blasphemiis quibusvis in Deum, Sanctæq; Ecclesiæ Sacramenta, ac tremendum altaris sacrificium, abstineant. Deinde, ne quispiam vestrum ullos jam deinceps in Regno Nostro motus, atq; turbas excitare, cœtus, conventicula, Conventiones in Urbibus, Oppidis, Arcibus, Curiis, Villis, & possessionibus Nostris, prætextu religionis quovis modo habere & celebrare: neq; in iis aut aliis quibuscunq; quorumcunq; hominum, status & conditionis cujusvis bonis, Ecclesias atq;

templa, in quibuscunq; nunc antiquus, hoc est Romanus religionis manet ritus, violare, aliquid inde tollere, seu in alium statum atq; formam, quicquam ibi immutare & innovare, Sacerdotesvè & ministros templorum vexare, spoliare, pellere, iisq; vel pulsis, vel morte extinctis, alios in locum eorum, sinè authoritate & institutione Ordinariorum inducere, seu Ecclesiis ipsis præficere, aut aliquam sibi potestatem & jurisditionem in Ecclesiis ipsis usurpare, aliudvè quidpiam agere, quod seditionem, contentionem, atq; tumultum excitare inde possit, audeat. Quod si quis contra hoc edictum nostrum aliquid committere & facere ausus fuerit, id non pro privata ordinis aut personæ alicujus injuria, sed pro Nostra, authoritatisq; Nostræ Regiæ, reputabimus; in eumq; tanquam violatorem authoritatis Nostræ, & pacis publicæ turbatorem, legitimo juris ordine animadvertemus. Datum Warsoviæ, in Conventione Regni generali, Feriâ Quartâ post Festum SS. Trium Regum, proxima. Annò Domini, Millesimô, Quingentesimò, Quinquagesimò Septimò. Regni verò Nostri Annò Vigesimò Septimò.

DE SCHISMATICIS.
Ex Antiqis.

ET quoniam præterita pericula, nos circa futura faciunt cautiores: Volumus, & ordinamus, ut si aliquæ personæ vel Collegia Nostræ Provinciæ se separaverint, schisma quodammodo faciendo, cùm jam quidam per factum hujusmodi à sui Diœcesani obedientia recesserint, Pontificalia eis ministeria & Ecclesiastica beneficia, sepulturæ videlicet, & eleemosynæ penitùs denegentur: etsi Canonicè moniti, ad unionem vel ad obedientiam non redierint, extunc populus ab ipsorum communione districtiùs arceantur. Insuper à personis Ecclesiasticis ad hospitia nullatenus colligantur; hoc ipsum extendi

In Bulla Cœnæ Domini.

Pac: c. quoniã. de con. stit: extendi volumus ad eos, qui jam Schiſma & inobedientiam hujuſmodi commiſerunt.

DE APOSTATIS.

Syl: V. Apoſtaſia. n. 11. PRohibemus, ne Apoſtatæ, vel cujuſvis Religionis Profeſſores, habitum ſui Ordinis mutantes, cùm ex eo excommunicationis ſententiam dignoſcantur contraxiſſe, ad Eccleſias regendas, vel earum Vicarias aliquatenus admittantur.

DE ADULTERIIS.

In Synodo Lancicienſi Secunda. Ex Novis.

ET quoniam hoſtis humani generis multorum ſecularium mentes adeò obcæcavit, ut relictîs propriîs conjugibûs, alienas nuptias profanare, mulieres ſuſpectas publicè fovere, juſq; thori proprii & alieni contaminare non vereantur, contra præceptum Divinæ majeſtatis, juriſq; Civilis & Canonici ſanctiones. Cùm igitur in omnibus peccatis adulterium ſit graviſſimum, utpotè, quòd ſecundum in pœnis vendicat ſibi locum, tantoq; gravius propter id maritos puniri oportet, quantò magis ad eos pertinet, & virtute vincere, & exemplò regere fæminas: Statuimus & irrefragabiliter obſervari decernimus, ut Ordinarii contra tales adulteros, ad pœnas juris communis, omnium timore poſtpoſito, procedant. Etſi aliqui etiam ex Senatoribus Regni propterea excommunica-

Azor: inſtit: mor: p. 3. lib. 3. c. 8. c. quid in omnibus. 32. q. 7.

c. indignantur 32. q. 6. Conc: Trid: Seſſ: 24. c. 8. de ref:

municarentur, Dominus Archiepiscopus & Episcopi; apud Sacram Majestatem Regiam, cujus est officium furta cohibere, adulteria punire, & impios de terra perdere, diligenter instare debent, ut talibus convictis, portæ dignitatum non pandantur, & in Magistratu existentes ad publica non admittantur consilia. Ut quos virtutis amor à delinquendo non continet, saltem pœnarum exaggeratio, & honoris temporalis privatio, cohibeat. In qua re Dñi Episcopi, unus alteri constanter adhærere, ac uniforme & indefessum consilium & auxilium præstare debent, sub interminatione maledictionis & vindictæ Divinæ.

23. q. 8. c. Rex. i.

c. infamibꝰ. de reg: jur: lib: 6.

DE RAPTORIBUS.

Ex Antiquis.

QUicunq; defunctô Episcopô, vel aliquo alio beneficiato, curato vel non curato, etiam religioso, cui jus non competit, relicta ab eo, aut sede vacante bona Ecclesiæ occupaverit, ipso facto, quam nunc in talem ferimus, sententiam excommunicationis incurrat.

c. quia sæpè de elect lib: 6. sup: lib: 1. de elec. adm: in fin:

Cùm bona decedentium Clericorum in usus Ecclesiæ, seu Ecclesiarum, quarum fuerint ipsi Clerici, converti, vel futuris successoribus de jure debeant reservari: Decernimus statuendo, quòd nullus patronus Clericus vel Laicus, aut quivis alius, res seu bona Rectorum Ecclesiarum, seu quorumlibet Clericorum, vivorum aut deceden-

c. cùm vos. de off: ord:

decedentium occupare, rapere, vel in usus suos convertere præsumat. Qui autem id cœca cupiditate repertus fuerit peregisse, excommunicationis vinculo se noverit innodatum.

Conc: Trid: Seß: 22. c. 11. de ref.

Ex iisdem.

MAndamus universis Plebanis, & aliis Clericis, cujuscunq; fuerint statûs, in virtute sanctæ Obedientiæ, & sub pœna privationis officii & beneficii, ne aliquem raptorem, proscriptum, bannitum, profugum, vel incendiarium, aut eorum rapinas in domibus recolligant, vel conservent, aut ipsis extra domos suas, expensas seu alimenta ministrent, sive ipsorum literas vel legationes ad quascunq; personas perferant, à quibus plerumq; hujusmodi pestiferum genus hominum per contaminationes, de occidendis personis, vel eorum bonis cremandis, pecunias extorquere conantur.

Cùm in quibusdam locis quorundam iniquitas invaluerit, quòd in rebus Ecclesiæ furtum reputatur sagacitas, rapina probitas, & violentia fortitudo: hoc Sacro approbante Concilio, cupientes secularium potestatum audaciam, quantum cum Deo possumus refrænare; sancimus, quòd quicunq; Princeps seu Capitaneus terræ, Baro, aut Miles, aut Nobilis, vel Officialis eorum, & generaliter, quævis alia persona Spiritualis, vel secularis, cujuscunq; dignitatis, status, & conditionis existat, Decimas, tributa, Castra, Villas, munitiones, possessiones

& bona,

& bona, ac alias res mobiles & immobiles, & se moventes, ad Ecclesias & pia ac religiosa loca, personasq; Ecclesiasticas spectantia & pertinentia, aut etiam pauperum hominum in ipsorum bonis degentium rapuerit, invaserit, occupaverit, aut illicitè detinuerit, exactionaverit, tallias seu collectas imposuerit, seu injustè impignoraverit, ac occasione pignoris aliquid extorserit, vel quovis sumpto colore gravaverit: vel rapi, invadi, occupari, detineri, impignorari, aut exactionari mandaverit, ordinaverit, seu ratum habuerit; aut raptorem, invasorem, occupatorem, & detentorem illicitum, cum re rapta, invasa, occupata, detenta conservaverit, seu in defensionem susceperit; aut in bonis ejusdem notorium damnum, seu manifestam offensam intulerit; nisi infra trium dierum spatium, à tempore rapinæ, invasionis, & occupationis perpetratæ, & commissæ omnia & singula rapta, invasa, & occupata, seu pignorata, necnon de injuriis & damnis datis, & offensa manifesta, condignam emendam & satisfactionem impenderit, cum eorum in hac parte complicibus excommunicationis sententiam incurrat ipso facto. Et nihilominùs in illa seu illis Parochia, seu Parochiis, de qua, seu de quibus, raptores seu invasores, occupatores, damnum dantes, seu manifestam offensam irrogantes fuerint, aut in quibus larem seu habitationem suam habuerint, seu habere consueverint, & ad quam, seu quas res & bona prædicta sic rapta, invasa, ac occupata, ad conservationem ipsarum deducta, ac in

c. super eo. extr. eod. Conc. Trid. Sess. 22. c. 11. de ref.

ipsis detenta fuerint, quousq; ad restitutionem & satisfactionem plenariam, aliaq; loca quæcunq;, ad quæ præfati raptores, invasores & occupatores, detentores & injuriantes, damnum dantes, ac offensam prædictam inferentes, cum eorum complicibus pervenerint, seu alter eorum pervenerit, & quam diu in eisdem locis, seu altero eorum moram traxerit, seu traxerint, ipso facto Ecclesia-
c. nulli, de sen: ex. stico subjaceant interdicto. Et quoniam excommunicatus ab uno, & ab aliis est vitandus: decernimus, quodsi prædicti raptores, invasores, occupatores, damnum dantes, seu offensam inferentes, cum suis complicibus de aliena seu alienis Dioecesibus fuerint, seu alter ipsorum
c. 1. ext: eod: fuerit, Episcopus loci, de quibus dicti raptores, & alii præfati fuerint, vel ad quos confugerint, extunc virtute Constitutionis præsentis, vel laudi communis, recepta si opus fuerit, ab Episcopo loci vel injuriam passo, informatione summaria, teneantur hujusmodi raptores, invasores, occupatores, & damnum dantes, cum eorum complicibus, excommunicatos per se, & suos subditos, publicè nunciare, & in Parochiis, & locis prædictis, prout superiùs exprimitur, interdictum Ecclesiasticum facere inviolabiliter observari.

Ex Novis. In Synodo Petricoviensi Quarta.

c. cùm sit generale. & c. ulli. de o: comp: VIm seu raptum, in bonis Ecclesiæ commissum, sive subditi Ecclesiarum, seu alterius rei mobilis, vel immobilis, ad judicium Ecclesiasticum pertinere decernimus.

DE ABI-

DE ABIGEIS, ET PASCUIS sterilibus.

Ex Statutis Nicolai Dzierzgowski, Petricoviæ 1557.

QUia conveniens est inter Ecclesiasticas personas habere omnia communia, maximè ubi id fieri potest absq; incommodo alterius: Proinde Sacra Synodus, improbando quorundam Ecclesiasticorum perversam consvetudinem, qui imitantes in malo seculares personas, vicinos suos, etiam bonorum Ecclesiasticorum colonos prohibent, ut intra limites & terminos bonorum suorum pascuis, sterilibus & desertis, eosque quibus abigunt pecora sive pecudes, prætextu (ut vocant) forestæ, impiè depactant, exemplum per hoc secularibus pessimum præbentes. Igitur inhibet Sacra Synodus sub pœna viginti marcarum pecuniarum, parti læsæ irremissibiliter solveñ: ne easdem prohibitiones pascuorum sterilium, aut abactiones pecorum, subditorum Ecclesiasticorum ex bonis vicinis Ecclesiasticis faciant; sed utriusq; habeantur pascua hujusmodi communia, altero alterum non impediente. Excepto tamen eo, quod si in pratis aut segetibus damna fecerit: extunc liberum erit pecora hujusmodi abigere.

c. scimus. 12. q. 1. c. locupletari. de reg: jur: in 6.

DE USURIS.

Ex Antiquis.

USurariorum pravitates, qui plerumq; Mercatorum famam inquinant, dum sub mercationis velamine diversîs adinventis fraudibus, plus secum contrahentes damnificant, quàm illi qui nullo quæsito colore directè mutuant ad usuras, detegere cupientes; & ne etiam juris ignorantiam simulatam, circa hoc possint prætendere, ac suos errores de cætero frivolîs rationibus excusare:
D. Tho: 2. 2. q. 78. ar: 2. Declaramus & decernimus, quòd cùm usura tantùm committatur in mutuo, mutuum autem tantùm his rebus consistat, quæ determinantur numero, pondere, vel mensura:
l. 2. ff. si cer: pe: non solum qui rem hujusmodi, eo pacto vel principaliter ea spe mutuat, ut aliquod emolumentum temporale, ultra sortem recipiat, quantumcunq; sit parvum;
c. 1. & 2. ex: eod: sed etiam si fructus seu proventus rei pignoratæ in sortem non computat ad pignus mutuans, usurarius censendus est: sed & ille qui mercem quantamcunque, quæ venditionis tempore communi æstimatione minùs valet, & quam tunc venditurus erat, multò cariùs vendiderit, solutionem precii differens, (eodem verò tempore ei, qui statim solvit precium cujuscunq; rei emptæ pro minori quàm tunc valeat) lucri causa ejusdem rei so-
c. in civitate. ext: eod: lutione dilata ad terminum in quo constat ipsam rem plus valere, usurarius censendus est. Et qui tales probari & convinci possunt, ad notitiam Diœcesanorum, vel
c. tuas. ext: eod: c. quã quã. § nullus. eod: lib: 6. eorum Officialium deferantur, ut per eos ad restitutionem usurarum, ipsi vel eorum hæredes, districtione Canonica compellantur. Confessores autem in foro con-

scientiæ,

ſcientiæ, tales ad reſtitutionem inducant efficaciter, ſi ſuarum animarum damnationem cupiunt evitare. Sanè ſi quis in illum errorem inciderit, vel pertinaciter affirmare præſumat, exercere uſuras non eſſe peccatum, ille velut hæreticus condemnetur. Præcipimus autem Plebanis locorum, ac illis qui habent officium prædicandi, quòd ſaltem bis in anno, videlicet prima Dominica Adventûs, & Quadrageſimæ, Statutum præſens fidelibus exponant vulgariter, ac eos ſalutaribus inducant monitis, ut abſtineant à criminibus & fraudibus uſurarum, & inſinuent omnibus, atque eis in remedium peccatorum ſuorum injungant, ut ipſi in noſtro ſeu Suffraganeorum noſtrorum Conſiſtoriis, uſuras aliquo de prædictis modis ſolutas repetant: vel ſi nondum ſolverint, ſed tantum ſolvere promiſerint, à promiſſo ſe ſubtrahant, præſentis conſtitutionis ſuffragio ſe defenſuri. Quanquam voraginem uſurarum, quæ animas devorat, & facultates exhaurit, utriuſque teſtamenti pagina condemnet, & demum Conſtitutiones Sanctorum Patrum, in Lateraneñ: Lugduneñ: & Vienneñ: Conciliis proditæ, ſub divinæ maledictionis interminatione, ac diverſis exaggeratis pœnis, prohibeant & interdicant: nonnulli tamen, tàm Spirituales, quàm Seculares noſtræ Provinciæ, in vetitum laborantes, ſuarum animarum in detrimentum, aliîs licitîs negotiîs prætermiſſis, illicitè exercent uſuras. Nos itaque attendentes, quòd malitiis hominum aliquatenus non ſit indulgendum, hoc ſacro approbante

Conci-

Navarr: in man: c. 17. n. 22. Clem: uni. § fi. de uſu.

d. c. tuas. ext: eod:

c. ſuper eo eod: Levi: 25. Pſal: 14. Luc: 6.

Concilio, prohibemus: ne de cætero quiſquam cujuſcunq; ſtatus, gradus, conditionis & præeminentiæ exiſtat, præſumat exercere uſuras. Quodſi qui tales manifeſti uſurarii reperti fuerint, ſtatuimus & mandamus, ut contra illos per Ordinarios loci, & Parochialium Eccleſiarum Rectores, juxta vim & formam dictorum Lateranẽ: Lugdunẽ: & Viennẽ: Statuti Conciliorum procedant, modô qui ſequitur: Videlicet, quòd ab eiſdem manifeſtis uſurariis, nullus omninò oblationes recipiat, nec ad communionem admittatur altaris, nec ſi in peccato hujuſmodi deceſſerint, ad Eccleſiaſticam ſepulturam recipiantur. Qui autem contra præmiſſa fecerit, ea quæ acceperit, reſtituere compellatur: & donec ſecundùm noſtrum aut ſui Diœceſani arbitrium ſatisfecerit, ab officii ſui maneat exequutione ſuſpenſus. Tales autem qui reſipiſcere non curaverint à tali peccato, tam diu excommunicati publicè nuncientur, donec ad gremium ſanctæ matris Eccleſiæ revertantur, poſt reſtitutionem eorum, quæ malè extorſerint per uſurariam pravitatem, ſi ad reſtitutionem omnium eorum ſufficiant facultates: vel ſi in totum ſolvendo non fuerint, priùs reſtituta ea, ad quam ſufficiant portione, de reddendo reſiduo, poſtquam ad pingviorem fortunam venerint, ſufficientem cautionem adhibeant, eis, vel eorum hæredibus ſi extent, à quibus extorſerint uſuras. Si verò non extant, pauperibus, vel piis uſibus, juxta ordinationem Archidiaconi, Plebani ſui, vel Confeſſoris idonei, ſi ſummam duorum floreno-

c. quia in omnibus, ext: eod: c 1. & 2. eod: lib: 6. Clem: uni. eod:

norum

norum Ungaricalium non excedat: si verò excedit, in Dioecesanorum manibus satisfactione idonea, vel cautione, de toto vel residuo (ut præmittitur) præstita, ab eisdem Dioecesano Archidiaconis vel Confessoribus, & Plebanis ipsorum, absolutionis beneficium consequantur. Et hoc idem in rebus incerti dominii, vel malè ablatis vel acquisitis, decernimus observandum. Quod si usurarii præscripti spe finalis poenitentiæ, & absolutionis extremæ, claves Ecclesiæ contempserint, & temerè sustinuerint anathema, seq; in extremis absolvi petierint; non priùs est eis absolutio impendenda, nisi priùs sub proprio juramento cuncta malè extorta restituant: dummodò tantùm in bonis mobilibus & immobilibus habeant, quod restituere valeant universa, vel saltim refundant, in quantum eorum se extendunt facultates; & de reliquo refundendo & satisfaciendo, Lociordinario, vel ejus Vicario, vel saltim Rectori Parochiæ suæ, sanitate percepta, & copia rerum nactâ, dederint fidejussores idoneos. Quodsi fidejussores tales non extiterint, & in eis appareant veræ poenitentiæ signa, receptô, sub forma præscripta, propriô eorundem ægrotorum juramentô, admittantur ad Poenitentiæ, Eucharistiæ, & Extremæ Unctionis Sacramenta; ad quæ etiam ultimò consequenda, sciant non sufficere proprium juramentum, & poenitentiæ signa, si hæredes malè acquisita restituere minimè sint parati, sed forsan sibi contradicant, vel pro parentibus filii nollunt præmissas exhibere cautiones, vel si uxor pro marito, vel maritus pro uxore similia facere de-

c. 2. eod: lib: 6.

c. peccatū. de reg: ju: in 6.

trectaverint. Si quis autem Religiosus vel secularis Clericus, exemptus vel non exemptus, manifesti usurarii, scienter, corpus in Ecclesia vel cimiterio, aliter quàm suprà scriptum est, ausu temerario sepelire præsumpserit: ipsum decernimus (sicut in Viennensi Concilio decretum est) ipso facto sententiam excommunicationis incurrisse: à qua non prius absolvatur, nisi Diœcesano cui præmissa fuerit injuria irrogata, satisfactionem exhibuerit competentem. Verùm quia qui manifesti usurarii censeri debeant, apud nonnullos in dubium vocatur. Nos præsenti Synodali constitutione illos manifestos usurarios declaramus, qui publicè & probabiliter exercent usuras, bancos publicos tenentes ratione mutui dandi ad usuras, aut qui decem marcas mutuant, & undecimam ratione usuræ percipiunt; vel si fructus seu proventus rei pignoratæ in sortem non computantur, & de hoc coram Ecclesiastico Judice convicti, vel confessi fuerint, vel si evidentia facti eorum tanta fuerit, quod nulla tergiversatione eorum pravitas cellari possit, vel aliquatenus occultari: quique per Juratos Villarum pro usurariis sunt publicè proclamati. Qui singulis diebus Dominicis excommunicentur, solenniter nominatim.

Clem: 1. de sepul:

c. 1. eod: lib: 6. in glo: V. manifestos.

DE SORTILEGIIS.

Ex Antiquis.

c. 6. q. 5. c. Si quis. & seq.

EXcommunicamus, & anathematizamus omnes sortilegos, qui per invocationem Dæmonum, vel res sacras,

ſacras, ſortilegia exercent: firmiter prohibentes, nè ab aliquo quàm ſuo Epiſcopo, vel de ipſius mandato, niſi fortè in mortis periculo, abſolvantur. Cæteri verò ſortilegi, c. 1. ext: eod: per Præsbyteros proprios, pœnitentiâ condignâ impoſitâ abſolvantur: & hanc excommunicationis ſententiam bis in anno, in prima ſcilicet Dominica Adventûs & Quadrageſimæ, per Sacerdotes in eorum Eccleſiis & Capitulis præcipimus publicari.

DE CRIMINE FALSI.

In Synodo Petricovienſi Prima.

UT falſariis via malitiæ præcludatur, ſtatuimus, quòd quicunq; inventus fuerit, inſtrumentum vel literas ſup: c. 1. de Conſti: ſcribendo, vel ſubſcribendo, ſeu exequendo falſificâſſe, aut talibûs ſcienter uſum eſſe, aut teſtimonium falſum depoſuiſſe: ſi Clericus non beneficiatus fuerit, ultra pœnas juris, c. ad audientiam, c. carceri unius anni puniendus deputabitur, parti nihilominùs intereſſe, & damna in duplo reſartiet; beneficiatus verò beneficiô privabitur; & laicus pœnâ arbitrariâ punietur. ad falſariorum, ext: eod:

DE CLERICO EXCOMMUnicato miniſtrante.

CUm ſcriptum ſit in lege Domini, quòd quicunq; non Deute r: 17 obtemperâſſet Sacerdotibus, extra Caſtra poſitus lapidabatur à populo, aut cervice gladio ſubjectâ contemptum expiabat; & in primitiva Eccleſia inobedientes ejecti de

c. audi. c. omnis. 11. q. 3. Ecclesia, rabido ore dæmonum trahebantur. Multi verò Sacerdotes Censuram Ecclesiæ contemnentes, excommunicati vel suspensi à Prælatis suis, exigentibûs culpis eorum, immemores quòd Episcopis & Prælatis, clavium cœlorum sit collata potestas, attentare sibi interdicta ministeria non verentur: contra tales volentes rigorem Ecclesiasticum extendere, statuimus, quòd Clerici, qui excommunicati & suspensi ab officio suo, ministrant ut priùs; tales (sinè spe restitutionis) ab officiis & beneficiis deponantur, & infames ac detestabiles sint. De cætero ad beneficia Ecclesiastica nullatenus admittantur, nisi per pœnitentiam approbatam, & conversationem laudabilem, Sedis Apostolicæ gratiam meruerint obtinere.

Matt: 16.

c. illud dominus. ext: eod:

DE PRIVILEGIIS ET EXcessibus Privilegiatorum.

STatuimus, nè Religiosi cujuscunq; Ordinis vel religionis existant, Privilegiati, fines suorum excedant Privilegiorum: cùm Privilegium mereatur amittere, qui concessa sibi abutitur potestate. Si qui etiam Religiosorum per donationem, vel alium legitimum titulum, Jus patronatus aliquorum beneficiorum Ecclesiasticorum acquisierint, talia beneficia, propria temeritate, suis usibus non applicent, sed ipsis vacantibûs, ad ea Sacerdotes idoneos præsentent: alioquin elapsô terminô à jure statuto, Loci ordinarius, prout Ecclesiæ expediat, providum instituat ibidem.

11. q. 3. c. privilegiū.

c. sicut. de suppl: neg: Præ: Cle: uni: eod:

Conc. Trid: Sess: 25. c. 9. decr. f.

ibidem curatum. Si quas etiam Ecclesias Parochiales, infra quarum limites Monasteria habuerint, terras, agros, prata & vineas, aut alia bona, de quibus jure Decimam solvere tenentur, in decimatione defraudaverint, omnes ipsis ad hoc opem vel operam in præmissis dantes, & ipsorum servitiis intendentes; decernimus ipso facto excommunicationis sententiam incurrisse.

sup: c. ad Abbatias. de Abba: ele: c. commissum. & Clem: Religiosi. de Deci:

In Synodo Petricoviensi Quarta. Ex eisdem.

QUilibet Episcopus, cum Prælatis fratrum mendicantium suæ Diœcesis id agat, ut quodlibet Monasterium ad certum numerum fratrum, qui juxta facultates cujusque loci eleëmosynâ ali possint, restringantur: ad tollenda scandala & gravamina, quæ ex eorum vagabunda mendicitate, quam terminatum vocant, exoriri consveverunt.

Conc: Trid. Sess: 25. c. 3. de reg:

Licèt autem Fratribus Prædicatoribus, & Minoribus, sit à jure permissum, ut ex eis personæ sufficientes, idoneæ, vitæ probatæ, discretæ, modestæ, atque peritæ, per eorum certos superiores electæ, & præsentatæ Diœcesanis locorum, in eorum Civitatibus & Diœcesibus, de ipsorum petenda licentia, gratiâ vel beneplacito, confessiones sibi confiteri volentium, audire valeant, & imponere pœnitentias salutares, ac absolutionis beneficium impendere possint: quia tamen sumus certiùs informati, quòd iidem religiosi, contemptâ ejusdem juris formâ, indifferenter omnes, dummodò sint Præsbyteri, etiam non præsentati

Abusus Religiosorũ.

Clem: dudum. de sepult:

Episcopo, audiunt confessiones singulorum, in damnationem suam, & animarum sibi confitentium; ne per errorem hujusmodi, animæ subditorum nostrorum periclitentur, de cætero, hoc sacro approbante Concilio, omnibus Rectoribus Parochialibus, nostrarum Diœcesis & Provinciæ, firmiter injungimus, nè Parochianos suos permittant dictis fratribus confiteri, nisi illis duntaxat, qui per patentes literas Diœcesani Episcopi, pro ipsis confessionibus audiendis, nominatim fuerint deputati. Quas quidem literas dè Cancellaria nostra, & Suffraganeorum nostrorum, gratìs, & sinè solutione pecuniæ aliqua, ipsi fratres recipere, & eas Rectoribus Ecclesiarum debent præsentare: qui Rectores ad requisitionem ipsorum fratrum, teneantur in suis Ecclesiis eas publicare. In nullo tamen casu, circa absolutionem, majorem authoritatem habeant, quàm Parochiales Presbyteri: nisi Episcopus vel superior, qui potest, ipsis uberiorem gratiam specialiter duxerit concedendam. Nec etiam possunt dicti fratres, seu quivis alii religiosi, Clericis vel laicis, sinè speciali licentia Parochialis Presbyteri, ministrare alia Sacramenta; & qui contrarium fecerint, in excommunicationis sententiam incidant ipso facto. In Ecclesiis quoque Parochialibus, dicti Fratres, non possunt nisi de ipsorum Rectorum beneplacito & assensu, prædicare verbum Dei. Cùm autem Fratres ipsîs festivìs diebûs in domibus suis manè prædicationes faciunt, non eas in tantum protrahant, quòd plebs ad prædicationem & Summam Missam suæ Parochiæ, cui tunc

Conc: Trid: Sess: 23. c. 15. de ref:

d. Clem: dudum. de sepul:

Cle: Religiosi. de privil:

ead: Cle: dudum. de sepul:

Conc: Trid: Sess: 24. c. 4. de ref:

interesse

intereſſe tenentur, negligant horam debitam veniendi; nec Parochianos in ſuis ſermonibus detineant, niſi cùm forte domorum feſtivitates incidant; nec girando per Eccleſias & eorum ambitus, populum aquâ benedictâ aſpergant; aut cinerum vel frondium, palmarumque benedictionibûs ſe occupent: cùm talia in Parochialibus Eccleſiis de jure & de antiqua conſvetudine peragantur. Non impediant etiam dicti Fratres, per ſuas prædicationes, ſtationes, & Proceſſiones ſolennes, quas obſervat Eccleſia generalis. c. ut dominicis. de Paroch: in Epiſt: Paſtor: tit: de proceſ:

Bulla Provincialis, ſuſcepta in Synodo Lanciciensi Prima. *Ex eiſdem.*

ITem hæc Sacra Synodus ſuſcepit Bullam Provincialem, per Rmum Dnum Archiepiſcopum, à Sede Apoſtolica Concilio generali Lateranenſi obtentam, in qua continentur multæ bonæ Conſtitutiones, & Indulta, huic Provinciæ congruentia, quam voluit & decrevit obſervari in omnibus punctis & clauſulis, prout in ea continentur. Cujus Bullæ tenor de verbo ad verbum ſequitur & eſt talis:

Bulla Apoſtolica Provincialis.

LEO Epiſcopus, Servus ſervorum Dei: ad perpetuam rei memoriam. Sacroſanctæ Univerſalis Eccleſiæ regimini, meritis licèt imparibus, præſidentes, curis perurgemur aſsiduis, & continua meditatione pulſamur, ut juxta creditum nobis Paſtorale officium, Chriſtifidelium omnium diſpendiis, & ani-

marum

marum periculis, praesertim à dira infidelium & Schismaticorum rabie provenientibus, quantum cum Deo possumus, occurramus, & salubribus profectibus consulamus, ac in his ejusdem partes favorabiliter impertiamur; prout ad religionis Christianae, diviniq; cultus conservationem & augmentum, ac animarum salutem, necnon benè vivendi institutionem conspicimus, salubriter expedire. Sanè cùm nuper Venerabilis Frater Ioannes de Lasko Archiepiscopus Gnesnen: Notabilis Praelatus, ad nos & Sedem Apostolicam, ac Sanctam Lateranen: Synodum, per charissimum in Christo Filium nostrum, SIGISMUNDUM Poloniae Regem Illustrem, pro obedientia nobis praestanda, Orator destinatus, tàm suo quàm ipsius Regis nomine, nobis exposuerit; quòd in Poloniae, Ungariae & Bohemiae Regnis in, quibus magnus haereticorum & schismaticorum concursus existit, ac alius Provinciis, & partibus illis adjacentibus, tàm propter infidelium Scytharum & Turcarum incursiones assiduas, quàm eorundem haereticorum & schismaticorum conversationes maximas & continuas, saepiùs multi errores & scandala orirentur, & multae Ecclesiae curatae quasi desertae, ita ut una vix aliquando duarum aut trium domorum curam habeat, nec qui eas ob curae & fructuum tenuitatem obtinere vellent, reperirentur, ac saepiùs schismatici & Rutheni ad Ecclesiam reverterentur Catholicam, & Christifideles conjugati ab infidelibus caperentur, ac de eis spes redeundi & certitudo vitae nulla haberetur, & propter interdictorum appositionem, & divinorum cessationem, nonnunquam populi devotio & religio minui videretur, ac haereses & schismata, diversaq; animarum pericula ex-

cula excitarentur; & an excommunicati, non tamen denunciati seu publicati, vitandi sint, à nonnullis hæsitaretur, necnon Processus & sententiæ, quæ in partibus illis formabantur, & ferebantur, ut plurimùm cùm ad Romanam Curiam deferrentur, per viam nullitatis revocarentur, & sic partes laboribus & expensis fatigarentur, ac justitia postponeretur, adeò, ut sæpè partes ipsæ desperatione ductæ, bonum jus earum dimittere cogerentur: & quod si super his per Nos & sanctam Synodum prædictam provideretur, proculdubiò multis animarum periculis, & partium dispendiis obviaretur. Nos quoq; zelus animarum eo potißimum urget, quò pro illis ratio debetur exactior Creatori, determinatione Synodali in publica seßione, propter varias ipsius Synodi occupationes, aliter non expectatâ, Venerabilibus Fratribus nostris, Bernardino Sabinen: Dominico Portuen: & Marco Prænesten, Episcopis, Sacræ Theologiæ Professoribus peritißimis: Antonio S. Praxedis, Petro S. Eusebii, & Achilli, qui dicti Regni Poloniæ protector existit, S. Sixti & Præsbyteris, Vtriusq; Iuris Doctoribus eminentißimis, & qui diu ludicia causarum Palatii nostri, cum magna laude rexerunt: Necnon Friderico S. Angeli, de S. Severino, ac Hippolito S. Luciæ in Silice Existen: Viris Illustribus, & in rebus agendis solertißimis, Diaconis, S. R. Ecclesiæ Cardinalibus, ut de præmißis se informarent, & providenda discuterent, vivæ vocis oraculo commisimus. Cùm autem præfatis Cardinalibus de præmißis per diligentem informationem desuper factam eis, prout nobis retulerunt, legitimè constiterit, Nos desiderantes, ut ex ejusmodi Pastorali debito tene-

mur, in præmisso remediis, quibus possumus, salubriter providere, habita cum eisdem Cardinalibus deliberatione matura, authoritate Apostolica, hac nostra perpetuò valiturâ & irrefragabili Constitutione statuimus, & ordinamus, ac decernimus, ac declaramus, quòd de cætero Cathedralibus & Metropolitanis Ecclesiis, in dictis Regnis, quomodolibet vacantibus pro tempore, nonnisi docti & vigilantes, aut aliâs tales præficiantur viri, qui consiliô, verbô, authoritate, & exemplo, circa divinum cultum, animarum profectum providere, & periculis inibi proventuris obviare sciant, velint, & valeant, & in eorum Ecclesiis continuè residere teneantur, & ab illis, nisi de licentia Sedis Apostolicæ, aut urgentibus necessitatibus Reipublicæ Christianæ, seu suarum Ecclesiarum, aut Regni & Dominii, in quibus consistant, absentari nequeant. Et similiter Rectores Parochialium Ecclesiarum, inter Schismaticos prædictos, vel propè illos consisten: ad evitanda animarum pericula prædicta, in suis Ecclesiis residere, ac animarum curam per seipsos exercere. Necnon Metropolitanarum & aliorum Locorum Ordinarii, cæteriq Prælati, ad quos id pertinet, per se, vel alios, sub pœnis suspensionis à divinis, loca eis, tam Metropolitico jure quàm aliis subiecta visitare, & in visitationibus hujusmodi necessitatibus, tàm Spiritualium, quàm temporalium rerum; necnon indemnitatibus Ecclesiarum & Cleri providere, & aliis etiam expensis ipsorum, prout justum & æquum fuerit, negligentias supplere teneantur, & debeant. Nec non Episcopi, & alii Prælati, ad quos collatio & provisio dictarum Parochialium Ecclesiarum desertarum spectare dignoscitur,

Quales debent esse Episcopi.

Residentia Parochorũ.

scitur, illis de consensu tamen patronorum earundem Ecclesiarum, si illæ de Iure patronatûs laicorum existant, invicem, seu unam, alteri perpetuò, vel ad vitam unius Rectoris duntaxat unire, & illarum Rectores ubi necessitas exegerit, ac pro evitandis scandalis, & animarum periculis, in Circumcisionis, Epiphaniæ, Paschatis, Pentecostes, Ascensionis Domini, ac Purificationis & Assumptionis Beatæ Mariæ Virginis; necnon Nativitatis Ioannis Baptistæ, & Natalis Beatorum Petri & Pauli Apostolorum festivitatibus, ac celebritate Omnium Sanctorum, & Commemoratione omnium Defunctorum, in duabus tantùm Ecclesiis Missarum solennia celebrare, & Eucharistiam (dummodò nonnisi in ultima Missa purificationem recipiant) conficere. Necnon Prælati Ordinarii, & Rectores Parochialium Ecclesiarum prædicti, per se, vel suos Vicarios, hominibus ruralibus, qui propter timorem conscientiæ, in hoc dubio existentibus, in festis solennibus, præterquàm Dominicis diebus & festivitatibus, ac celebritate supradictis, propter celebritatem ac damna in fructibus ruralibus evitanda, labores & opera servilia exercendi, cultu tamen religionis non contempto, licentiam concedere. Necnon in omnibus terris & locis dictorum Regnorum, interdicto Ecclesiastico, Ordinaria vel Apostolica authoritate suppositis, non solùm in quatuor festivitatibus, aliâs à Iure communi concessis, sed etiam ultra illas, in Festo Sanctissimi Corporis Christi, ac prædictis Nativitatis S. Ioannis Baptistæ, ac Natalis B. Petri & Pauli Apostolorum festivitatibus, ac celebritate Omnium Sanctorum & Commemoratione Defunctorum, divina officia solenniter, alta

Duæ Missæ in hoc casu per unũ legi possunt una die.

c. alma mater. de sent: excom: in 6. § in festivitatibus.

voce, & pulsatîs campanîs (illis tamen, qui causam hujusmodi interdicti dederint, penitùs exclusîs) celebrari, ac Catholici Schismaticos & Ruthenos hujusmodi, sinè conscientiæ scrupulo in eorum servitiis tenere, & ubi Episcopos, Sacerdotes, & alios quoscunq; Missas, & alia Divina officia, & ibidem Schismaticos seu hæreticos præsentes fore contigerit, ipsi Schismatici & Rutheni, dummodò cum debito Divinorum officiorum honore, & absq; aliorum impedimento existant, nec possint sine scandalo aut magna incommoditate prohiberi, tolerari: necnon tàm Baptismus, quàm alia Sacramenta, in eisdem Schismaticis & Ruthenis ad Catholicam fidem redeuntibus, juxta ritum Romanæ Ecclesiæ servari solitum, seu toleratum, baptizati seu confirmati, aut ordinati non fuerint, reiterari, & etiam ab Ordinariis absolvi. Quodq; Ordinarii, vel eorum Vicarii, constito eis per famam publicam, vel legitimas conjecturas, seu aliter factâ sufficienti diligentiâ, quòd capti ab infidelibus sint mortui, aut quòd de eorum vita certitudo aliqua haberi non potest licentiam cum aliis contrahendi infra terminum, arbitrio ipsorum Ordinariorum statuendum dare, ac in casu hujusmodi, prolem inde susceptam legitimam decernere, absq; tamen præjudicio prioris, quandocunq; redeuntis: quodq; matrimonia in partibus prædictis à Septuagesima usq; ad Quadragesimam, carnali copula consummari, & nuptiæ honestæ, & sine solenni pompa, post Septuagesimam celebrari, liberè & licitè valeant. Quodq; excommunicati, non publicati seu denunciati, vitari non debeant: ac publici adulteri, manifestè & notoriè diffamati, absq; alia sententiâ infames existant, & pro talibus in omnibus judi-

Matrimonium contrahere potest uxor, si fama publica sit virum esse captum vel occisũ.

Excommunicati non vitandi, nisi sint denunciati.

bus judicari, ac per Ordinarios locorum, tanquam infames publicari debeant. Ac quòd Episcopi, & alii Prælati, cruces in pectore, cum monilibus seu pectoralibus non deferant, sed quo voluerint, illas sub vestibus modestè & sine pompa deferre possint. Necnon Abbates, quibus in omnibus humilitas & modestia plurimùm convenire dignoscitur, infulas, seu mitras, ad decorem & modestum ornatum religionis, omissa superfluâ pompâ gemmarum & auri, juxta Constitutionem Bonifacii octavi, Prædecessoris nostri, quæ incipit: Ut Apostolicæ. *tàm in Synodo, quàm ubiq; ubi eis juxta eorum Privilegia permissum est, deferre debeant, & sub excommunicationis sententiæ pœnâ, se Episcopos nominare non permittant. Ac quòd occidentes Præsbyteros vel Clericos, habitum & tonsuram Clericales deferentes, etiam vigore Commissionis Apostolicæ, nisi per Ordinarios, quibus Ordinariis, vel eorum Vicariis absolutiones hujusmodi committi volumus & mandamus, non absolvantur. Et similiter Presbyteri Clerici homicidæ, non ad alium, quàm ad proprium Ordinarium, per Sedem prædictam sint pro absolutione remittendi. Nec excommunicati, ob non solutionem debitorum, seu aliâs quomodolibet sententiis censurarum insordescentes, etiam absoluti in mortis articulo, sinè licentia tamen Ordinarii loci sepeliri non poßint, nisi præstita satisfaciendi cautione, aut de licentia dicti Ordinarii, qui tàm indemnitati creditorum, quàm authoritati Ecclesiasticæ providere teneantur. Quòdq; Processus & sententiæ in partibus illis, aliâs ritè habiti & lati, validi & efficaces existant, nec de nullitate aliqua infringi poßint, præterquàm ex defectu jurisditio-*

Episcopi Cruces non deferant publicè.

Abbates infulis modestis utantur.

De privil: lib: 6. & sup: de offi ord: c. statuimus.

A solo Episcopo absolvendus homicida Clerici.

Processus non impugnantur, nisi ex defectu jurisditionis & citationis.

risditionis, aut citationis, & dummodò aliter partes non reperiantur enormiter læsæ in justitia negotii principalis: Decernentes ex nunc irritum & inane, si secus super his à quoquam quavis authoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari. Et insuper, cùm sicut etiam accepimus, tàm præfatus SIGISMUNDUS, quàm alii, qui pro tempore fuerunt Poloniæ Reges, meritis & intercessionibus præfatæ gloriosæ Dei genitricis Virginis Mariæ, contra eosdem Schismaticos, hæreticos, & alios infideles, in diebus ipsius gloriosæ Virginis, quàmplures insignes victorias obtinuerint: ac in certo Statuto Provinciali Gnesneñ: hactenus observato expressè caveatur, quòd quilibet Prælatus, Vicarius, & quocunq; titulo beneficiatus, cum cura vel sinè cura, si moritur in primis tribus mensibus anni, incipieñ: à Circumcisione Domini, habeat quartam partem introituum, & emolumentorum, juxta verum valorem suorum beneficiorum, successori tamen frumenta æstivalia relinquat, ad seminandum prædia. Si verò in tribus secundis Mensibus, habeat medietatem; & si in tertiis tribus Mensibus, habeat tertiam partem: de frumentis hyemalibus ad quantitatem prædii, vel prædiorum non seminatorum, Successori relictis. Si verò in ultimis tribus Mensibus moritur, habeat universos fructus illius anni; prout in eodem Statuto dicitur plenius contineri. Ordinationem per piæ memoriæ Sixtum quartum, & Iulium secundum, Romanos Pontifices, Prædecessores nostros, de festo Conceptionis Beatæ Virginis Mariæ factam: necnon Statutum Provinciale prædictum, authoritate & tenore prædictis, approbamus & confirmamus, ipsumq; Statutum, etiam ad hæredes Ar-

Annus Gratiæ.

Festum Cõceptionis B. M. V. approbatum.

des Archiepiscoporum & Episcoporum, in fructibus mensarum Metropolitañ: & aliarum Ecclesiarum Cathedralium Regni prædicti extendimus, & ampliamus, ac in Provincia Gnesneñ: & toto Regno, ac Dominiis ipsius Regis Poloniæ observari, necnon festum prædictum, prout in Alma Urbe & Curia Romana colitur, coli, necnon die aliqua per ipsum SIGISMUNDUM Regem statuenda, semel duntaxat singulis annis, perpetuis futuris temporibûs, in una Ecclesia per singulos Ordinarios eligenda, in qualibet Diœcesi dicti Regni Poloniæ, & Dominiorum ejusdem Regis duntaxat, & ubi ipsum Regem pro tempore fore contigerit, celebrari debeant Missæ solennes, in honorem Beatæ Mariæ Virginis, & ad felicem memoriam victoriarum, per præfatos Reges Poloniæ obtentarum, celebrari volumus, & mandamus. Et nihilominùs de omnipotentis Dei misericordia, ac præfatorum Petri & Pauli Apostolorum authoritate confisi, omnibus & singulis, utriusq; sexus Christifidelibus, verè pœnitentibus & confessis, seu propositum confitendi habentibus, qui celebrationi dictæ Missæ, ubi ipsum Regem esse contigerit, interfuerint, & alias Ecclesias eligendas hujusmodi similiter visitaverint, centum annos Indulgentiarum misericorditer in Domino concedimus, & elargimur. Quocirca Venerabilibus Fratribus nostris, Archiepiscopo Strigonieñ: & Olomuceñ: Episcopo, ac dilecto Filio Curiæ Causarum, Cameræ Apostolicæ auditori per Apostolica scripta mandamus, quatenus ipsi, vel duo, aut unus eorum, per se vel per alium, seu alios, præsentes literas, & in eis contenta quæcunq;, ubi, quando, & quoties opus fuerit, solenniter publicañ:

ac in

ac in præmissis efficacis defensionis præsidio assisteñ faciant statutum, ordinationem, decretum, voluntatem, & mandatum, ac alia prædicta, juxta præsentium continentiam, & tenorem per censuram & pœnas Ecclesiasticas, authoritate nostra firmiter observari: ac singulos quos præsentes concernunt, illis pacificè gaudere, necnon quoscunq; quos statuto, ordinationi, decreto, voluntati & mandato prædictis, quovis modo contravenisse, & propterea censuras, & pœnas prædictas incurrisse constiterit, illis irretitos fore, eadem authoritate nostra publicent, & faciant ab aliis publicari, ac ab omnibus arctiùs evitari, donec ab eisdem censuris & pœnis meruerint absolutionis beneficium obtinere. Contradictores quoslibet & rebelles, cujuscunq; dignitatis status, gradus, ordinis & conditionis existeñ: etiam Pontificali dignitate fungeñ: per easdem censuras, & alia juris remedia, appellatione postposità compescendo, invocatô etiam ad hoc, si opus fuerit, auxiliô brachii secularis. Non obstantibus præmissis, ac quibusvis Apostolicis, necnon in Provincialibus & Synodalibus Conciliis editis generalibus vel specialibus Constitutionibus & ordinationibus, necnon quibusvis Privilegiis, Indultis, & literis Apostolicis, Episcopis, Prælatis, Rectoribus, ac aliis prædictis, sub quibuscunq; tenoribus & formis pro tempore concessis, quæ quo ad hoc ipsis nolumus aliquatenus suffragari: contrariis quibuscunq;, aut si aliquibus communiter vel divisim ab eadem sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas non facientes plenam, expressam, ac de verbo ad verbum, de indult hujusmodi mentionem. Nulli ergo omninò hominum liceat han

paginam

paginam nostrorum Statuti, ordinationis, declarationis, decreti, approbationis, confirmationis, extensionis, ampliationis, voluntatis, concessionis, elargitionis, & mandati, infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Annô Incarnationis Dominicæ Millesimô, quingentesimô, quintodecimô. Quintô Idus Augusti, Pontificatûs nostri annô Tertiô.

In Synodo Lancicienſi Secunda. Ex eiſdem.

INtér cætera, quæ ad salutem spectant populi Christiani, pabulum verbi Dei, permaximè sibi noscitur esse necessarium: quia sicut corpus materialî, sic anima Spiritualî cibô nutritur, eo quod non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. Cùm igitur sedes Apostolica, diversos Ordines & religiones, in suffragium curæ Pastoralis in diversis mundi partibus constituerit, eosque variîs Privilegiis & libertatibus ampliaverit, ut eò liberiùs in vinea Domini laborando, verbum Dei populo ministrarent, confessiones audirent, doctrinâque & exemplo fidem dilatarent: Præsentî Decreto statuimus, ut Patres Prædicatores, & Fratres Conventuales, & de Observantia Sancti Francisci, aliiq; Ordines exempti, & eorum Prælati, per Lociordinarios charitativè admoneantur, ut Prædicatores verbi Dei & Pœnitentiarios, in eorum Ecclesiis eligant, doctos, idoneos, & discretos; qui-

c. inter cætera. de off. ord.

c. quod Dei timore. de sta: Monas

Clemen: Religiosi. § quibus, de priv: bus districtè injungant, ut in verbi Dei propositione, modestè se gerant, in arguendo vitia personas & status ex nomine non exprimant; unde odia & scandala, plerumque evenire consveverunt. Sintque in audiendis Confessionibus & Prædicationibus solertes & diligentes, ut verbô pariter ædificent & exemplô.

DE INJURIIS.

Ex Antiquis,

ET quia de Prælatis & Canonicis, & cæteris Clericis conviciatoribus & percussoribus, per prædecessorum nostrorum Concilia seu Statuta, nulla certa forma vel pœna, præter eam quæ Jure communi comprehenditur, invenitur expressa: Nos attendentes, quòd plùs timeri solet, quod specialiter injungitur, quàm quod generaliter imperatur; approbatione totius Concilii necessariò duximus statuendum, ut Prælatus vel Canonicus, qui suæ Ecclesiæ Prælatum vel Canonicum, in Capitulo verbîs probrosis, vel contumeliosis, affecerit manifestè, per quartam partem anni, à consortio sui Capituli, & perceptione distributionum quotidianarum, quæ aliis accrescunt, ipso factо sit exclusus. Ad cujus quidem Statuti, & pœnæ exequutionem, Capitulum infra quindecim dies, sub pœna interdicti ab ingressu Ecclesiæ, teneatur: si quis autem Prælatorum Canonicorum, in prædictas personas, etiam citra sangvinis effusionem, manus injecerit temerè violentas, per pœ-

c. Episcoporum. dis: 45. c. 1. & 2. de cle: perc:

per pœnas prædictas dupliciter puniatur. Pro vulnere verò, hujusmodi personis, vel aliquo prædictorum illato, etiamsi nulla membri mutilatio, ex tali vulnere fuerit subsequuta, sinè omni remissione, per prædictas pœnas, quadrupliciter puniatur. Insuper in utroque casu, juxta sui Diœcesani arbitrium læso satisfaciat competenter, antequam restitutionem prædictorum assequatur: sed si per temerariam membri mutilationem excesserit, beneficiô Ecclesiastico, quod in eadem Ecclesia obtinet, sit privatus. Salvîs tamen aliis pœnis, in Sacris Canonibus contra temerarios, violentarum manuum in Clericos injectores, expressis. Salvîs etiam aliis juribus, quæ videlicet repellere vim vi permittunt.

17. q. 4. c. si quis svadente. Clemen: si quis svadéte. de pœn:

c. significasti. 2. de homi:

DE PÆNIS.

CRescente quotidie malitia perversorum, & in deteriora sæculo declinante, cogimur ex præteritis casibus, futuris periculis obviare, vestigiis Juris communis inhærentes; sanctione constituimus Synodali, ut si unquam Rex, Princeps, vel quisquis alius cujuscunq; status, conditionis vel eminentiæ existat, Archiepiscopum vel Episcopum Comprovincialem injuriosè ceperit, vel temerè percusserit, seu banniverit, vel hoc mandaverit fieri, aut facta ab aliis rata habuerit, vel socius fuerit facientis, aut consilium dederit in his vel favorem, seu scienter defensaverit: ultra pœnam sententiæ excommunicationis, quam ipso facto incurrunt, statim in tota Provincia cessent divina offi-

Clemen: si quis svadéte. eod:

na officia ipso facto, nec exhibeantur in ipsa aliqua Ecclesiastica Sacramenta, præter baptisma parvulorum, & pœnitentias morientium, Ecclesiastica sepultura specialiter interdicta. Quod si verò (quod absit) occidant, bona ipsius mobilia, & immobilia, Ecclesiæ jure perpetuo applicentur. Quod si minor Prælatus Ecclesiæ Cathedralis, aut Canonicus; in tota Diœcesi: si verò Collegiatæ vel Conventualis Ecclesiæ captus vel occisus fuerit, in toto Archidiaconatu, in quo scelus patratum est. Si verò Plebanus, aut Presbyter, seu quilibet in Sacris Ordinibus, sive secularis vel regularis fuerit, in Decanatu rurali, vel Archipresbyterali sede: si verò alius Clericus in minoribus constitutus, locus ille, & Parochia loci illius, Ecclesiastico subjaceant interdicto. De atroci verò vulnere, relinquitur arbitrio Ordinarii, quoad interdictum ponendum, & interdictum præsenti Constitutione prolatum, ab omnibus firmiter observetur: nec à quoquam nisi ab ipsa Synodo, vel à Metropolitano, Suffraganeis requisitis, pro majori Prælato, scilicet Archiepiscopo vel Episcopo Comprovinciali; pro minori verò vel Clerico Diœcesano, congrua satisfactione præmissa, per Diœcesanum suum relaxetur. Et ne malefactores hujusmodi, propter similia pericula fraudulenter procurent & obtineant se absolvi: statuimus, ut non nisi in evidenti articulo mortis, satisfactione præmissa congrua, absolutionis beneficium valeant obtinere, vel saltem cautione præmissa idonea, de satisfaciendo, infra mensem; aliâs in eandem sententiam incidant ipso facto.

§ sanè Clemen: 1. de pœn:

facto. Statuimus etiam, ut tales malefactores omnibus innotescant, ut eò ampliùs confundantur, quod tempore talis interdicti, populus, sonô percusso tabulæ, omnibus diebûs Dominicis & festivis, ad Ecclesiam convocetur, ibi festa & jejunia populo indicentur: & exhortatione facta, & causa interdicti exposita, malefactores hujusmodi, ter pulsatîs campanis, & candelis extinctis, excommunicati publicè nuntientur. Et ut populus ad coveniendum illic ampliùs invitetur: convenientibus illic, & excommunicatos vitantibus, quadraginta dies Indulgentiarum concedantur. Verùm si Clericus vagabundus, in furto vel in alio recenti maleficio deprehendatur, & habeatur de fuga suspectus; ex hac nostra generali licentia, quam præsentibûs impartimur, secularis potestas sub testimonio trium Clericorum, si commodè haberi poterint, vel alio fide digno, malefactorem hujusmodi poterit captivare, ac eum quamprimùm Ecclesiastico Judici præsentare, juxta tradita Sacrorum Canonum puniendum.

c. cùm non ab homine. de judi. jũ: glo: ¶. deprehensus.

c. si Iudex. de sen: ex.

Dzierzgovii, ex Constitutionibus Petricovień: Annô 1557.

CÆterùm, quia ex intermissione celebrationis Synodorum Provincialium & Dioecesanarum, earumque à Rñdmis Dñis Episcopis hujus Provinciæ, rara seu negligenti admodùm frequentatione, magnum Ecclesiæ Dei & Statui Ecclesiastico provenit detrimentum: Paucos enim admodùm videre licèt, quos præsens ingens Ecclesiæ

& Religionis Catholicæ periclitantis casus, atque adeò cultûs divini zelus promoveret, quiq; sponte sua, & alacribûs animis accurrere vellent, ad restingvendum commune hoc hæresis incendium, restaurandamque unitatem Ecclesiæ, hoc infelici sæculo dispersam; quiq; de fide & pietate, de Religione, & ipso cultu divino retinendo & conservando, de moribus reformandis, & disciplinâ Christiana revocanda, ac denique de cæteris rebus omnibus, ad bene Christianèq; vivendum necessariis, consulerent & tractarent, ut & salus ipsius Ecclesiæ restitui, error autem hostibus ejus incuti, & fides Catholica stabiliri firmarique possit.

Videns itaq; Sacra Synodus, quorsum hac negligentia ordo Ecclesiasticus recidat & labescat, quantumque mali secum in Ecclesiam Dei invexerit, nunc tandem expergefacta, & quasi longo quodam postliminio ad se reversa, usum Sacrorum Canonum, veterumque Constitutionum Synodalium, contra negligen: venire ad Synodos esse reassumendum, pœnasque contra tales augendas, decernendum communi omnium sententiâ duxit: Constituitq; & decrevit, ut si de cætero Domini Episcopi ad Synodum vocati, quotiescunq; posthac Synodus Provincialis indicetur, cessante legali impedimento, aliqui venire contempserint, pœnâ dupli, hoc est Domini Episcopi ducentarum marcarum pecuniarum, groff: Pragen: cæteri verò, qui de jure & consvetudine ipsis Synodis interesse tenentur, vocati non venerint, pœnâ dupli in Constitutionibus

dis: 18. c. pervenit, &c. quoniã, Conc: Trid: Sess: 24. c. 2. de ref:

Sup: c. statuimus. de off: ord:

Vide inf: eod: c. ult:

tionibus prioribus descripta per Reverendiss: Dominum Archiepiscopum pro tempore existeñ: exigeñ: ultrà alias poenas juris mulctentur, fabricæ Ecclesiæ Metropolitanæ applicañ: Si autem contigerit aliquem (ut præmittitur) impediri legitimè, corporis scilicet adversa valetudine, & ea quidem, quæ meritò excusare quem posset, vel aliquo alio, non tamen levî impedimento: in ejusmodi quovis casu poterit abesse à Synodo, ita tamen, ut mittat, mittereque sub prædicta poena debeat nuncium suum, cum instructione plena, & sufficienti mandato, qui posset ibidem in Synodo per corporale juramentum, in ipsius mittentis, & suam animam probare hujusmodi impedimentum. Alioqui in defectu præmissorum, pro temerario & contumace, taliter absens reputetur, & in poena memorata irremissibiliter per Rmum Dñum Archiepiscopum, authoritate præsentis decreti, Synodaliter mulctetur. Quas poenas si Rmus Dñus Archiepiscopus monitione præmissa, infra annum, post negligentiam hujusmodi commissam, censurîs Ecclesiasticis mediantibus exigere neglexerit, ipse simili poenæ, per Synodum immediatè extunc sequeñ: irremissibiliter exigeñ: subjaceat. Quod si ab initio hujusmodi Synodi D. Archiepiscopus requisitus, poenam ibidem non persolverit, liberum erit eum Sedi Apostolicæ tanquam officii sui negligentem deferre. In reliquis autem omnibus, leges & Statuta vetera prædicta, in suo robore eadem Synodus conservavit, & conservat.

dis: 18. c. si quis & per toc:

c. placuit. dist: 18. Sup: c. statuimus, de off: or:

Vide inf: c. celebratio. lib: 5.

Idem

Idem. Ex Novis.

c. Clerici officia de vi: & ho: Cler: Conc: Trid: Seff: 14. c. 6. de ref: Clemẽ: quoniam de vi: & ho: Cle: Inf: lib: 5. c. 10. c. quia frustra, de usu. l. item apud Labeonẽ. ff. de inju:

ANtiquorum Patrum vestigiis inhærentes, statuimus & ordinamus, ut Clerici quorumcunq; Ordinum, habitu Clericali, & tonsurâ abutentes, ac secularia aut militaria vestimenta gestantes; si à Prælatis suis tertiò commoniti, secularem habitum noluerint deponere, Privilegia Clericorum perdant ipso facto. Frustra enim Ecclesiæ implorat auxilium, qui committit in ipsam: & lex seculariUm Principum constituit, matronam cujus pudicitia attentata fuerit, non posse injuriarum agere, si in veste meretricia fuerit deprehensa.

Sup: c. 1. de co: cle: & muli: ex: de cle: perc: & per tot: de vi: & ho: Cle:

In Synodo Petricoviensi Quarta.

CLerici contentiosi, aleatores, potatores, percussorés, sacrilegi, concubinarii, adulteri: pœnâ carceris vel arbitraria, pro modo culpæ, ultra pœnas Juris communis, puniantur.

Conc: Trid: Seff: 24. c. 12.

Matthiæ Drzevicii, Lanciciæ 1534.

QUum turpe sit, & per omnia iniquum, quosdam tolerare Clericos, qui per rerum alienarum immoderatã cupiditatem, lucris flagitiosis adeò intendunt, ut etiã quod in se & aliis committi execrantur, in alios ipsi exerceant, prout in plerisq; negotiationibus, tum verò in Decimis faciunt, quippe dum suas decimas à secularibus vendi nolint, aliorum ipsi Decimas rapere temerè non verentur: quod non mo-

non modò in Clericis, (quos ſanctiores laicis eſſe convenit) verùm & in laicis deteſtandum crimen eſt. Proinde ut hic mali fomes ex Clero tollatur, Sacra ſtatuit Synodus, ut quicunq; Clericus Decimam alterius cujuſcunque rapuerit, eam cum pœna triplici, juſtæ æſtimationis ejus decimæ quam rapuit, reddere cogatur. Cujus poenæ dimidium, ipſo facto Eccleſiæ Diœceſanæ luat, fabricæ applicandum; dimidium verò damnum paſſo exolvat.

16. q. 7. c. decimas,

inf: lib: 5. c. 21.

Ejuſdem. Ibidem.

Tam etſi omnes Pontifices, item Abbates Provinciæ, niſi legalì ac probabilì impedimentô excuſentur, ad Synodum Provincialem venire jure ſint obligati, cui tamen debito plerique Domini Abbates contravenientes, ad eam Synodum venire non curant, ſed neque juſtam ſuæ abſentiæ cauſam exhibent, qua conſtet illos venire non potuiſſe: Decrevit eadem Synodus, ut deinceps omnes DD. Abbates, præmoniti tamen ante Ordinariorum literìs, ad Synodum veniant; aut verò ſi omninò venire non poſſint ægritudine, aliavè juſta ac legali neceſſitate impediti, Procuratorem ſuum cum ſufficienti inſtrumento publico, impedimentum legale, necnon jurisjurandi in animam mandantis præſtandi mandatum ſpeciale continente, cum aliquo Abbate vicino mittant. Alioqui excuſationi locum non eſſe, contra facientemq; decem marcarum pœnâ, per Rndmum D. Archiepiſcopum fabricæ Eccleſiæ Gneſnenſis inferenda, ſublata omni exceptione, Sacra Synodus mulctandum cenſuit.

c. decernimus diſ: 18. Sup: c. ſtatuimus, de off: or: c. Abbates, 18. q. 2. Conc: Trid: Seſſ: 24. c. 2. de reſt

DE POENITENTIIS, & remissionibus.

Ex Antiquis.

c. omnis utriusq; ext: eod: DOceant, maximè ante Quadragesimam, Sacerdotes, ut omnis utriusq; sexus fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, teneatur omninò sua fideliter peccata confiteri coram proprio Sacerdote, tempore Paschatis, injunctamq; sibi poenitentiam studeat pro viribus adimplere. Si quis autem tempore alio, voluerit alieno Sacerdoti confiteri, licentiam priùs obtineat aut postulet à proprio Sacerdote, cùm alienus eum non possit aliter absolvere, vel ligare. Ad audiendam autem confessionem, locum non obscurum, vel abditum, aut absconsum, sed eminentem, Sacerdotes sibi eligant, ut possint communiter videri. Et dum fit confessio, Sacerdos sit cautus & discretus, ut more periti medici superinfundat vinum & oleum vulneribus sauciati, diligenter inquirens & peccatoris circumstantias, & peccati. Caveat autem omninò, ne verbô aut factô, signô, aut quovis alio modo, prodat aliquatenus peccatorem: si autem prudentiorî consilio indiguerit, id absq; ulla expressione personæ cautè requirat. Qui autem peccatum, in foro poenitentiæ sibi directum, præsumpserit revelare: non solùm à Sacerdotali officio decernimus deponendum, verùmetiam ad agendum poenitentiam in arctum Monasterium detrudendum. Consulimus &

limus & monemus, Sacerdotes paſſim & diſtrictè Miſſarum celebrationes non injungant cofitentibus, ſed cupiditatis notam fugientes, in hac parte fructus, qui ex tali injunctione poſſint Sacerdotibus provenire, injungant pauperibus erogare. In qua quidem confeſſione, Sacerdotes vultum humilem, & oculos in terram fixos habeant, ne indiſcretè & frequentiùs faciem inſpiciant Confitentis, & maximè mulieris: ſed patienter audiant quicquid dixerit, in ſpiritu lenitatis; & ei pro poſſe ſuo & pluribus modis ſvadeant, ut confiteatur integrè: nam ſi aliter fecerint, confeſſio non valebit. In confeſſione caveant ſibi Sacerdotes, ne inquirant nomina perſonarum, cum quibus peccaverunt poenitentes, ſed circumſtantias tantùm, quæ mutant ſpeciem peccati. Cùm experientia certa didicimus, pro fornicatione, vel etiam peccatis maximis, ferè nullam vel minimam poenitentiam poenitentibus injungi à Sacerdotibus, ignorantibus ſeu negligentibus Canonica inſtituta: Præcipimus igitur, quòd Sacerdotes ſtudeant inquirere diligenter & peccata uſitata, & circumſtantias uſitatas peccatorum, maximè gulæ, luxuriæ & cupiditatis, quibus genus humanum frequentiùs corumpitur & defædatur. Conc: Trid: Seſſ: 14. c. 5. de Sacr: Poen:

Statutum eſt in Concilio generali, & diſtrictè injunctũ, Medicis corporum, cum eos ad infirmos vocari contingit, ut ipſos ante omnia moneant & inducant, quòd priùs medicos advocent animarum; ut poſtquam infirmo fuerit de ſpirituali ſalute proviſum, ad corporalis medicinæ remedium ſalubriùs procedatur. Cæterùm autem, cùm § 1 *Medicorũ officium.* c. cùm infirmitas: de poenit: & rem.

anima sit multùm preciosior corpore; sub interminatione anathematis prohibemus, ne quis medicorum pro corporali salute aliquid ægroto svadeat, quod in periculum vergat animarum. Et quia plerumq; infirmus sua confiteri peccata propter multorum præsentiam erubescit: id à Sacerdotibus districtissimè svademus observari, ut priùs semotis arbitris, familiariter & secretè audiant confessionem ipsius, si mortis periculum non obsistat, & post absolutionem Sacramentalem, ei cum devotione Eucharistiam conferant salutarem.

§ 2. *Pœnitentiarii* Clem: dudú. de sepul: Quia etiam frequenter in pœnitentiis injungendis quidam casus emergunt, qui propter ignorantiam Sacerdotum expediri non possunt, & qui absolutionem & dispensationem Episcopalem requirunt, ideò salubriter duximus statuendum: quòd quilibet Episcopus, eò quòd Conc: Trid: Seff: 24. c. 8. de ref: propter occupationes multiplices ejus copia quandoq; haberi non potest, unum ad minùs pœnitentiarium penes se habeat honestum, providum & discretum. Et nihilominùs alium vel alios instituat in Ecclesia sua Cathedrali, vel saltem ad aliquem illorum recursus in ejusmodi casibus habeatur, qui etiam in illis casibus, in quibus Episcopi dispensandi pariter & absolvendi obtinent facultatem, ipsorum authoritate dispensent & absolvant. Archidiaconi quoq; & Archipresbyteri, & Plebani, suis subditis Presbyteris, in pœnitentiali judicio districtè injungant, ut in casibus memoratis, sive occulti sive manifesti existant criminis, recursum habeant ad Pœnitentiarios

tiarios

tiarios ſupradictos, opportunum ab eis conſilium quærentes. In furto, uſura, rapina & fraude, ante omnia injungant pœnitentibus, ut ſi poſſunt, ablata reſtituant, cùm non dimittatur peccatum, niſi ablatum reſtituatur.

c. peccatū, de reg: ju: lib: 6.

§ 3. *Remittendi ad Pœnitentiarios.*

Statuimus, quòd Sacerdotes in confeſſione & in ſatisfactionibus injungendis, majora majoribus reſervantes, mittant ad Epiſcopos pœnitentes, per ipſos Epiſcopos, prout juris eſt, abſolvendos, omnes blaſphemos omnipotentis Dei, & beatæ Mariæ, & Sanctorum; homicidas facto, opere, caſu, conſiliô vel auxiliô; filiorum oppreſſores, injectores manuum in parentes, ſive in Clericos, vel quoſcunq; religioſos; ſacrilegos, & Eccleſiarum & Cimiteriorum effractores, & violatores; Simoniacos, Schiſmaticos & hæreticos, Apoſtatas, divinatores; & qui ad eos accedunt, ut præmiſſum eſt; & qui Sacramentis aliqua maleficia commiſerunt, vel auxilium, aut occaſionem vel cauſam præſtiterunt; literarum, ſigillorum, monetæ, ſeu menſurarum falſarios; perjurios ſolennes; inceſtuoſos cum ſangvinea vel affini, vel cum alia, quæ votum emiſit; Et deteſtabile peccatum contra naturam committentes, cum brutis, vel cum animalibus rem habentes; adulteros, maleficos, qui maleficia inter conjuges faciunt, vel ne coire poſſint, vel ſterilitatem mulierum vel aborſum procurant; qui bis ſe baptizare & confirmare permiſerunt, & qui illis interfuerunt ſcienter. Item, qui ſinè prima tonſura aliquem ordinem ſacrum, vel per ſaltum ſuſceperunt: qui contra juſtitiam

glo: in extravag: c. 2. de ſepul: ℣. à jure. c. ſi dominici. in extravag: de pœnit: Conc: Trid: Seſſ: 14. c. 7. de caſ: reſ:

vel conſcientiam, conſilium ſive auxilium in aliquo præſtiterunt, unde mors hominum, vel membrorum injuſta mutilatio eſt ſequuta: vel qui in hujuſmodi facinore ſcienter literas dictârunt, ſcripſerunt, legerunt, & occaſionem, conſilium ſive cauſam dederunt, vel aliquod adminiculum præſtiterunt: & Clericos, qui ſuſpenſi vel excommunicati ſunt promoti, aut divina ordini ipſorum nondum competentia celebrare præſumpſerunt. Sacerdotes quoq; , & ipſorum miniſtros, quorum negligentia aliquid inhoneſtum circa Sacramentum altaris quocunq; modo evenit, in hujuſmodi punctis & ſimilibus detentos mittant Sacerdotes ad Epiſcopos abſolvendos, nec eos abſolvent, præterquam in mortis articulo, abſq; Loci ordinarii licentia ſpeciali: declarantes, quod illi, quibus duxerimus talium abſolutionem committendam, poteſtatem illam aliis perſonis non habeant committendi. In dubio autem conſulant Epiſcopum, vel ejus Vicesgerentem, vel alios ſapientes, quorum conſilio pœnitentem abſolvant, vel tranſmittant ad alium abſolvendum.

§ 4. *Indulgentia.* Quoniam pleriq; Epiſcoporum per indiſertam & ſuperfluam indulgentiarum conceſſionem, claves Eccleſiæ contemptibiles reddunt, & pœnitentiam & ſatisfactionem enervant, non advertentes, quomodo Romanus Pontifex, qui plenitudinem obtinet poteſtatis, in hoc tamen moderamen conſvevit obſervare, qui in Capella ſua perſonaliter celebrans vel prædicans intereſſentibus contritis & confeſſis, ad maximùm ſeptem annos In-

nos Indulgentiæ & quadragenas totidem largitur. Ne igitur per temeritatem hujusmodi simplicitati fidelium de cætero illudatur, ut secundum juris dispositionem communis, cùm dedicatur Basilica, non extendantur Indulgentiæ ultra annum, sive ab uno solo, sive à pluribus Episcopis dedicetur. In anniversario Dedicationis tempore, quadraginta dies, de injunctis pœnitentiis, indulta remissio non excedat, & similiter quando ex aliis rationabilibus causis, per literas suas Episcopus hujusmodi remissiones suis subditis voluerit indulgere, quadraginta dierum, & non ampliùs, numero sit contentus.

c. cùm ex eo. & c. nostro. de pœnit: & re: & c. indulgentiæ. eod: lib: 6.

c. quod autem, eod:

Huic autem Statuto, necessario duximus annectendũ, quòd nullus Clericus secularis vel religiosus, exemptus vel non exemptus, in Ecclesia sua seu Monasterio indulgentias, præterquam, quæ per Diœcesani patentes literas fuerint approbatæ, publicare præsumat: nam frequenter in diversis Ecclesiis, sive locis, multorum annorum & quadragenarum Indulgentiæ Sub nominibus Summorum Pontificum, & etiam Episcoporum ignotorum, conceduntur, quæ propter nimium excessum, de facultate vehementer sunt suspectæ: & propter hoc hujusmodi Indulgentiarum literæ, per Diœcesanum examinari & approbari debent, cujus interest, ne ipsius subditi, ex spe, quam ob hujusmodi mendosas, & falsas Indulgentias obtinent, ab augenda condigna pœnitentia retrahantur; nisi Episcopus ex alia causa rationabili aliud duxerit faciendum.

Vide c, questores. eod: Conc: Trid: Sess: 21. c. 9. de ref:

§ 5. Electio Cõfessoris.

Si Episcopus suo subdito concessit, ut sibi possit idoneum

c. ſi Epiſcopus, eod: lib: 6. idoneum eligere Confeſſorem, ille quem is elegerit, in caſibus, qui eidem Epiſcopo ſpecialiter reſervantur, nullam habet penitus poteſtatem, niſi hoc in conceſſione ſpecialiter exprimatur; cum in generali conceſſione illa non veniant, quæ non eſſet quivis veriſimiliter in ſpecie conceſſurus. Nulla quoq; poteſt conſvetudine introduci, quòd aliquis, præter ſui Superioris licentiam, Confeſſorem ſibi eligere valeat ſpecialem, qui eum poſſit ligare, vel ſolvere.

c. in generali, de reg: jur: in 6.

§ 6. Cùm ſecundum Statuta Canonica ultimo deputandis ſupplicio, negari (ſi petant) non debeat Pœnitentiæ Sacramentum: abuſum damnabilem, in quibuſdam partibus contra hoc introductum, aboleri omnino volentes, quo per quæſtiones carnificum ſceleribûs malefactorum cognitîs, Confeſſionem Sacramentalem Sacerdoti eoſdem facere non curant, aut impediunt: Juſtitiarios omnes & Dominos temporales, ut ab hujuſmodi deſiſtant abuſu, hortamur in Domino, & obſecramus, per viſcera miſericordiæ JESU CHRISTI: Locorum nihilominus Ordinariis injungentes, ut eos ad hoc cùm primùm commodè poterint, diligenter monere, & ſi neceſſe fuerit, Eccleſiaſticâ cenſurâ compellere non omittant.

De damnatis ad mortem.

Clem: 1. eod:

Idem, ex Novis.

PArochiani, qui apud Fratres minores, Prædicatores, & alios ab Ordinario approbatos, Confeſſionis & Pœnitentiæ, necnon & Euchariſtiæ Sacroſanctæ Sacramenta

menta ſuſcipiunt, paſtori ſuo Parochiali, de ſuſceptione hujuſmodi, per literas ſuorum Confeſſorum ſignificatorias, vel alio modo legitimo, fidem facere teneantur.

Eadem ſacra Synodus, Statuta vetera innovando, decrevit, ut Priores & Gvardiani Eccleſiarum Conventualium, exemptarum & non exemptarum, quorumcunque Ordinum, illos quos muneri prædicandi, vel confeſſionibus audiendis præficiunt, Loci ordinario ſingulis annis approbandos, præſentare ſint adſtricti.

Clem. dudum, § ſtatuimus, de ſepul: Concil: Triden: Seſſ: 23. c. 13. Syn: Gembic: & Węzykov: de regu:

DE SENTENTIA EXCOMmunicationis. *Ex Antiquis.*

STatuimus, & præſentis Concilii authoritate inviolabiliter præcipimus obſervari, quòd in ferendis ſententiis per Judices Jus commune teneatur, & præſertim Capitulũ, Sacro: de ſententia Excommunicationis.

Si Epiſcopus aliquem excommunicat ex certa cauſa, denunciet vicinis Epiſcopis per ſuas patentes literas, ut excommunicatum faciant denunciari; & tunc ſinè difficultate aliqua, vicini Epiſcopi excommunicatum facient publicè nunciari, & in Diœceſibus ſuis arctiùs evitari. Si verò Epiſcopi in hoc fuerint negligentes, vel excommunicatis communicaverint; tam diu Cathedralium Eccleſiarum Canonici ſibi non communicent, quàm diu huic ſalubri Statuto præſumpſerint obviari.

Statuendum duximus, quòd nullus excommunicatum

à Dño Papa, aut quocunq; ordinariam aut delegatam jurisdictionem habente, absolvere debeat, nisi fortè in mortis periculo constitutum: quia tunc excommunicatus hujusmodi etiam à quovis Sacerdote, juxta formam Ecclesiæ potest absolvi. Forma autem Ecclesiæ hæc est; quòd excommunicatus pro contumacia præstito juramento, quòd Ecclesiæ, & illius qui eum excommunicavit, parebit mandatis, & quòd expensas taxandas restituet; potest in tali casu absolvi. Si verò pro offensa vel re judicata excommunicatus fuerit, tunc præstito juramento, ut supra, ante omnia debet rei judicatæ parere, & Judicis, seu boni viri arbitrio, satisfacere de offensa. Quod si ille vel illi, pro quo, vel pro quibus hujusmodi sententia lata fuerit, aut cui seu quibus est satisfactio exhibenda, forsitan absq; infirmi periculo inveniri aut haberi non possint, nihilominùs Sacerdotis, & bonorum arbitrio pareat sicut potest, & ipsorum arbitrio pecuniam pro satisfactione, illius nomine quem offendit, in æde sacra, vel penes honestos viros deponat: quodsi parere vel satisfacere fortè non possit, pignora prædictô modô pro satisfactione deponat. Quod si facere hoc non possit, fidejussores idoneos ponat. Quod si fortè horum nihil facere possit, præcipiat sibi absolvens sub debito præstiti juramenti, quòd infra mensem, postquàm fuerit restitutus sanitati, præsentiam sui excommunicatoris adibit, & pro causis, pro quibus excommunicatus fuerat, sive extitit, Ecclesiæ & Judicis reverenter parebit mandatis. Si verò aliquis, quem ex causis prædictis

Conc: Trid'. Seff: 14. c. 7. de Sacr: pœ: c. à nobis, 2.

c. quamvis. c. alma mater. eod:

excommunicatum, non servatâ in suis casibus formâ præfatâ absolvere præsumpserit: & damna & interesse excommunicatori & adversario, vel ejus hæredibus rependere, teneatur; & aliâs nihilominùs per Diœcesanum vel alium, Prælatum, seu superiorem suum, acriter erit arguendus.

Quia quorundam perversorum, claves Ecclesiæ contemnentium, in tantum excrevit temeritas, ut per eorum, obstinatam malitiam Ecclesiæ videatur authoritas vilipendi, cùm excommunicationis sententiam in se, pro manifestis & notoriis causis rationabiliter prolatam, in suarum animarum periculum, & plurimorum scandalum, animo sustinent pertinaci; non attendentes, quòd tantò graviora, sunt peccata, quantò diutiùs animam infelicem detinent, alligatam: propter quod huic morbo necessariam, quantum possumus, volentes adhibere medelam, statuimus, ut quicunq; excommunicationis sententiam, ex justa causa, modô prædictô in se latam, infra spatium sex mensium, à die prolatæ in eum sententiæ computandum, animô sustinuerit induratô, ad arbitrium excommunicatoris, pro hujusmodi pertinacia puniatur. Si verò in ea infra spatium unius anni, obstinatione damnabili, præsumpserit perdurare, annô elapsô, Dominus ipsius temporalis sive supremus, sive hæreditarius, bona ipsius mobilia & immobilia, teneatur confiscare, ea in usus proprios convertendo. Quodsi Dominus ipse in his exequendis negligens inventus fuerit, aut remissus: ad id exequendum per loci Diœcesani censuram Ecclesiasticam compellatur.

c. cum tanto. de consuet:

In Stat: Reg: sub tit: Decimæ.

Quoniam in quibusdam locis ut accepimus, in tantum excrevit temeritas & præsumptio laicorum, quod si quando authoritate Ordinaria, seu delegata, in terram, villam, aut Castrum interdictum generale ponatur, ijdem laici officium Sacerdotum, imò quòd tunc temporis Sacerdotibus est prohibitum, usurpare conantes, ut Ecclesiasticam per hoc magis Censuram eludant, apud loca taliter interdicta, sepelire præsumunt in cimiterio corpora defunctorum. Licèt autem contra præsumptores hujusmodi, Jure communi sit provisum, quia tamen per illos contra quos interdictum ponitur, antequam satisfaciant, frequenter in pactum deducitur, ut exhumationis pœna ab Ordinario suo delegato, ante omnia simpliciter remittatur: ne fortè hujusmodi delinquentium, temeritas hac occasione impunita remaneat, & per hoc cæteris detur audacia similia præsumendi: sacri approbatione Concilii hujus statuimus & mandamus, ut quicunq; inantea intra Cimiterium loci interdicti, aliquod corpus seu corpora defunctorum, scienter sepelire præsumpserint, excommunicationis sententiam incurrant ipso facto; à qua nonnisi per solum Metropolitanum vel Diœcesanum, aut cui super hoc suas commiserint authoritates, absolvantur. Metropolitanus verò, vel ejus Diœcesanus, aut eorum in hac parte Vicarius, nequaquam ad impendendum talibus beneficium absolutionis procedat, nisi prius sepultîs taliter corporibûs exhumatîs, & locis reconciliatis, & Ecclesiæ ac personis, quibus ex hoc injuria dignoscitur irrogata, satisfactum fuerit competenter. Et

Clem: 1. de sepul:

statim

ſtatim, cùm in Eccleſiis Parochialibus, vel in aliis, prout jura permittunt, denunciati fuerint nominati, mox ab omnibus, tam exemptis quàm non exemptis, debent evitari; nec extunc aliquis, qui hoc ſcire tenetur, credat ſe per ignorantiam excuſari, cùm talis denunciatio publica, neq; poſſit, neq; debeat ſingulorum auribus inculcari.

In Synodo Lanciciensi Prima. Ex Novis.

CONſtituit Sacra Synodus, ut Abbates & Clerici ſeculares & regulares, ſuſtineñ: cenſuras Eccleſiaſticas ultra annum, deponantur, ut ſuſpecti de hæreſi. Apoſtatæ autem Monachi & Fratres, capiantur per ſuos Prælatos, caſtigenturque: & ſimiliter illi, qui per falſas narrationes diſpenſationes obtinent. c. cum contumacia de hæreti. c. ſi ext: de pœn: Conc: Tridẽ: Seſſ: 25. c. 19. de:

In Petricoviensi Quarta.

SI coloni ſeu cmetones, ultra annum inſordeſcant, & Cenſuras Eccleſiaſticas animô induratô ſuſtineant; contra Dominos eorundem, pro conſequendo colonorum debito, agendum erit cenſuris, & aliis juris remediis opportunis, ut vel ſubditos ſuos ad ſolvendum, & ex cenſuris ſeſe liberandum compellant, aut ipſi pro eiſdem ſolutionem faciant, pauperibûs duntaxat exceptîs, cùm inanis ſit actio, quàm excludit inopia debitoris. reg: Sup: c. ſtatuimus, eod: l. nam is ff. de do:

Joannis Przerembii, Varſſoviæ 1561.

OBviando ſcandalis, quæ ex crebra & indiſcreta fulminatione Interdictorum Eccleſiaſticorum, propter le-

ves causas, quæ à Judicibus Ordinariis & foraneis promulgantur; decrevit hæc Sancta Synodus, ut deinceps nemo Officialium, præter solos R̃mos DD. Lociordinarios, fulminare Interdictum Ecclesiasticum audeat. Quodsi verò Episcopum aliquem abesse ab Episcopatu suo contigerit: specialiter eam facultatem fulminandorum Interdictorum, Vicario suo in Spiritualibus, absens D. Ordinarius commitat; R̃ndmi verò D̃ni Censuram ac moderationem adhibebunt, in quibus causis illud fulminari, & promulgari fuerit necesse, juxta Juris communis, & Statutorum Synodalium dispositionem.

c. quæsivit. de his quæ fiũ à Præ:

DE VERBORUM SIGNIFICATIONE. *Ex Antiquis*

c. intelligẽtia. ext: eod:

INtelligentia verborum, ex causis dicendi assuménda est, ut verba intentioni deserviant: ea tamen quæ sunt in voce earum, quæ in anima passionum notæ fiunt, in omni sermone ad communem verbi intelligentiã recurrendum est.

DE REGULIS JURIS.

Ex Antiquis.

c. ne innitaris de cõstitut:

SAnctorum Patrum regulis & Statutis, quilibet Christianus regatur in vita, verbis & factis, ut sciat & faciat quod acceptum est Deo.

CON-

CONSTITUTIONUM SYNODALIUM PROVINCIÆ GNESNEN:

LIBER QVINTUS.

CAPUT I.

Canones & Decreta Sacrosancti Concilii Tridentini recepta, & debitæ exequutioni demandari jussa.

CUm autem nihil, quod vel ad doctrinæ utilitatem, vel ad vitæ morumq; reformationem, ipsiusq; religionis Catholicæ propagationem pertineat, Sacra Synodus salutarius, utilius, & ad remedia præsentium malorũ accommodatius, magisq; necessarium Canonibus atq; Decretis Sacrosancti Concilii Tridentini esse jam pridem intelligeret, eaq; recipere, & in exequutionem deducere cuperet: neq; tamen propter superiorum temporum iniquitatem, continuatasq; Provinciæ istius perturbationes usq; adhuc id facere potuisset; nunc tandem aliquanto tranquilliùs atque opportunius tempus

Vide supr: de profes-sione fidei.

nacta,

nacta, eosdem Canones atq; Decreta, sinè ulla exceptione sanctè & reverenter recepit & recipit: ac ut primo quoq; tempore per eos ad quos id ex eorum præscripto pertinet, in tota hac Provincia debitæ exequutioni demandentur, præcipit, & decernit, sub pœnis in eisdem contentis.

CAPUT II.

Capita certa Concilii Tridentini, ex parte hujus Provinciæ, moderatione indigent.

QUoniam verò in eodem Sacrosancto Concilio reperiuntur nonnulla, quæ huic Provinciæ partim propter ipsius conditionem à cæteris Provinciis longè diversam, partim propter temporum & rerum Ecclesiasticarum statum difficiliorem & iniquiorem, sinè Ecclesiæ incommodo & periculo accommodari, & in exequutionem deduci non possunt; exhibita sunt nomine totius Cleri istius Provinciæ Reverendiss: Dño Sanctæ Sedis Apostolicæ Nuncio, certa Capita, ex Decretis ejusdem Concilii desumpta, quæ moderatione & relaxatione aliqua indigeant: Supplicatumq; est præfati Cleri nomine Reverendiss: etiam Dñis, Archiepiscopo & Episcopis, qui huic Synodo interfuerunt, petitione sua ipsum Clerum adjuvantibus, quo Reverendis: Dñus Nuncius super ea moderatione apud S. D. N. authoritatem suam interponeret, deq; statu Provinciæ istius, suæ Sanctitati fidem pleniorem faceret; quòd sua Rñdma D. libenter se factu-

ſe facturam recepit. Quod ſi quid etiam deinceps in exequendis ipſius Concilii Decretis difficultatis, obſcuritatis, majoriſvè incommodi aut detrimenti, Eccleſiæ imminere animadverſum fuerit, Sacra Synodus confiſa de benignitate atq; indulgentia Matris ſuæ, Sanctiſſimæ Sedis Apoſtolicæ, certiſſimum ſibi in omnibus ſuis neceſſitatibus atq; difficultatibus in ea collocat ac pollicetur refugium.

CAPUT III.

Statuta Provincialia, antiqua & recentiora, in priſtino ſuo robore conſerventur, & in unum volumen redigantur.

EAdem Sacra Synodus Statuta & Conſtitutiones Provinciales, tàm antiquas quàm novas, atque noviſſimas, quæ ſint conſentaneæ, & nullo modo repugnent Sacroſancti Concilii Tridentini Decretis, in priſtino ſuo robore conſervat, ad eaſq; in unum volumen per Reverendos olim Staniſlaum Dabrowſki, & Franciſcum Kraſinſki, Juris Utriuſq; Doctores, tunc Canonicos Gneſneñ: ex Commiſſione Synodi Provincialis Petricovieñ: jam redactas, diligentiùs etiam inſpiciendas & recognoſcendas; deputavit Reverendos Dominos, Staniſlaum Kraśiński Archidiaconum, & Martinum Izdbinſki de Ruśiec, Scholaſticum Cracovieñ: J. U. Doctores; quæ ſic reviſa, à futura Synodo Provinciali approbari debent.

Vide Decreta in Synodo Gembiciana & Węzykow:

CAPUT IV.

Supplicationes cum Litaniis & Processionibus, certis temporibus peragantur.

POrrò cùm Sacra Synodus intelligat, studia, consilia, laboresq; & vigilias nostras, contra tot & tanta mala & pericula, quæ cùm universam Ecclesiam Catholicam tum præcipuè Provinciam hanc premunt & circumdant, si ope & præsidiô Divino destituantur, nihil valere: mandat & præcipit, ut per totam hanc Provinciam in omnibus, tàm Secularium quàm Regularium, Ecclesiis, Supplicationes cum Litaniis & Processionibus more solito, qualibet Secunda, Quarta & Sexta Feria, ex eo tempore ad unius anni decursum, pro Sacrosanctæ Ecclesiæ Catholicæ tranquillitate atq; incolumitate, eorumq; à quibus oppugnatur, resipiscentia & conversione, Regisque & Regni istius incolumitate fiant, devotèq; peragantur.

CAPUT V.

Synodi Provinciales & Diœcesanæ, ac etiam visitationes suis temporibus peragantur.

Sup: c. statuimus. c. decrevit. de off: ord: Conc: Trid: Sess: 24 c. 2. de ref:

CElebratio Synodorum, tam Provincialium quàm Diœcesanarum, quantoperè ad occurrendum malis Ecclesiæ Dei, præsertim tam difficilibus ipsius temporibus, vel ad retinendam Ecclesiasticam disciplinam sit necessaria; ex eorum tam diuturna intermissione, præsens Sy-

ſens Synodus facilè perſpexit: Itaque Decretum Concilii Tridentini de iis in exequutionem deducendo, ſtatuit & decernit, ut quolibet triennio Synodos Provinciales, poſt Feſtum S. Bartholomæi Apoſtoli, Reverendiſſ: Dñus Archiepiſcopus Gneſneñ: per ſe, vel ſi legitimè impeditus fuerit, per Epiſcopum Comprovincialem antiquiorem celebret: quod ſi facere neglexerit, ultra pœnas Sacrîs Canonibûs ſancitas, ducentorum aureorum mulctæ, Dñus Archiepiſcopus ſuccumbet, qui in uſum fabricæ Eccleſiæ Metropolitanæ converti debent; & nihilominùs ab Epiſcopis Sanctæ Sedi Apoſtolicæ deferatur. Diœceſanæ quoq; à Reverendiſſ: DD. Epiſcopis quotannîs, quo tempore illis commodiùs viſum fuerit, ſub eadem pœna in proxima Provinciali Synodo luenda, & in uſum Eccleſiæ ſuæ Cathedralis convertenda, celebrentur. Viſitationes quoq; per eos, ad quos de jure pertinent, ſuis temporibus faciendæ ſunt, juxta Sacroſancti Concilii Tridentini Decretum. c. ad hæc de off: Archid:

CAPUT VI.

Reverendiſſ: DD. Ordinarii, Vicarios, & Officiales, & Cancellarios, viros doctos, & in Jure verſatos, ac Theologos habeant.

AD exercendam jurisdictionem ſpiritualem, Reverend: Dñi Ordinarii viros graves & Jurisperitos, Vicarios, atq; Officiales ſuos, in locis antiquitus conſvetis conſtituant. Sup: c. ut Domini. & c. item. 1. & 2. de off: ord:

stituant. In Curiis etiam suis, Cancellarios viros doctos, & in Jure versatos, tum etiam Theologos, secundùm Statutorum præscriptum habeant. Si verò in eo negligentes esse perrexerint, arbitriô Synodi Provincialis puniantur.

CAPUT VII.

Jurisdictio Spiritualis suscitetur, & delinquentes còërceantur.

JUrisdictio Spiritualis hactenùs penè intermissa & neglecta suscitetur; delictaq; & crimina, quæ à gravitate & frequentia iram Divinam provocant, qualia sunt: usuræ, adulteria, concubinatus, perjuria, Simoniæ, & cætera innumera scelera & flagitia, Sacrorum Canonum pœnîs còërceantur; quæ propter diuturnam conniventiam & negligentiam Prælatorum, adeò jam in consvetudinem venerunt, ut vix pro peccatis habeantur.

CAPUT VIII.

Crapula & ebrietas vitanda.

A Crapula & ebrietate omnes Clerici diligenter abstineant, unde vinum sibi temperent, & se vino: nec ad bibendum quispiam incitetur, cùm ebrietas & mentis inducat exitium, & libidinis provocet incentivum. Unde illum abusum penitùs decernimus abolendum, quo in quibusdam partibus, ad potus æquales suo modo se obligant potatores; & ille judiciô talium plus laudatur, qui plu-

qui plures inebriat, & calices fœcundiores exhaurit. Si quis autem super his se culpabilem exhibuerit, nisi à Superiore commonitus satisfecerit, ab officio vel beneficio suspendatur.

CAPUT IX.

Clerici habitum Clericalem & tonsuram deferant.

CLerici omnes, præsertim verò beneficia Ecclesiastica obtinentes, habitum Clericalem & tonsuram deferant: alioqui Privilegiis Clericalibûs minimè gaudeant, contra quosvis Magistratus, tàm Spirituales, quàm Seculares. Et nisi habitum & tonsuram intra annũ assumpserint, ipso facto beneficiis sint privati: aliâs juxta decretum Concilii Tridentini. Concil: Triden: Sess: 14. c. 6. de ref:

CAPUT X.

In pœnis infligendis, ordo à Sacrosancto Concilio Tridentino præscriptus, observetur.

DEcreta Concilii Trideñ: de corrigendis Clericorum excessibus, in executionem deducendo, Sacra Synodus hortatur RR. Dños Locorum Ordinarios, ut in pœnis infligendis, ordinem à Sacrosancto Concilio præscriptum, observent; à levioribusq; remediis gradatim, juris ordine servato, ad graviora & severiora progrediantur: nec præcipitanter & de facto ad extrema percurrant. Si Sess: 13. c. 1. Sess: 23. c. 1. Sess: 24. c. 8. & 12. & Sess: 25. c. 14. de ref:

secus fecerint, quocunq; ex Clericis hoc nomine de se conquerente, in proxima Synodo Provinciali causam dicere necesse habeant.

CAPUT XI.

Subditi Ecclesiæ non gravandi: Oeconomi deputandi: Arces à præfectis quibus tradendæ.

DElatum est etiam ad Synodum, subditos Spiritualium deteriore jam esse conditione, quàm secularium, jamq; magnam partem villarum esse desertam & desolatam, propter graves & intolerabiles exactiones atq; onera, quæ per Prælatos, vel eorum factores, & bonorum conductores, per nimiam habendi cupiditatem eis imponuntur: Itaque Synodus statuit, ut singuli Rñdmi DD. Archiepiscopi & Episcopi, ad præscriptum Ecclesiæ Metropolitanæ Gnesneñ: habeant Oeconomos de medio Capituli assumptos; qui quotannîs eorum possessiones visitent, damna & detrimenta, quæ bonis & subditis eorum quovis modo inferuntur, diligenter annotent, ipsisq; fideliter referant corrigenda & emendanda. Si autem in eo negligentes fuerint, arbitriô Synodi Provincialis puniantur. Fines etiam seu limites possessionum Ecclesiæ, diligenter defendant. Arces & ædificia quælibet, sarta, tecta conservent: quin etiam eorum conditionem, quantum possunt, meliorem facere debent. Arces & quasvis munitiones, nõ priùs in potestatem Præfectorum & Capitaneorum suorum tradant, quàm ij jurave-

juraverint Capitulo: post eorum cessum vel decessum, easdem non alteri cuiquam, quàm ipsimet Capitulo, se, ut primum requisiti fuerint, tradituros.

CAPUT XII.

Jura, Privilegia, & immunitates Ecclesiasticæ, ab Episcopis defendendæ.

HOrtatur etiam Sacra Synodus Rñdmos DD. Archiepiscopos & Episcopos, & in eo ipsorum conscientias onerat, ut omnia Jura, Privilegia, & immunitates Ecclesiasticas, pro viribus tueantur, & defendant; ad eaq; quæ partim temporum iniquitate, partim negligentiâ, collapsa, vel per vim & potentiam oppressa sunt, in pristinum statũ vindicanda, Sacræ Regiæ Majestatis fidem, justitiam, atq; auxilium implorent: ordinisq; sui jus atq; dignitatem sedulò & diligenter retineant.

CAPUT XIII.

Archiepiscopi & Episcopi, Comitiis Regni & Conventibus Particularibus, interesse debent.

DEcernit quoq; & statuit Sancta Synodus, ut Rñdmi DD. Archiepiscopi & Episcopi, Comitiis Regni, & Conventibus particularibus terrarum intersint, sub pœna mille marcarum, in quamlibet quadraginta octo grossos computando, per quemlibet eorundem succumbenda: exceptô legitimô impedimentô, quod in proxima Synodo jureju-

rando

rando confirmare debent. Et Rege in Diœcesi alicujus Episcopi degente, illius loci Episcopus ad Serenissimum Regem se conferre, & ibidem manere teneatur, & sit adstrictus; sub eadem pœna.

CAPUT XIV.

Episcopatus Pomesanień: & Sambień: ut in pristinum statum restituatur.

PEtendum est à Sacra Regia Majestate per Rńdmos DD. suo & totius Cleri nomine, ut Episcopatus Pomesanień: & Sambień: in Prussia, contra Jura Ecclesiastica occupatos, eorumque Ecclesias profanatas & spoliatas, in pristinum statum vindicet, & restituat: præsertim verò Pomesanień: cujus magna pars est in ditione Sacræ Regiæ Majestatis, sinè ullo Episcopo & pastore legitimo. Supplicandumq; est Sanctiss: D. N. ut de consensu Sereniss: Regis, eam portionem Episcopatus Pomesanień: ditionis Regiæ, si inter Episcopatus restitui non poterit, Episcopo Culmeń: uti viciniori adjungat.

CAPUT XV.

Electio Abbatum, Præpositorum Regularium, tam virorum quàm Monialium, juxta Canones Concil: Trident: & Statuta Provincialia, observetur.

JUs electionis liberæ, Abbatum, Præpositorum, cæterorumq; Prælatorum Regularium, tam virorum quàm Moniali-

Monialium, secundùm Sacros Canones, Conciliiq; Trid. Decreta, ac Provincialia Statuta, penitùs observetur, & retineatur: denťq; operam DD. Locorum Ordinarii eorum Regularium Superiores, ut ad ea munera homines idonei, vitæ honestate & doctrinâ clari, qui Regularem observantiam sint professi, vel profiteri necesse habeant, eligantur: de quorum Juribus & Privilegiis, ac libertatibus, Rñdmi DD. Archiepiscopi & Episcopi, Sacram Regiam Majestatem benè informent, authoritateq; sua efficiant, ne ex Cancellaria S. R. M. literæ illis contrariæ, cuiquam concedantur. Si verò ad falsam alicujus narrationem, importunamq; instantiam, aliquando concessæ fuerint: tanquam Juri communi contrariæ, nullum robur habere à S. R. M. decernantur. Quod si quis perversa cupiditate impulsus, cujusvis potestatis prætextu, in Monasteria, eorumq; bona se intruserit; is ultra pœnas Sacrîs Canonibûs sancitas, pro violatore Juris & libertatis Ecclesiasticæ habeatur, totiusq; Cleri nomine, contra eū, Sacræ R.M. præsidiū imploretur.

Sess. 25. c. 6. de reg. Sup. de Abb: elec: c. 1. & per tot: c. nullus de elect: lib: 6.

CAPUT XVI.

Monasteria tam virorum quàm mulierum reformanda.

DAbunt etiam operam DD. Locorum Ordinarii, & Superiores, secundùm formam à Sacris Canonibus & Statutis Provincialibus præscriptam: ut Monasteria, tam virorum quàm Monialium, reformentur; ut quemadmodum ab

Clem: exivi. § cùm igitur. de ver: sig:

Conc: Trid: Seff: 25. c. 1. de reg: dum ab initio religioni, pietati, vitæ ſanctitati, doctrinæ atq; diſciplinæ ſunt dedicata, ita etiam hoc tempore, in eis hæc eadem vigeant, ſuſcitentur ac retineantur, & eorum Seminaria in ipſis inſtituantur; ſcandalaq; omnia & abuſus, quicunq; reperti in eis fuerint, procul inde amoveantur, & arceantur.

CAPUT XVII.

Bona & poſſeſſiones Monaſteriorum alienata, recuperanda.

QUoniam verò per negligentiam ſuperiorum temporum, bona & poſſeſſiones Monaſteriorum, contra omne jus & fas, per Prælatos eorum ſunt diſſipata & alienata: Sacra Synodus inhærendo prioribus Conſtitutionibus, ſtatuit & decernit, ut ea quæ ſunt alienata, per ipſoſmet alienatores, ſinè ulla excuſatione, intra annum recuperentur, & in priſtinum ſtatum reſtituantur: quod niſi factum fuerit, Lociordinarii annô elapsô, contra eos, juxta Statuta Provincialia procedant. Ad ea verò, quæ per eorum anteceſſores ſunt alienata, primo quoquo tempore pro viribus recuperanda, per Ordinarios, remediis opportunis compellantur, & quantum in ipſis eſt, conſilio atq; patrociniô illorum adjuventur.

Conc: Trid: Seff: 25. c. 11. de ref:

CAPUT XVIII.

Regulares extra ſua Monaſteria ab adminiſtratione Sacramentorum, & prædicatione Verbi Dei, abſtineant.

Decer-

DEcernit & Statuit Synodus, inhærendo Decreto Sacrosancti Concilii Tridentini, ut Regulares, quibus nulla animarum cura incumbit, ab administratione Sacramentorum, & prædicatione Verbi Domini, extra sua Monasteria, præsertim verò ab absolutionibus excommunicatorum, quæ plerumq; in præjudicium Parœcorum, contra Sacros Canones & Statuta Provincialia, facere consveverunt, sinè facultate ab Ordinariis concessa, abstineant: alioqui per eosdem Ordinarios còërceantur.

Clem: religiosi. de privil: c. quod Dei timorem. de stat: mon:

CAPUT XIX.

Regulares vagantes còërcendi, & ad Monasteria sua remittendi.

REgulares, qui sinè licentia Superiorum vagari, & de uno in aliud Monasterium commeare solent, per Locorum (in quibus sinè literis Superiorum suorum reperti fuerint) Ordinarios in vincula conjiciantur, & ad Monasteria per eos deserta remittantur. Qui verò tales ad sua Monasteria recipere ausi fuerint, pœnâ suspensionis afficiantur.

CAPUT XX.

Decimæ ex bonis Spiritualium, ad quos pertinent, omninò dandæ.

DEcimæ ex bonis Spiritualium quorumcunq;, liberè, sinè ullo impedimento, tàm ipsorum, quàm suorum Præfectorum, per eos, ad quos pertinent, percipiantur; ne

laici eorum exemplô deinceps ſcandalizentur. Quod ſi quis ex Spiritualibus, per ſe vel per procuratores bonorum ſuorum, earum libertatem impediverit, Rñdmi DD. Archiepiſcopus & Epiſcopi, in Synodo Provinciali de ſe conquerenti, pœnam dupli æſtimationis ipſarum luant: cæteri verò inferiores ad Judicium ordinarium vocati, in eo legitimè convicti, in ſimili pœna condemnentur. Quod ſi aliqui proventus per aliquos ex Spiritualibus ſunt adempti: ad eos reſtituendos in Synodis, tàm Provincialibus quàm Diœceſanis, ac etiam judiciîs ordinariis cõpellantur.

CAPUT XXI.

Agendorum liber nuper editus, in omnibus Eccleſiis habeatur.

AD tollendos abuſus in adminiſtratione Sacramentorum, eorumq; uniformem adminiſtrationis formulam in tota Provincia inſtituendam, Sacra Synodus decrevit, ut ea, quæ vulgò appellantur Agenda, per Rñdmum D. Epiſcopum Wladiſlavieñ: recens edita, ab omnibus, ad quos Sacramentorum adminiſtratio pertinet, habeantur; ex eorumq; præſcripto omnia fiant, & procurentur.

Vide in Syn: Wężyk: de lib: &c.

CAPUT XXII.

Miſſalia, Breviaria, &c. ad inſtar Romanorum Miſſalium & Breviariorum ordinanda, & reformanda.

Eadem

EAdem Sacra Synodus, ad tollendam varietatem in orationibus & cantu Ecclesiastico, Missalia & Breviaria Romana, ex authoritate Sacrosancti Concilii Tridentini conscripta, atq; edita, in usum Provinciæ istius recepit, ad eaq; universum cantum Ecclesiasticum conformari præcipit: ac ut in singulis Diœcesibus, tàm in Cathedralibus quàm in Collegiatis, atq; Parœcialibus, deputentur homines ejus rei periti, qui Indices librorum, quibus cantus Ecclesiasticus continetur, debito ordine conficiant, & ad instar Missalium atq; Breviariorum Romanorum conscribant. Quod si quid in antiquis Gradualibus & Antiphonariis ad præsens institutum desideratum fuerit, id sumptu Episcoporum & Capitulorum conscribatur, & suppleatur. Quod institutum ante proximam Synodum Provincialem perfici, & in usum deduci, Synodus omninò vult, & mandat.

CAPUT XXIII.

Post mortem quorumcunq; Spiritualium, bona Ecclesiastica non diripienda.

BOna Ecclesiastica, post mortem quorumvis Prælatorum, spoliari & deformari non permittantur, omniaq; quæ in eis in possessionem venienti Prælato tradita fuerunt, secundum Inventaria ijs, ad quos provisio bonorum vacantium pertinet, integrè reddantur: ac insuper, quicquid clavo affixum fuerit, loco suo relinquatur. De intestatis verò Rñdmis DD. Archiepiscopis & Episcopis, Canones

nones veteres & Statuta Provincialia, per omnia robur suum obtineant.

CAPUT XXIV.

Supellex sacra, ad Missæ Sacrificium pertinens, mundissimè servetur,

AD majorem reverentiam Sacrosancti Sacrificii Missæ, Sancta Synodus decernit, ut Corporalia, Calices, Purificatoria, & alia ad Sacrificium Missæ necessaria, in Ecclesiis sint munda, benedicta & consecrata; ita, ut in visitationibus, omnia hæc debito ordine reperiantur; sub pœnis suspensionis incurreñ: arbitrió Ordinarii moderandis.

CAPUT XXV.

Confessarii, seu Pœnitentiarii, circa Ecclesias Cathedrales & Collegiatas, sint docti, & discreti.

Sess: 24. c. 8. de ref: Sup; c. 1. § item 2. & pen: de off: ord:

CUm tota ratio emendandæ vitæ, in examine conscientiæ versetur, ideò Sancta Synodus Decretum Sacrosancti Conc: Trid: exequutioni demandando, statuit, ut non solum circa Ecclesias Cathedrales, sed etiam Collegiatas, sint docti Confessarii seu Pœnitentiarii, qui confessionem audiant, & eos qui ad confessionem veniunt, diligenter examinent, non contenti generali peccatorum confessione: cùm post intimum de peccatis dolorem, qui in pœnitente requiritur, nihil magis necessarium sit, ut ritè peragatur confessio, quàm diligens discussio & inquisitio, de

ſpecie & numero peccatorum, & eorum circumſtantiis peccatum aggravantibus.

Ut autem in confeſſionibus audiendis inſtructiores ſint Parochi; decernit Sacra Synodus, ut Parochi præ manibus habeant Directorium Joannis Polanci, Theologi Soc: JESU, & Summam aliquam, utpotè, Sylveſtri, Tabianæ, &c.

CAPUT XXVI.

Hæreticorum libri in Scholis non legantur.

AD majorem deteſtationem Hæreſum, & ut ſervetur Decretum Sacroſancti Conc: Trid: Synodus inhibet, ut nullus Hæreticorum liber, præſertim in Scholis, legatur, neq; à quoquam retineatur; juxta Concilium Tridentinum, & Indicem Romanum. Catechiſmus verò Romanus ſolus, omnibus Scholaribus publicè legatur.

CAPUT XXVII.

Bibliothecæ revideantur.

STatutum antiquum innovando, Sacra Synodus decernit, ne Bibliopolæ vel Impreſſores libros imprimere, vel undecunq; advectos vendere audeant, priuſquã examinati probatiq; fuerint ab Ordinario; juxta Decretum Concilii Tridentini. Contra quos petendum eſt à S. R. M. ut ultra ipſorum librorum amiſſionem, gravior aliqua pœna ſtatuatur, præter alia ſancita ab eodem Concilio Tridentino, & ab Indice Romano.

Sup: c. decrevit. & Impreſſores de off: ord: Seſſ: 4. in Decreto. § ſed & Impreſſorib⁹.

CAPUT

CAPUT XXVIII.

Examinatores deputandi ex præscripto Concilii.

Sess: 24. c. 18, de ref:

UT forma & modus in providendis Ecclesiis Parochialibus, juxta Sacrosancti Concilii Tridentini Decretum servetur; monentur omnes Episcopi, ut in suis primis Synodis Diœcesanis, deputent Examinatores ex præscripto dicti Concilii, & inter dictos Deputatos, non comprehendant suos Vicarios generales: cùm Concilium dicat, quòd examen fiat ab Episcopo, sive eo impedito, ab ejus Vicario generali, atq; ab aliis Examinatoribus.

CAPUT XXIX.

Bulla Cœnæ Domini sæpiùs promulganda.

DEcernit & statuit Sacra Synodus, ut Bulla Cœnæ Domini, singulìs annìs primo quoquo tempore promulgetur, & deinde Dominicâ primâ Adventûs, & Quadragesimæ, declaretur populo in Sacris Concionibus, ut Confessarii sciant omnes Casus Summo Pontifici reservatos. Cujus quidem Bullæ tenor sequitur, & est talis.

Literæ

Literæ Processus S D. N. GREGORII Papæ XIII.

Lectæ die Cœnæ Domini, Anni M. D. LXX. VIII.

In nomine Sanctæ & individuæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.

NOverint universi hoc præsens publicum transumptum inspecturi, quod Nos Hieronymus Matthæjus Protonotarius Apostolicus, Utriusq; signaturæ S D. N Papæ Referendarius, Curiæ causarum Cameræ Apostolicæ generalis Auditor, Romanæq; Curiæ Iudex Ordinarius, Sententiarumq; & Censurarum latarum, ac quarumcunq; literarum Apostolicarum Universalis Executor, ab eodem S. D. N. Papa deputatus, vidimus & diligenter inspexerimus literas Apostolicas, S. D. N. Gregorii, Divinâ providentiâ Papæ XIII. hodie, qui fuit dies Iovis Sancti, & Cœnæ Domini, & solenniter more solito lectas & publicatas, ejusq; vera Bulla plumbea, cum cordula rubei croceiq; colorum, more Rom: Cur: pendente Bullatas, & omni suspicione carentes, subsequentis tenoris: Initium trāsumpti literarum.

GREGORIUS EPISCOPUS.

Servus servorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam.

COnsueverunt Romani Pontifices prædecessores nostri, ad retinendam puritatem religionis Christianæ, & ipsius unitatem, quæ in conjunctione membrorum ad unum caput, *Proœmium literarū.*

Christum videlicet, ejusq; Vicarium, principaliter consistit, & sanctam fidelium societatem ab offensione servandam, arma justitiæ per ministerium Apostolatûs, in præsenti celebritate exercere.

Excomunicatio, & anathematizatio

1. In hæreticos, eorum fautores, libros legentes, & schismaticos, qui ab obedientia Romani Pontif. recedunt.

1. Nos igitur vetustum & solennem hunc morem sequentes, excommunicamus & anathematizamus, ex parte Dei Omnipotentis, Patris, & Filii, & Spiritus sancti; authoritate quoq; beatorum Apostolorum Petri & Pauli, ac nostra quoscunq; Husitas, Viclevitas, Lutheranos, *Zvinglianos*, Calvinistas, Ugonotos, Anabaptistas, Trinitarios, ac omnes & singulos alios Hæreticos, quocunque nomine nuncupentur, & cujuscunque sectæ existant, & eorum credentes, ipsorumq; receptatores, & fautores, & generaliter quoslibet defensores, ac eorundem libros hæresim continentes, vel de religione tractantes, sine authoritate nostra, & S. Sedis Apostolicæ, scienter, legentes aut tenentes, imprimentes, seu quomodolibet defendentes, ex quavis causa, publicè vel occultè, quovis ingenio vel colore: necnon Schismaticos, & eos qui se à nostra & Rom: Pont: pro tempore existentis obedientia, pertinaciter subtrahunt, vel recedunt.

2. In appellantes à Papa ad futurum Concilium.

2. Item excommunicamus & anathematizamus omnes & singulos cujuscunq; status, gradus, seu conditionis fuerint, & interdicimus, Universitates, Collegia, & Capitula quocunque nomine nuncupentur, ab ordinationibus, sententiis, seu mandatis nostris, ac Rom: Pont: pro tempore existentium, ad Universale futurum Concilium appellantes, necnon eos, quorum auxilio vel favore appellatum fuerit.

3. In piratas, eorū receptatores & fautores.

3. Item excommunicamus & anathematizamus omnes piratas, latrunculos maritimos, & illos præcipuè, qui mare nostrum à Monte argentario usque ad Terracinam discurrentes; eos qui in illo navigant, deprædantur, mutilant, interficiunt, rebusvè & bonis suis spoliant, omnesque receptatores eorundem, & eis auxilium scienter dantes, vel favorem.

4. 4. Item excommunicamus & anathematizamus omnes & singulos

singulos ; qui Christianorum quorumcunque navibus tempestate in transversum (ut dici solet) jactatis, naufragium passis aut etiam submersis, sive in ipsis navibus, sive ex eis dilapsa, & in mari, vel littore inventa, cujuscunque generis bona, tam in nostris Thyrreni & Adriaci, quàm in quibuscunque aliis cujuscunque maris regionibus & littoribus, rapuerint, aut scienter ipsi sibi acceperint, aut ab aliis rapta seu accepta, scienter ipsi sibi acceperint, aut ab aliis rapta seu accepta, scienter receperint: ita ut nec etiam ob quodcunque Privilegium, consvetudinem, aut longissimi etiam immemorabilis temporis possessionem, seu alium quemcunque prætextum excusari possint.

In rapientes naufragorũ bona ; aut scienter ab aliis rapta, accipiẽtes.

5. Item excommunicamus & anathematizamus omnes, qui in terris suis nova pedagia seu gabellas, ad id potestatem non habentes, imponunt, vel augent, aut imponi vel augeri prohibita exigunt.

5. In imponentes nova pedagia & gabellas, vel eas augentes.

6. Item excommunicamus & anathematizamus omnes falsarios Literarum Apostolicarum, & in forma Brevis, ac supplicationum gratiam, vel justitiam concernentium, per Rom: Pontif: S. R. E. Vicecancellarium, seu gerentes vices eorum, aut de mandato ejusdem Rom: Pont: signatarum, aut sub nomine ejusdem Rom: Pont: seu Vicecancellarii, aut gerentium vices prædictorum, signantes supplicationes easdem. Extendentes constitutionem fœl: rec: Innocentii Papæ tertii, quæ incipit: *Ad falsariorum*, cum omnibus pœnis in ea contentis, ad falsificantes seu mutantes supplicationes, per nos, seu de mandato nostro signatas & datas, sine nostra, aut Datarii nostri licentia.

6. In falsificãtes literas Apostolicas, aut supplicationes, à quocunque authoritatẽ habente, signatas.

7. Item excommunicamus & anathematizamus omnes, illos qui equos, arma, ferrum, filum ferri, stannum, chalybem, omniaque alia metallorum genera, atq; bellica instrumenta, lignamina, canapem, funes, tam ex ipso canape quàm ex quacunque alia materia; & ipsam materiam aliaque hujusmodi, quibus Christianos impugnant, deferunt Saracenis, Turcis, & aliis Christi nominis inimicis. Necnon illos qui per se vel alium, seu

7. In deferentes arma, & alia bellico usui apta, ad Turcas & Reipublic: statum concernentia.

prædictis enunciãtes, um, seu alios de rebus Ch stianæ Reipub: statum concernentibus, in Christianorum perniciem & damnum, ipsos Turcas, & Christianæ religionis inimicos, certiores faciunt, illisq; ad id auxilium, consilium vel favorem, quomodolibet præstant: Non obstantibus quibuscunque Privilegiis & concessionibus, quibuscunque Principibus & Dominis, sive privatis personis, per nos, & Sedem prædictam, hactenùs concessis, quæ illis nolumus in aliquo suffragari.

8. In impediẽtes eos, qui victualia, & alia necessaria, Romã convehunt. 8. Item excommunicamus & anathematizamus omnes impedientes, sive invadentes, eos qui victualia, seu alia ad usum Romanæ Curiæ necessaria adducunt, ac etiam eos, qui ne ad Romanam Curiam adducantur vel deferantur, impediunt seu perturbant, vel qui talia fieri faciunt, vel facientes defendunt, cujuscunq; fuerint ordinis, præeminentiæ, conditionis & status, etiamsi Pontificali vel Regali, aut alia quavis Ecclesiastica vel mundana præfulgeant dignitate.

9. In eos qui ex proposito Romipetas offendunt. 9. Item excommunicamus & anathematizamus omnes ex proposito interficientes, mutilantes, vulnerantes, detinentes, capientes, seu deprædantes Romipetas seu peregrinos ad Urbem, causa devotionis seu peregrinationis, & prorsus omnes alios ad Sedem Apostolicam accedentes, vel apud eam morantes, aut recedentes ab ipsa, & illis dantes auxilium, consilium, vel favorem.

10. In eos, qui sine jurisditione in Curia cõmorãtes, vexant. 10. Item excommunicamus & anathematizamus omnes illos, qui non habentes in eadem Curia jurisditionem ordinariam vel delegatam, ejus prætextu capiunt, spoliant, detinent morantes in eadem, vel qui talia fieri mandant.

11. In offendentes S. R. E. Cardinales, & alios Prælatos. 11. Item excommunicamus & anathematizamus omnes interficientes, mutilantes, vulnerantes, verberantes, percutientes, capientes, carcerantes, detinentes, vel hostiliter insequentes S. R. E. Cardinales, ac Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, Sedisque Apostolicæ Legatos vel Nuncios, aut eosdem eijcientes à suis Diœcesibus, territoriis, terris, seu dominiis, eaque mandantes, vel rata habentes, seu præstantes eis auxilium, consilium, vel favorem.

12. Item

12. In eos qui ad Rō: Cur: recurrētes, offendunt, aut executionem literarum Apoſtolicarum impediunt, & ad gratias impetrādas accedentes, prohibent.

12. Item excommunicamus & anathematizamus omnes illos, qui per ſe vel alium, ſeu alios, quaſcunque perſonas Eccleſiaſticas vel ſeculares, ad dictam curiam ſuper eorum cauſis & negotiis recurrentes, illaſque in eadem Curia proſequentes, aut procurantes, negotiorumque geſtores, Advocatos, Procuratores ipſorum, ſeu etiam Auditores vel Judices, ſuper dictis cauſis vel negotiis deputatos, occaſione cauſarum vel negotiorum hujuſmodi verberant, mutilant vel occidunt, ſeu bonis ſpoliant; vel qui per ſe vel alium, ſeu alios, directè vel indirectè, prædicta exequi vel procurare, aut in eiſdem conſilium, auxilium vel favorem, præſtare non verentur, cujuſcunque præeminentiæ & dignitatis fuerint: ac illos qui Literas Apoſtolicas, & in forma Brevis, tam gratiam quàm juſtitiam concernentes, ac etiam citationes, inhibitiones, ſequeſtra, monitoria, proceſſus, executoriales, aliaq; decreta quæcunque, à nobis & Sede Apoſtolica, ſeu Legatis, Nunciis, Præſidentibus, Cameræ Apoſtolicæ Auditoribus & Commiſſariis, aliiſque Judicibus, & delegatis Apoſtolicis emanata, & quæ pro tempore emanaverint, ſimpliciter, vel ſine eorum beneplacito, conſenſu vel examine, executioni demandari; aut ne Tabelliones & Notarii, ſuper hujuſmodi literarum & Proceſſuum executione, inſtrumenta vel acta conficere, aut confecta parti cujus intereſt, tradere debeant, impediunt vel prohibent, aut impediri vel prohiberi procurant. Ac Notarios, Executores, & Subexecutores literarum, citationum, monitoriorum, & aliorum prædictorum, capiunt, carcerant, & detinent, vel capi, carcerari & detineri faciunt; quinque etiam quibuſcunque perſonis in genere vel in ſpecie, ne pro quibuſvis eorum negotiis proſequendis ſeu gratiis vel literis impetrandis, ad Romanam Curiam accedant, aut recurſum habeant, ſeu gratias ipſas vel literas à dicta Sede impetrent, ſeu impetratis utantur, directè vel indirectè, prohibere, ſtatuere, ſeu mandare vel eas apud ſe, aut Notarium, ſeu Tabellionem, vel alias quomodolibet retinere præſumunt.

13. In Officiales Principũ ſecularium, & Prælatos, qui cauſas Eccleſiaſticas à Iudicibus Apoſtolicis avocant; & actores ad revocanda impetrata compellunt.

13. Item excommunicamus & anathematizamus omnes & ſingulos Cancellarios, Vicecancellarios, & Conſiliarios ordinarios & extraordinarios, quorumcunque Regum & Principum, ac Præſidentes Cancellarium, Conſiliorum, & Parlamentorum: necnon Procuratores generales eorundem, vel aliorum Principum ſecularium, etiamſi Imperiali, Regali, Ducali, vel alia quacunque præfulgeant dignitate, quocunque nomine nuncupentur: alioſq; Judices, tam Ordinarios quam delegatos, necnon Archiepiſcopos, Epiſcopos, Abbates, Commendatarios, Vicarios, & Officiales, qui per ſe vel alium, ſeu alios authoritate propria & defacto, quarumcunq; exemptionum, vel aliarum gratiarum & literarum Apoſtolicarum, prætextu, beneficiales, & decimarum, ac alias Spirituales, & Spiritualibus annexas cauſas, ab Auditoribus & Commiſſariis noſtris, aliiſq; Judicibus Eccleſiaſticis avocant, illarum curſum, & audientiam, ac perſonas, Capitula, Conventus, Collegia, cauſas ipſas proſequi volentes, impediunt, ac ſe de illarum cognitione tanquam Judices interponunt, ac partes actrices, quæ illas committi fecerunt & faciunt, ad revocandum, & revocari faciendum, citationes vel inhibitiones, aut alias literas in eis decretas, & ad faciendum, vel conſentiendum eos, contra quos tales inhibitiones emanarunt, à cenſuris, & pœnis illis contentis, abſolvi ſtatuunt & compellunt; vel aliâs executionem literarum Apoſtolicarum, vel executorialium, Proceſſuum, ac Decretorum prædictorum, etiam ſub prætextu violentiæ prohibendæ, vel quod ad nos informandos, ut ipſi dicunt, ſupplicaverint, aut ſupplicari fecerint; niſi ipſæ ſupplicationes hujuſmodi, coram nobis, & Sede Apoſtolica, legitimè proſequantur, quomodolibet impendiunt, vel ſuum ad id favorem, conſilium, aut aſſenſum præſtant.

14. In Iudices ſeculares, qui Eccleſiaſticas perſonas ad ſua

14. Quivè ex eorum prætenſo officio, vel ad inſtantiam quorumcunque, perſonas Eccleſiaſticas, Capitula, Conventus, & Collegia Eccleſiarum quarumcunque, coram ſe ad eorum Tribunal, audientiam, Cancellariam, Conſilium vel Parlamentum, præ-

tum, præter Juris Canonici dispositionem, trahunt, vel trahi faciunt, vel procurant, directè vel indirectè, quovis quæsito colore. Necnon qui Statuta, Ordinationes, Constitutiones, Pragmaticas, seu quævis alia Decreta, in genere vel in specie, ex quavis causa, & quovis quæsito colore, ac etiam prætextu Literarum Apostolicarum usu non receptarum, seu revocatarum, vel cujusvis consvetudinis aut Privilegii, vel aliâs quomodolibet fecerint, ordinaverint & publicaverint, vel factis & ordinatis usi fuerint, unde libertas Ecclesiastica tollitur, seu in aliquo læditur vel deprimitur, aut aliâs quovis modo restringitur, seu nostris, & dictæ Sedis, ac quarumcunq; Ecclesiarum Juribus, quomodolibet, directè vel indirectè, tacitè vel expressè, præjudicatur.

Tribunalia, trahunt, qui que Ecclesiasticam libertatê tollunt, vel in aliquo lædunt.

15. Necnon qui Archiepiscopos, Episcopos, aliosque superiores vel inferiores Prælatos, omnes alios quoscunque Judices Ecclesiasticos ordinarios quomodolibet impediunt; quominùs sua jurisditione Ecclesiastica contra quoscunq; utantur, secundum quod Canones & Sacræ Constitutiones Ecclesiasticæ, & Decreta Conciliorum generalium, & præsertim Tridentini, statuerunt.

15. In impediêtes Prælatos, ne sua jurisditione utâtur.

16. Quivè Jurisditiones, seu fructus, redditus & proventus, ad nos & Sedem Apostolicam, & quascunque Ecclesiasticas personas, ratione Ecclesiarum, Monasteriorum, & aliorum beneficiorum Ecclesiasticorum pertinentes, usurpant, vel etiam quavis occasione vel causa, sine Rom: Pont: vel eorum ad quos jure pertinent, expressa licentiâ sequestrant.

16. In usurpantes Sedis Apostolicæ, & quarumcũq; Ecclesiarum jurisditiones vel fructûs, aut eos sequestrantes.

17. Quivè collectas, decimas, taleas, præstantias, & alia onera Clericis, Prælatis, & aliis personis Ecclesiasticis, ac eorum & Ecclesiarum, Monasteriorum, & aliorum beneficiorum Ecclesiasticorum bonis, illorumque fructibus, redditibus, & proventibus hujusmodi, absque simili Rom: Pont: speciali & expressa licentia, imponunt, & diversis etiam exquisitis modis exigunt, aut sit imposita etiam à sponte dantibus & concedentibus, recipiunt: necnon qui per se vel alium, sive alios di-

17. In imponêtes decimas & onera, personis Ecclesiasticis, Ecclesiis, Monasteriis, aut eorum fructibus,

rectè vel indirectè, prædicta facere, exequi & procurare, aut in eisdem auxilium, consilium vel favorem, aut votum, seu suffragium, palàm vel occultè, præstare non verentur, cujuscunque sint præeminentiæ, dignitatis, ordinis, conditionis aut status; etiamsi Imperiali, aut Regali præfulgeant dignitate, seu Principes, Duces, Comites, Barones, Respublicæ, & alii Potentatus quicunq; etiam Regnis, Provinciis, Civitatibus & Terris, quoquo modo præsidentes, aut quavis etiam Pontificali dignitate insigniti: Innovantes Decreta super his per Sacros Canones, tam in Lateranen: novissimè celebrato, quàm aliis Conciliis generalibus edita, etiam cum censuris, & pœnis in eis contentis.

18. Contra Iudices seculares in causis capitalibus, seu criminalibus, contra Ecclesiasticas personas se interponentes

18. Item excommunicamus & anathematizamus omnes & quoscunque Magistratus, Senatores, Præsidentes, Auditores, & alios Judices, quocunque nomine vocentur, ac Cancellarios, Vicecancellarios, Notarios, Scribas, ac Executores, & Subexecutores, & alios quoquo modo se intrrponentes in causis Capitalibus seu criminalibus, contra personas Ecclesiasticas, illas banniendo, cupiendo, processando, seu sententias contra illas proferendo, vel exequendo; etiam prætextu quorumcunque Privilegiorum à Sede Apostolica, ex quibusvis causis, ac sub quibuscunq; Regibus, Ducibus, Principibus, Respub: Monarchis, Civitatibus, & aliis quibuscunq; Potentatibus, quocunq; nomine censeantur, quæ nolumus illis in aliquo suffragari, illa omnia exnunc in irritum revocando.

19. In occupantes loca & terras Ecclesiæ Rom: & in illis supremam jurisditionem usurpantes.

19. Item excommunicamus & anathematizamus omnes illos, per se vel alium, seu alios, directè vel indirectè, sub quocunque titulo vel colore, defacto occupant vel detinent, vel hostiliter destruunt vel invadunt, aut occupare, detinere, vel destruere, aut invadere hostiliter præsumpserint, in totum, vel in partem, Almam Urbem, Regnum Siciliæ, Insulas Sardiniæ & Corsicæ, Terras citra Pharum, Patrimonium B. Petri in Tuscia, Ducatum Spoletanum, Comitatum Venaysinum, Sabinensem, Marchiæ Anconitanæ, Massæ, Trebariæ, Romandiolæ, Campaniæ, & maritimas Provincias, illarumque terras

& loca,

& loca, ac terras specialis commissionis Arnulphorum, Civitatesque nostras, Bononiam, Cesenam, Ariminum, Beneventum, Perusium, Avinionem, Civitatem Castelli, Tudertum, & alias Civitates, terras & loca, vel Jura ad ipsam Romanam Ecclesiam pertinentia; dictæ Romanæ Ecclesiæ, mediatè vel immediatè subiecta: quivè supremam jurisditionem in illis, nobis, & eidem Romanæ Ecclesiæ competentem, de facto usurpare, perturbare, retinere & vexare, variis modis præsumunt: Necnon adhærentes, fautores & defensores eorum seu illis auxilium, consilium, vel favorem, quomodolibet præstantes.

20. Necnon omnes & singulos, supellectilium, librorum, scripturarum, & bonorum Cameræ & Palacii Apostolici, ex eodem Palacio, infirmitatis Rom: Pont: ac Sedis Apostolicæ vacationis tempore, ablatores, raptores, & illorum detentores, ac quoscunq; alios, ad quorum manus bona prædicta, quocunq; titulo, ex quavis causa, scienter pervenerint.

20. In raptores supellectilium & scripturarũ Cameræ, & Palacii Apostolici.

21. Volentes præsentes nostros processus, ac omnia & quæcunque his literis contenta, quousque alii hujusmodi processus, à nobis, aut Rom: Pont: pro tempore existente, fiant, aut, publicentur, durare, suosq; effectus omninò sortiri.

21. Quãdiu præsens Processus duret.

22. Cæterùm à prædictis sententiis nullus per alium, quàm per Romanum Pontificem, nisi in mortis articulo constitutus, nec etiam tunc, nisi de stando Ecclesiæ mandatis, & satisfaciendo cautione præstitâ, absolvi possit; etiam prætextu quarumvis facultatum & indultorum, quibuscunque personis Ecclesiasticis secularibus, & quorumvis Ordinum etiam Mendicantium, & Militiarum Regularibus, etiam Episcopali, vel alia majori dignitate præditis, ipsisq; Ordinibus & eorum Monasteriis, Conventibus & Domibus, ac Capitulis, Collegiis, Confraternitatibus, Congregationibus, Hospitalibus, & locis piis, necnon laicis, etiam Imperiali, Regali, & alia mundana excellentia fulgentibus, per nos & dictam Sedem, ac cujusvis Concilii Decreta, verbô, literîs, aut alia quacunque scripturâ, in genere & in specie, concessorum & innovatorum, ac concedendorum & innovandorum.

22. Reservatio absolutionis Roman: Pontifici.

23. Contra absolventes, in supradictis casibus.

23. Quod si fortè aliqui contra tenorem præsentium, talibus excommunicatione & anathemate laqueatis, vel eorum alicui absolutionis beneficium impendere de facto præsumpserint; eos excommunicationis sententiâ innodamus, graviùs contra eos, Spiritualiter & temporaliter, prout expedire noverimus, processuri.

24. Absolutio Rom: Pontificis, etiã solẽnis, quos non cõprehendat.

24. Declarantes ac protestantes quamcunq; absolutionem, etiam solenniter per nos faciendam, prædictos excommunicatos sub præsentibus comprehensos, nisi priùs à præmissis cum vero proposito ulterius similia non committendi, destiterint: ac quo ad eos, qui contra libertatem, ut præmittitur, statuta fecerint, nisi priùs Statuta, Ordinationes, Constitutiones, Pragmaticas & Decreta hujusmodi, publicè revocaverint, & ex Archivis, seù Capitularibus locis, aut libris, in quibus annotata reperiuntur, deleri & cassari, ac nos de revocatione hujusmodi certiores fecerint, eos non comprehendere, nec eis aliter suffragari. Quin etiam per hujusmodi absolutionem, aut quoscunq; alios actus contrarios, tacitos vel expressos, ac etiam per patientiam, & tollerantiam nostram, vel successorum nostrorum, quantocunq; tempore continuata, in præmissis omnibus & singulis, ac quibuscunque Juribus Apostolicæ, ac S. R. E. undecunque & quomodocunque quæsitis vel quærendis, nullatenùs præjudicari posse, seu debere.

25. Quod non obstant Privilegia, aut quævis Apostolica indulta, quominus in hoc processu includatur.

25. Non obstantibûs Privilegiîs, Indulgentiîs, & literîs Apostolicis, generalibus vel specialibus, supradictis vel eorum alicui, seu aliquibus & aliis, cujuscunque Ordinis, status vel conditionis, dignitatis & præeminentiæ fuerint, etiamsi, ut præmittitur, Pontificali, Imperiali, Regali, seu quavis Ecclesiastica & mundana præfuleant dignitate; vel eorum Regnis, Provinciis, Civitatibus, seu locis, à prædicta Sede, ex quavis causa; etiam per viam contractûs aut remunerationis, & sub quavis alia forma & tenore, ac cum quibusvis clausulis, etiam derogatoriarum derogatoriis concessis, etiam continentibus, quòd excommunicari, anathematizari, vel interdici non possint, per

literas

literas Apost: non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum, de Indulto hujusmodi, ac de ordinibus, locis, nominibus propriis, cognominibus, & dignitatibus eorum mentionem. Necnon consvetudinibus etiam immemorabilibus, ac præscriptionibus quantumcunque longissimis, & aliis quibuslibet observantiis, scriptis vel non scriptis, per quæ contra hos nostros processus ac sententias, quo minùs includantur in eis se juvare valeant vel tueri: quæ omnia quò ad hoc, eorum omnium tenores, ac si ad verbum nihil penitùs omisso insererentur, præsentibus pro expressis habentes, penitùs tollimus, & omninò revocamus, cæterisque contrariis quibuscunque.

26. Ut verò præsentes nostri Processus ad communem omnium notitiam faciliùs deducantur, chartas seu membranas, Processus ipsos continentes, valvis Ecclesiæ S. Joannis Lateranen. & Basilicæ Principis Apostolorum de Urbe, appendi faciemus, quæ Processus ipsos quasi sonoro præconio, & patulo indicio publicabunt; ut ij, quos Processus hujusmodi contingunt, quòd ad ipsos non pervenerint, aut quòd ipsos ignoraverint, nullam possint excusationem prætendere, aut ignorantiam allegare: cùm non sit verisimile id remanere incognitum, quòd tam patenter omnibus publicatur.

26. Quod appensio process. in valvis Ecclesiæ S. Ioannis Lateran. & Basilicæ Principis Apostolorum, ignorantiæ, aut excusationi alicujus, locum non relinquat.

27. Insuper, ut Processus ipsi ac præsentes literæ, ac omnia & singula in eis contenta, eò fiant notiora, quò in plerisque civitatibus & locis, fuerint publicata; universis & singulis Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, & Locorum Ordinariis, Prælatis & Rectoribus ubilibet constitutis, per hæc scripta committimus, & in virtue sanctæ obedientiæ districtè precipiendo mandamus, ut per se vel alium, seu alios, præsentes literas, postquam eas receperint, seu earum habuerint notitiam, semel in anno, ut si expedire viderint, etiam pluries in Ecclesiis suis, dum in eis major populi multitudo ad divina convenerit, solenniter publicent, & ad Christifidelium mentes reducant, nuntient, & declarent.

27. Quod Ordinarii Locorum quotannis præsentem processum in suis Ecclesiis frequenti populo publicari curent.

18. Cæterùm hortamur eosdem universos & singulos Patriarchas, 28.

 triarchas,

Quod Confessarii habeant literarum transumptum. triarchas, Archiepiscopos, Episcopos, aliosq; Locorum ordinarios, & Ecclesiarum Prælatos, necnon Rectores, cæterosq; curam animarum exercentes, ac Presbyteros seculares, & quorumvis Ordinum regulares, ad audiendum confessiones quavis authoritate deputatos, ut transumptum harum literarum penes se habere, legere, & diligenter examinare procurent.

29\. Quod transumptis subscriptis, fides adhibeatur. 29. Volentes earundem præsentium transumptis, etiam impressis, Notarii publici manu subsciptis, sigillo Judicis Ordinarii Romanæ Curiæ, vel alterius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ, munitis, eandem prorsus fidem in judicio, & extra illud ubique locorum adhibendam fore, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si essent exhibitæ, vel ostensæ.

30\. Vt ne quis literas violet, sub pœnis, &c. 30. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostræ excommunicationis, anathematizationis, interdicti, declarationis, protestationis, sublationis, revocationis, commissionis, innodationis, mandati, hortationis & voluntatis, infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursurum. Datum Romæ, apud Sanctum Petrum. Annô Incarnationis Dominicæ, Millesimò, Quingentesimô, Septuagesimô septimô. Decimô Kalendas Aprilis. Pontificatûs nostri annô sextò.

Cæsar Glorierius.

M. Datarius.

A. de Alexiis.

Registrata apud Cæsarem Secretarium.

Publicatio literarum. *Annô à Nativitate Domini, Millesimô, Quingentesimô, Septuagesimô octavô. Indictione sextâ, die verò Jovis, vigesimâ septimâ, Mensis Martii. Pontificatûs Sanctissimi in Christo Patris & D. N. D.* GREGORII, *Divina providentiâ Papæ XIII. Annô sextô, retroscriptæ literæ Apo-*

stolicæ

stolicæ, affixæ & publicatæ fuerunt ad valvas Ecclesiæ S. Joannis Lateranen: & Basilicæ Principis Apostolorum de Urbe, necnon Cancellariæ Apost: & in Acie Campi Floræ, per nos Marcum Antonium Brutum, & Petrum Gnerram, Sanctis: D. N. Papæ Curs: Julius Fontana Mag: Curs:

Quibus quidem literis diligenter inspectis, illas ad requisitionem & instantiam Magnifici D. Ioannis Felicis Salvatoris, S. D. N. Papæ, & Cameræ Apostolicæ Procuratoris Fiscalis, per Ovidium Erasmum nostrum, & dictæ Curiæ Notarium publicum infrascriptum transumi, & exemplari, ac in hanc publicam transumpti formam redigi mandavimus: Decernentes & volentes, ut huic præsenti transumpto, juxta earundem literarum, & decreti in eis appositi formam, continentiam & tenorem de cætero plena & indubia fides adhibeatur ubiq; locorum, ac si ipsæ literæ originales exhibitæ vel ostensæ forent. Quibus omnibus & singulis authoritatem nostram ordinariam ac decretum interposuimus, & interponimus per præsentes. In quorum fidem præsentes literas, atq; præsens publicum transumpti instrumentum exinde fieri, & per Impressores Camerales imprimi, ac per dictum Notarium nostrum & Curiæ Nostræ coram nobis Scribam infrascriptum subscribi, & publicari mandavimus, nostriq; soliti Sigilli impreßione muniri jußimus, & fecimus. Datum Romæ in Ædibus nostræ solitæ residentiæ, sub Annô à Nativitate Domini Millesimô, Quingentesimô, Septuagesimô octavô. Indictione sextâ, die verò vigesimâ septimâ, Mensis Martii. Pontificatûs Sanctißimi in Christo Patris & Dñi N D. GREGORII, Divina providentiâ Papæ XIII. annô sextô. Præsentibûs ibidem DD. Pom- Decretum. Data. Testes.

peio Antonino, & Antonio, Gvidotto dictæ Curiæ nostræ Notariis, & coram nobis Scribis, testibus ad præmissa omnia & singula vocatis & rogatis.

CAPUT XXX.

De clandestinis Matrimoniis.

Seff: 24. c. 1. de ref: sup: lib: 4. c. tametsi. de sacr: mat:

DEcretum Sacrosancti Concilii Tridentini, adversùs Matrimonia clandestina, inviolabiliter jubet Sacra Synodus observandum. Propterea curent Ordinarii hoc ipsum decretum populo publicari & explicari in singulis Parochiis suarum Dioecesum, idq; primo annô quàm sæpissimè, deinde verò quoties expedire viderint.

CAPUT XXXI.

Sacerdotibus Matrimonia prohibita.

QUoniam nonnulli ex Sacerdotibus, qui in cæteris Catholicos se esse profitentur, eo audaciæ atq; dementiæ progrediuntur, ut sibi uxores ducere licere existiment, & de facto nuptias celebrant: Sacra Synodus inhærendo Canoni Sacrosancti Concilii Tridentini, declarat talium copulationes esse illegitimas & incestas, & tàm eos, qui talia audeant, quàm illos, à quibus tolerantur, sententiâ anathematis ferit, in eamq; ipso facto illos incidisse declarat. Ac si qui ex Dñis Episcopis tales deinceps ausu temerario tolleraverint, ad Summum Pontificem sunt deferendi.

Séssion: 24. Can: 9. de Sacr: matr:

Cle: uni de con: & aff:

CaPut

CAPUT XXXII.

Seminaria apud Cathedrales Ecclesias instituantur.

SEminaria apud Cathedrales Ecclesias ex Decroto Concilii Tridentini, Statutorumq; Provincialium præscripto, quatenus tamen ea non adversentur Decreto Concilii Tridentini, primo quoquo tempore instituantur, & quæ jam antea instituta fuerunt, diligenter retineantur. Scholæ verò veteres apud Collegiatas & Parochiales Ecclesias, ut præceptores idoneos & subsidia ad vitam necessaria habeant, ii ad quos pro locorum varietate pertinet, provideant.

Sess. 23. c. 18. de reform.

CAPUT XXXIII.

Academia Cracovień: stipendium solvent Episcopi.

SChola verò Cracovień: cùm cæterarum Regni istius Scholarum sit Mater & Magistra, in omnesq; partes Regni doctrina atq; eruditio ipsius diffundatur: Rňdmi DD. Archiepiscopus & Episcopi, rogatu totius Cleri, ad augendum Professoribus illius stipendium, deducendo in effectum id, quod jam antea in Synodo Petricovień: Annô Domini, M. D. XLII. erat constitutum, ultro susceperunt, ac etiam in alios, non ad præsens solùm sed etiam in posterum omne tempus constituerunt: ut quotannis pro festo S. Martini, initiô sumpto à proximo illius festo, dent & conferant Rňdmi DD. Archiepiscopus

Supra c. pro reformanda. de Schol. & mag.

Gnesneń:

Gnesneń: & Episcopus Cracovień: centenos aureos Hungaricos singuli. Cujaviensis verò, Wilneń: Posnanień: atq; Ploceń: centenos florenos singuli per triginta grossos computandos. Culmensis octoginta florenos: Premisslień: totidem, Luceorień: & Chelmeń: singuli quadraginta florenos.

Ut autem isthæc extraordinaria stipendiorum accessio justè & cum fructu studiorum distribuatur, Sacra Synodus Reverendiss: D. Episcopo Cracovień: ad quem tanquam Cancellarium Universitatis, loci illius cura potissimum pertinet, adjunxit quatuor illius Reformatores, viros prudentes & graves, Rñdos DD. Stanislaum Krasińśki Archidiaconum, Martinum Izdbińśki de Rusiec Scholasticum Cracovień: Cristinum Drozdowśki Archidiaconum, & Jacobum Gorśki Canonicum Ploceń: Juris Canonici in eadem Schola Professorem. Quorum munus erit, sæpiùs ac diligentiùs Scholam ipsam visitare, Professorumq; ingenia, eruditionem, diligentiam, & fructum in docendo, attentiùs considerare, ac inter eos pro cujusq; merito atq; dignitate eam ipsam pecuniam quotannis justè distribuere; ignavis & inertibus, & qui parvum vel nullum docendo faciunt fructum, si qui tales reperti fuerint, ab ea penitùs exclusis. Eisdem etiam DD. Reformatoribus Sacra Synodus dedit potestatem reformandi, & quantum fieri potest, in meliorem statum redigendi, tàm in docendo, lectionibusq; atq; earum ordine instituendo, atq; mutando, quàm in vita atq; moribus Scho-

Vide sup: c. quoniam de Schol: & Magistr:

bus Scholarium ac Professorum corrigendis: præcipuè verò providendo, ut in dicta Schola Sacræ Scripturæ lectio, ad Catholicæ fidei defensionem & incrementum, sacræq; doctrinæ conservationem & propagationem, habeatur: illudq; cavendo, ut nemo suæ prudentiæ innixus, in rebus fidei & morum ad ædificationem doctrinæ Christianæ pertinentium, sacram Scripturam ad suos sensus contorquens, contra eum sensum, quem tenuit & tenet Sancta mater Ecclesia, cujus est judicare de vero sensu & interpretatione Scripturarum sacrarum, aut etiam contra unanimem consensum Patrum, ipsam Sacram Scripturam interpretari audeat, etiamsi hujusmodi interpretationes nullo unquam tempore in lucem edendæ forent. Ac qui contravenerint, pœnis à Jure statutis puniantur, quemadmodum & Decretis Concilii Tridentini est sancitum.

c. hæresis. 24 q. 3. Sess. 4. in decret. de edit. & usu Sacr. lib.

DE DOCTORIBUS BULLATIS, & ordinariè in Universitatibus promovendis.

PRæterea, ne Promotiones in qualibet facultate cuipiam conferantur, atq; munus publicè legendi & docendi concedatur, priusquam professionem fidei ex præscripto Bullæ, sanctæ memoriæ Pii IV. emittat. Cujus tenor sequitur, & est talis:

Bulla S. D. N. D. PII, Divina providentiâ Papæ Quarti,

Super ordinatione & Promotione Doctorum, & aliorum cujuscunq; Artis & Facultatis Professorum, de cætero observanda.

PIUS EPISCOPUS, Servus Servorum DEI Ad perpetuam rei memoriam.

IN Sacrosancta Beati Petri, Principis Apostolorum, Cathedra, meritis licet imparibus, hisce procellosis militantis Ecclesiæ tempestatibus constitutos, plurimùm nos oportet esse solicitos, ut Domini gregem curæ nostræ commissum non solùm ab apertis rapacium luporum undequaque caulis obstrepentium insultibus, sed etiam à magis formidolosis pestiferarum vulpecularum domi latitantium insidiis, per providum Pastoralis officii ministerium, ipso Domino cooperante, præservemus, ac illis omnes nocendi occasiones, quantum cum Deo possumus, ubilibet auferamus. Cùm itaque juxta notum Sanctissimi Vatis oraculum, timor Domini, sine quo vera religio, & Catholicæ fidei puritas nullibi reperitur, sapientiæ sit initium, & qui vel in scientiis proficere, vel eas alios docere parant, supremum illum sapientiæ Parentem, benignumq; largitorem, devoto sanæ fide i obsequio demereri, veraque sinceræ religionis pietate sibi conciliare debeant: Idcirco hanc fidei puritatem, scientiis doctrinisq;

doctrinisq; quibuslibet, tum tradendis, tum addiscendis, tanquam necessariam basim, constituere: & ne simplicia nonnullorum adolescentium, res novas audiendi cupidorum, ingenia in naufragos blandientium hæresum scopulos imprudenter impingant, occurrere cupientes: motu proprio, & ex certa scientia nostra, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, quòd deinceps nullus Doctor, Magister, Regens, vel alius cujuscunque artis & facultatis Professor, sive Clericus, sive Laicus ac secularis, vel cujusvis Ordinis regularis sit, in quibusvis studiorum generalium Universitatibus, aut Gymnasiis publicis, aut alibi ordinariam, vel extraordinariam lectoris Cathedram assequi, vel jam obtentam retinere, seu alias Theologiam, Canonicam vel civilem censuram, Medicinam, Philosophiam, Grammaticam, vel alias liberales artes, in quibuscunque Civitatibus, Terris, Oppidis ac locis, etiam in Ecclesiis, Monasteriis, aut Conventibus Regularium quorumcunque, publicè, vel privatim quoquomodo profiteri, seu lectiones aliquas in facultatibus hujusmodi habere, vel exercere: neq; Doctores ipsi, aut Universitatum, seu Gymnasiorum eorundem Rectores, Cancellarii, vel alii superiores; sed nec etiam Palatini, Comites, aut alii particulares, facultatem, eruditos viros ad eosdem gradus promovendi, etiam à nobis, & Apostolica Sede, vel aliàs undecunque habentes; Scholares, tam laicos quàm Clericos, & cujusvis Ordinis regulares, vel alios quoscunque quantalibet eruditione præditos, ad ullum gradum in eisdem facultatibus suscipiendum, recipere & admittere: Neq; Doctores, Magistri & Scholares, ad electionem alicujus in Rectorem

 vel Can-

vel Cancellarium Vniversitatis, aut Gymnasii, procedere; nec ipsi Scholares, vel alii quantumlibet docti, & alioqui habiles, ad gradus hujusmodi, vel eorum aliquem palam vel privatim recipere valeant, nisi Doctores videlicet, ac Regentes, Magistri, & alii Professores, jam ad Cathedras & lecturas recepti, in Italia infra tres; extra verò illam, infra sex menses, à die publicationis præsentium computandos; reliqui verò ad Cathedras & alias lecturas ibidem in posterum aßumendi, ante illorum receptionem in Rectoris, vel aliorum superiorum: Eligendi autem in Rectores vel Cancellarios, ante illorum electionem, vel saltem admißionem in Ordinarii loci, vel ejus in Spiritualibus Vicarii; ac promovendi Scholares, & alii præfati, ante illorum promotionem in ejusdem Ordinarii, seu ejus Vicarii, aut Doctorum, aliorumve promoventium manibus, prævio etiam proceßu, vel debita informatione, quantum eis sufficere videbitur, super Religione, fideq; Catholica, Rectorum, Cancellariorum, Doctorum, Lectorum, & promovendorum eorundem, per ipsos Locorum ordinarios, vel eorum Vicarios, ritè facta præcedente, eandem Catholicam fidem verbis, juxta formæ infrascriptæ tenorem conceptis, palàm & solenniter profiteri teneantur: Et desuper instrumentum publicum confici, ac de proceßu seu informatione, & fidei profeßione, in Privilegio Doctoratus, vel àlterius gradus hujusmodi specialis, ac de verbo ad verbum, mentio & relatio fieri debeat, authoritate Apostolica tenore præsentium perpetuo statuimus & ordinamus; ac omnibus & singulis earundem Vniversitatum, & Gymnasiorum Rectoribus, Doctoribus, & aliis

superio-

superioribus, ac aliâs facultatem Doctorandi habentibus, cujuscunq; status, gradus, ordinis, conditionis & praeminentiæ fuerint; etiamsi Episcopali, Archiepiscopali, Patriarchali, vel majori dignitate; etiam Cardinalatus honore, ac Ducali, vel alia etiam Regia & Imperiali auctoritate præfulgeant, ne quem in Universitatibus, Civitatibus, Oppidis, vel aliis locis sibi in Spiritualibus vel temporalibus subjectis, aliter Cathedras, aut alias lectiones retinere, consequi, vel ad gradus promoveri respectivè patiantur, in virtute Sanctæ obedientiæ, & sub interdicto ab ingreßu Ecclesiæ, quo ad Antistites; quo verò ad inferiores, sub excommunicationis latæ sententiæ, necnon privationis omnium & singulorum dignitatum, beneficiorum, officiorum, & feudorum Ecclesiasticorum, per eos quomodolibet obtentorum, & inhabilitatis ad illa, & alia in posterum obtinenda, eo ipso per contrafacientes incurrendis pœnis, districtiùs inhibemus. Ac quascunque receptiones, promotiones, electiones & admißiones, absq; proceßu, certaq; de Religione & fide Catholica notitia, ac dicta fidei profeßione, sic ut præfertur, præcedente pro tempore factas, nullas, invalidas, nulliusq; roboris vel momenti esse, neq; cuiquam in judicio, vel extra suffragari posse; sicq; per quoscunq; Iudices & Commissarios, quavis authoritate fungentes, sublata eis & eorum cuilibet, quavis aliter judicandi & interpretandi facultate & auctoritate, judicari & deffiniri debere; ac quidquid secus à quoquam quavis auctoritate, scienter vel ignoranter attentari contigerit, irritum & inane decernimus. Non obstantibus Constitutionibus & Ordinationibus Apostolicis, ac Vniversitatum &

Gymnasiorum, Ordinum & locorum quorumcunq; etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis Statutis & consvetudinibus, Privilegijs quoq; Indultis, Facultatibus, & literis Apostolicis, eisdem Vniversitatibus & Gymnasiis, ac ordinibus & locis, eorumq; Rectoribus, Doctoribus, Superioribus; etiam in temporalibus Dominis, Comitibus, Palatinis, & aliis etiam Regularibus personis præfatis, sub quibuscunq; tenoribus & formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisq; efficacioribus, etiam vim contractus inducentibus clausulis, irritantibusq;, & aliis Decretis in genere vel in specie; etiam per nos, ac Sedem præfatam; etiam motu, scientia, & potestatis plenitudine similibus; seu ad quorumvis, etiam Imperatorum, Regum, Rerumpublicarum, Ducum, & aliorum Principum instantiam, & aliâs quomodolibet concessis, ac etiam pluries approbatis, & innovatis. Quibus omnibus, etiam si pro illorum sufficienti derogatione, de illis eorumq; totius tenoribus, specialis, specifica, expressa & individua, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, illorum veriores tenores, ac si de verbo ad verbum insererentur, præsentibus pro sufficienter expressis, & insertis habentes, specialiter & expressè motu simili derogamus, contrariis quibuscunq; non obstantibus. Aut si aliquibus communiter vel divisim, ab eadem sit Sede indultum, quòd interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas, non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum, de indulto hujusmodi mentionem. Ne autem quis;

tem quis;

tem quiſpiam præſentium ignorantiam prætendere, vel excuſationem allegare poſſit, ſed ipſæ ad omnium notitiam deducantur: Volumus & mandamus, quòd eædem præſentes in Baſilicæ Principis Apoſtolorum de Vrbe, & Cancellariæ noſtræ valuis, ac acie Campi Floræ, per aliquem ex Curſoribus noſtris affixæ copia illarum ibi dimiſſa, omnes in Italia intra tres, extra vero illam exiſtentes, intra ſex menſes proximos, ab ea die affixionis computandos, perinde arctent, acſi illis perſonaliter intimatæ fuiſſent. Forma autem dictæ profeſſionis fidei, hæc eſt:

Ego N. firma fide credo & profiteor, omnia & ſingula, quæ continentur in Symbolo fidei, quo Sancta Romana Eccleſia utitur, videlicet: Credo in unum DEUM, Patrem Omnipotentem, factorem Cœli & terræ, viſibilium omnium & inviſibilium. Et in unum Dominum JESUM Chriſtum Filium Dei unigenitum. Et ex Patre natum ante omnia ſæcula. Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero. Genitum non factum, conſubſtantialem Patri: per quem omnia facta ſunt. Qui propter nos homines, & propter noſtram ſalutem deſcendit de Cœlis. Et incarnatus eſt de Spiritu Sancto ex Maria Virgine, & Homo factus eſt. Crucifixus etiam pro nobis ſub Pontio Pilato, paſſus & ſepultus eſt. Et reſurrexit tertia die ſecundum Scri-

pturas.

pturas. Et aſcendit in Cœlum, ſedet ad dexteram Patris. Et iterum venturus eſt cum gloria judicare vivos & mortuos, cujus regni non erit finis. Et in Spiritum Sanctum Dominum & vivificantem, qui ex Patre Filioque procedit: qui cum Patre & Filio ſimul adoratur & conglorificatur: qui locutus eſt per Prophetas. Et unam Sanctam Catholicam, & Apoſtolicam Eccleſiam. Confiteor unum Baptiſma in remiſſionem peccatorum. Et expecto reſurrectionem mortuorum, & vitam venturi ſæculi. Amen.

Apoſtolicas & Eccleſiaſticas traditiones, reliquasque ejusdem Eccleſiæ obſervationes & conſtitutiones, firmiſſimè admitto & amplector. Item Sacram Scripturam, juxta eum ſenſum, quem tenuit & tenet Sancta Mater Eccleſia, cujus eſt judicare de vero ſenſu & interpretatione Sacrarum Scripturarum, admitto: nec eam unquam, niſi juxta unanimem conceſſum Patrum, accipiam & interpretabor. Profiteor quoque ſeptem eſſe verè & propriè Sacramenta novæ legis à JESU Chriſto Domino noſtro inſtituta, atque ad ſalutem humani generis, licet non omnia ſingulis, neceſſaria, ſcilicet: Baptiſmum, confirmationem, Euchariſtiam, Pœ-

nitentiam, Extremam unctionem, Ordinem & Matrimonium; illaque gratiam conferre. Et ex his, Baptiſmum, Confirmationem & Ordinem, ſine ſacrilegio reiterari non poſſe. Receptos quoq; & approbatos Eccleſiæ Catholicæ ritus, in ſupradictorum omnium Sacramentorum ſolenni adminiſtratione, recipio & admitto. Omnia & ſingula, quæ de peccato originali, & de juſtificatione, in Sacroſancta Tridentina Synodo definita & declarata fuerunt, amplector & recipio. Profiteor pariter, in Miſſa offerri Deo, verum, proprium, & propitiatorium ſacrificium pro vivis & defunctis: atque in Sanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento eſſe verè, realiter & ſubſtantialiter, Corpus & ſanguinem, unà cum Anima & divinitate Domini noſtri JESU Chriſti; fieriq; converſionem totius ſubſtantiæ panis in corpus, & totius ſubſtantiæ vini in ſangvinem: quam converſionem Catholica Eccleſia tranſubſtantiationem appellat. Fateor etiam ſub altera tantum ſpecie totum atque integrum Chriſtum, verumq; Sacramentum ſumi. Conſtanter teneo purgatorium eſſe, animaſque ibi detentas, fidelium ſuffragiis juvari. Similiter & Sanctos, unà cum Chriſto regnantes, venerandos, atque invocandos

esse: eosq; orationes DEO pro nobis offerre, atque eorum Reliquias esse venerandas. Firmiter assero imagines, Christi, ac Deiparæ semper Virginis, nec non aliorum Sanctorum, habendas & retinendas esse: atque eis debitum honorem, ac venerationem impertiendam. Indulgentiarum etiam potestatem à Christo in Ecclesia relictam fuisse, illarumque usum Christiano populo maximè salutem, esse affirmo. Sanctam Catholicam & Apostolicam Romanam Ecclesiam, omnium Ecclesiarum Matrem & magistram agnosco. Romanoque Pontifici Beati Petri Apostolorum Principis successori, ac JESU Christi Vicario, veram obedientiam spondeo ac juro. Cætera item omnia à Sacris Canonibus & Oecumenicis Conciliis, ac præcipuè à Sacrosancta Tridentina Synodo tradita, definita, & declarata, indubitanter recipio, atque profiteor: simulque contraria omnia, atque hæreses quascunque ab Ecclesia damnatas & rejectas, & anathematizatas, ego pariter damno, rejicio, & anathematizo. Hanc veram Catholicam fidem, extra quam nemo salvus esse potest, quam in præsenti sponte profiteor, & veraciter teneo, eandem integram & immaculatam usque ad extremum vitæ spiritum, constantissimè,

Deo adju-

DEO adjuvante, retinere & confiteri, atque à meis subditis, seu illis, quorum cura ad me in munere meo spectabit, teneri, doceri, & prædicari, quantum in me erit, curaturum. Ego idem N. spondeo, voveo ac juro; sic me DEUS adjuvet, & hæc Sancta Evangelia.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ ordinationis, inhabitionis, derogationis, voluntatis, Statuti, Decreti, & mandati infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis DEI, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud S. Petrum. Anno incarnationis Dnicæ, Millesimo, Quingentesimo, Sexagesimo quarto. Idibus Novemb: Pontificatus nostri anno quinto.

Fæd: Card: Cæsius.

Cæ: Glorierius. H. Cumyn.

Anno à Nátivitate Domini, Millesimo, Quingentesimo, Sexagesimo quarto. Indictione septima; die verò quarta Mensis Decemb: Pontificatus SS. in Christo Patris & Domini N. D. PII, Divina Providentia Papæ Quarti, Anno Quintò, Retroscriptæ literæ Apostolicæ, affixæ & publicatæ fuerunt ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum de Vrbe, ad valvas Cancell: Apostol: & in acie Campi Floræ; dimissis in præfatis locis præsentium retroscriptarum literarum copiis affixis, ut est moris, per nos Iulium Parinum, & Bernardinum Andreutium, prælibati S. D. N. Papæ Cursores.

Ant: Clerici, Magister Cursorum,

In illo tempore, Extollens vocem quædam mulier de turba, dixit ad JESUM: Beatus venter qui te portavit, & ubera quæ suxisti. At ille dixit: Quinimò, Beati qui audiunt verbum DEI, & custodiunt illud.

CAPUT XXXIV.

Judices ad cognoscendas causas Commissariales Sedis Apostolicæ, per Diœceses deputati.

Sess. 25. c. 10. de ref. SAcra Synodus Provincialis, Decretum Sacrosancti Concilii Tridentini, de Deputandis & assignandis in singulis Diœcesibus Judicibus, quibus postea præter Loci ordinarios, debent causæ à Sancta Sede Apostolica, vel ejus Legatis vel Nunciis committi, in exequutionem deducendo, personas infrascriptas in hujusmodi Judices deputavit, & assignavit. Primò in Diœcesi Gnesneñ: Rñdmos & Venerabiles Dños, Clementem Rudnicki Custodem, Joannem Kokalewski, Joannem Rembieliński, Joannem Sikorski, Juris U. Doctores, Joannem Piotrowski, Canonicos Gnesneñ: Thomam à Drobin, Canonicum, & Officialem Ecclesiæ Collegiatæ Lovicieñ: In Diœcesi Cracoviensi, Stanislaum Krasiński Archidiaconum, Martinum Izdbiński de Rusiec Scholasticum, Sigismundum Stęzyca, Juris Utriusq; Doctores; & Albertum Pruszkowski Archidiaconum Zavichosteñ: in Ecclesia Cracovieñ: In Vladislaviensi, Matthiam Wielicki Decanum; Josephū

Konarze-

Konarzewſki Archidiaconum, Juris Utriuſq; Doctores; Sebaſtianum Koſkowſki, & Lucam ab Vnieiow, Canonicos Vladislavieñ: In Dioeceſi Poſnanienſi, Joannem Powodowſki Præpoſitum; Joannem Piotrowſki, J. U. D. Cuſtodem; Jacobum Brzeźnicki, & Michaelem Sławinſki, Canonicos Poſnanieñ: In Dioeceſi Płocenſi, Paulum Głogowſki Decanum; Stanislaum Słońſki Theologiæ Doctorem; Paulum Makolin Abbatem, Vicariumq; in Spiritualibus ac Officialem generalem; necnon Nicolaum Konarſki, Canonicos Płoceñ:

CAPUT XXXV.

In Epiſcopatu Vladislavienſi, alienatores bonorum Eccleſiæ, ad eadem recuperanda, ad contributionemq; pro Seminario ſolvendam, compellendi.

REverendiſſ: D. Epiſcopus Vladislavienſis, ex Decreto Sacroſancti Concilii Tridentini, & præſentis Synodi, contra Venerabilem Georgium ab Eden, Præpoſitum Zukovieñ: cui terminus comparendi, authoritate Synodi Vladislavieñ: proximè præteritæ, in hac Synodo Provinciali ea cauſa præfixus erat, quòd villam Conventus ſui N. quatuor millibus florenorum vendiderit, & alienaverit, tanquam Legatus Apoſtolicus procedere debet. Similiter contra Abbates, Olivenſem, Peplinenſem, Coronovienſem, ac Præpoſitum Zarnovienſem; qui ad Seminarium Anno Dñi M. D. LX. VIII. in Synodo Vladislavienſi,

Seſſ: 25. c. 11. de ref: & Synod: Wężyko: de alien: bon: Eccl:

per Rñdmum D. Episcopum institutum, vigore obligationis suæ, nihil contulerunt.

Nuncii ad S. Sedem Apostolicam, & S. Regiam Majestatem, mittendi.

NUncii ex hac Synodo designati ad SS. D. N. D. GREGORIUM Papam XIII. Rñdus D. Jacobus Brzeznicki, Canonicus Posnaniensis. Ad Sereniss: verò Principẽ & Dñum, D. STEPHANUM Dei gratia Regem, Poloniæ, &c: Rñdi DD. Joannes Demetrius Solikowski, Scholasticus Vladislaviensis & Lanciciensis; & Hieronymus Powodowski, Canonicus Posnaniensis.

Constitutiones Synodales quando publicandæ.

DEcretum est communi consensu totius Synodi, ne Constitutiones præsentes publicentur, priusquam Sanctissimæ Sedis Apostolicæ literis specialibus fuerint emendatæ, correctæ & confirmatæ.

Vide Bull: Sixti V. quæ incipit. immensa.

Approbationes Constitutionum Provincialium, ex antiquis in quatuor libris positarum.

Bulla

Bulla Papæ Joannis XXIII. ſuper reformandis Statutis Provincialibus antiquis.

JOANNES Episcopus, Servus ſervorum Dei. Venerabili Fratri Nicolao, Archiepiſcopo Gneſnenſi, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Ad ſtatum Eccleſiarum, locorum & personarum Eccleſiaſticarum, omni ſalubritate dirigendum, juxta Paſtoralis officii debitum, curis vigilibus intendentes: ad eorum correctionem & reformationem, cùm à nobis requiritur, ſeu alias expedire conſpicimus, libenter adhibemus ſollicitudinis noſtræ partes. Exhibita ſiquidem nobis nuper pro parte tua petitio continebat, quod licet olim in Provincia Gneſnen: per nonnullos de Latere, & alios Apoſtolicæ Sedis Legatos ac Nuncios, quædam Statuta Provincialia, pro incremento & ſalubri ſtatu Eccleſiarum & Cleri, in illis partibus edita, & extunc ut aſſerit, per ſpatium alicujus temporis observata fuiſſent, neglecta fuerunt; & licet illa tunc forſan Eccleſiis & Clero prædictis, juxta curſum illorum temporum, utilia eſſe viderentur, tamen modernis temporibus, rebus aliâs illic diſpoſitis ſeu immutatis, quia nimis ſunt pœnalia, & etiam non mediocriter onerosa, ex quo hujusmodi proceſſit & procedit negligentia, & propterea Eccleſia & Clerus prefati, in Spiritualibus plurima ſubierunt hactenus, & ſubeunt, detrimenta. Quare pro parte tua nobis fuit humiliter ſupplicatum, ut in præmiſſis ſalubriter providere de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos igitur quorum intereſt, tuum laudabile propoſitum in hac parte plurimùm in Domino commendantes ac cupientes, Provinciæ

vinciæ Ecclesiarum, & Cleri præfati, saluti & tranquillitati, eorumq; felici statui favorabiliter providere, Fraternitati tuæ authoritate nostrâ convocandi, hac vice duntaxat, omnes & singulos Suffraganeos tuæ Metropolis Gnesnen: & alios Prælatos, necnon etiam aliquos probos viros, in Sacra Theologia & Iure Canonico eruditos, & alias personas ad hoc utiles in eadem Provincia constitutas, de quibus tibi videbitur, cum quorum, aut sanioris partis eorum aßistentium consilio & assensu, prædictis Statutis diligenter recensitis & examinatis illa ex ipsis, etiamsi authoritate Apostolica fuerint confirmata, quæ correctionis, modificationis, & reformationis officio noveris indigere, pro felici conservatione & augmento Ecclesiarum & Cleri prædictorum, corrigendi, moderandi, declarandi, reformandi, immutandi & supplendi; necnon etiam nova si expediat, edendi, statuendi & ordinandi, ac omnia & singula faciendi & ordinandi in præmißis: & circa ea neceßaria, seu quomodolibet opportuna. Contradictores quoq; per censurã Ecclesiasticã, & alia opportuna Iuris remedia, appellatione postposita, cõpescendi, plenam & liberam, tenore præsentium, concedimus facultatem. Volentes nihilominus, & eadem authoritate decernentes, quod ea quæ cum hujusmodi aßistentibus, consilio & assensu Suffraganeorum, Prælatorum, & aliorum præfatorum, proinde ac rationabiliter egeris, statueris, vel etiam ordinaveris, in hac parte illam firmitatem, idemq; robur obtineant in omnibus, & per omnia ac si per Legatum præfatæ Sedis â Latere, si quis in illis partibus deputatus exisẗeret, in ipsa Provincia solenniter edita & publicata fuissent, quodq; tu & Successores

tui Archie-

tui Archiepiscopi Gnesnen: & quilibet eorundem Suffraganeorum, & ipsorum successorum, videlicet singuli Episcopi dictæ Provinciæ, qui erunt pro tempore per vos vel alium, seu alios in vestris Civitatibus & Diæc: ipsorum quæ correxeris, moderaveris, declaraveris, reformaveris; ac illorum etiam, quæ forsan de novo statueris, juxta modum prædictum, liberè exequi possitis, & etiam debeatis, prout ratio dictaverit, & fieri poterit, de consvetudine vel de jure: non obstantibus, si aliquibus cõmuniter vel divisim à Sede prædicta sit indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, per literas Apostolicas, non facientes plenam vel expressam, ac de verbo ad verbum, de indulto hujusmodi mentionem. Datum Romæ apud S. Petrum; Nono Calendas Septebr: Pontificatus nostri, Anno Tertio.

Bulla Papæ Martini V. confirmans in omnibus primam.

MArtinus Episcopus, Servus Servorum Dei. Venerabili Fratri, Nicolao Archiepiscopo Gnesnensi, salutem & Apostolicam benedictionem. Ad ea ex Apostolica servitute nobis injuncto officio, per quæ Ecclesiam desuper laudabiliter regi valeant, in Divinis & Clero onerosa non existant, libenter intendimus, eaq; favoribus prosequimur opportunis: Dudum siquidem pro parte tua Balthazari, qui tunc Ioannes XXIII. in sua obedientia nominabatur, & de qua Civitas & Diœcesis, ac Provincia Gnesnensis existebat, exposita; quod licet olim in dicta Provincia, per nonnullos de Latere, & alios Apostolicæ Se-

dis Legatos ac Nuncios, quædam Statuta Provincialia, pro incremento & salubri statu Ecclesiarum & Cleri in illis partibus edita, & extunc ut asserebatur, per spatium alicujus temporis observata fuissent, illa tamen successu temporis, per dissvetudinē neglecta & abrogata fuerunt: & licet illa tunc forsan Ecclesiis & Clero prædictis, juxta cursum illorum temporum utilia viderentur; tamen modernis temporibus, rebus aliàs ibi dispositis, seu immutatis, quia nimis erant pœnalia, & etiam non mediocriter onerosa, ex quo processerat & procedebat hujusmodi negligentia; & propterea Clerus præfatus in Spiritualibus plurima subierant, prout adhuc subeunt, detrimenta; dictus Balthazar, tunc Ioannes XXIII. ut præmittitur, nuncupatus, per suas literas tibi authoritate sua convocandi, ea vice duntaxat, omnes & singulos Suffraganeos tuæ Provinciæ Gnesnen: & alios Prælatos: necnon aliquos probos viros in Theologia vel Canonico Iure eruditos, & alias personas ad hoc utiles, in eadem Provincia constitutas, de quibus tibi videretur cum quorum, aut sanioris partis eorundem aßistentium, consilio & assensu; prædictis Statutis diligenter recensitis, & examinatis illa ex eis, etiamsi authoritate Apostolica fuissent confirmata, quæ correctionis, modificationis, declarationis & reformationis officio nosceres indigere, pro felici conservatione & augmento Ecclesiarum & Cleri prædictorum, corrigendi, moderandi, reformandi, immutandi & supplendi: necnon etiam nova, si expediret, edendi, statuendi & ordinandi, ac omnia & singula faciendi & ordinandi in præmißis, & circa ea necessaria, seu quomodolibet opportuna. Contradictores quoq; per censuram

Ecclesi-

Ecclesiasticam, & alia opportuna Iuris remedia, appellatione postposita, compescendi, per suas literas concesserat facultatem ac voluntatem, & eadem authoritate decreverat, quod ea quæ tu cum hujusmodi assistentium, consilio & assensu Suffraganeorum, Prælatorum, & aliorum præfatorum, proinde ac rationabiliter ageres, statueres, & etiam ordinares; in ea parte illam firmitatem, idemq; robur obtinerent in omnibus, & per omnia: ac si per Legatum præfatæ Sedis à Latere, si quis in illis partibus deputatus existeret, in illa Provincia solenniter edita & publicata fuissent; quodq; tu & tui Successores Gnesnen: Archiepiscopi, & quilibet eorundem Suffraganeorum, & ipsorum Successores, videlicet, singuli Episcopi dictæ Provinciæ, qui essent pro tempore, per se vel alium, seu alios, in suis Civitatibus & Diœcesibus, quæ tu corrigeres, moderares, declarares, reformares; ac etiam illorum quæ forsan de novo statueres, juxta modum prædictum, liberè exequi possetis, ac possent & deberent, prout ratio dictaret, & etiam fieri posset de consvetudine vel de jure: & prout in dictis literis pleniùs continetur. Cùm autem sicut exhibita nobis nuper pro parte tua petitio continebát, tu in hujusmodi tibi concessa facultate, & literarum executione præfati Balthazaris, tunc Ioannis XXIII. nuncupati, qui per generale Concilium Constantien: à jure quod se habere dicebat in Papatu, depositus extitit, obedientia durante prædicta, minimè processeris, dubitesq; ad hujusmodi executionem procedere non posse, Apostolicâ super hoc per te licentiâ non obtentâ, pro parte tua fuit, nobis similiter supplicatum, ut providere tibi super hoc de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur Ecclesiarum

& Cleri prædictorum, utilitatem & commodum affectantes, hujusmodi facultate & literarum, juxta ipsam seriem & tenorem procedere; etiam Tu, & tui Successores ac Episcopi præfati, ea quæ per te circa præmissa, correcta, moderata, declarata, reformata, & de novo statuta fuerint, exequi juxta earundem literarum seriem & tenorem, liberè & licitè valeatis, tibi, & eisdem Successoribus ac Episcopis licentia elargimur: non obstantibus omnibus, quæ dictus Balthazar, tunc Ioannes Vigesimus Tertius, in præfatis literis non obstare voluit, ac alijs contrarijs quibuscunq́. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire: si quis autem hæc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursurum. Datum Constantiæ, Septimo Idus Ianuarij Pontificatus nostri, Anno Primo.

Approbatio Constitutionum Libri Quinti.

JAcobus Uchański, Dei & Apostolicæ Sedis gratiâ Archiepiscopus Gnesnensis, Legatus Natus, & Regni Poloniæ Primas. Rñdiss: in Christo Patribus, DD. Leopoliensi Archiepiscopo, aliisq́; Episcopis Provinciæ nostræ, Fratribus in Christo charissimis: Necnon universis & singulis, quibus interest, interit, aut in futurum quomodolibet interesse poterit, Salutem in Domino.

Literas Confirmationis suprascriptarum Constitutionum Synodi Provincialis nostræ nuper celebratæ, mandataq́;

dataq; Sanctissimi in Christo Patris Dñi Nostri, D. GREGORII, Divina providentiâ Papæ Tredecimi, in pargameno sub forma Brevis scriptas, & sigillo sub annulo Piscatoris more Rom: Cur: obsignatas, sanas, salvas, integras, non vitiatas, nec in aliqua parte suspectas, noveritis nos cum ea, quæ decuit, reverentiâ recepisse, hujusmodi verborum sub tenore.

Venerabili Fratri Iacobo, Arhiepiscopo Gnesnensi, Gregorius Papa XIII. Venerabilis Frater, Salutem & Apostolicam benedictionem. Ex literis Fraternitatis tuæ communi cæterorum Episcoporum, Clericorumq; omnium nomine conscriptis, atq; ex Actis Synodi isthic confectæ, apertissimè cognovimus, quanta cum laude & status Ecclesiastici dignitate, ac Dei gloria, versati sitis in re gravissima, atq; à nobis bonisq; omnibus optatissima, in quo etiam certò scimus fuisse tuam operam præstantissimam. Legimus igitur, diligentissimèq; consideravimus, ejus Synodi Acta & Decreta, eaq; etiam à Venerabilibus Fratribus nostris Cardinalibus, Sacri Conc: Trid: Interpretibus, considerari voluimus: Fuerunt reperta omnia sapienter, pièq; constituta, & tum Clero, tum Regno universo conducibilia ac salutaria. Ea igitur remittimus paucis aliquot, tum mutatis, tum ut aptissimè convenire videbatur appositis. Hortamur igitur, atq; Apostolica auctoritate, quem à Dei benignitate accepimus, jubemus, ut ejus Synodi Decreta omnia quàm diligentissimè atq; inviolatè serventur. Illud etiam eadem authoritate prohibemus, ne quis Episcoporum Clericorumvè utatur Scribâ, Consiliariô, Secretariô, aut alio Officiali hæreticô. Docent enim

Sancti Patres, Hæreticorum hominum non modò convictum & consvetudinem, sed etiam sermonem vitandum esse, neq; decere illos nimis honorificis verbis appellare: tam exitiosam verò pestem, tamq; Catholicis omnibus infensam nutrire, atq; in honore habere, perversissimum atq; ab omni ratione alienissimum est. Faciet igitur Fraternitas tua, ut hoc nostrum mandatum ad cæteros quoq; Fratres Episcopos, quorum communi nomine literas ad nos dedisti, perveniat: quibus autem non poteris has nostras literas coram legere, ad eos exemplum mittes, hortaberisq; ut Clericos suos moneant, nostræq; hujus voluntatis certiores faciant. Nihil enim est, quod tam cupiamus, quàm Dei gloriam, atq; animarum salutem, utriq; rei insidiari nunquam desistunt hæretici. Cætera ex Nuncio nostro cognosces, eiq; fidem tribues. Dat: Romæ apud S. Petrum, sub annulo Piscatoris, die xxix. Decemb: M. D. LXX VII. Pontificatus nostri, Anno Sexto.

Antonius Buccapadulius.

Quæ omnia & singula præmissa, vobis Rñdiss: Dñis, cæterisq; suprascriptis, significamus, intimamus, & ad notitiam deducimus: Hortantes easdem, ut omnia & singula, tam in prædictis Constitutionibus Synodi, quàm etiam etiam literis Apostolicis contenta & descripta, per Diæceses vestras publicari, & ab omnibus Clericis observari curent. Et ut hujusmodi literis Apostolicis fides adhibeatur, ad notitiamq; omnium & singulorum perveniant, exemplum illarum fideliter de verbo ad verbum descriptum, manu nostra propria subscriptum, & sigillo communitũ,

ad cal-

ad calcem hujusmodi Synodi Provincialis Constitutionum adscribere & apponere, jussimus & mandavimus. Datum in arce nostra Loviciensi, Die decimanona, Mensis Febr: Anno D. Millesimo, Quingentesimo, Septuagesimo octavo. Indictione sexta. Pontificatus prælibati Sanctissimi Domini Nostri Papæ, Annô Sexto. Præsentibus ibidem Rñdis ac Venerabilibus Dominis, Sebastianô Magnuszewski Archidiaconô, Joanne Piotrowski, Custode Loviciensi; Francisco Lipski, Archidiacono Lanciciensi; Joanne Sikorski, Joanne Rembieliński, J. U. Doctoribus, & Felice Rembieliński Gnesnensi, Stanislao Crochowski, Uniejoviensi; Joanne Makowski Lanciciensi, Ecclesiarum Canonicis, testibûs.

Idem Iacobus Uchański Archiepiscopus, qui sup: scrip: Locus Sigilli.

Reductio Literarum & Constitutionum,

felicis record: PII PP. V. pro Mendicantibus, & aliis Regularibus; contra Locorum Ordinarios, ad terminos Juris communis, & Decretorum Concilii Tridentini.

GREGORIUS EPISCOPUS,

Servus Servorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam.

IN tanta rerum & negotiorum mole, qua Romanus Pontifex, ex omnibus mundi partibus aßiduè premitur, vix evitari potest, ne aliqua interdum exiliant, quibus postea recognitis, neces-

tis, necesse est moderationis remedium adhibere. Cùm itaque aliâs felic: record: PIUS Papa V. Prædecessor noster, auditis gravaminibus, quæ Fratribus Ordinum Mendicantium, ab Ordinariis Locorum, & Parochialium Ecclesiarum Rectoribus, multis inferri dicebantur, Sacris Canonibus & lectionibus habendis, Confessionibus audiendis, Pœnitentiis injungendis, Fratribus ad Ordines promovendis; celebratione Missarum, cura animarum, Sacramentorum ministratione, sepulturis, quartâ funeralium, legatis, donationibus, eleemosynis, collectionibus, aliisq; hujusmodi Iuribus, necnon Decimis, & diversis oneribus: ac etiam super statu & regimine Sanctimonialium, ipsis Fratribus subjectarum, formatione Processuum, Censurarum publicatione, Processionibus, præcedentia, locorum acquisitione, cæterisq; aliis rebus tunc expressis, multa per quasdam suas literas, pro dictis Fratribus, non modo statuerit, sed & quæ jam Conciliô Tridentino Decreta fuerant, ad hæc pertinentia, declaraverit; multaq; præterea Privilegia ejusdem XVII. Cal: Junij, Pontificatus sui anno secundo; & deinde ea omnia diversis aliis Ordinibus, & Congregationibus Regularium non Mendicantium, etiam per modum communicationis, concesserit: postea per quandam suam Constitutionem de Vicariis perpetuis in Parochialibus Ecclesiis, unitis per Ordinarios locorum instituendis, & portione illarum Vicariis assignanda, editam, alia super constitutione Fratrum eorundem, ad exercitium curæ animarum, in eis Parochialibus Ecclesiis, quæ domibus & locis suis unita sunt, decreverit. Demum animadverso, quòd ea omnia multis dubitationibus involuta, magnisq; difficultatibus obstructa, mul-

cta, multas magnasq; dissensiones, altercationes, & lites, inter prædictos Locorum Ordinarios, & Fratrum ipsorum Ordines, non sine gravi Divini cultus & animarum detrimento, ac populorum scandalo, concitaverant; contra ac ipse sperabat, & præter suam expectationem, ut qui interdum conquereretur, multa aliter alioq; sensu, à se prolata fuisse, quàm literis expressa essent. Cupiens his mederi incommodis, primùm illa omnia, quæ Regularibus aliorum Ordinum, quàm Mendicantium communicaverat, & secundùm præmissa concesserat, motu proprio restrinxerit. Deinde pleniùs providere volens prioribus literis à se, quod ad ipsos Mendicantes, magna in parte moderatis, omnes & quascunq; alias literas, quæ de aliis Ordinibus & Congregationibus, extra Mendicantium Ordines, de Observantia nuncupatos, emanaverant; omninò aboleverit, causas omnes jam de his etiam in Romana Curia penden: ad se advocan: lites extingvendo, ac formatos super illis Processus, latasq; sententias annulando, quemadmodum aliis suis literis in Regestro proximè compertis, nunquam tamen publicatis, pleniùs continetur. Postremò circa Confessariorum regularium, etiam Mendicantium, approbationem, juxta Concilii prædicti decretum faciendam, etiam Lectores in Theologia graduatos, & certos alios tunc expressos comprehendi debere declaraverit. Nos hac tanta varietate cognita, quæ etiam ex multiplici literarum & Constitutionum editione procedit, præsentibus & futuris discriminibus occurrere volentes, de nobis attributæ potestatis plenitudine statuimus & ordinamus, de prædictis & aliis omnibus literis & Constitutionibus, quæ ab eodem prædecessore eisdem

de rebus, pro quorumcunq; Regularium etiam Mendicantium Ordinibus, & Congregationibus, quomodolibet emanârunt, ac omnibus ut quibuscunq; in eis contentis, eam deinceps dispositionem, atq; decisionem, pro subjecta materia futuram esse, quæ sive ex jure veteri, sive ex Sacris dicti Concilii Decretis, sive alias legitimè, ante dictarum literarum & Constitutionum editione erat, ac si ipsæ non emanâssent, futura fuisset: ad quam dispositionem & decisionem, suumq; pristinum & integrum statum ac terminum, illa omnia reducimus. Quin etiam tollimus, & abrogamus omnia irritantia, & alia Decreta, nec non prohibitiones, declarationes, mandata, & quæcunque alia ipsis literis & Constitutionibus apposita, & aliàs eorum occasione, vel causa facta, his nostris Statuto, Ordinationi, & reductioni adversantia, quibuscunq; illa sint concepta formulis, ac præservationibus, declarationibus modificantibus, restitutionibus, mentis attestationibus, derogatoriarum derogatoriis, aliisq; fortißimis, efficacißimis, & inviolabilibus clausulis, etiam motu & potestatis plenitudine similibus, & ex certa scientia, etiam pro conservatione status regularis, & ex quibuscunque aliis urgentißimis causis, quotiescunq; roborata. Decernentes illa omnia pro nullis & infectis haberi, omnesq; supradictos illarum usu, commodo & effectu carere, ac omnes lites, & controversias, quæ coram quibusvis judicibus sive Ordinariis, sive Commißariis, etiam causarum Palatii Apostolici auditoribus, & S. R. Ecclesiæ Cardinalibus, etiam de Latere Legatis, prædictarum literarum, & Constitutionum occasione, super præmißis jam motæ sunt, nec dum decisæ aut finitæ, vel etiam quæ jam deci-

decisæ sunt, si modo tractum habeant successivum, easq; rursus, & inter quoscunq; excitari in posterum contingat, secundum prædictam dispositionem, nec aliter decidendas. Futura verò dubia & difficultates, quandocunque & ubicunq; orientur, ad nos & Sedem Apostolicam, ubi & cætera, quæ ad Decreta dicti Concilii pertinent, quotidie declarantur, omnino referenda esse, nec non irritum & inane quidquid secus super his, per quoscunq; scienter vel ignoranter contigerit attentari. Mandamus itaq; in virtute Sanctæ obedientiæ, præsentes ab omnibus ubiq; Episcopis, & Locorum Ordinariis: necnon Ecclesiarum Prælatis, Rectoribus, Fratribusq; prædictis, ac cæteris, ad quos pertinet, semper inviolata observari, non obstantibus præmissis, ac Constitutionibus & Ordinationibus Apostolicis: necnon Ecclesiarum, Monasteriorum, Conventuum, domorum, locorum, & Ordinum quorumcunq; juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, Statutis & consvetudinibus, Privigeliisq;, Indultis, & literis Apostolicis, etiam Mare magnum, & Bulla aurea nuncupatis, dictis Ecclesiis, Ordinibus, & Congregationibus, quomodolibet concessis & confirmatis. Quibus omnibus etiamsi de illis, eorumq; totis tenoribus, specialis, expressa, individua, & ad verbum, nō autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quavis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores hujusmodi, ac si de verbo ad verbum insererentur præsentibus pro sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice duntaxat, specialiter & expressè derogamus; cæterisq; contrariis quibuscunque. Ut autem præ-

tem præsentes omnibus plenius innotescant, volumus eorum exempla fieri, & etiam imprimi, illisq; Notarii publici manu, & Curiæ Ecclesiasticæ, vel Prælati, aut personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ, sigillo obsignatis, eandem illam prorsus fidem in judicio, & extra illud ubique locorum adhiberi, quæ adhiberetur eisdem præsentibus, si essent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ Ordinationis, Statuti, reductionis, ablationis, abrogationis, decreti, mandati, derogationis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum. Anno Incarnationis Dominicæ, M. D. LXX. Secundo Cal: Martii. Pontificatus nostri anno primo.

Cæ: Glorierius.

Literæ Pontificis Max: ad Serenissimum Poloniæ Regem.

Charissimo in Christo Filio nostro STEPHANO Poloniæ Regi Illustri.

GREGORIUS PP. XIII.

CHarissime in Christo Fili noster, Salutem & Apostolicam benedictionem. Reddidit nobis literas Majestatis tuæ dilectus filius Jacobus Canonicus Posnanien: cumque

cumque his Acta Synodi Provincialis. Incredibiliter lætati sumus, sic enim cognovimus, fuisse sanctissimo jurejurando admissa Decreta, & Canones SS. Concilii Tridentini. Consideravimus etiam diligentissimè cætera ejusdem Synodi Acta, vidimusque omnia fuisse piè sapienterque decreta. Est igitur, quòd universè gratulemur isti Regno: his enim duobus, quasi fundamentis, fidei nimirum sinceritate, & Ecclesiasticæ disciplinæ integritate, nititur Regnorum omnium & Rerumpub: salus; quibus sublatis nullæ planè sunt humani ingenii & consilii vires. Gratulamur etiam Majestati tuæ, habes enim in literis Episcoporum & Cleri universi, eidem Jacobo ad nos datis, præclarum testimonium pietatis, studii, diligentiæ, in tam præstanti, tamq; Deo accepto negotio, conficiendo. Quod igitur restat, Deo primùm gratias agamus, tum nitamur omni studio, ut tam salutaria Decreta inviolatè serventur. Quod nos quidem curabimus, quantum poterimus: tuum quoque erit, quicquid poteris auxilii atq; opis conferre, ac meminisse præclaræ illius Augustini sententiæ: Felices Principes esse dicimus, si suam potestatem ad Dei cultum maximè dilatandum, Majestati ejus famulam faciunt. Posse te plurimum omnes intelligunt, velle dubitat nemo: optima igitur omnia expectanda sunt. Postulationibus Cleri, quantum quidem in nobis erit, satisfaciemus, intelligetq; Majestas tua commendationem tuam plurimùm apud nos valuisse. Cætera ex Nuncio nostro cognoscet, eique fidem tribuet. Datum Romæ apud S. Petrum, sub

annullo Piscatoris, die XXIX. Decemb: M. D. LXXVIII. Pontificatûs nostri anno sexto.

Executores horum Statutorum, à S. Sede Apostolica delegati.

Dilecto Filio nostro & Apostolicæ Sedis in Regno Poloniæ NUNCIO, ac Venerabilibus Fratribus Archiepiscopo Gnesneñ: & Episcopo Cracovieñ: nunc & pro tempore existentibus, & eorum cuilibet.

GREGORIUS PP. XIII.

Dilecte Fili, & Venerabiles Fratres, Salutem & Apostolicam benedictionem. Cum anno superiore Synodus Provincialis Gnesneñ, adjuvante Domino, celebrata fuerit, cujus Decreta ad nos missa legimus, & in Congregatione Cardinalium SS. Concilii Tridentini interpretum videri jussimus: quæ quidem ab eis diligenter considerata, nonnullisque in locis aptata, postea NUNCIO nostro in Regno Poloniæ remissa fuerunt: Et dilectus filius Jacobus Brzeznicius Canonicus Posnanieñ: ab eadem Synodo, & à toto ipsius Regni Poloniæ Clero Internuncius ad nos missus, nobis humiliter supplicari fecit, ut exequutores Decretorum ejusdem Synodi, ne tam pius & salutaris labor depereat, constituere dignaremur. Nos petitionem hanc æquam & honestam esse censentes, hujus-

modi

modi ſupplicationibus inclinati, vos & veſtrum quemlibet executores Decretorum Synodi Provincialis hujuſmodi, authoritate Apoſtolica, tenore præſentium, facimus, conſtituimus, & deputamus. Mandantes vobis & veſtrum cuilibet in virtute Sanctæ obedientiæ, ut vos, vel duo, aut unus veſtrum, ubi, quando, & quoties opus fuerit, vel eritis requiſiti, Decreta prædicta ab omnibus, ad quos ſpectat, & ſpectare poterit quomodolibet in futurum, authoritate noſtra firmiter & inviolabiliter obſervari curetis, & faciatis. Contradictores quolibet & rebelles, ac parere recuſantes, per pœnas vobis bene viſas, & etiam pecuniarias, arbitrio veſtro declarandas & applicandas, ac demum per ſententias & cenſuras Eccleſiaſticas, aliaque opportuna juris & facti remedia, quacunque appellatione remotâ compeſcendo, legitimiſque ſuper his habendis, ſervatis proceſſibus, ſententias, cenſuras, & pœnas ipſas, etiam iteratis vicibus aggravañ: invocato etiam ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachii ſecularis. Non obſtañ: Conſtitutionibus & Ordinationibns Apoſtolicis, & quibuſvis Statutis, & conſvetudinibus, etiam juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis, Privilegiis quoque indultis, & literis Apoſtolicis incontrarium, forſan quomodolibet conceſſis & confirmatis. Quibus omnibus eorum tenores, ac ſi de verbo ad verbum inſererentur præſentibus pro ſufficienter expreſſis habentes, illis aliâs in ſuo robore permanſuris, hac vice duntaxat, ad effectum præſentium ſpecialiter &

expreſ-

expreſsè derogamus, contrariis quibuſcunque, ſeu ſi aliquibus communiter vel diviſim ab eadem ſit Sede indultum, quod interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint, per literas Apoſtolicas non facientes plenam & expreſſam, ac de verbo ad verbum de indulto hujuſmodi mentionem. Datum Romæ apud S. Petrum, ſub annulo Piſcatoris, die VIII. Aprilis. Anno Domini, M. D. LXXVIII. Pontificatus noſtri anno ſexto.

Ad finem.

Ad finem hujus Operis, adjunctæ sunt infrascriptæ Gratiæ, ex mandato Illmi & Rndmi Dñi, D. ARCHIEPISCOPI moderni.

CLEMENS PP. VIII.

SIGISMUNDO III. REGI Poloniæ & Sveciæ.

CHarissime in Christo Fili noster, Salutem & Apostolicam Benedictionem. Securitati Venerabilium Archiepiscoporum, Episcoporum, & aliorum Prælatorum Ecclesiarum, Regnorum & Dominiorum tuorum, qui pro eorum Senatorio munere, in Senatu, Comitijs, Consilijs, & Judicijs eorundem Regnorum interesse, & sententiam dicere solent & debent; opportunè consulere volentes, Majestatis Tuæ supplicationibus, in hac parte nobis humiliter porrectis, inclinati: Omnibus & singulis Archiepiscopis, Episcopis, & alijs Prælatis, ut in eodem Senatu, Comitijs, Consilijs, & Judiciis, quandocunq; de rebus & negotiis bellicis, & Sententiis ac Causis criminalibus tractabitur, eorum sententiam liberè, sine aliquo conscientiæ scrupulo, aut Censurarum Ecclesiasticarum, & Irregularitatis incursu, etiamsi inde aliquorum mors aut membrorum mutilatio subsequatur, dummodò ipsimet sententiam sanguinis non ferant, & à subscriptione sententiarum abstineant, nisi forsan ex officio hujusmodi, etiam sententias subscribere teneantur; quo casu ut illas etiam subscribere possint, Authoritate Apostolica, tenore præsentium, gratiosè concedimus & indulgemus. Non obstantibus Constitutionibus & Ordinationibus Apostolicis, cæterisq; contrariis quibuscunq; Datum Romæ, apud S. Petrum, sub Annulo Piscatoris, Die IX. Augusti. Anno Dñi M.DC.III. Pontificatûs nostri Annò duodecimo.

M. Vestrius Barbianus.

DECRETUM,

Ut Facultas Benedicendi res Sacras, in quibus Unctio non adhibetur, delegari possit ab Illustriss. DD. Archiepiscopis & Episcopis Regni Poloniæ.

SAcra Rituum Congregatio, Supplicationi Rndmi Archiepiscopi Gnesnensis, cæterorumq; Poloniæ Regni Archiepiscoporum & Episcoporum, libenter inclinata, Facultatem benedicendarum rerum Sacrarum, in quibus unctio Chrismatis non adhibetur, personis in dignitate constitutis, atq; ultra trigesimum milliarium delegandi concedendam decrevit. Talia enim sibi ab Apostolica Sede vindicare videntur auxilia, tam vastissimarum Diœcesum, intra illius Regni fines, dissitæ nimis Ecclesiæ, quàm Poloniæ Præsulum enixa erga animarum salutem cura atq; propensio. Romæ, die 19. Novembr: 1622.

Franciscus M. Cardinal. à Monte.
Io. B.

Locus Sigilli.

INDEX TITULORUM,
Secundum ordinem Alphabeti.

INDEX

INDEX

Omnium in Constitutionibus Synodalibus contentorum, locupletissimus.

A.

Bacca-

Capitula,

Decani

D.

Proventus

Pedagia

F.

Falsita-

G.

H.

I.

Indul-

Septa

Ordina-

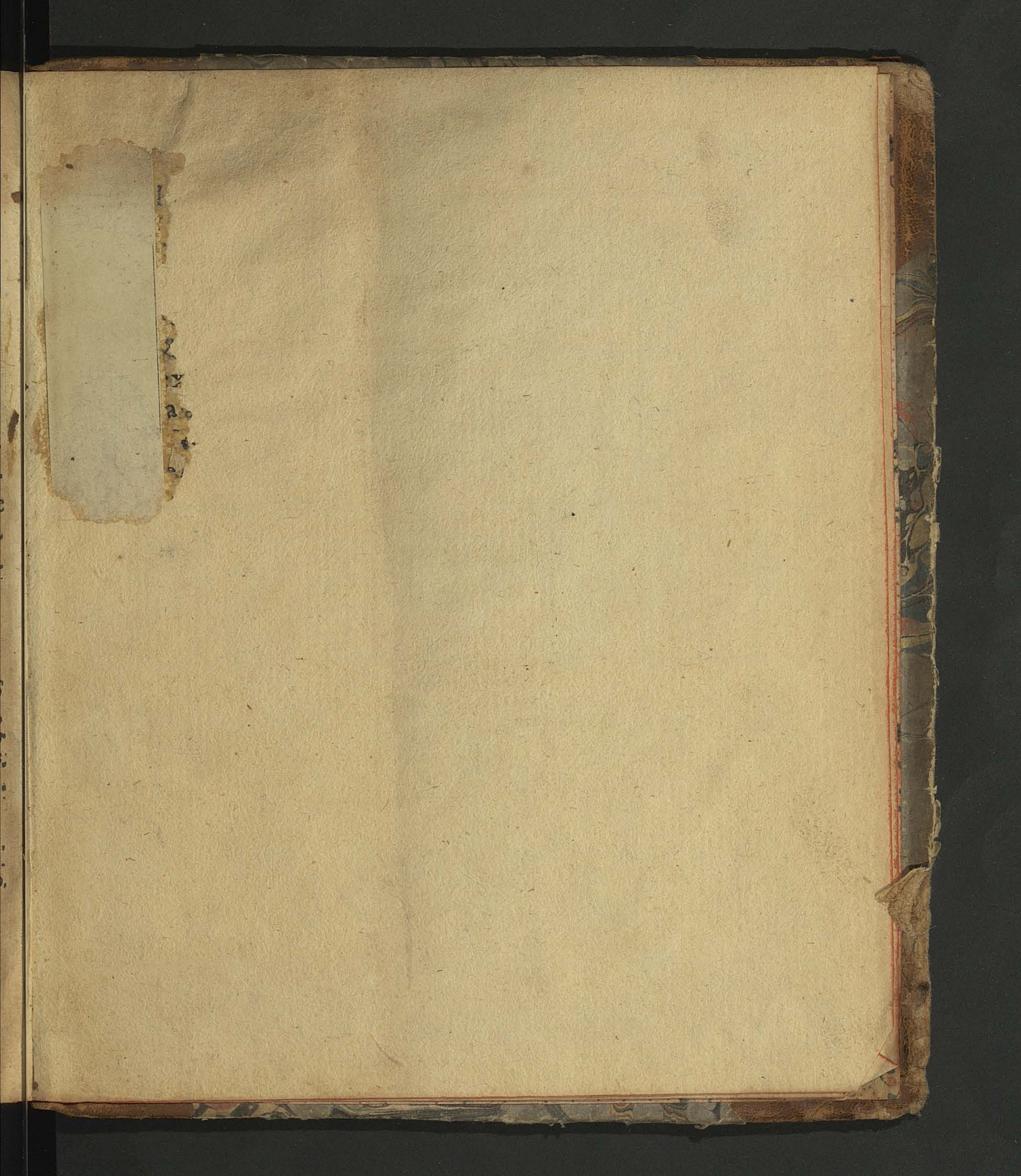
Regula-

Taxa

Sit Nomen Domini benedictum in sæcula, Amen.

In volumine hoc continentur:

I. Constitutiones synodorum eccles. Gnesnens. provinciarum .... jussu ... Joannis Wężyk ... Archiepp. Gnesnens. editae. Cracoviae .. 1761.

II. Concilium provinciale .. quod Bernardus Maciejowski .. habuit Petricoviae .. 1607. Cracoviae 1630.

III. Synodus provincialis Gnesnens. provinciae sub .. Laurentio Gembicki .. Petricoviae .. 1621 .. celebrata .. Cracoviae 1624.

IV. Synodus provincialis Gnesnensis provinciae sub .. Joanne Wężyk .. Petricoviae .. 1628 .. celebrata. Cracoviae 1629.

V. Synodus provincialis Gnesnens. provinciae sub .. Mathia Łubieński .. Varsaviae .. 1643 .. celebrata. Ibidem 1646.

VI. Synodus provincialis sub ... Joanne Wężyk .. Varsaviae a... 1634 .. celebrata. Cracoviae 1636.

———•———

